

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KIRSAL KÜLTÜREL PEYZAJLARDA YERLEŞİM DOKUSU VE
GELENEKSEL KONUT TİPİ ANALİZİ: ANTALYA KORKUTELİ ÖRNEĞİ**

Ülkü AVCI

**DOKTORA TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

2016

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KIRSAL KÜLTÜREL PEYZAJLARDA YERLEŞİM DOKUSU VE
GELENEKSEL KONUT TİPİ ANALİZİ: ANTALYA KORKUTELİ ÖRNEĞİ**

Ülkü AVCI

**DOKTORA TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**Bu tez Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi
tarafından FDK-2014-37 nolu proje ile desteklenmiştir.**

2016

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KIRSAL KÜLTÜREL PEYZAJLARDA YERLEŞİM DOKUSU VE
GELENEKSEL KONUT TİPİ ANALİZİ: ANTALYA KORKUTELİ ÖRNEĞİ

Ülkü AVCI

DOKTORA TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

Bu tez 20/06/2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Meryem ATİK

Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN

Doç. Dr. Kemal Reha KAVAS

Doç. Dr. Meltem ERDEM KAYA

Doç .Dr. Reyhan ERDOĞAN

The image shows five handwritten signatures in blue ink, corresponding to the names listed on the left. The signatures are: Meryem Atik, Elmas Erdoğan, Kemal Reha Kavas, Meltem Erdem Kaya, and Reyhan Erdoğan. The signature of Elmas Erdoğan is the most prominent and is written in a bold, stylized font.

ÖZET

KIRSAL KÜLTÜREL PEYZAJLARDA YERLEŞİM DOKUSU VE GELENEKSEL KONUT TİPİ ANALİZİ: ANTALYA KORKUTELİ ÖRNEĞİ

Ülkü AVCI

Doktora Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Meryem ATİK
Haziran 2016, 214 sayfa

Kentler ile doğal alanlar arasındaki geçiş bölgeleri olan kırsal kültürel peyzajlardaki geleneksel yerleşim dokusu ve konut mimarisinin disiplinler arası bir yaklaşımla ve bilimsel yöntemlerle içinde yer aldığı peyzajla birlikte ele alınması, mimari plan tipolojilerinin tanımlanması yeni yerleşim ve yapı gelişimleri ile yöreye özgü tasarımlara yön vermesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu tez çalışmasında Antalya Korkuteli örneğinde kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusu ve geleneksel konut tipleri ile doğal peyzaj özellikleri arasındaki etkileşim analiz edilmiş; ilçedeki 58 adet yerleşim yükseklik, jeomorfolojik yapı ve bakı özellikleri açısından incelenmiş, konumlarına göre sınıflandırılan yerleşimlerin vaziyet planları çıkartılmıştır. Yerleşim dokusu ve geleneksel konut analizleri farklı jeomorfolojik yapı, yükselti ve bakı özelliklerine sahip 10 adet yerleşimde gerçekleştirilmiştir; işinsal, lineer ve organik olarak sınıflandırılan yerleşimlerdeki yerleşim dokusunun şekillenmesinde etkili doğal peyzaj faktörleri ele alınmıştır. Kırsal konut mimarisi ise yerel malzemeler ve geleneksel yapım teknikleriyle inşa edilmiş 20 adet konut ile detaylı bir şekilde incelenerek rölöve projeleri ile tamamlanmıştır.

Çalışma sonuçları doğal peyzaj özellikleri ile kırsal yerleşim dokusu ve geleneksel mimari arasında güçlü bir etkileşim olduğunu; yer seçiminde jeomorfolojik yapının, kırsal yerleşim dokusunun şekillenmesinde topoğrafik yapı ve özellikle de eğim durumunun etkili olduğunu göstermiştir. Konutların şekillenmesinde ve geleneksel konut mimarisinin oluşumunda iklim özellikleri, konutların yapımında kullanılan malzemelerin seçiminde jeolojik yapı, konutlardaki plan oluşumunda ve yönelimde ise arazinin topoğrafik yapı özelliklerinin öne çıktığı belirlenmiştir. Çalışma bulguları ile Korkuteli bölgesine özgü yerleşim dokusu ve konut mimarisinin bütüncül korunması ve bölgedeki sürdürülebilir gelişimi açısından yerel yönetimler ve ilgili meslek gruplarının uygulamalarına yön verecek veriler ortaya koyulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: Kırsal kültürel peyzaj, Yerleşim dokusu, Geleneksel mimari, Korkuteli, Antalya

JÜRİ: Doç. Dr. Meryem ATİK (Danışman)
Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN
Doç. Dr. Kemal Reha KAVAS
Doç. Dr. Meltem ERDEM KAYA
Doç. Dr. Reyhan ERDOĞAN

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF SETTLEMENT PATTERNS AND TRADITIONAL DWELLING TYPES IN RURAL CULTURAL LANDSCAPES: THE CASE STUDY OF ANTALYA, KORKUTELI

Ülkü AVCI

PhD Thesis in Department of Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Meryem ATİK

June 2016, 214 pages

To analyse and define traditional settlement pattern, dwelling types and their relations with natural environment in rural cultural landscapes, a kind of transition zones between urban and nature with interdisciplinary approaches and scientific methodologies are very important for future developments and vernacular designs.

In this present research relationship between settlement pattern and traditional dwelling type and natural factors in rural cultural landscapes were analysed; 58 settlements were surveyed according to elevation, geomorphology and aspect and layout plans of the settlement were prepared with their location. Analyses of settlement pattern and traditional dwelling types were carried out in 10 settlements with same elevation and aspect characteristics; affects of natural landscape factors on settlement patterns that classified as radial, linear and organic were evaluated. Rural dwelling architecture was examined with 20 houses in detail that built by local materials and construction techniques and completed with relieve projects.

Study results showed that there is a strong relation between natural landscape and rural settlement patterns and local architecture; geomorphology was effective in the site selection while topography and aspect were in the formation of settlement pattern. Climate was important for local dwellings and architecture, geology was for the definition of dwelling plans while topography was for the orientation of dwellings. Concerning to local institutions and related professions, outcomes of the study revealed valuable information and a basic data for the integrated protection and sustainable development of settlement patterns and dwelling architecture in Korkuteli Region.

KEYWORDS: Rural cultural landscape, settlement pattern, traditional architecture, Korkuteli, Antalya

COMMITTEE: Assoc. Prof. Dr. Meryem ATİK (Supervisor)
Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN
Assoc. Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS
Assoc. Prof. Dr. Meltem ERDEM KAYA
Assoc. Prof. Dr. Reyhan ERDOĞAN

ÖNSÖZ

Antalya Korkuteli İlçesi örneğinde kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusu ve geleneksel konut tipleri ile doğal peyzaj özellikleri arasındaki etkileşimlerin analiz edildiği bu çalışmamda araştırmaların yönlendirilmesinde yardımcı olan ve bana her türlü çalışma olanağı veren danışmanım Sayın Doç. Dr. Meryem ATİK'e, tez çalışmamın yapılanmasında fikir ve görüşlerini esirgemeyen Prof. Dr. Elmas ERDOĞAN'a ve Doç. Dr. Kemal Reha KAVAS'a, bu araştırmanın yapılmasındaki katkılarından dolayı Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Fonu'na, Akdeniz Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden Dr.Emrah YILDIRIM'a ve Araş. Gör. Hilmi Ekin OKTAY'a teşekkürlerimi sunarım.

Doktora tez çalışmam boyunca arazi çalışmaları başta olmak üzere her koşulda desteklerini esirgemeyen babam Mehmet ÇAVDAR ve Yaşar AVCI'ya, içinde bulunduğum koşulları kolaylaştırmak adına sabır, anlayış ve fedakarlıklarından dolayı değerli eşim Doç. Dr. Ali Berkant AVCI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL BİLGİLER VE KAYNAK TARAMALARI.....	3
2.1. Kuramsal Bilgiler	3
2.1.1. Peyzaj, kırsal kültürel peyzaj	3
2.1.2. Kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim tipleri	4
2.1.3. Konumları itibariyle kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusu	6
2.1.3.1. Ova yerleşimleri.....	7
2.1.3.2. Vadi yerleşimleri	8
2.1.3.3. Dağ eteği yerleşimleri.....	9
2.1.3.4. Plato yerleşimleri	10
2.1.4. Yerleşim düzenleri itibariyle kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusu.....	10
2.1.6. Geleneksel konut mimarisi.....	11
2.1.7. Kırsal alanlar ve yerleşim dokusuna yönelik uygulamalar	15
2.2. Kaynak Taramaları	18
3. MATERYAL VE METOT	23
3.1. Materyal	23
3.2. Metot	24
4. BULGULAR	28
4.1. Çalışma Alanı Doğal Yapısı.....	29
4.1.1. Jeomorfolojik ve topoğrafik yapı	29
4.1.2. Jeolojik yapı	33
4.1.3. Toprak özellikleri	36
4.1.3.1. Büyük toprak grupları	36
4.1.3.2. Toprak yetenek sınıfları	37
4.1.4. İklim	39
4.1.5. Doğal bitki örtüsü.....	40
4.1.6. Hidrolojik yapı	42
4.2. Sosyo-Ekonomik Yapı	44
4.2.1. Nüfus yapısı.....	44
4.2.2. Eğitim durumu.....	47
4.2.3. Ekonomik yapı	47
4.3. Tarihi -kültürel yapı	48
4.3.1. Tarihsel gelişim.....	48
4.3.2. Antik yerleşimler ve höyükler.....	49
4.3.3. Anıtsal yapılar	50
4.3.4. Kültürel faaliyetler	51
4.4. Korkuteli İlçesi Yerleşimleri	52
4.4.1. Yükselti basamakları ve yerleşimlerin dağılımı.....	52

4.4.2. Jeomorfolojik yapı ve yerleşimlerin dağılımı	55
4.4.3. Bakı durumu ve yerleşimlerin dağılımı.....	58
4.4.4. Yerleşimlerin konum analizleri.....	59
4.5. Korkuteli İlçesi Kırsal Kültürel Peyzajları	62
4.5.1. Yerleşim dokusu incelenen kırsal kültürel peyzaj örnekleri	63
4.5.1.1. Köşeler Mahallesi	63
4.5.1.2. Bayat Mahallesi	65
4.5.1.3. Esenyurt Mahallesi	68
4.5.1.4. Sülekler Mahallesi	70
4.5.1.5. İmecik Mahallesi.....	73
4.5.1.6. Akyar Mahallesi.....	76
4.5.1.7. Avdan Mahallesi.....	78
4.5.1.8. Osmankalfalar Mahallesi	80
4.5.1.9. Koz ağacı Mahallesi.....	83
4.5.1.10. Taşkesiği Mahallesi	86
4.5.2. Yerleşim dokusu analizleri.....	88
4.5.2.1. Jeomorfolojik yapı, topoğrafya ve yerleşim düzeni.....	89
4.5.2.2. Hidrolojik yapı ve yerleşim düzeni.....	91
4.5.2.3. Bitki örtüsü ve yerleşim düzeni	93
4.6. Korkuteli İlçesi Kırsal Kültürel Peyzajlarında Geleneksel Konutlar	93
4.6.1. Kırsal konut örnekleri.....	94
4.6.1.1. Çukurca Mahallesi, örnek konut-1.....	94
4.6.1.2. Çukurca Mahallesi, örnek konut-2.....	97
4.6.1.3. Çaykenarı Mahallesi, örnek konut-3.....	100
4.6.1.4. Çaykenarı Mahallesi, örnek konut-4.....	103
4.6.1.5. Köşeler Mahallesi, örnek konut-5.....	105
4.6.1.6. Köşeler Mahallesi, örnek konut-6.....	108
4.6.1.7. Kargın Mahallesi, örnek konut-7.....	111
4.6.1.8. Beğiş Mahallesi, örnek konut-8.....	114
4.6.1.9. Bayat Mahallesi, örnek konut-9.....	117
4.6.1.10. Bayat Mahallesi, örnek konut-10.....	120
4.6.1.11. Sülekler Mahallesi, örnek konut-11.....	123
4.6.1.12. Sülekler Mahallesi, örnek konut-12.....	126
4.6.1.13. İmecik Mahallesi, örnek konut-13	128
4.6.1.14. Gümüslü Mahallesi, örnek konut-14	131
4.6.1.15. Avdan Mahallesi, örnek konut-15	134
4.6.1.16. Avdan Mahallesi, örnek konut-16	137
4.6.1.17. Ulucak Mahallesi, örnek konut-17.....	140
4.6.1.18. Koz ağacı Mahallesi, örnek konut-18	143
4.6.1.19. Osmankalfalar Mahallesi, örnek konut-19.....	146
4.6.1.20. Taşkesiği Mahallesi, örnek konut-20.....	149
4.6.2. Kırsal konutların mimari özellikleri	152
4.6.2.1. Konut-parşel ilişkisi	152
4.6.2.2. Plan organizasyonundaki mekanlar	155
4.6.2.3. Plan tipleri.....	162
4.6.2.4. Mekan ilişkileri	163
4.6.2.5. Yapı malzemesi ve tekniği.....	164
4.6.3. Geleneksel konutlar ile doğal peyzaj ilişkisi.....	169

4.6.3.1. Jeomorfolojik yapı, topoğrafya ve konut.....	169
4.6.3.2. İklim özellikleri ve konut.....	173
4.6.3.3. Jeolojik yapı ve konut.....	178
4.6.3.4. Bitki örtüsü, bahçe ve konut.....	180
4.6.3.5. Doğal peyzaj ve konut özelliklerinin karşılaştırmalı analizi	182
5. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	185
6. KAYNAKLAR	197
7. EKLER.....	207
Ek 1: Köşeler Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri	207
Ek 2: Sülekler Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri	208
Ek 3: Osmankalfalar Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri	209
Ek 4: Bayat Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri	210
Ek 5: Taşkesiği Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri	211
Ek 6: İmecik Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri	212
Ek 7: Avdan Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri.....	213
Ek 8: Kozacı Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri	214
ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

APS	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
AB	Avrupa Birliği
cm	santimetre
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri
HGK	Harita Genel Komutanlığı
KHGM	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
KKP	Kırsal Kalkınma Planı
KKTT	Köy Kanunu Tasarı Taslağı
km	kilometre
KÖYDES	Köy Alt Yapısını Destekleme
m	metre
MTA	Maden Tetkik Arama
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
pvc	polivinil klorür
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UKKS	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu
VDS	Village Design Statement
WHC	Dünya Miras Merkezi (World Heritage Center)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Türkiye’de kırsal peyzajlarda yerleşim tipleri	4
Şekil 2.2. Köy altı yerleşimlerinde iskan çekirdeği ve iskan grubu.....	5
Şekil 2.3. Kırsal yerleşimlerin konumlandığı temel yer şekilleri	7
Şekil 2.4. Dağıçı Ovası – etek ovası (a), birikinti konisi (b), birikinti yelpazesi (c)	8
Şekil 2.5. Gelişimini tamamlamış bir vadinin şekil elemanları	8
Şekil 2.6. Vadi türleri	9
Şekil 2.7. Işınsal (a), lineer (b), yay (c) ve organik (d) biçimli yerleşim düzenleri	11
Şekil 2.8. Geleneksel mimariyi şekillendiren yerel veriler	11
Şekil 2.9. Türk konutunda plan tipleri	14
Şekil 3.1. Araştırma alanı genel konumu	23
Şekil 3.2. Araştırma yöntemi akış şeması	26
Şekil 3.3. İncelenen örnek konutların konumları	27
Şekil 4.1. Karstik yüzey şekilleri	28
Şekil 4.2. Korkuteli İlçesi’nin yükseklik haritası	29
Şekil 4.3. Farklı jeomorfolojiler ve yerleşimler; (a) Dağ eteği yerleşimi / Esenyurt Mahallesi, (b) Vadi yerleşimi / Avdan Mahallesi, (c) Ova yerleşimi / Kargın Mahallesi, (d) Plato yerleşimi / Taşkesiği Mahallesi	30
Şekil 4.4. Korkuteli İlçesi’nin topografik eğim durumu	31
Şekil 4.5. Korkuteli İlçesi’nin bakı durumu	32
Şekil 4.6. Korkuteli İlçesi jeolojik formasyon dağılımı	35
Şekil 4.7. Korkuteli İlçesi büyük toprak grupları haritası	37
Şekil 4.8. Korkuteli İlçesi toprak yetenek sınıfları haritası	38
Şekil 4.9. Korkuteli İlçesi yıllık sıcaklık ortalamaları	39
Şekil 4.10. Korkuteli İlçesi bitki örtüsü haritası	41
Şekil 4.11. Korkuteli Barajı’ndan bir görünüm	42
Şekil 4.12. Korkuteli İlçesi hidrolojik yapı haritası	43
Şekil 4.13. Kırkpınar (a) ve Kozacı (b) Antik Yerleşimlerinden görünüm	50
Şekil 4.14. İlçe merkezinde yer alan geleneksel konutlardan görünüm	51
Şekil 4.15. Alaaddin Cami (a), Sinaneddin Medresesi (b) ve Çaybaşı (Hasan Ağa) Hamamı (c) görünümleri	51
Şekil 4.16. Jeomorfolojik yapıya göre bakı durumu ve yerleşimler	58
Şekil 4.17. Yükselti basamaklarına göre mahallelerin sayısal dağılımı.	59
Şekil 4.18. Jeomorfolojik yapıya göre mahallelerin sayısal dağılımı	60
Şekil 4.19. Yükselti basamakları ve eğime göre mahallelerin konumları	60
Şekil 4.20. Bakı durumuna göre mahallelerin sayısal dağılımı	61
Şekil 4.21. Örnek Yerleşimler ve konumları	62
Şekil 4.22. Köşeler Mahallesi’nin batı görünümü	64
Şekil 4.23. Köşeler Mahallesi konumu	64
Şekil 4.24. Köşeler Mahallesi yerleşim planı	65
Şekil 4.25. Bayat Mahallesi konumu	66
Şekil 4.26. Bayat Mahallesi yerleşim merkezinin kuzeybatı görünümü.....	67
Şekil 4.27. Bayat Mahallesi yerleşim planı.....	67
Şekil 4.28. Esenyurt Mahallesi konumu	68
Şekil 4.29. Esenyurt Mahallesi yerleşim planı.....	69
Şekil 4.30. Esenyurt Mahallesi’nin kuzey görünümü	70

Şekil 4.31. Sülekler Mahallesi konumu	71
Şekil 4.32. Sülekler Mahallesi genel görünümü	71
Şekil 4.23. Sülekler Mahallesi yerleşim planı.....	72
Şekil 4.34. İmecik Mahallesi konumu	73
Şekil 4.35. İmecik Mahallesi yerleşim planı.....	74
Şekil 4.36. İmecik Mahallesi kuzey görünümü.....	75
Şekil 4.37. İmecik Mahallesi yerleşim dokusu görünümü.....	75
Şekil 4.38. Akyar Mahallesi konumu.....	76
Şekil 4.39. Akyar Mahallesi güney görünümü	77
Şekil 4.40. Akyar Mahallesi yerleşim planı	77
Şekil 4.41. Akyar Mahallesi yerleşim merkezi batı görünümü.....	77
Şekil 4.42. Avdan Mahallesi konumu.....	78
Şekil 4.43. Avdan Mahallesi yerleşim planı	79
Şekil 4.44. Avdan Mahallesi yerleşim merkezi (cami-çeşme-su sarnıcı)	79
Şekil 4.45. Avdan Mahallesi güney görünümü.....	80
Şekil 4.46. Osmankalfalar Mahallesi konumu	81
Şekil 4.47. Osmankalfalar Mahallesi yerleşim planı	82
Şekil 4.48. Osmankalfalar Mahallesi yerleşim merkezi görünümü	83
Şekil 4.49. Kozağacı Mahallesi güneybatı görünümü	83
Şekil 4.50. Kozağacı Mahallesi konumu.....	84
Şekil 4.51. Kozağacı Mahallesi yerleşim planı	85
Şekil 4.52. Taşkesiği Mahallesi konumu	86
Şekil 4.53. Taşkesiği Mahallesi yerleşim planı.....	87
Şekil 4.54. Taşkesiği Mahallesi yerleşim dokusu görünümü.....	87
Şekil 4.55. Detaylı olarak incelenen yerleşimlerin karşılaştırılması.....	88
Şekil 4.56. Arazi jeomorfolojik yapısına göre şekillenen yerleşim dokusu modelleri	89
Şekil 4.57. Sülekler Mahallesi'nde Korkuteli Çayı kenarında köy kahvesi görünümü	91
Şekil 4.58. Avdan Mahallesi'nden yün yıkama yeri (a) ve Çeşme-sarnıç (b) görünümleri.....	92
Şekil 4.59. Beğiş Susuzu yerleşiminde badem ağaçları ve yol kenarında üzerlik otları	93
Şekil 4.60. 1 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü.....	94
Şekil 4.61. 1 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları.....	95
Şekil 4.62. 1 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü	96
Şekil 4.63. 2 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü.....	97
Şekil 4.64. 2 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları.....	98
Şekil 4.65. 2 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü	99
Şekil 4.66. 3 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü.....	100
Şekil 4.67. 3 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları.....	101
Şekil 4.68. 3 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü	102
Şekil 4.69. 4 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü.....	103
Şekil 4.70. 4 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları.....	104
Şekil 4.71. 4 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü	105
Şekil 4.72. 5 nolu örnek konutun vaziyet planı ve resimleri.....	105
Şekil 4.73. 5 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları.....	106
Şekil 4.74. 5 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü	107

Şekil 4.75. 6 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü ...	108
Şekil 4.76. 6 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları	109
Şekil 4.77. 6 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	110
Şekil 4.78. 7 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü ...	111
Şekil 4.79. 7 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	112
Şekil 4.80. 7 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	113
Şekil 4.81. 8 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü	114
Şekil 4.82. 8 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	115
Şekil 4.83. 8 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri.....	116
Şekil 4.84. 9 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü	117
Şekil 4.85. 9 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	118
Şekil 4.86. 9 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	119
Şekil 4.87. 10 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü	120
Şekil 4.88. 10 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	121
Şekil 4.89. 10 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	122
Şekil 4.90. 11 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü	123
Şekil 4.91. 11 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	124
Şekil 4.92. 11 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	125
Şekil 4.93. 12 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü	126
Şekil 4.94. 12 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	127
Şekil 4.95. 12 nolu örnek konutun kesiti	128
Şekil 4.96. 13 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü	128
Şekil 4.97. 13 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	129
Şekil 4.98. 13 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	130
Şekil 4.99. 14 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü ...	131
Şekil 4.100. 14 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	132
Şekil 4.101. 14 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri.....	133
Şekil 4.102. 15 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü ...	134
Şekil 4.103. 15 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı.....	135
Şekil 4.104. 15 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri.....	136
Şekil 4.105. 16 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü	137
Şekil 4.106. 16 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları	138
Şekil 4.107. 16 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri.....	139
Şekil 4.108. 17 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü ...	140
Şekil 4.109. 17 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları	141
Şekil 4.110. 17 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri.....	142
Şekil 4.111. 18 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü	143
Şekil 4.112. 18 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları	144
Şekil 4.113. 18 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri.....	145
Şekil 4.114. 19 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü ...	146
Şekil 4.115. 19 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları	147
Şekil 4.116. 19 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	148
Şekil 4.117. 20 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü ...	149
Şekil 4.118. 20 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları	150
Şekil 4.119. 20 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü.....	151
Şekil 4.120. Çaykenarı Mahallesi Konut-4'ün giriş kapısı ve bahçe kapısı	153

Şekil 4.121. Beğiş Susuzu Yerleşimi, Konut-8'in farklı kotlardaki kat girişleri	154
Şekil 4.122. İmecik Yerleşimi'nde (Konut-13) üst kot (a) ve alt kottan (b) farklı girişler.....	154
Şekil 4.123. Korkuteli kırsal konutlarında oda düzeni.....	156
Şekil 4.124. Çaykenarı (a)-Bayat (b) Mahalleleri'nden kapalı sofalı ve Sülekler (c) - İmecik (d) Mahalleleri'nden açık sofalı konut görünümüleri	157
Şekil 4.125. Çukurca Mahallesi 1 nolu konutta köşkün sofa ve bahçeden görünümü .	158
Şekil 4.126. Kozagaç (a), Köşeler (b), Bayat (c) ve Ulucak (d) Mahalle'leri kırsal konutlarında tuvalet görünümüleri	159
Şekil 4.127. Avdan (a) - İmecik (c) Mahallelerinden konut dışı, Gümüşlü (c) - Çukurca (d) Mahallelerinden konut altı ambar örnekleri.....	160
Şekil 4.128. İmecik Mahallesi'nde açık sofalı (a), Çaykenarı Mahallesi'nde kapalı sofalı konut örneklerinde (b, c) merdivenler	161
Şekil 4.129. Ulucak Mahallesi (a) ve Beğiş Susuzu Yerleşiminde (b) taş merdiven görünümüleri	161
Şekil 4.130. Açık sofalı plan tipi şemaları	162
Şekil 4.131. Kapalı sofalı plan tipi şemaları	162
Şekil 4.132. Açık sofalı (a) ve kapalı sofalı (b) konutlarda mekan ilişkileri	163
Şekil 4.133. Ulucak (a), Beğiş Susuzu (b), Kozagaç (c) ve Osmankalfalar (d) Yerleşimlerindeki konutlardan taş duvar örgülerinden örnekler	165
Şekil 4.134. Beğiş Susuzu konutlarında taş malzeme kullanımı	166
Şekil 4.135. Çukurca (a), Gümüşlü (b) Mahalleri'nden konut örneklerinde ahşap kullanımı	168
Şekil 4.136. Bayat (a), Çaykenarı (b) ve Osmankalfalar (c) Mahalleri konutlarında iç mekanda ahşap kullanımı	168
Şekil 4.137. Osmankalfalar Mahallesi'ndeki konutlarda kamış malzemenin üst örtü (a), ara bölme duvarı (b) ve çatı saçağındaki kullanımı.....	169
Şekil 4.138. Eğitime göre gelişen konut modelleri, yük taşıma yeri ve konut girişi yönleri	171
Şekil 4.139. Konutlarda yönelim; Arazi ile uyum (a), güneye yönelim (b), yola yönelim (c)	172
Şekil 4.140. Açık sofalı evlerde ocak görünümü, Çukurca (a), Sülekler (b), İmecik (c) Mahalleleri'nden örnekler ve kapalı sofalı evlerde ocak görünümü, Kargın d), Köşeler (e) ve Bayat (f) Mahallelerinden örnekler	174
Şekil 4.141. Oda içi ocak örnekleri, Bayat (a), Çaykenarı (b), Beğiş (c) Mahalleri'nden örnekler	175
Şekil 4.142. Beğiş Susuzu yerleşimi (a), Çaykenarı (b) ve Köşeler (c) Mahalleri'nden ahşap kapaklı pencere örnekleri	176
Şekil 4.143. Açık ve kapalı sofalı konutlarda iç-dış mekan etkileşimi	177
Şekil 4.144. Taşkesiği (a), İmecik Susuzu (b), Beğiş Susuzu (c) ve Mamatlar (d) yerleşimlerinden çatı görünümüleri	178
Şekil 4.145. Çukurca Mahallesi'nden konut bahçesi görünümü	181
Şekil 4.146. İmecik Susuzu yerleşiminde bahçe sınırlayan çalılık görünümüleri	182

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Korkuteli ilçesi eğitim grupları	31
Çizelge 4.2. Korkuteli ilçesi bakı gruplarının alansal dağılımı.....	33
Çizelge 4.3. Çalışma alanındaki jeolojik özelliklerin alansal dağılımı.....	34
Çizelge 4.4. Korkuteli İlçesi'ndeki büyük toprak grupları alansal dağılımı	36
Çizelge 4.5. Korkuteli İlçesi'ndeki toprak yetenek sınıfları alansal dağılımı.....	38
Çizelge 4.6. Korkuteli İlçesi iklim verileri	39
Çizelge 4.7. Korkuteli İlçesi'ndeki bitki vejetasyonlarının alansal dağılımı	40
Çizelge 4.8. Korkuteli İlçesi Yapay Set Gölleri.....	44
Çizelge 4.9. Nüfusa ait farklı yıllardaki değerler.....	45
Çizelge 4.10. Korkuteli İlçesi 1980–2014 yılları arası nüfus durumu	45
Çizelge 4.11. Korkuteli İlçesi 2014 yılı kentsel ve kırsal nüfus durumu.....	46
Çizelge 4.12. Korkuteli İlçesi'nde okuma yazma durumu.....	47
Çizelge 4.13. 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimi öncesi yerleşim birimleri dağılımı.....	52
Çizelge 4.14. Korkuteli İlçesi'ndeki mahallerinin yükselti basamaklarına göre dağılımı	53
Çizelge 4.15. Yükselti basamaklarına göre yerleşim sayılarının dağılımı.....	55
Çizelge 4.16. Yerleşimlerin jeomorfolojik yapı konumlarına göre dağılımı	56
Çizelge 4.17. Yerleşim sayılarının jeomorfolojik konuma göre dağılımı.....	57
Çizelge 4.18. Dağ eteği yerleşimlerinin bakı durumları	58
Çizelge 4.19. Jeomorfolojik yapı ve eğime göre yerleşim düzenleri.....	90
Çizelge 4.20. Konut - parsel ilişkisi ve konut girişleri.....	153
Çizelge 4.21. Örnek konutlarda plan organizasyonunu oluşturan mekanlar	155
Çizelge 4.22. Örnek konutlarda görülen plan tipleri.....	164
Çizelge 4.23. Konut arsası ve sofasında yönelimler	172
Çizelge 4.24. Yerleşimlerin jeolojik yapısı ve konutlarda kullanılan malzemeler	179
Çizelge 4.25. Konut yapı özellikleri ile doğal peyzaj arasındaki ilişkilerin analizi.....	183
Çizelge 4.26. Konutun arsa ile sofa bakışı arasındaki ilişki (%)	184
Çizelge 4.27. Konut özellikleri ile doğal peyzaj arasındaki ilişki(%)	184

1. GİRİŞ

Peyzaj insanlar tarafından algılandığı şekliyle, özellikleri insan ve/veya doğal faktörlerin karşılıklı etkileşimi sonucu oluşmuş alanlar olarak tanımlanmıştır (Council of Europe 2000, Resmi Gazete 2003). İnsan ve doğal çevrenin etkileşimi her yöreye özgü bir tarihi ve toplumsal yapı ve ekonomik koşulların yanında doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin bütününe beraberinde getirmiştir. Bu özgün örneklerin başında kırsal peyzajlar ve kırsal peyzajlar içerisindeki geleneksel yerleşim dokusu ve konutlar gelmektedir.

Barınmak ve yaşamsal faaliyetleri sürdürmek amacıyla bir saha üzerine inşa edilmiş bir veya birden fazla sayıdaki konutlardan oluşan yerleşimler kırsal peyzajların en önemli bileşenidir. İnsan-doğa etkileşimini en güzel biçimde yansıtan kırsal peyzajlardaki kültürel unsurlardan olan yerleşim alanları, başta barınma olanakları olmak üzere tarımsal üretime dayalı ekonomik etkinlikleri de kapsamaktadır (Özçağlar 2001). Ülkemizde kırsal peyzajlardaki yerleşimler birimleri olan köyler, ekonomik yapısı büyük ölçüde tarıma dayanan, kendine özgü toplumsal ilişkileri bulunan, belirli bir yerleşim bölgesi sınırlarına sahip en küçük idari üniteyi teşkil eden ve nüfusu 2000'e kadar olan yerleşim alanları olarak da tanımlanmaktadır (Doğanay 2002).

Günümüzde birçok bölgede yer alan kırsal yerleşimler hala kendine özgü karakter ve yerel özelliklerini koruyabilmiş, yerleşim dokusu ve geleneksel konutları ile farklı dönem ve doğal koşullara göre gelişen biçim zenginliği ve yerel malzeme kullanımı ile bölgeye özgü ideal ve rasyonel çözüm örnekleri içermektedir. Kırsal kültürel peyzajların önemli öğelerinden olan kırsal yerleşimlerin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimleri zaman içinde doğal ve kültürel koşullara has mimari kimliğin oluşumunu sağlamıştır. Kırsal yerleşimlerdeki yerel mimari ürünlerden olan konut yapıları yılların bilgi birikimi ve deneyimi sonucu doğal peyzajın yöre halkı tarafından yorumlanmasıyla uzun zaman dilimi içinde ortaya çıkmıştır. Diğer yandan kırsal peyzajlardaki yerleşim birimleri, dokuları, mimari unsurları ile bütün bunların içinde yer aldığı ve doğal çevre arasındaki karşılıklı ilişkilerin bilimsel yöntemler ile anlaşılması ihtiyacı bulunmaktadır. Buradaki doğal çevre toprak, topoğrafya, jeomorfoloji, hidroloji, jeoloji ve bitki örtüsü ile geniş ölçekte peyzajı oluşturan doğal faktörleri temsil etmektedir.

Peyzajın uluslararası düzeyde ele alındığı ilk resmi belge olan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS) ilk olarak 1990'larda Avrupa Birliği'nde (AB) kırsal peyzajların korunmasına yönelik girişimler sonucu atılmıştır. Kırsal peyzajları ve kırsal alanları doğrudan kapsayan sözleşme doğal ve kültürel değerleri ile peyzajın korunması yoluyla insan sağlığı ve yaşam kalitesinin de korunmasını hedeflemektedir. Türkiye 2000 yılında imzaladığı, 2003 yılında onayladığı ve 2004 yılında da uygulamaya geçtiği sözleşme kapsamında sınırları içindeki kırsal peyzajları tanımlamak, yönetmek, koruman ve planlamak üzere yerel ve bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde politikalar oluşturmayı ve önlemler almayı taahhüt etmiş durumdadır (Atik vd 2006).

Diğer yandan son yıllarda AB uyum süreci içerisinde bulunan Türkiye'de kırsal alanlarda tarımsal gelişmeyi hedefleyen stratejilerin yanı sıra kültürel mirasın korunması gibi kavramların da giderek önem kazanmaya başladığı görülmektedir.

Ancak yöreye özgü çözümlerin öne çıktığı kırsal yerleşimlerin kentsel yerleşim üslubu ve yaklaşımlarıyla planlanması uygun değildir. Bu alanların sahip olduğu değerlerin koruma ve geliştirme odaklı yaklaşımlar çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda kırsal alanlarda yerel kimliği yansıtan, toplumsal yaşantı ve çevre değerlerini dikkate alan planlar ve gelişim politikaları oluşturulmalı, her yöreye özel ve yine o yörenin doğal ve kültürel özelliklerine uygun yerleşim planları ve konut tasarım önerilerinin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kırsal alanlar ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan da milli kültürümüzün oluşmasına ve yaşatılmasına kaynaklık eden dokusu nedeniyle önem taşımaktadır. Günümüzde gittikçe birbirine benzeyen kentlerin tek düze yapılaşmalarına karşılık; doğal peyzaj özellikleri ve kendine özgü yaşam biçimleri ile şekillenen kırsal yerleşimler Anadolu toplumunun kültürel zenginliği içinde bölgeden bölgeye, hatta aynı bölgede köyden köye birbirinden farklı ve özgün karakterler sergilemektedir. Sahip olduğu yerel değerler ve özgün nitelikleri ile kırsal yerleşimlerin tipik yerleşim dokusu ve geleneksel mimari özellikleri ile tanımlanması bu yerleşimlerin devamlılığını sağlayacak gelişim planları açısından çok önemlidir.

Son yıllarda Türkiye'de kırsal alanlarda geleneksel yerleşim dokusu ve konut mimarisi konusuna verilen önem giderek artmaktadır. Ülkemizin 2014-2020 yılı Uluslararası Kalkınma Stratejisinde kırsal yerleşimlerin peyzaj değerinin yükseltilmesi, yöre kültür ve ekolojisiyle uyumlu geleneksel mimarinin yaygınlaştırılması konuları üzerinde önemle durulmaktadır. Konu ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yapmış olduğu çalışmalarda da yöresel yerleşim dokusu ve yaşam şartlarının, yöresel mimari cephe özelliklerinin, kullanılan yerel malzemelerin tespit edilmesi yönünde yöresel mimari projesi başlatılmıştır.

Bu bağlamda geleneksel yerleşim dokusu ve konut mimarisinin içerisinde yer aldığı peyzajla birlikte ele alınması, mimari plan tipolojilerinin belirlenmesi yeni yapılacak tasarımlara yön vermesi açısından oldukça önemlidir.

Antalya kırsal alanları coğrafi yapısı, doğal bitki örtüsü, kültürel yapısı ve geleneksel yerleşimleri ile özgün bir dokuya sahiptir. Bu dokunun yöreye has geleneksel değerleri ile korunarak geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle Antalya ili Korkuteli ilçesi kırsal kültürel peyzajlarında yerleşim dokusu ve geleneksel mimariye ilişkin olarak yapılan araştırma kırsal alanların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı koyacak ve bu konudaki bilgi eksikliğini giderecek verilerin üretilmesi hedeflenmiştir.

Bu çalışma ile Antalya ili, Korkuteli İlçesi, kırsal kültürel peyzajlarında yerleşim dokusu ve konut mimarisi özellikleri analiz edilmiş; özellikle de yerleşim dokusu, konut mimarisi ve doğal peyzaj arasındaki ilişkiler ortaya koyulmuştur. Bu analizlerle ekonomik ve kültürel baskıların oluşturduğu değişim sürecinde mevcut kırsal kültürel peyzaj dokusu ve mimarisini belgeleyecek, sürdürülebilirliğini sağlayacak, kırsal peyzajların geleneksel dokusu ve mimarisi ile korunabilmesini mümkün kılacak gelecek yönelik öneriler geliştirilmiştir. Tez sonuçlarının ülkemizde son yıllarda giderek önem kazanan köy tasarım rehberleri konusunda Korkuteli'nden sunulacak örneklerle Antalya İli için temel bir altlık oluşturması beklenmektedir.

2. KURAMSAL BİLGİLER VE KAYNAK TARAMALARI

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Peyzaj, Kırsal Kültürel Peyzaj

Peyzaj, bir çevre içinde yer alan çeşitli karakterlerdeki doğal ve kültürel elemanların herhangi bir noktadan görüş açısı içine sığabilen bütün halindeki görünüşüdür (Yücel vd 2008). Washer vd (2006) peyzajı bir kompleks tarafından tanımlanan bölgesel, tipik ve alana özgü karakteristiklerin ve süreçlerin etkileşimlerinin bir arada bulunduğu, çoğunlukla doğal ve kültürel faktörlerin ekonomik, çevresel ve sosyal faktörler ile şekillendiği alanlar olarak yorumlamaktadır.

Peyzajın çeşitlenmesinde ve farklı tanımlar almasında insan ve alan kullanımları öne çıkmaktadır. İnsan ve doğa arasındaki etkileşimin durumuna göre peyzaj, doğal ve kültürel peyzaj olarak iki temel grupta sınıflandırılabilir

Kültür, belirli bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan ve birbirine aktarılan bilgi, tavır ve davranış kalıplarının toplamı (Tümertekin ve Özgüç 1998) olup; kültürel peyzajlar insanların yerleşim, tarım, hayvancılık, üretim vb amaçları için kullandığı arazi parçaları olarak tanımlanmaktadır. Kültürel peyzajlar geniş bir ekosistemin içinde toplumlar ile bu toplumların geçmişleri ve aynı zamanda doğal çevre arasındaki karşılıklı ilişkilerini ortaya koymaktadır (Rössler 2006).

Kültürel peyzaj insanoğlunun doğal çevresi, sosyal, ekonomik, kültürel iç ve dış güçlerin etkisiyle oluşmuş insan toplumu ve yerleşimlerinin evrimi olarak kabul edilmektedir (UNESCO 2008).

Kentler ile doğal alanlar arasındaki geçiş bölgeleri olan kırsal kültürel peyzajlar ise yoğunluğu, toplumsal yapısı ve yaşam şekli, mekansal ve fonksiyonel strüktürü, ekonomik yapısı, rekreasyon alanları ve etkinlikleri, doğal çevre ilişkileri ve peyzaj görünümü ile özgün karakterlere sahip alanlardır. Burada doğal çevre, yöreye özgü yapılar, yerleşim karakteri ve kimliği kırsal kültürel peyzajların belirleyici unsurlarındandır (Eminağaoğlu ve Çevik 2005).

Kırsal peyzajlar “verneküler” olmaları nedeniyle özgündürler (Hough, 1990). Verneküler kelime anlamı ile geleneksel olan, yöreye özgü, yerel kültüre ve yöre halkına ait olan anlamlarını taşımaktadır. Mimari ile ilişkili olarak verneküler yapı, yerel tekniklerle ve yerel materyallerle iklim, gelenekler ve daha ziyade tarımı kapsayan yerel ekonomi gibi yerel koşulları göz önünde bulundurarak inşa edilen ve mimar tarafından değil usta tarafından üretilen yapılar olarak tanımlanmaktadır (Jackson, 1984).

Kırsal peyzajlarda yerleşimler için besin ve hammadde üreten arazi, insanlar tarafından kültüre edilerek, dönüştürülmekte ve özgün dokular üretmektedir (Hough, 1990). Kırsal kültürel peyzajlar kentler dışındaki doğal peyzajın kültüre alınmış parçalarıdır. Kırsal alanlar yalnızca tek bir evden başlayıp köylere kadar uzanan yerleşimlerdeki yapılar yanında aynı zamanda bunların çevrelerini, bahçeleri, tarlaları ve tarım dışı fonksiyonları da içermektedir (Tümertekin ve Özgüç 1998).

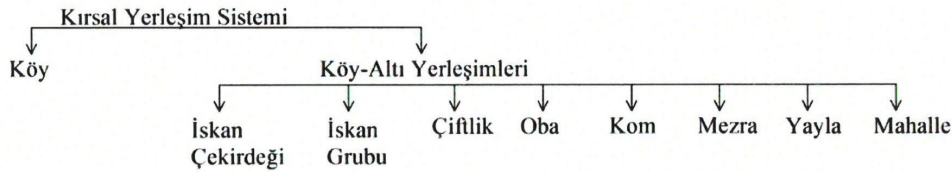
2.1.2. Kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim tipleri

Özgür (2010)'e göre kırsal yerleşimler ortak yaşantıya sahip, gelenek ve göreneklerine sadık, bir dini yapı, bir meydan, bir çeşme etrafında toplanmış, genelde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlardır. Türkiye'de kırsal yerleşimler köy yerleşimleri ve köy altı yerleşimleri olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Burada kırsal yerleşimlerdeki ana birimler köyler olup henüz köy niteliğine ulaşmamış yerleşim üniteleri köy altı yerleşimleri olarak kabul edilmektedir. Köy altı yerleşimleri kendi arasında devamlı ve geçici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Köy "yönetim durumu toplumsal ve ekonomik özellikleri ile ya da nüfus yoğunluğu yönünden kentten ayırt edilen, genellikle tarımla uğraşılan, konutları ve diğer yapıları ile kırsal yaşamı yansıtan yerleşim birimidir" (Keleş 1998'den yorumlanarak). 442 sayılı Köy Kanuna göre nüfusu 2000'in altındaki yerleşimlere köy denilmektedir. Son olarak üzerinde çalışılan Köy Kanunu Tasarı Taslağına (2009) göre ise köy, sakinlerinin mahalli müşterek nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, kamu tüzel kişiliğine sahip, ibadethane, okul, spor ve kültür merkezi, sağlık birimi, otlak, yaylak, mera gibi kamu malları bulunan, bağ, bahçe ve diğer tarım arazileriyle birlikte insanların toplu ve dağınık şekilde yaşadıkları yerleşim birimleridir.

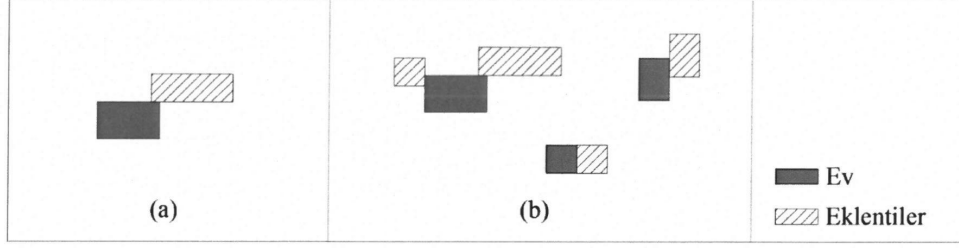
Özçağlar (2001)'e göre köy "belirli bir idari sınırı bulunan ve bu sınırlar içerisinde yer alan sürekli ve dönemlik kır yerleşimleriyle çoğunlukla tarım-hayvancılık faaliyetlerinin egemen olduğu, nüfusu 2000'den az veya fazla ve seçilerek görev başına gelen muhtar ile ihtiyar heyetinin yönettiği en küçük idari alandır". Bu tanıma göre idari anlamda köy sınırları belli olan bir yerel yönetim alanıdır. Bir köyün arazisi, tarım, (otlak, çayır - mera), orman, kayalık, göl ve bataklık alanları, akarsu yatakları, sahillerdeki kumsallar ve yerleşim alanlarından oluşmaktadır.

Türkiye'de henüz köy niteliğine ulaşamamış köy altı yerleşimleri barındırdıkları nüfus ve mekânsal organizasyon tipleri bakımından mahalle, yayla, mezra, kom, oba, çiftlik gibi farklı yerleşim tipleri ile köye kadar uzanmaktadır (Şekil 2.1 ve Şekil 2.2).

Şekil 2.1. Türkiye'de kırsal peyzajlarda yerleşim tipleri

İskan Çekirdeği (tek ev ve eklentisi): Yerleşimin başlangıcı olarak da nitelendirilen köy altı yerleşim tipi, aile fertlerini barındıran tek bir ev ve ekonomik faaliyetlerin sürdürüldüğü basit veya gelişmiş bir ahır, ambar, atölye, yağhane, peynirhane gibi tesislerden oluşmaktadır. İskan Grubu (birkaç ev ve eklentisi) ise birden fazla iskan çekirdeğinin bir araya gelmesiyle oluşan köy altı yerleşimidir (Özgür 2010).

Şekil 2.2. Köy altı yerleşimlerinde iskan çekirdeği ve iskan grubu

Çiftlik: Çiftlikler, genişçe bir toprak mülkiyeti içinde bir veya birkaç ailenin hem geçimini hem de ikametini sağlayan bir köy altı yerleşimidir. Sürekli oturlan yerleşim şekilleri olmalarına karşın, bazen yılın belirli dönemlerinde kullanılan geçici çiftliklere de "ova" adı verilir ve ülkemizde daha çok Batı Anadolu'da yaygındır. Pamuk, tütün gibi bitkilerin yetiştirildiği ovalara ilkbaharda tarlaların ekimi ile yerleşilir, ürünün hasad edilip pazara sevk edilmesi ile ova sakinleri köylerine dönerler (Gözenç vd 1998).

Oba: Asıl ekonomik fonksiyonu hayvancılık olan obalar mesken çadırlardan oluşur ve her yaz yerleşimin farklı bir kesiminde kurulabilir (Gözenç vd 1998).

Kom: Doğu Anadolu'ya özgü bir yerleşim tipidir. Köy ve kasaba sınırları dışında kalan ve hayvan yetiştirme çiftliği konumunda olan yerlerdir (Doğanay 2002). Mezraya benzeyen bir yerleşim şekli olan komları mezralardan ayıran ana özellik hayvancılığın daha ağır basması ve çok daha küçük sahalarda yer almasıdır (Gözenç vd 1998).

Mezra: Doğu Anadolu'daki en tipik yerleşim şekillerinden biri olan mezralar 50 kişiden fazla nüfusu ile küçük bir alanda ve bağlı bulunduğu köyün idari sınırları içinde olmasına rağmen, köyde yaşayanların daimi olarak kullandığı sahaların dışında kalan ve o sahadan mutlaka bir arazi topoğrafyası ile ayrılmış başka bir geçim sahasında, çoğunlukla tarım yapılan yerleşim üniteleridir (Gözenç vd 1998). Tarım toprakları ve otlakların sınırlı olduğu kırsal bölgelerde, genellikle dağlık alanlarda görülen mezralarda yaz aylarında hayvan otlatılırken, her aile yerleşimin bulunduğu alan ve yakın çevresinde tahıl ve sınırlı sahada kendi ihtiyacı olan sebzeleri yetiştirmektedir (Atalay 2005).

Yayla: Türkiye'nin en yaygın köy altı yerleşim şekli olan yaylalar Mera Kanununa göre çiftçilerin hayvanları ile birlikte yaz mevsimini geçirmeleri, hayvanların otlatılması ve arazinin otundan yararlanılması için tahsis edilen ve bu amaçla kullanılan alanlardır (Resmi Gazete 1998). Yayla adı hayvan otlatılan (yayılan) yer anlamındaki yaylak "yaylağ" kelimesinden gelmez. Yaylalar yaz mevsiminde hayvanlarla birlikte çıkılan ve bir süre kalınan dağ otlaklarıdır (Sanır 2000). Ülkemizde büyükbaş ve/veya küçükbaş hayvan sürülerinin yayıldığı yaylaların uygun bir yerine kurulmuş çadır, taş ve ahşaptan yapılmış barınak/konutlardan oluşan yayla yerleşimleri bulunmaktadır (Özgür 2010).

Mahalle: Birden fazla iskan grubunun birleşmesiyle meydana gelen yerleşim ünitesi olan mahalleler kentsel ve kırsal yerleşimlerin idari sistemleri içinde yer almaktadır (Özgür 2010).

2.1.3. Konumları itibariyle kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusu

Doğal peyzajın yapılar, sokaklar, köyler, tarım alanları gibi insan emeği içeren kompozisyonları kültürel peyzajı oluşturmaktadır (Çorapçioğlu vd 2010). Kırsal peyzajlardaki yerleşimler ise kültürel bileşenlerin en önemli grubudur. Konutların arazi üzerinde dağılım düzeni çoğu zaman yerleşim dokusunu yansıtmaktadır.

Kırsal yerleşimler toplu ve dağınık formda iki sınıfa ayrılabilir. Burada en belirleyici kriter yerleşim içindeki yapıların bir arada bulunma durumları ve aralarındaki uzaklıktır (Brunce, 1982). Yapı birimleri arasındaki mesafenin uzak olduğu veya daha az yoğun olduğu yerleşimler dağınık yerleşimler olarak nitelendirilmektedir. Bu yerleşim özelliğindeki köylerde konutlar tarlalar ile birbirinden ayrılmaktadır. Toplu yerleşimlerde ise konutlar köyleri meydana getirmek üzere bir araya toplanmış olup; tarım alanları konutların hemen çevresinde yer almaktadır (Tümertekin ve Özgüç 1998).

Kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusu zamanla ve doğal, kültürel ve bölgesel faktörlerin de etkisiyle değişik form ve plan özellikleri sergilerler. "Doku" insan ihtiyaçları ile doğal çevrenin karşılıklı ilişkilerden ortaya çıkan ve zaman içinde kendi şeklini alan; yerleşimlerin doluluk ve boşlukları ile ortaya çıkan form özelliğidir. Bu formlar geometrik veya organik düzende gelişmekte olup kırsal peyzajlardaki yerleşim dokusu çoğunlukla organik düzendedir (Çorapçioğlu vd 2010'dan yorumlanarak).

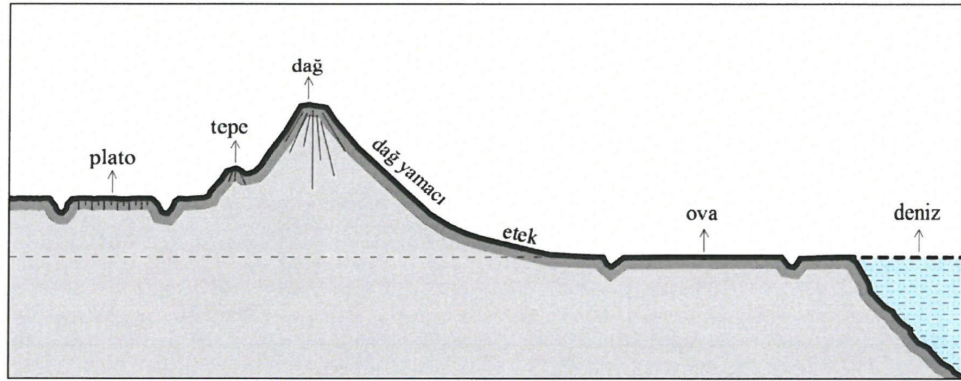
Özçağlar (2001)'a göre yerleşimlerin form özellikleri yapıların arazi üzerindeki dağılım düzeniyle ilgilidir. Burada yapılar yerleşim dokusunun temel birimidir. Yapı ve onu tamamlayan açık alanların oluşturduğu parsellerin bir araya gelerek temsil ettikleri birim ise yapı adası olarak tanımlanmaktadır. Yapı ve yapı adalarının etrafında yer alan ve yapıya erişimi sağlayan yollar yerleşim dokusunun temel elemanlarından. Arazi topoğrafyasına uygun olarak gelişen yollar ve meydanlar da yerleşim dokusunun oluşumunda belirleyici rol oynamaktadır (Çorapçioğlu vd 2010).

İklim özellikleri başta konut olmak üzere yapı oluşumlarını, yerleşim içindeki konumları, yönelmeleri ve kullanımlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Çok sıcak veya soğuk iklimlerde sık, kendi içine kapalı yoğun dokular; ılıman iklimlerde ise seyrek, açık, az yoğun yapı adaları içinde büyük boşlukları olan yerleşim dokuları yaygındır (Çorapçioğlu vd 2010).

Diğer yandan topoğrafik yapı, nehir, göl, dere gibi doğal su kaynaklarının varlığı çok eski çağlardan beri yerleşimlerin konumlarını ve formlarını biçimlendirmiştir (Kantar 1998). Engebeli arazi yapısı evin kuruluşunda değil, doğayla ilişkisinin değişmesinde etkindir. Evin iç düzeni aynı kurallara göre yapılırken topoğrafyaya uymak amacıyla bazı biçimsel değişikliklere gidilmektedir (Küçükerman 1996).

Yerleşimin üzerinde yer aldığı arazinin morfolojisi, diğer doğal bileşenlerin yapısı üzerinde tanımlayıcı bir etkiye sahip olan en önemli doğal peyzaj unsurudur. Arazinin düz veya engebeli bir yapıya sahip olması; yerleşimin çevreye yayılımını, yapıların birbirine olan mesafelerini, yapıların arazi üzerindeki konumları ve biçimleri yanında doğal kaynaklara erişimi de etkilemektedir.

Kırsal yerleşimler konumlarına göre ova veya plato düzlüğü, dağ eteği düzlüğü, vadi içi, tepe, sırt, birikinti konisi gibi farklı yer şekilleri ile tanımlanmaktadır (Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Kırsal yerleşimlerin konumlandığı temel yer şekilleri (Doğanay ve Sever 2011'den uyarlanmıştır)

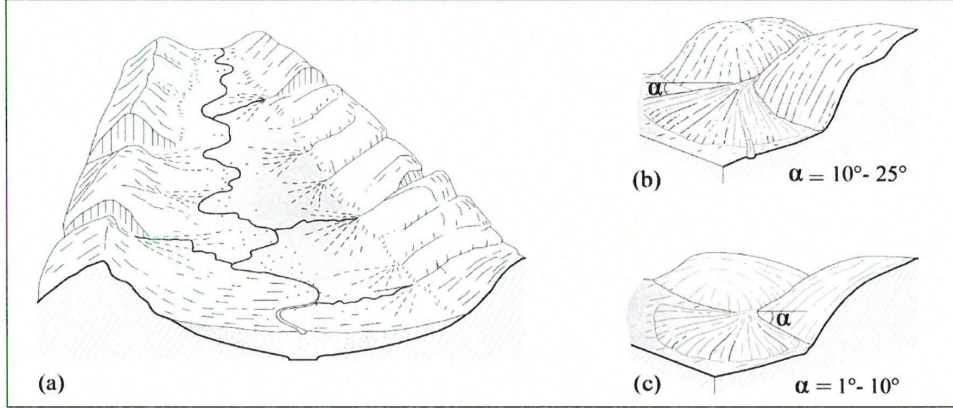
2.1.3.1. Ova yerleşimleri

Ovalar yükseklik farkları çok az olan, geniş ya da çok geniş ve genellikle bir yöne doğru hafif eğimli düzlükler olarak tanımlanmakta olup (Sanır 2000) çevresindeki yüksek yüzeylere (dağlar, tepeler, platolar) göre çok daha alçaktır (Doğanay ve Sever 2011). Akarsuların gücü ve taşıdığı yük miktarına göre farklı ova tipleri meydana gelmektedir. Akarsuların dik eğimli yamaçlardan inerek etekdeki ovanın kenarına veya ana nehrin geniş yatağına ulaştığı yerlerde oluşan yarım koniye benzer şekillere birikinti konisi; birikintinin eğimi daha az, şekli daha basık olduğu yapıya ise birikinti yelpazesi denilmektedir. Her iki yapı zamanla yanlara ve ileriye doğru büyüyerek birleştiğinde dağın eteğinde bir "etek ovası" meydana getirirler (Erinç 2000). Birikinti konilerinin birleşmesiyle oluşan birikinti yelpazeleri kırsal peyzajlarda yaygın yerleşim yerleri olmaları açısından önemlidir.

Dağ yamaçlarından inen seller birikinti konilerini ve yelpazelerini orta alana doğru yaymakta ve dağlık sahalar içerisinde dalgalı bir yüzeye sahip olan dağ içi ovaları oluşturmaktadır (Erinç 2000, Şekil 2.4). Bu ovalar özellikle hayvancılık yapılan bölgelerde önemli otlak alanı niteliğindedir (Doğanay ve Sever 2011). Dağ eteği ovaları, dağ içi ovaları veya kıyı ovalarının kenar bölgelerinde oluşan bu birikinti yelpazesi yüzeyleri özellikle köy yerleşimlerinin kurulduğu yerler olarak göze çarpmaktadır. Bu alanlar topoğrafik yapısının yerleşime uygunluğu, içme ve kullanma suyu kaynaklarının varlığı,

tarım ve hayvancılık için oviden ve dağlık kesimden aynı anda yararlanabilme olanakları ile doğal çevre avantajlarına sahiptir (Doğanay ve Sever 2011).

Ova yerleşimleri ve buradaki yapılar ulaşım hatları ve üretim alanları çevresinde birbirine yakın mesafede genellikle kompakt bir doku oluşturmaktadır. Cami, meydan, kahve gibi birimler ova yerleşim merkezleri ve buluşma mekanları olup, bu merkezden dağılan sokak sistemleri çoğu zaman tarım alanlarına açılmaktadır (Erdem 2012).

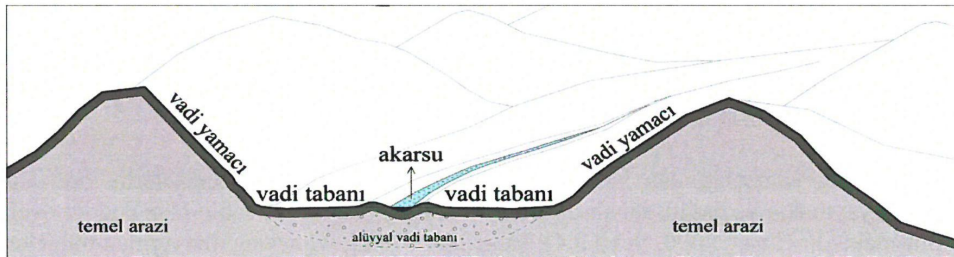

Şekil 2.4. Dağıçı ovası – etek ovası (a), birikinti konisi (b), birikinti yelpazesi (c) (Erinç 2002'den uyarlanmıştır)

Ova yerleşimlerinde ekonomi öncelikli olarak tarıma dayanmaktadır. Bu nedenle yerleşim dokusunun şekillenmesinde tarımsal alanlar önemli rol oynamaktadır.

2.1.3.2. Vadi yerleşimleri

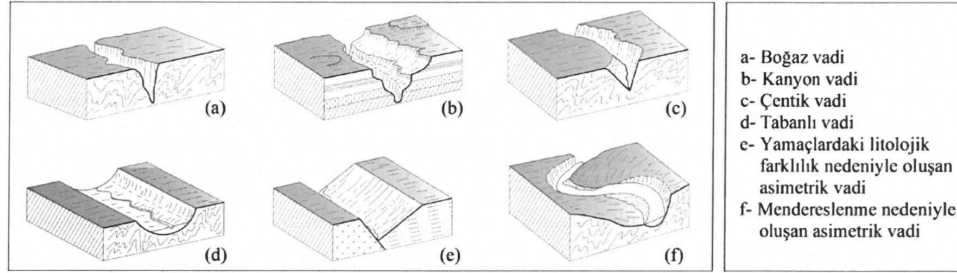
Vadiler çukur, az çok uzun, belli bir doğrultuda eğimli, akarsuların veya buzulların aşındırmasıyla genişleyip derinleşen yeryüzü şekilleridir. Aşınmanın durduğu dağ etekleri arasındaki düz, çakıl ve kumlarla kaplı kesim ise vadi tabanıdır (Sanır 2000, Şekil 2.5).

Şekil 2.5. Gelişimini tamamlamış bir vadinin şekil elemanları (Doğanay ve Sever 2011'den uyarlanmıştır)

Vadiler üzerinde yer aldıkları kayacın formasyon özelliği, arazi eğimi, oluşum süreleri, yataklarındaki suyun debisi ve uzunluğuna göre değişiklik göstermektedir. Şekil 2.6'da enine profillerine ve jeomorfolojik özelliklerine göre farklı vadi çeşitleri görülmektedir. Boğaz vadi, kanyon vadi, çentik vadi, tabanlı vadi, asimetrik vadi olarak adlandırılan vadi türlerinin yanı sıra kuru vadi, kör vadi ya da çıkmaz vadi olarak bilinen türler de bulunmaktadır. Karstik topoğrafyaya sahip bölgelerde rastlanan kuru vadiler akarsuların zamanla yer altına çekilmesi sonucunda meydana gelmektedir. Bu vadiler zaman zaman geçici olarak yatağında su bulundurabilmektedir.

Kör vadiler her tarafı kapalı olan veya yükseltilerle çevrili olan vadilerdir. Bir tarafı açık olan vadilere ise çıkmaz vadi denilmektedir. Açık olduğu taraf daha çok ağız kısımlarıdır. Bu vadiler yeraltı suyunun bir su çıkandan yüzeye çıkararak akışlarını sürdürmelerine bağlı olarak oluşmaktadır (Sür 1993).

Şekil 2.6. Vadi türleri (Erinç 2002'den uyarlanmıştır)

Vadi içi ve boyu yerleşimleri çoğunlukla vadi tabanındaki dar düzlüklerde konumlanmakta olup; akarsu, ırmak, çay veya ana ulaşım hattını takip eden yerleşim dokusuna sahiptir (Çorapçioğlu vd 2010). Yapılar genellikle vadi tabanına yayılmaktadır. Vadi yamacında yer alan ya da vadi yamacına doğru gelişen yerleşimlerde ise yapılar farklı yükseltilerde konumlanmaktadır. Burada vadi yamacının eğimi önemlidir (Erdem 2012).

Genellikle vadi tabanı boyunca lineer bir yapı sergileyen yerleşim dokusu bazı vadilerde dağınık düzende olabilmektedir. Vadi tabanının genişliği, yamaçlardaki eğim derecesi, bitki örtüsünün varlığı yapıların ve tarımsal alanların konumunu etkileyen doğal özelliklerdendir. Özellikle dar tabanlı vadilerde yerleşim orta hatta tarım arazileri ise yapıların bittiği yerden yamaçlara doğrudur. Geniş tabanlı vadilerde ise genellikle daha serbest düzende olan yapılar arasında yer alabilmektedir.

2.1.3.3. Dağ eteği yerleşimleri

Dağ, çevresinden yüksekliği 300-500 m. den fazla olan ve tabandan zirveye kadar eğimli bir yapı sergileyen ve tepeden daha geniş alanlı yüzey şeklidir. Dağ eteği ise dağ, tepe ve platoların alçalan alt yamaçlarıdır (Sanır 2000). Dağ eteği yerleşimlerindeki yapı birimleri eğime uygun ve kademeli bir şekilde konumlanırken, tarım alanları arazinin düz kesimlerinde yer almaktadır. Eteğin bittiği, eğim derecesinin azaldığı arazi kesimlerinde de yerleşim gelişebilmektedir.

Etek yerleşimleri yerleşim için görsel ve fiziksel bir sınır oluşturan dağ veya tepenin etki alanı içerisinde. Topoğrafik yapıya ve sirkülasyon hatlarına bağlı olarak toplu ve seyrek olmak üzere iki farklı yapıda olabilmektedir (Erdem 2012).

Tarım, ormancılık ve hayvancılık üzerinden gelişen ekonomik yapı etek yerleşimlerinde arazinin farklı biçimde kullanılmasına sebep olabilmektedir. Tarımın ön planda olduğu yerleşimlerde arazinin düz kesimlerinde tarım parselleri yer almaktadır. Ormancılığın önemli geçim kaynağı olduğu etek yerleşimlerinde ise orman sınırı yerleşim gelişimini ve dokusunu etkileyen önemli bir faktördür (Erdem 2012).

2.1.3.4. Plato yerleşimleri

Platolar akarsuların derin vadileriyle oluşan, çevresinden yüksek, düz veya hafif dalgalı yeryüzü şeklindedir (Sanır 2000). Çoğunlukla yüksek bölgelerdeki düzlük ve dalgalı düzlüklerde kurulan ve yayla anlamında kullanılan plato yerleşimindeki temel geçim kaynağı tahıl üretimi ve hayvancılıktır.

2.1.4. Yerleşim düzenleri itibariyle kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusu

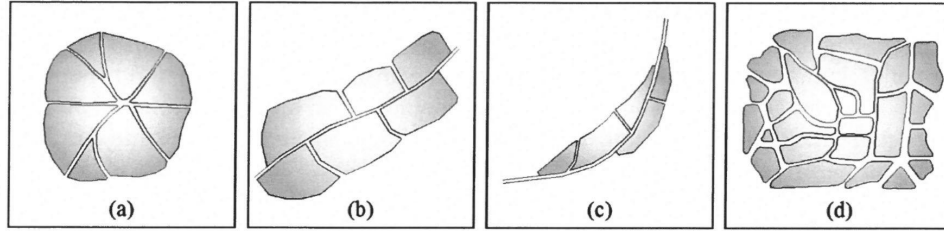
Kırsal kültürel peyzajlarda yerleşim dokusunun oluşumunda doğal peyzaj özellikleri yanında sosyo - kültürel çevre, yaşam biçimi, aile yapısı, dini inanışlar, ekonomi, politika ve hukuk gibi koşullar da etkilidir (Selvi 2011). Kırsal yerleşimlerde görülen doku tipleri *ışnsal*, *lineer*, *yay*, *organik* biçimli doku olarak adlandırılmaktadır (Şekil 2.7). Karma biçimli yerleşim dokusu ise birden fazla biçimi içermektedir (Aru 1998).

İşnsal biçimli yerleşim dokusu: Belirli bir odağı kendisine röper alarak, bu noktada kesişen doğrusal veya eğrisel yolların etrafında yer alan yapıların oluşturduğu doku tipidir (Çorapçıoğlu vd 2010). Konutlar yeşil alan, küçük bir gölet, çeşme ya da dini yapıların veya bir meydanın etrafında toplanmaktadır (Özgür 2010). İşnsal doku özelliği gösteren ova yerleşmelerinde tarım parselleri yerleşimi çevrelerken, dağ eteği yerleşimlerinde ova düzlüğüne doğru yayılmaktadır (Erdem 2012).

Lineer biçimli yerleşim dokusu: Topoğrafya, akarsu gibi doğal unsurların belirlediği morfolojik yapıların biçimine bağlı olarak belirli bir merkez noktadan doğrultular boyunca gelişen doku tipidir (Aru 1998). Nehirler, dar ve uzun nehir setleri, vadiler, su kaynakları gibi doğal unsurlar ve karayolları, demir yolları ve kanallar gibi kültürel unsurlar bu tür yerleşimlerin gelişiminde rol oynar (Tümertekin ve Özgür 1998).

Yay biçimli yerleşim dokusu: Daha çok topoğrafyaya bağlı olarak yay biçiminde yayılım gösteren yollar ve etrafındaki yapıların oluşturduğu doku tipidir (Aru 1998).

Organik yerleşim dokusu: Tanımlanan geometrik formlardan farklı olarak başta topoğrafya olmak üzere doğal yapının etkisiyle tek bir biçim özelliği göstermeyen yerleşimler ise organik formla tanımlanmaktadır.

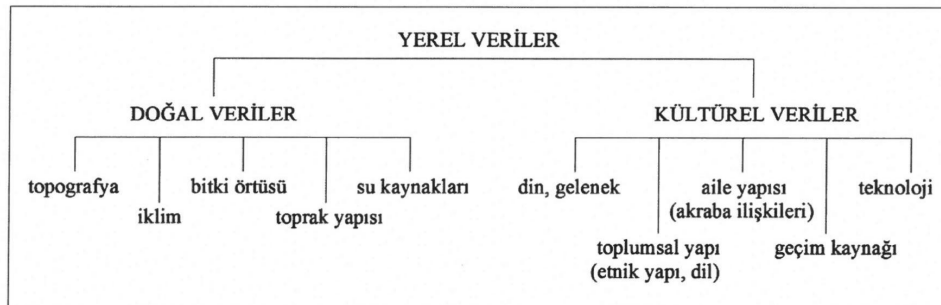

Şekil 2.7. Işınsal (a), lineer (b), yay (c) ve organik (d) biçimli yerleşim düzenleri

2.1.5. Geleneksel konut mimarisi

Kırsal kültürel peyzajlarda mimariye ilişkin yapılan çalışmalarda tam bir kavram ve tanım birliğine varılamamıştır. Bu bağlamda kırsal kesim mimarlığını konu alan araştırmalarda *halk mimarlığı*, *sivil mimari*, *anonim mimarlık*, *mimarsız mimari*, *yöre mimarisi* (*vernaküler mimari*) ve *geleneksel mimari* gibi kavramlarla karşılaşılmaktadır (Sümerkan 1990). Bu çalışmada geleneksel konut mimarisi ifadesi tercih edilmiştir. Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar anlamına gelen "gelenek" teriminden türetilen "geleneksel" terimi mimarlık alanında yapı ve yapımlarını tanımlamaktadır.

Geleneksel mimarinin en önemli yansıtıcısı geleneksel konutlar ya da geleneksel evlerdir. Ev ve konut pek çok dilde aynı anlamda ele alınmakta ve kullanılmakta olan iki kavramdır. Burada ev kavramı çoğu zaman aile yaşamının merkezi, aidiyet, ekonomik varlık gibi güçlü ve duygusal içerikle ele alınırken; konut kavramı çeşitli yapı malzemesi ve elemanları ile oluşturulmuş olan ve içinde insanların ikamet ettiği bir yapıyı tarif etmektedir (Perker ve Akıncıtürk 2011). Bir diğer tanıma göre ev; yalnızca bir ailenin oturabileceği şekilde ve büyüklükte yapılmış konuttur (Hasol 2014). Ev kavramı ile özdeşleşen, malzeme ve taşıyıcı sistem elemanlarının bir araya gelmesiyle oluşan ve bir mimarlık ürünü olan konut çağlar boyunca inşa edildiği toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri ile bulunduğu çevrenin iklim, bitki örtüsü, topoğrafyası ve jeomorfolojik yapı özelliklerinden etkilenmiş, yerel malzeme ve yapı bilgisini yansıta gelmiştir. Bu bağlamda Çal (2012)'ın geleneksel mimariyi şekillendiren yerel verilere ilişkin yapmış olduğu sınıflandırma Şekil 2.8'deki gibidir.

Şekil 2.8. Geleneksel mimariyi şekillendiren yerel veriler (Çal 2012)

Kültürel peyzajlarda geleneksel mimari, kültürün peyzaj ile birleşmesi ve mimariyi etkilemesiyle ortaya çıkmaktadır (Naveh 1995, Atik vd 2010). Geleneksel konutlar kültürün peyzaj üzerindeki en somut yansımasıdır. Peyzajı farklı algılayan farklı kültürler çevrenin sunduğu olanaklar içerisinde kendi kültürel birikimleri ile farklı yapı malzemelerini farklı şekillerde işleyerek şekil, plan ve düzen bakımından farklı konutlar ortaya çıkarmışlardır (Köse 2005). Konutların yan yana gelmesiyle sokak düzeni biçimlenirken, konut yakın çevresindeki kullanımlar, sokak, mahalle bağlantıları ile birlikte yerleşim dokusunu oluşturmaktadır (Çorapçıoğlu vd 2008).

Çeşitli uygarlıkların sanatsal izlerini taşıyan geleneksel konutların iç ve dış mekânlarının biçimlenmesinde iklim koşulları, topoğrafya ve sosyal yapı önemli rol oynamıştır. Çevre koşullarına bağlı gereksinimler geleneksel Anadolu konutları içinde fiziksel açıdan açık, yarı açık ve kapalı nitelikte tanımlanabilen mekânların oluşmasında etkili olmuştur. Odalar, mutfak, ara oda, kiler kapalı mekânlar; taşlık, hayat yarı açık; bahçe ve avlu ise açık mekan niteliğinde tasarlanmıştır (Avcı 2005).

Bölgeleri açısından Türk evi giriş katı, oturma katı ve bağlayıcı mekân olmak üzere üç temel bölümden oluşmaktadır (Cerasi 2001). Birinci bölüm, zemini genellikle sıkıştırılmış toprak ya da taş kaplı olan giriş katıdır. Pencere sayısı az olan bu kat, parsel sınırını izleyen ve o sınır üzerine kurulmuş düzgün olmayan bir plana sahiptir. Bu kat genellikle depo, kiler, mutfak, ahır, ambar, arabalık, samanlık, hizmetçi odaları ve kimi evlerde taşlık olarak değerlendirilmiştir (Eldem 1976).

İkinci bölüm konutun mimari biçim açısından belirleyicisi olan oturma katıdır. Bu kat ışık, güneş, hava ve manzara unsurlarından olabildiğince faydalanmak amacıyla zeminden yükseltilecek olan katıdır. Odaların sayıları, şekilleri, yönleri uygulanacak plan tipinin oluşmasında etkilidir. Üçüncü bölüm ise genellikle *sofa* olarak adlandırılan bağlayıcı mekanları kapsar. Ataerkil aile yapısında her bir çekirdek ailenin kendi evi olan odalarda; oturma, yemek yeme, çalışma, uyuma ve hatta yıkanma eylemlerinin tümünü gerçekleştirmek mümkün olmuştur.

Temel planlama ilkeleri açısından birbiriyle büyük benzerlik göstermekle birlikte konutlar kent içinde ve kırsal alanda farklı görünüm sergilemektedir. Kent içinde yer alan konutların gösterişli cephelerine kırsal konutlarında az hatta hiç rastlanmamaktadır. Aran (2000)'e göre kırsal yapıları bilinen bireysel ve sosyal gereksinimlere, yer ve iklim koşullarına doğrudan duyarlı ve toplumu oluşturan insanların kendileri tarafından inşa edilmiş öğretici yapılardır. Zanaat ürünü olan kırsal konutlar deneme yanılma süreci içinde bir kaç yüzyıl boyunca sayısız yanlışlar ve doğrular yaparak azar azar değiştirilmekte ve sonunda ortaya iyi dengelenmiş ve kullanıcının gereksinimlerine cevap veren bir yapı çıkmaktadır (Aran 2000).

Kırsal konutlarda yapı içindeki ihtiyaçları karşılayan odalar temel ilkeler açısından Türk çadırı ile büyük benzerlik göstermektedir. Çadırın uygun iklim koşullarına taşınma zorunluluğuna karşılık, sabit bir yapının bölümü durumunda olan oda sürekli kullanıma olanak vermektedir. Bu esnekliği sağlayan mekânsal çözümler, farklı kullanıma uygun sabit mobilyalarla ya da bir tek amaca hizmet eden ekipmanlar ile sağlanmaktadır. Örneğin sedir oturma, uzanma, yatma eylemlerine uygun sabit bir eleman; buna karşılık sofa, yemek yenirken kurulan ve sonrasında kaldırılabilen

hareketli bir elemandır. Hareketli elemanların ve yatakların kaldırılıp korunabilmesi dolaplarla sağlanmaktadır. Bu nedenle her odanın en az bir duvarı dolap (yükçük) olarak kullanılmaktadır. Giysilerden ev eşyalarına kadar çeşitlenebilen kullanımların yanı sıra yıkanma bölümünün dolapla birlikte çözümlenmesi ve bir diğör duvarda pişirme ve ısınma işlevi için ocak bulunması odaya bağımsız bir ev niteliğı kazandırmıştır (Eruzun 1989).

Bulunduğı bölgeye göre sergah, sergi, seyvan, çardak, divanhane, hayat gibi isimler alan sofalar ev içindeki dolaşımı sağlamakla birlikte aile bireylerinin bir araya geldiğı, gerek büyüklüğü gerekse biçimlenişiyle düğün, nişan, doğum, ölüm gibi başka amaçlar için de olanak tanıyan bir mekandır (Eruzun 1989). Sofanın dolaşım dışında kalan kesimleri oturmaya ayrılmıştır. Zamanla bu kesimler daha da özelleşerek eyvan, sekilik, taht, köşk gibi isimler almıştır (Küçükerman 1985).

Kuban (1995) Arapçada kapalı mekan, avlu anlamına gelen sofayı *hayat* olarak adlandırmış ve hayatlı evin taşradaki merkezlerde daha yaygın görülen yaşam tarzının ürünü olduğunu belirtmiştir. Türk ev biçiminin evrimi sırasında birinci kat odalarının önündeki hayatın varlığı temel bir unsura dönüşmüştür.

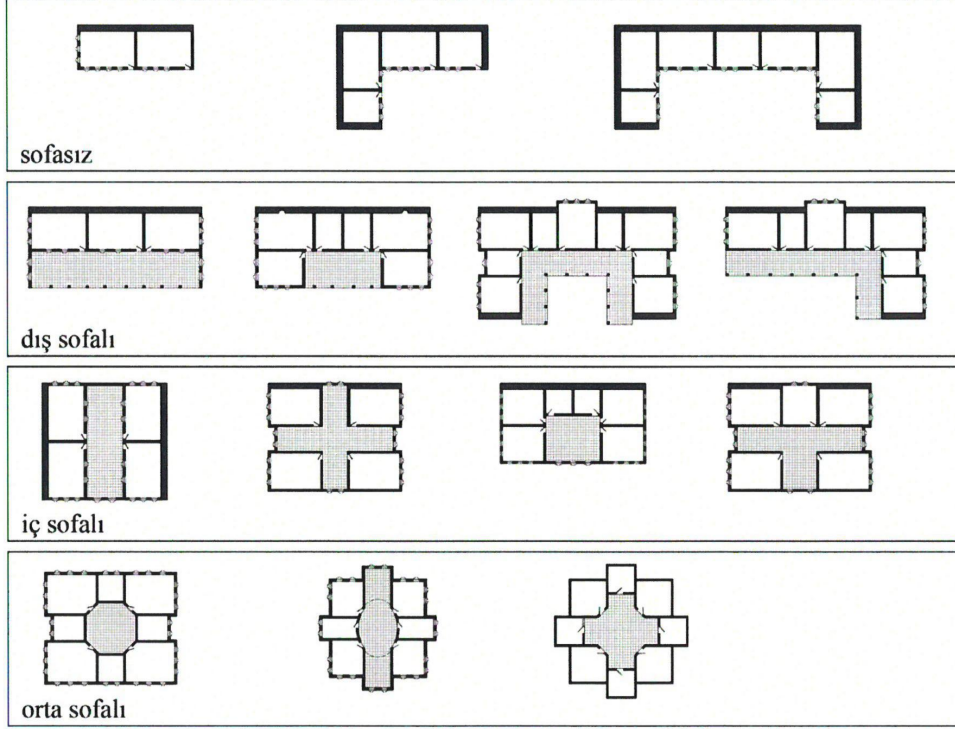
Plan düzeni açısından Türk evi zeminden yükseltilmiş, ahşap direkler ve ağır taş duvarlar üzerinde askıya alınmış ahşap bir yapıdır. Geleneksel plan tipolojilerini inceleyen çalışmaların büyük bir kısmı bu yükseltilmiş kata vurgu yapmaktadır (Altınar ve Budak 1997). Bu katta bulunan odaların sayısı, konumu ve şekli ile değışen sofa planları farklı konut tiplerinin oluşmasını sağlamıştır. Eldem (1968)'e göre konutlarda görülen plan tipleri sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı plan tipi şeklinde sıralanmaktadır (Şekil 2.9).

Sofasız plan tipi: Türk evinin çadırdan sonraki ilk evresini oluşturan bu plan tipinde, odalar yan yana dizilmiş olup odadan odaya geçiş kaldırım ya da bahçe üzerinden olmaktadır. Bu düzen sıcak iklim koşullarının olduğu yörelerde daha sık uygulanmaktadır.

Dış sofalı plan tipi: Sofasız plan tipinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Plan şemalarının biçimine göre sofanın yalnız bir yüzü açık kalacak şekilde etrafı odalarla çevrildiğı gibi, iki ya da üç yüzü de açık kalabilmektedir. Anadolu'nun birçok yöresinde, her türlü iklim koşulunda uygulanan yaygın plan tipidir (Eruzun 1989). Zaman içerisinde sofanın dışa yönlenmiş cephesi kapatılarak görüşü denetleyen kafes ve nihayetinde camekan gibi elemanlar ile çevrelenmiştir. Türk insanının doğa içindeki yaşamının, başka bir değışle çadırlı yürük yaşamının yerleşik düzene çok iyi bir yansıması olan dış sofalı plan tipinde, her oda çadırı, dışa açık sofa ise sınırlandırılmış doğayı simgelemektedir (Erdal 2015).

İç Sofalı plan tipi: Bu plan tipinde sofanın iki uzun kenarı odalar ile çevrilmiştir. Sofanın ışık almasını sağlayan kenarlarında bulunan pencerelik kısımlarındaki sekilik veya köşk denilen bölümler "karnıyarık" plan tipini tanımlamaktadır. Bu plan tipi 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra bütün Anadolu şehirlerinde yaygınlaşmıştır.

Orta sofalı plan tipi: Türk ev planlarının en gelişmiş safhasını ifade etmektedir. 19.yüzyılda İstanbul'da çok yaygın uygulama alanı olan bu plan tipinde sofa evin ortasında yer almakta ve dört tarafında odalar bulunmaktadır. Odalar arasına eyvanlar ve merdivenler yerleştirilmiştir.

Şekil 2.9. Türk konutunda plan tipleri (Eldem 1968)

Geleneksel konut mimarisini tanımlayan faktörlerden birisi de yapı malzemesidir. Bu bağlamda geçmişten günümüze mimari karakterin belirlenmesinde ahşap, taş ve toprak malzeme önemli rol oynamıştır. Bu malzemelerle oluşturan konut duvarlarında yine malzemeye bağlı olarak farklı taşıyıcı sistemler geliştirilmiştir. Bu sistemler yığma (masif), iskelet (karkas) ve karma sistemler olarak üç ana başlık altında sınıflandırılmaktadır (Sümerkan 1990).

Taş, kerpiç gibi doğal malzemelerin üst üste koyulmasıyla yapılmış yapılara yığma yapı denmektedir. Bu duvar örgüsünün dayanımını arttırmak amacıyla kullanılan malzemeler arasında genellikle ahşap olan hatıllar yer almaktadır. İskelet taşıyıcı sistemli duvarlarda ise yapı yükleri tekil taşıyıcılar aracılığıyla zemine ulaştırılmaktadır. Geleneksel konutlarda uygulanan iskelet sisteminin malzemesi ise genellikle ahşaptır (Sümerkan 1990).

2.1.6. Kırsal alanlar ve yerleşim dokusuna yönelik uygulamalar

Günümüzde kırsal yerleşimler doğal ve kültürel miras değerleri ve kimlikleri nedeni ile geçmiş arazi kullanım dokusunu ve geleneksel peyzaj karakterini yansıtan değerli peyzaj alanları olarak birçok araştırmaya konu olmaktadır. Ancak post-modern toplumda gözlemlenen hızlı değişimler, söz konusu alanların sahip olduğu yerel değerler için bir tehdit olarak görülmektedir. Bu alanlar tehlike altında bulunan miras alanları olarak değerlendirilmekte ve sonuç olarak bu alanlara yönelik koruma ve geliştirme politikaları gündeme gelmektedir. Avrupa konseyi tarafından geliştirilen ve 2002 yılında yürürlüğe giren Avrupa Peyzaj Sözleşmesi bu kapsamda ele alınan önemli bir girişimdir (Palang vd 2004).

Kırsal peyzajlar, köy ve kasabaların mevcut karakterinin tespitine yönelik çalışmalar ilk olarak 1996'da İngiltere'deki Kırsal Alan Ajansı tarafından hazırlanan Köy Tasarım Raporları (Village Design Statement-VDS) ve kılavuzları ile başlamıştır. Burada amaç kırsal alanların planlama süreçlerinde etkili olmak ve yapısal gelişimlerini yönlendirmek üzere "yer hissi" ve "yerel karakter" temeline dayalı kriterler oluşturmak, yerleşim ölçeğinde gerçekleşen yapısal değişimleri kontrol etmek, yeni gelişimlerin mevcut yerleşim karakterleri ile uyumlu olmasını sağlamaktır.

Köy Tasarım Raporları yerleşimlerin gelişimi için karar verici bir mekanizma olmayıp gelişimin, mevcut yerleşim karakteri ile uyumlu olacak şekilde nasıl uygulanacağını belirlemenin belirlenmesi konusunda belirleyici rehber niteliğindedir. Yerleşim ölçeğinde gerçekleşen değişimi kontrol eden bu rehberlerin amacı kırsal yerleşim ve yakın çevresinin belirgin, farklı ve ayırt edilebilir özelliklerinin tanımlanması, yerleşim şekli ve binaların yapısının belirlenmesi sonrasında mevcut yerel planlama politikaları kapsamında, yerel planlama otoriteleri ile ortaklaşa çalışmak ve gelecekte ortaya konulacak politikalar için yönlendirici olmaktır (WYE Village Design Group 2000). Burada kırsal peyzajın ve yerleşimin mekânsal karakteri, bu karakterlerin korunması, yeni yapıların yerleşim dokusuna uygunluğu ve yeni yapılarda yerel yapı malzeme ve yapım tekniklerinin kullanılması öncelikler arasındadır (Öğdül vd 2015).

Köy tasarım raporlarının İngiltere'deki başarısı 2000 yılında İrlanda'da da benzer rehberlerin yapımını başlatmıştır. 2012 yılında kurulan İrlanda Heritage Council (İrlanda Miras Kurulu) ise bu raporların hazırlığında halkın daha etkin katılımını benimsemiştir (Öğdül vd 2015).

Anadolu çok yönlü coğrafyası ve iklim koşullarının etkisiyle de tarihin her döneminde gelişen farklı uygarlıkların ve kültürlerin sayesinde zengin kırsal peyzaj örneklerini günümüze taşımıştır. Türkler Anadolu'ya geldikten sonra, yarı göçebeliklerini sürdürseler de ticaretin de etkisiyle yerleşik hayatı benimsemişlerdir. Beylikler ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde Anadolu'daki mevcut mimari birikimden de etkilenecek kendi kültürlerini, geleneklerini, doğa ve iklim özellikleriyle sentezleyerek, yaşam biçimlerini yansıtan özgün mekan çözümleri oluşturmuşlardır (Aktuna 2007).

Türkiye'de kırsal alanlara ilişkin yürütülen politikalar daha çok bu alanlardaki tarımsal faaliyetler temelinde gelişmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, köylerde yaşayan

nüfusun artması ile ekonomik kalkınmanın odağında kırsal alanlar yer almıştır (Eldem 2015). Türkiye'de ilk olarak 1924'de 442 sayılı Köy Kanunu ile kırsal yerleşimlere yönelik ilk düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Köylerin yeniden yapılandırılmasını amaçlayan bu kanunla köyün tanımı, imarı, yolların yapımı, evlerin planı, sağlık, eğitim gibi çeşitli konular ile Köy yerleşim planlarının yapımına dair esaslar tanımlanmıştır. 1987'de çıkartılan Ek 9. Madde ile "Köy muhtarı, köy ihtiyar meclisinin olumlu kararını aldıktan sonra, köy yerleşme planının yapımını bağlı bulunduğu mülki amirinden talep edebilir" şeklindeki ifade ile köyün isteğine bırakılmıştır.

1950'li yıllardan itibaren artan köyden kente göç hareketleri ile kentlere kayan devlet politikaları ve yatırımlar, köylerin geri plâna itilmesine neden olmuştur. Ancak 1960'lı yıllarda başlayan planlı kalkınma anlayışı ile birlikte köylere yönelik politikalar tekrar gündeme gelmiştir. Kırsal kalkınmanın önünde engel olarak görülen kırsal yerleşimlerin dağılımı ve sayısal çokluğuna çözüm arayışları başlamış; 1963 yılından itibaren Beş Yıllık Kalkınma Planlarında köylere yönelik farklı yaklaşımlar ve önlemler benimsenmiştir.

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile Toplum Kalkınması Yöntemi kabul edilmiş, kırsal alanlar için kredilendirme, pazarlama kolaylıkları, kooperatifleşme ve toprak reformu planı öngörülmüş (DPT 1963); II. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile ilk kez köykent ve tarım kenti gibi kırsal yerleşim önerileri geliştirilmiştir (DPT 1968). III. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile kırsal yerleşim düzenini geliştirmek, götürülen hizmet maliyetini azaltmak ve köylünün yaşam düzeyini yükseltmek amacı ile merkez köy yaklaşımı önerilmiştir (DPT 1973). IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında, etkin bir toprak reformu, kooperatifleşme, köykentler ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere kavramı ile geri kalmış yörelerin gelişimi ve yeni yerleşim düzeninin oluşturulması amaçlanmıştır (DPT 1979).

Farklı plan dönemlerinde toplum kalkınması, köy kalkınması ve tarımsal kalkınma olarak isimlendirilen kalkınma girişimleri, 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren "kırsal kalkınma" başlığı altında ele alınmıştır (KKP 2010). V. Kalkınma Planında köylünün refah seviyesini yükseltmek için kırsal kesime sosyal ve ekonomik hizmetlerin götürülmesi (DPT 1985); VI. Kalkınma Planında Kırsal Alan Planlama yaklaşımı ile tarıma dayalı sanayi yatırımlarının merkez köy ve kasabalara yönlendirilmesi (DPT 1990); VII. Kalkınma Planında kırsal alan yerleşim düzeni, arazi toplulaştırma ve tarım reformu (DPT 1996); VIII. Kalkınma Planında 'kırsal kalkınma kavramı' ilk kez doğrudan yer almıştır (Çelik 2005). IX. Kalkınma Planı ile AB'ye üyelik süreci ve tarımsal yapıda hızlanan dönüşümün etkisinde "Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ve Kırsal Kalkınma Planının hazırlanması öngörülmüştür (DPT 2006). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisinde kalkınma planları ile uyumun sağlanması amacıyla kırsal alanlar, 20 bin ve daha fazla nüfusa sahip kentsel yerleşimler dışında kalan alanlar olarak yeniden tanımlanmıştır (UKKS 2006).

Ulusal Kalkınma Stratejisi ve Kırsal Kalkınma Planı kırsal yerleşimlerin sağlıklı, yaşanabilir mekânlar haline gelmesinde; afet riski ve zararlarının azaltılması, kırsal çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, sosyal altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi, doğal ve tarihi mirasın korunması ve yöresel mimariye uygun konutların yapılması ve

mekânsal politikaların geliştirilmesine esas teşkil edilecek kırsal alan varlıklarının tespitinin gerekliliğine ve önemine değinilmiştir (KKP 2010).

Köy ve bağlı yerleşim birimlerinin yolları ile su, elektrik ve kanalizasyon tesislerine ilişkin hizmetleri yürütmek ve toprak ve su kaynaklarının verimli kullanılması sağlamak amacıyla 1984’de kurulan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM), 28 Ocak 2005 tarihinde 5286 sayılı Kanunla kaldırılarak İl Özel İdarelerine devredilmiştir. Geçiş döneminde kırsal kalkınmanın devamı, köylerin yol, su ve kanalizasyon ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı’nın koordinasyonluğunda yürütülen Köy Alt Yapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) devreye girmiştir (Pınar vd 2008).

2009 yılında Köy Kanunu tasarı taslağında köyün tanımı yeniden yapılmış ve kırsal alanların konut-kültür ilişkisine uygun şekilde yapılaşmasının sağlanması öngörülmüştür (Eldem 2015). Son olarak 2012 yılında 6360 sayılı “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” doğrultusunda köy idarelerinin yaklaşık %50’si hukuken ve fiilen kaldırılmıştır. Tüzel kişiliklerini kaybeden bu Yerel Yönetim birimleri idari açıdan artık mahalle statüsüne geçmiştir.

Günümüze kadarki süreç içerisinde kırsal alanlarda var olan ve günümüze kadar ulaşan geleneksel kırsal konutlar nüfus artışının, çarpık kentleşmenin, küreselleşmenin ve kitlesel üretimin etkisi ile özgün niteliğini yitirmeye ve hızla değişmeye başlamıştır. Bu değişiklikler, kentsel alanlardan farklı olarak kültürel kimliklerini sürdürmeye devam eden kırsal alanların, kendine has karakteri üzerinde yıkıcı bir etki meydana getirmekte, geçmişin dokusunu yok ederek kimliksiz görüntüler ortaya çıkarmaktadır.

Bu bağlamda yapılan çalışmalardan biri mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırmalar Müdürlüğü Yerel Yönetimler ve Kırsal Alanlar Daire Başkanlığı’nın sorumluluğunda, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi’nin işbirliği ile ilki 2008 yılında Kayseri ve 2010 yılında Balıkesir illerinde Kırsal alanda Yöresel Mimari Özelliklerin Belirlenmesi çalışması kapsamında yöreye özgü mimari örneklerin tespitinin yapılması ve yerel kültürün ve mimari kimliğin korunması hedeflenmiştir.

Yabancı ülkelerde farklı yaklaşımlarla hazırlanan köy tasarım rehberlerinin ülkemizde de olmasının gerekliliği açıktır. Ancak geliştirilecek köy tasarım programlarının hangi yaklaşımı benimseyeceği önemlidir. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı ile birlikte Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köyü için hazırlanan Tasarım Rehberi ülkemiz için kurumsal destek alan ve uygulanması beklenen ilk rehberdir. Bu pilot çalışmada köyün doğa ile bütünleşmiş dokusunun nasıl devam edebileceği, kırsal peyzaj ile yerleşim dokusu arasındaki dengenin korunmasına dair tavsiyeler sunulmuştur (Ögdül vd 2014).

2.2. Kaynak Taramaları

Kırsal peyzajlar ile ilgili yapılan araştırmalar daha çok kırsal alanlardaki yerleşimlerin fiziksel yapısı, tarihsel gelişim süreci ve sosyal yapısının incelenmesi konularına odaklanmaktadır. Kırsal yerleşimlerin peyzaj kimliği ile ilgili olarak Erdem (2012) "Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi" adlı çalışmasında Türkiye genelinden seçilen 60 yerleşim içinde farklı kimlik değerine sahip 5 adet kırsal yerleşim örneği seçerek, söz konusu yerleşimlerin peyzaj kimliği üzerine olumsuz etkisi olan tehditleri tanımlamış ve bu yerleşimlerin peyzaj kimliğinin korunması ve geliştirilmesine yönelik stratejiler önermiştir.

Kırsal yerleşimlerin doğal çevre ile olan ilişkisi açısından Eminağaoğlu ve Çevik (2006) "Doğa-Kırsal Yerleşme Birliklikleri" adlı çalışmasında Artvin ili köy yerleşmelerinin doğal çevre ile ilişkili konularını inceleyerek, insan doğa ilişkilerinde doğaya uyum sağlayan ve doğal çevre kalitesini olumlu olarak yaşamına, çevresine ve konutuna yansıtan kırsal yerleşimleri, doğa ile uyumunu ve çevresindeki kullanım örneklerini çizim ve fotoğraflarla anlatmışlardır.

Doğal peyzaj unsuru olan su ile kırsal yerleşimlerin etkileşimi ile ilgili olarak Usman (2011) Eskişehir kırsal yerleşimindeki "Kırsal Yerleşimlerin Biçimlenmesinde Su Etkisi ve Eskişehir Örneği" adlı çalışmasında yerel mimariye yön veren önemli bir doğal faktör olan suyun Türk kültüründeki yerini vurgulayarak kırsal doku envanteri ile birlikte özellikle suyun günlük hayat ve yerleşim dokusu üzerindeki etkilerini incelemiştir.

Sangiorgi (2008) kırsal mimarinin korunması ve sürekliliğinin sağlanmasında tarımsal üretim faaliyetlerinin önemini ele aldığı "The Vernacular Rural Heritage: From the Past to the Future" başlıklı çalışmasında kırsal yerleşimleri insan etkisinin en az olduğu alanlar olarak tanımlamış; bu alanlardaki kırsal yerleşim karakteri ve yöresel mimari mirasın özellikle tarımsal üretimin azaldığı bölgelerde giderek yok olduğunu ve bu nedenle de kırsal yerleşimlerin tarımsal planlamalar çerçevesinde ele alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Yılmaz ve Atik (2006) "Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Yerleşimler Üzerindeki Etkileri: Bartın Örneği" adlı çalışmasında, Bartın merkez ilçeye bağlı kırsal yerleşimleri incelemiş ve doğal peyzaj özelliklerinin, yerleşimlerin gereksinimleri ile çevresi arasındaki dengenin sağlanmasında taşıdığı önemi vurgulamıştır.

Başkaya (2013) köy yerleşimlerini yerleşim coğrafyası açısından değerlendirdiği "Coğrafi Faktörlerin Köy Yerleşmeleri Üzerindeki Etkilerinin Osmaneli İlçesi (Bilecik) Örneğinde İncelenmesi" adlı makalesinde yerleşimleri kuruluş yeri, yükselti basamağı, yüz ölçümü, nüfus büyüklüğü ve ekonomik faaliyetlere göre ele alarak sayısal dağılımlarını incelemiştir.

Yükselti basamağı ile yerleşim arasındaki ilişki ile ilgili olarak Taş ve Yakar (2010) "Afyonkarahisar İlinde Yerleşimlerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı"

adlı çalışmasında Afyonkarahisar ilindeki yerleşimlerin yükselti basamaklarına göre nasıl bir dağılım gösterdiğini ele almıştır.

Çifci (2012) "Kırsal Yerleşim Düzenini Etkileyen Faktörler: Trabzon İli Örneği" adlı tez çalışmasında Trabzon ili örneğinde kırsal yerleşim düzenini etkileyen faktörlere değinmiş; eğitim, bakı, yükseklik, ulaşım ve mülkiyet faktörlerinin kırsal yerleşimlerin yer seçimi ve yerleşim düzeni üzerindeki etkilerini tespit etmiştir.

Karagel ve Karagel (2010) "Devrek İlçesi'nde Yerleşimlerin Kuruluş Yeri Seçiminde Etkili olan Coğrafi Faktörler" adlı çalışmasında Zonguldak, Devrek ilçesi yerleşim dokusunun oluşumunda litolojik ve hidrografik özellikler, yüzey şekilleri, yükselti, eğim, bakı, bitki örtüsü, iklim gibi doğal faktörlerin yanında ulaşım, hâkim ekonomik faaliyetler ve yerleşimlerin nüfus büyüklükleri gibi beşeri faktörlerin de etkili olduğunu belirtmiştir.

Tapur ve Tuncer (2012) "Çumra İlçesinde Kırsal Yerleşmeler" adlı makalesinde Konya ili Çumra ilçesindeki kırsal yerleşim alanlarının kuruluş yeri ve coğrafi özelliklerini analiz ederek yerleşim coğrafyası açısından ele almıştır.

Şişman ve Küçük (2011) "Tunceli-Ovacık Yöresindeki Kırsal Yerleşimler" adlı makalesinde ele alınan yerleşimleri dağ, orman ve ova köyleri şeklinde sınıflandırarak yerleşim düzenleri ile ilgili dağılım ya da toplu olması açısından incelemiştir.

Knupp (1992) Çin peyzajları "Chinese Landscapes" başlıklı çalışmasında Çin'e özgü kırsal yerleşimleri yerleşim deseni, ölçek, yoğunluk, konut formları ve genel sosyo kültürel özellikler açısından incelemiştir; yerleşim düzeni açısından kompakt, lineer ve ring olmak üzere toplu yerleşim düzeni ve konutların birbirine olan mesafenin homojenlik durumuna göre dağılım yerleşim düzenlerinin olduğunu tespit etmiştir. Bu çeşitlilikte doğal peyzajın yanı sıra ekonomik ve kültürel yapının da etkili olduğunu vurgulamıştır.

Geleneksel mimari gibi kırsal yerleşimler de içinde bulunduğu iklim, topoğrafya, hidroloji gibi doğal peyzaj faktörlerinin etkisinde şekillenmektedir. Kırsal yerleşim dokusunun yanı sıra geleneksel mimari ürünü olan konutlar yerel ve bölgesel farklılıkların en iyi okunduğu unsurlardır. Yerel malzeme, yapım teknikleri ve kültürle şekillenen mimari, bölgeden bölgeye değişik özellikler sergilemektedir.

Şenol ve Akan (2011) "Kırsal Yaşam / Kırsal Konut: Bir Yaşam Biçimi Olarak Geleneksel Kırsal Konut Üretiminde Kızılıcak Köyü Örneği" adlı çalışmasında Gönen İlçesi, Kızılıcak Köyü kırsal yerleşiminde geleneksel yaşam biçimi, geleneksel yerleşim alanları, geleneksel konutlar ve üretim süreçlerindeki değişimi ortaya koymuştur.

İnanç (2010) "Geleneksel Kırsal Mimari Kimliğin Ekoloji ve Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Rize Çağlayan Köyü Evleri Örneği" adlı çalışmasında Rize, Fındıklı ilçesi Çağlayan Köyü evlerini ekolojik ve sürdürülebilirlik kriterleri doğrultusunda incelemiştir.

Işık (1992) "Ezine-Bayramiç Çevresinde Kır Meskenleri" başlıklı çalışmasında Biga Yarımadası, Ezine-Bayramiç'te bulunan kır evlerini ve bu evlerin yapı malzemesi, iç ve dış mekan organizasyonlarında etkili olan coğrafi çevre koşullarını incelemiştir.

Eminağaoğlu (2004) "Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu-İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler" adlı çalışmasında, doğal ve yapılaşmış konumları, yapı öğeleri ve bileşenlerini içeren özgün kimlik değerleri, kültürel çeşitliliğini yansıttığı mimari çevreleri ile Artvin ili kırsalında yer alan köylerden örnekler inceleyerek kırsal yerleşimlerin korunması, yeni yapılaşmalar-ek yapılar ve yeniden kurulan yerleşimlere yönelik tasarım ve tasarım rehberleri için öneriler geliştirmiştir.

Kavas (2011)"Alanya-İncirkırı Geleneksel Kırsal Mimarisinde Doğa-Kültür İlişkisi" adlı çalışmasında İncirkırı Mevkii'nde "Alara" olarak adlandırılan yerleşimin fiziksel dokusunu ve bu dokudan seçilen tipik bir konutu detaylı inceleyerek mimarinin doğa-kültür ilişkisindeki rolünü değerlendirmiştir.

Köse (2005) "Türkiye'de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri" başlıklı çalışmasında Türkiye geleneksel kırsal konutlarının biçimlenmesinde kültürel mirasın etkisini ve günümüzde farklı kırsal mimari örneklerin gelişiminde geleneksel göçebe Türk kültürünün yerini incelemiştir.

Kantar (1998) "Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu: Artvin İli Köyleri" başlıklı çalışmasında Artvin kırsal alanlarındaki yerleşimleri konutları ile birlikte ele almıştır. Çalışmada bölgedeki mimari yapıyı oluşturan elemanların kendi içindeki çeşitliliği, doğal çevre ve kültürel faktörlere bağlı olarak yöre içindeki dağılımları araştırılarak bölgenin korunması, yeni yapılaşmalara yön verilmesi ve turizmde değerlendirilmesi konularına yönelik öneriler geliştirmiştir.

Yüksek (2008) "Geleneksel Anadolu Mimarlığında Ekolojik Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma (Kırklareli Kırsal Alan Örneği)" adlı çalışmasında Kırklareli kırsal yerleşimlerdeki geleneksel yapıları ekolojik özellikleri ile birlikte incelemiş, yerel işgücü ve yerel kaynaklar kullanılarak tasarlanan geleneksel yapıların ekolojik yönden çağdaş tasarımlar için uygun modeller sunmakta olduğunu vurgulamıştır.

Anna-Maria (2009) "Evaluation of a sustainable Greek vernacular settlement and its landscape: Architectural typology and building physics (Sürdürülebilir Yunan Yöresel Yerleşimi ve Peyzajının Değerlendirilmesi: Mimari Tipoloji ve Yapı Fiziği)" adlı makalesinde Yunanistan'da yer alan kerpiç malzeme ile inşa edilmiş yapılardan oluşan yerleşimleri incelemiş ve mevcut çevre koşulları içerisindeki çözümleri açısından yapı tasarımlarını tartışmıştır.

Ruda (1998) "Rural Buildings and Environment (Kırsal Yapılar ve Çevre) adlı çalışmasında kuzey Amerika ve Avrupa'da yer alan birçok sayıda kasaba ve köyü inceleyerek geleneksel konutların önemini ele almıştır. Ayrıca kırsal yerleşimlerin sürdürülebilir gelişimi için doğa ile yerleşim dengesi, tarihi-geleneksel özellikler ve yerel kültür karakterinin korunması gerekliliğini tartışarak, yerleşimlerde ve konutlarda doğal malzemelerin ve geleneksel formların kullanılması gerektiğini savunmuştur.

Kavas (2009) "Environmental Aesthetics of the Rural Architectural Tradition in The Mediterranean Highlander Settlement: The Case Study of Ürünlü /Akdeniz Dağlık Yerleşimindeki Kırsal Mimari Geleneğe Çevre Estetiği: Ürünlü Örneği" başlıklı tez çalışmasında çevre estetiğinin kavramsal altyapısına değinerek çevresel tutarlılığın mimari elemanları nasıl şekillendirdiğini tartışmıştır. Ortaya konulan çevresel temsil önerisi kırsal mimari gelenek ile çevre arasındaki bütünleşmeyi somutlaştırmakta ve doğa ile kültür arasında kurulan süreklilik estetiğini açıklamaktadır.

Bayram (2012) "Ege'de Kırsal Mimari Araştırmaları (Manisa Kayacık Örneği)" adlı çalışmasında Ege Bölgesi kırsalında yer alan yerleşimler üzerinde genel bir inceleme yaparak fiziksel dokuyu şekillendiren ekonomik, sosyokültürel ve doğal faktörlere bağlı olarak yapı ve çevresinin kurgusu, konutların mekansal özellikleri ve tarihsel süreçteki gelişimlerini analiz etmiştir. Çalışma sonucunda Manisa ilinde bulunan Kayacık yerleşimi ele alınarak yerleşimin fiziksel özellikleri, sosyo ekonomik yapısı incelenmiş ve belirlenen geleneksel konutların plan özelliklerine değinilmiştir.

Ceylan (2003) "Dibek-Çomaklı Dağı (Manisa) Çevresinin Doğal Ortam Özellikleri ve Dam Yerleşmelerine Etkileri" adlı makalesinde Dibek ve Çomaklı Dağı çevresinin jeolojik yapı, jeomorfoloji, iklim, hidroloji, toprak yapısı ve bitki örtüsüne değinerek bu özelliklerin dam yerleşmelerinin kuruluşu ve gelişimindeki rolünü ele almıştır.

Çal (2012) "Yerel Verilerin Geleneksel Mimari Üzerindeki Etkilerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Akseki-İbradı ve Piemonte-Val D'ossola Örneği" adlı çalışmasında yerel mimarlık gelişimini, mimari karakteristiğinin oluşmasını sağlayan doğal ve kültürel etkenleri Akseki-İbradı ve İtalya'da Piemonte-Val d'Ossola Havzası dağlık yerleşimleri üzerinde incelemiştir. Birbiri ile benzer topoğrafik özellikler gösteren yerleşimlerde yapılan analiz ve karşılaştırmalar neticesinde yerel verilerin yerleşim ve mimariye olan etkilerini değerlendirmiştir.

Aydemir (2010) "Yöresel Mimarinin ve Kırsal Dokunun Korunması: Artvin Şavşat Balıklı Mahallesi Örneği" adlı tez çalışmasında Şavşat İlçesi'nin Balıklı Mahallesi'nin doğal ve kültürel zenginlikleri tespit etmiş, yerleşimin yöresel mimari özelliklerini belgeyerek çevresel ve yapısal analizler yürütülmüştür. Sonuçta yerleşimin sorunları ve geçirdiği değişimleri ele alarak ve sosyal analizlerle yöre halkının talepleri ve korumaya yönelik düşüncelerini öğrenerek yerleşimin ihtiyaçları ve sorunları için fiziksel ve ekonomik yönden, sürdürülebilir çözüm önerileri sunulmuştur.

Davulcu (2009) "Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme" adlı makalesinde Sakarya ili kırsal yerleşimlerinde günümüze ulaşan konutları fonksiyonel ve strüktürel açıdan analiz ederek ustalık geleneğine ilişkin bilgiler vermiştir.

Geleneksel konut mimarisinin şekillenmesinde doğal peyzaj faktörlerinden biri olan iklimin rolünü ele aldığı "Learning from Vernacular Architecture: Ecological Solutions in Traditional Erzurum Houses" adlı makalesinde Kırbay ve Hızlı (2016)

Erzurum ilinden belirlediği konut örneklerini plan tipleri, plan elemanları, yapım tekniği, yapı malzemesi, çatısı ve kapı-pencere özellikleri açısından incelemiştir.

Liang vd (2014) "Research on Rural Vernacular House Energy Efficiency in NingXia Hui Autonomous Region" adlı çalışmasında Kuzey Çin'de bulunan NingXia Hui bölgesi kırsal konutlarını konut içi enerji tüketimi açısından değerlendirmiş; yerel çevre özelliklerine göre konutların plan özellikleri, yapı malzemesi ve gün ışığından yararlanma durumunu inceleyerek yörenin doğal koşullarına uygun yapılacak tasarımlarla konut içi termal konforun ve enerji tasarrufunun sağlanabileceğini ortaya koymuştur.

Kırsal alanlarda iklim ve geleneksel konut ilişkisinin ele alındığı "Vernacular Techniques of Using Wind in order to Rehabilitate the Identity of Contemporary Rural Housing Architecture of Sistan" adlı bir diğer çalışmada Memarian vd (2015) rüzgarların hakim olduğu İran Sistan'daki kırsal konutlarda, iklimsel konfor sağlamak amacı ile yapılan plansal mekan organizasyonu, malzeme kullanımı ve yapım tekniğine ilişkin çözümleri ele almış ve yeni konutlarda enerji tasarrufunun sağlanması için geleneksel tasarım ilkelerine uyulması gerektiğini savunmuştur.

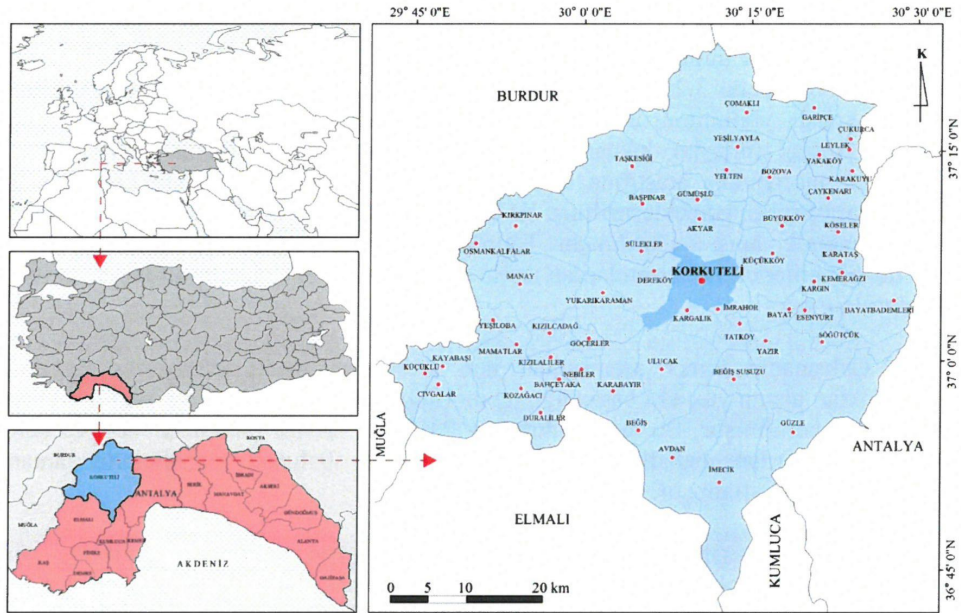
Picuno (2016) "Use of Traditional Material in Farm Buildings for a Sustainable Rural Environment" adlı çalışmasında kırsal alanlarda yer alan çiftlik evlerinin inşasında doğal malzeme kullanımını ele almış ve laboratuvar analizler sonucunda yapı malzemesine bitkisel materyal ilavesinin inşaatta kullanılan kerpiç malzemenin basınca karşı dayanımını arttırdığını tespit etmiştir.

Toplumlar içinde buldukları peyzajla her zaman etkileşim içerisinde olmuşlardır. Bu etkileşim neticesinde yaşanan bölge ile doğrudan ilişkili yerleşim modelleri ve konut mimarisi ortaya çıkmıştır. Mevcut çalışmalarda yerleşim dokusu ve mimari ayrı olarak değerlendirmeye alınmış ve doğal peyzajdan etkilenme durumlarına değinilmiştir. Ancak farklı bölgelerin farklı doğal peyzaj özelliklerine sahip olması buralarda yer alan doku ve mimariye ilişkin özel çalışmaların yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Çalışma alanı olarak Antalya İli, Korkuteli İlçesi seçilmiştir. Korkuteli, Akdeniz Bölgesinde, $36^{\circ} 45' - 37^{\circ} 15'$ kuzey enlemleri ile $29^{\circ} 40' - 30^{\circ} 30'$ doğu boylamları arasında yer almaktadır. Bölge doğuda Antalya Konyaaltı ve Döşemealtı İlçeleri, batıda Muğla (Fethiye İlçesi), kuzeyde Burdur (Tefenni ve Bucak İlçeleri), güneyde Antalya Kumluca ve Elmalı İlçeleri ile komşudur (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Araştırma alanı genel konumu (Orijinal 2016)

Toplam yüzölçümü 2545,43 km² ve deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1020 m olan Korkuteli ilçe sınırları içinde 2014 Mahalli İdareler Seçimi öncesinde 6 belde, 6 merkez mahalle ve 46 köy bulunurken, seçimler sonrasında tüm bu yerleşimler mahalle adı altında toplanarak 58 mahalle birimine dönüşmüştür.

Araştırma materyali olarak, Korkuteli İlçesi kırsalında yer alan ve 2012 seçimi öncesinde köy statüsünde olan mahalle yerleşimlerinden oluşan kırsal kültürel peyzajlar ve bu peyzajları oluşturan geleneksel yerleşim dokusu ve konut yapıları seçilmiştir. Kentsel yerleşimler ve köy altı yerleşim birimleri ise çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırma kapsamında yardımcı materyal olarak,

- Harita Genel Komutanlığı tarafından hazırlanan topoğrafik haritalar,
- Maden Tetkik ve Arama Kurumu'na hazırlanan jeoloji haritaları,

- Orman Genel Müdürlüğü'nden sağlanan orman meşcere haritaları ve doğal bitki örtüsü hakkındaki çalışmalar,
- Devlet Su İşleri'nden elde edilen hidrolojik yapıyla ilgili haritalar,
- Meteoroloji Bölge Müdürlüğü'nden temin edilen iklim verileri,
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1/100 000 Ölçekli Toprak ve Arazi Kullanım Haritaları ve
- Türkiye İstatistik Kurumu'ndan nüfus verileri kullanılmıştır.

3.2. Metot

Çalışma yöntemi Korkuteli İlçesi, kırsal kültürel peyzajlarındaki yerleşim dokusu, geleneksel mimari ve bunların doğal peyzajla olan ilişkisinin incelenmesine dayanmaktadır. Şekil 3.2'de verilen araştırma yöntemi akış şemasına göre çalışma 4 temel aşamada yürütülmüştür. Çalışmanın birinci aşamasında araştırma alanı, kırsal kültürel peyzaj, yerleşim dokusu ve geleneksel mimari kavramlarına ilişkin mevcut çalışmalar incelenmiş; araştırma alanı olan Korkuteli İlçesi'ne ilişkin kapsamlı bir literatür araştırması gerçekleştirilmiş; bu kapsamda bölgenin doğal peyzaj özellikleri ve soyo-ekonomik yapısı araştırılmıştır. Topoğrafya, jeoloji, toprak, hidroloji, bitki örtüsü gibi doğal veriler çeşitli kurumlardan temin edilerek araştırma alanına ait temel haritalar oluşturulmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında ilçe sınırları içindeki yerleşimler üzerinde buldukları alanın yükselti basamağı, jeomorfolojik yapı özellikleri ve bakı durumuna göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada 2012 yılı seçimi öncesinde köy ve belde olarak adlandırılan mahalleler ve ilçe merkezinde bulunan mahallelerin tamamı değerlendirilmeye alınmıştır.

Yükselti basamağına ilişkin yapılan analizlerde belirlenen aralıklara göre yerleşimlerin sayısal dağılımı incelenmiştir. Araştırma alanı olarak seçilen Antalya Korkuteli İlçesi yüksekliği deniz seviyesinden 360-2770 metre arasında değişen bir arazi üzerinde olup mahalle yerleşimleri 500 metreden sonra görülmektedir. Bu nedenle yükselti aralıkları 500 metreden itibaren 100'er metre aralık olacak şekilde bölünmüştür. Her bir aralıktaki alanın ilçe alanına göre yüzdesi ve üzerinde yer alan yerleşimlerin sayısı belirlenmiştir. Ortaya çıkan dağılım harita ve tablolara aktarılmıştır.

Kırsal yerleşimlerin yer seçiminde önemli rol oynayan bir diğer doğal peyzaj unsuru ise bölgenin topoğrafik yapı özellikleri ve arazi morfolojisidir. Bu bağlamda ilçede yer alan 58 adet mahalle üzerinde buldukları jeomorfolojik birimlere göre:

- Ova yerleşimleri
- Dağ eteği yerleşimleri
- Vadi içi / vadi boyu yerleşimleri
- Plato yerleşimleri, olmak üzere 4 başlık altında sınıflandırılmıştır

Mahallelerin dağılımlarını etkileyebilecek bir diğer unsur ise bakıdır. Bu nedenle ilçe genelindeki yerleşimler tüm yönler, kuzey, güney, doğu ve batı olmak üzere 5 ana bakı grubu altında incelenmiştir. Yapılan sınıflandırmalar neticesinde yerleşimin yer seçiminde etkin olan unsura ilişkin analizler yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü aşamasında yerleşim dokusuna ilişkin analizler yapılmış, ikinci aşamada elde edilen veriler doğrultusunda kentsel yerleşim özelliği taşımayan, bölgeye ve doğal yapı koşullarına göre gelişen yerleşim dokusu karakterine sahip mahalleler seçilerek detaylı incelemeler yapılmıştır. Bu mahallelerin belirlenmesinde seçim öncesinde köy statüsünde olan yerleşimler öne çıkmıştır. Korkuteli ilçesi kırsalında yer alan ve seçim öncesinde köy olan 46 adet yerleşim bulunmaktadır. Bu yerleşimler coğrafi, toplumsal, kültürel ve ekonomik koşullara bağlı olarak farklı yerleşim dokusu özellikleri sergilemektedir.

Kırsal yerleşim karakterinin korunmasında en önemli etkenlerden biri yerleşimin üzerinde yer aldığı arazinin yükselti basamağıdır. Ulaşımı zor olan dağ köyleri özgünlüğünü korumakta iken kolay ulaşılabilen yerleşimlerin daha hızlı değişime uğradığı tespit edilmiştir. 800 m. ile 1500 m. arasında ve 1500 m. üzerindeki farklı yükseltilerde konumlanmış yerleşimler arasında farklı yükselti basamağında yer alan örnekler seçilerek yükseltinin yerleşim dokusu üzerindeki etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Örnek alan seçiminde kırsal yerleşimin üzerinde konumlandığı arazinin morfolojisi de dikkate alınmıştır. Bu bağlamda ova, etek, vadi, ve plato olmak üzere birbirinden farklı jeomorfolojik yapılar üzerinde konumlanan yerleşimler ele alınmıştır. Aynı yükselti basamağında yer alan ancak arazi morfolojisinden dolayı farklı geometrik formlarda gelişim gösteren örnekler de tercih edilmiştir.

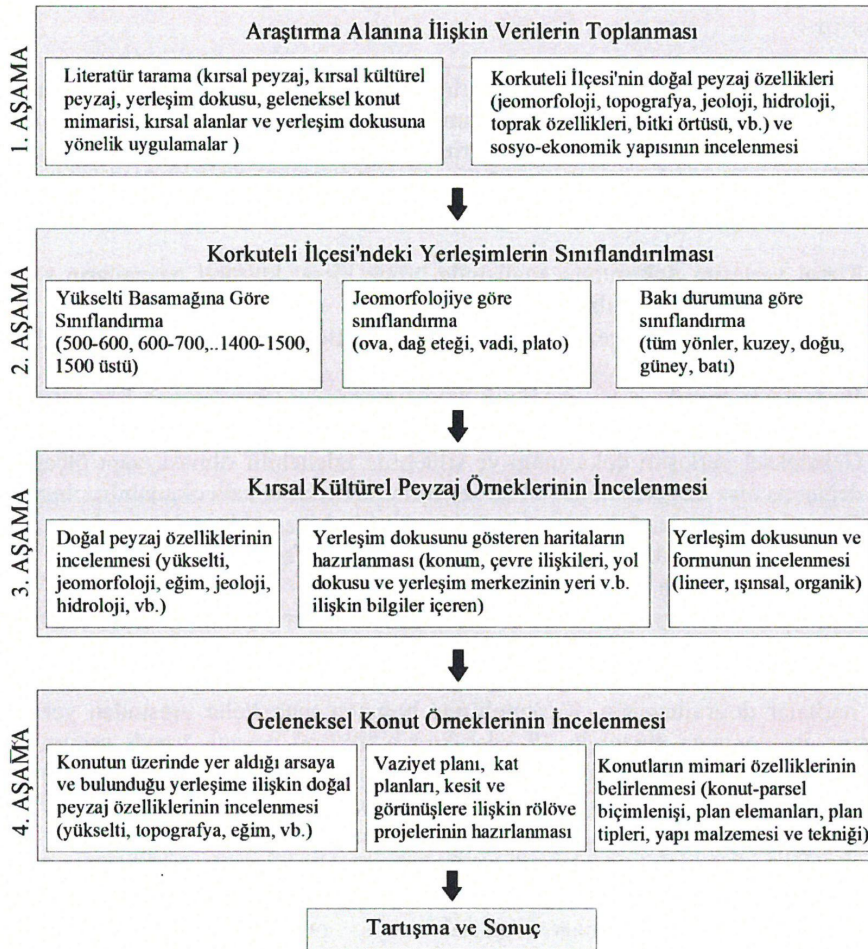
Kırsal yerleşim dokusunun analizinde örnek kırsal kültürel peyzajların seçimi aşağıdaki kriterlerine göre yapılmıştır.;

- Yerleşimin ilçe merkezinde yer alan mahalle ve seçim öncesinde belde statüsünde olmaması,
- Yerleşimde kırsal yaşamın devam etmesi, tamamen veya kısmen köy niteliğini koruyor olması,
- Geleneksel yerleşim dokusunun ve silüetinin izlenebilir olması, yapı ölçeğinde değişmiş olsa da geleneksel yol ve yerleşim dokusunun hala okunabilir olması,
- Coğrafi konum olarak birbirinden farklı yükselti basamaklarında yer alması,
- Yerleşimin üzerinde yer aldığı arazi morfolojisinin farklı olması,
- Yerleşim bakışının farklı olması,
- Yerleşim formu açısından farklı ve belirgin özellikler taşıması dikkate alınmıştır.

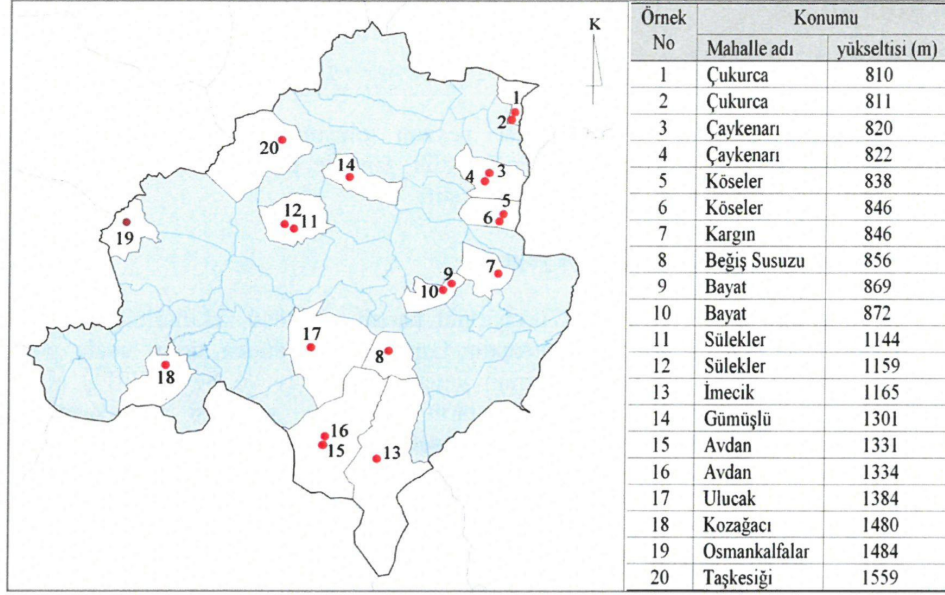
Gerçekleştirilen arazi incelemeleri, öngörülen seçim kriterleri ve oluşturulan sayısal haritalar doğrultusunda, Korkuteli'nde bulunan mahalleler arasında yerleşim dokusunun incelenmesi amacıyla 10 adet kırsal kültürel peyzaj örneği seçilmiş ve yerleşim dokusuna ilişkin detaylı incelemeler yapılmıştır. Yerleşimin doğal peyzaj özellikleri (bitki örtüsü, hidroloji vb.), yerleşim dokusu içinde yer alan cami, çeşme, kahve, bakkal, okul gibi ortak kullanılan yapıların tanımladığı merkez ve varsa meydanın oluşturduğu açık alanlara değinilmiştir. Bu incelemede yerleşimler, içinde bulunan yollar, çevresel bağlantılar, yapılar ve açık alanlarıyla birlikte sergilediği dokunun formuna göre lineer, ışınsal veya organik olması bağlamında sınıflandırılmıştır. Ova, plato, vadi ve dağ eteği gibi farklı jeomorfolojik yapıya sahip araziler üzerinde gelişen dokulardaki farklı formlar ile ele alınmıştır.

Yerleşimlerin fiziksel biçimlerinin, doğal peyzajla ve diğer yerleşimlerle olan bağlantılarının daha iyi anlaşılması amacıyla haritalar oluşturulmuştur. Bu haritaların hazırlanmasında 1/25000 ölçekli topoğrafik haritalar, kadastral haritalar ve Google Earth uydu görüntüleri kullanılmış ve yerleşim dokusunun şekillenmesinde etkin olan doğal unsurlara ilişkin genel analizler yapılmıştır.

Çalışmanın dördüncü aşamasında kırsal kültürel peyzajlarda yer alan konutlar analiz edilmiştir. Bu amaçla örnek teşkil edebilecek 20 adet konut incelenmiştir. Şekil 3.3'de görüldüğü gibi üzerinde yer aldığı arsanın yükselti basamağına göre sıralanarak numaralandırılan konutlar, yerel malzemenin kullanılmış olması, geleneksel yaşam tarzını yansıtır nitelikte olması, orijinalliğini büyük ölçüde koruyor olması durumuna göre seçilmiştir. Ele alınan örnekler dışında kalan konutlar ise birçok onarım görmesi ve gerçekleştirilmiş çeşitli eklentiler ile orijinal yapısını kaybettikleri için değerlendirme dışında tutulmuştur.

Şekil 3.2. Araştırma yöntemi akış şeması

Şekil 3.3. İncelenen örnek konutların konumları (Orijinal 2016)

Çalışmada Korkuteli kırsalında yer alan mahallelerin tamamında arazi çalışması gerçekleştirilmiş, örnek olarak plan bütünlüğünü büyük ölçüde koruyan konutlar tercih edilmiştir. Bunun yanı sıra yıkılmış olan konutlardan da strüktürel sistemin ve iç mekan organizasyonunun anlaşılması açısından yararlanılmıştır. Rölövesi alınan konutların vaziyet planı, kat planları, kesit ve görünüş çizimleri hazırlanmıştır.

İç mekan organizasyonu açısından incelenen konutlar plan tipleri açısından sınıflandırılmıştır. Buna göre sofa ve odaların konumlarına göre değişen konut planları kapalı sofa ve açık sofa olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir. Açık sofa plan tipinde sofanın iki ucunda köşk mekanının bulunup bulunmamasına göre de farklı alt başlıklar tanımlanmıştır. Mimari özelliklerin incelendiği bu bölümde doğal peyzaj ve konut mimarisi arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir.

Çalışma sonucunda mevcut yerleşim dokusu ve geleneksel mimarinin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir. Gündemde olan yasal mevzuat ve uygulamalar ışığında kırsal alanlarda gerçekleştirilecek mimari uygulamalarda mevcut yerleşim kimliğinin korunmasının gerektiği vurgulanmıştır.

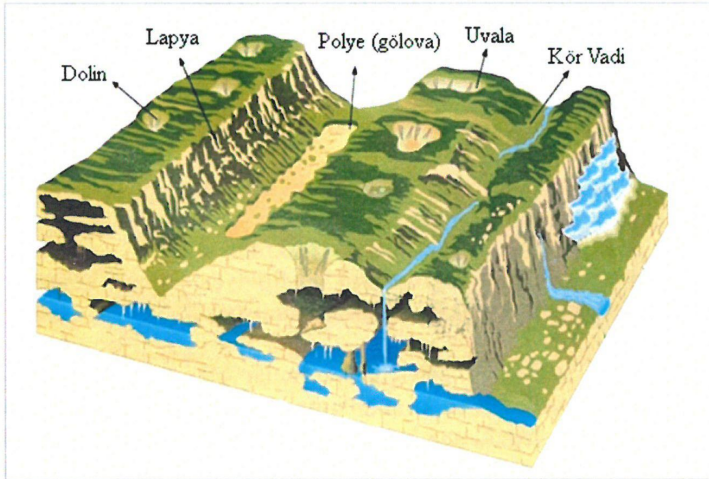
4. BULGULAR

4.1. Çalışma Alanı Doğal Yapısı

Çalışma alanının doğal yapısı peyzajı oluşturan doğal faktörler olan jeomorfolojik, hidrolojik, topoğrafik ve jeolojik yapı ile toprak özellikleri, iklim ve doğal bitki örtüsü başlıkları altında incelenmiştir.

4.1.1. Jeomorfolojik ve topoğrafik yapı

Araştırma alanı Korkuteli Türkiye'nin karstik yeryüzü şekillerinin en yoğun olduğu Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Lapyta, obruk, düden, dolin, uvala, polye, mağara, kör ve kuru vadi oluşumlarının yaygın (Doğanay ve Sever 2011) olduğu alanlarda kalkerin erimesi ve akarsuların yeraltına geçmesi ile karstlaşma gerçekleşmekte (Sür 1993); kayaç yapısı, yükselti, iklim koşullarının da etkisi ile karst topoğrafyası oluşmaktadır (Şekil 4.1).

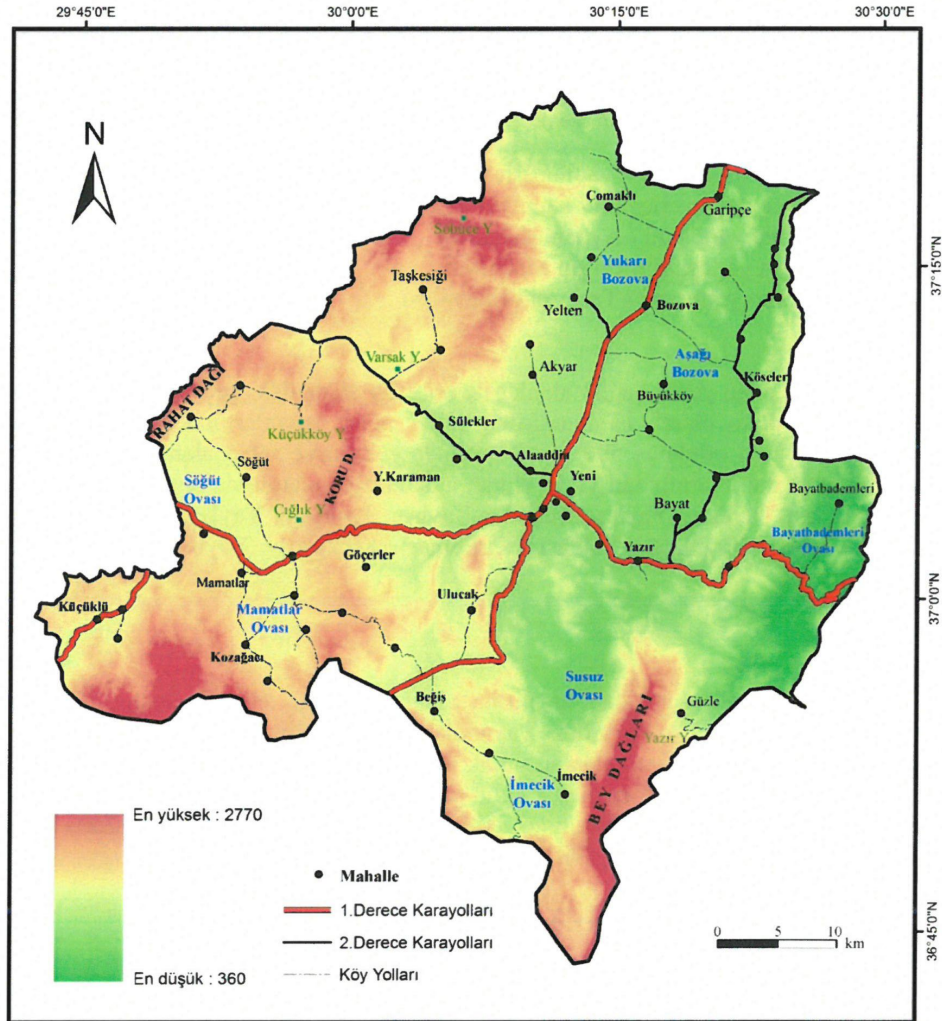
Şekil 4.1. Karstik yüzey şekilleri (Anonim 2015b)

Batı Toroslar'ın Teke Yarımadası'nda yer alan Korkuteli'nde lapyta, küçük dolin, düden gibi karstik yüzey şekilleri yanında göl ova özelliği gösteren geniş düzlükler de bulunmaktadır (Şekil 4.2). İlçenin iç kesimlerinde yer alan ve ortalama yüksekliği 300-600 m arasında değişen tepeler, dolin ve uvalaları birbirinden ayıran eşikler konumundadır (Can 2009).

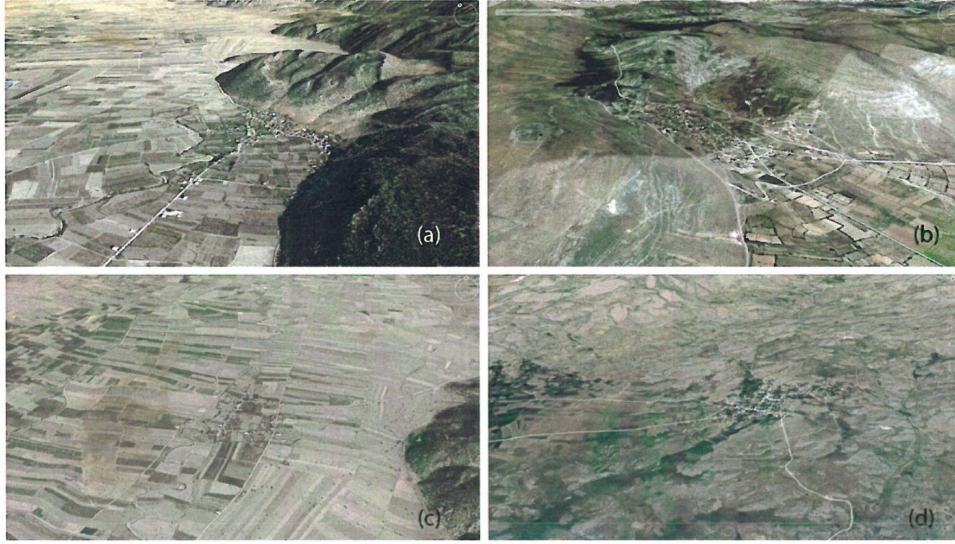
Şekil 4.2'deki yükseklik gruplarına göre 360 - 2770 m arasında yükseltilerde bulunan Korkuteli İlçe'sinde üzerinde yerleşim birimlerinin yer aldığı dağ, vadi, plato ve ova gibi farklı jeomorfolojik birimler gözlenmektedir. Bu yerleşimleri üzerlerinde yer aldıkları jeomorfolojik yapıya göre isimlendirmek mümkündür (Şekil 4.3). İlçenin güneyi ve batısında dağlık bölgeler bulunmasına karşın doğusu ve kuzeyinde geniş düzlükler yer almaktadır. Güney-kuzey yönünde uzanan bu dağlar Beydağları, Rahat Dağı ve Kuru Dağıdır. Güldalı (1976)'na göre yörede dağların çok sarp ve kurak oluşu,

yerleşim yerlerinin verimli dağ arası düzlüklerde toplanmasına neden olmuştur. Yöre halkı bu tür dağ arası düzlüklerin büyük olanlarına 'ova', küçük olanlarına 'alan' 'yayla', 'çukur', 'düz-düzü', düzlük geçici gölle kaplanıyorsa "göl yeri" adı verilmektedir.

Slavca kökenli "Polye" karstlaşmış dağ arası havzaları ifade etmektedir (Güldalı 1976) ve Korkuteli'de bulunan polyeler ovalık sahaları oluşturmaktadır (Can 2009). En büyük karstik şekiller olan ve karstik ova anlamına da gelen polyeler bölgede aynı zamanda başlıca tarım alanlarını oluşturmaktadır (Şahin 2006). İlçede Yukarı Bozova (Zivint Polyesi), Aşağı Bozova (Bozova Polyesi), Susuz, İmecik, Mamatlar, Söğüt ve Bayat Bademleri Ovası bulunmaktadır. Deniz seviyesine göre yükseltisi 850-1000 m arasında değişen bu ovalar bölgede tarımsal faaliyetlerin yapıldığı yerlerdir.

Şekil 4.2. Korkuteli İlçesi'nin yükseklik haritası (HGK 1984'den uyarlanmıştır)

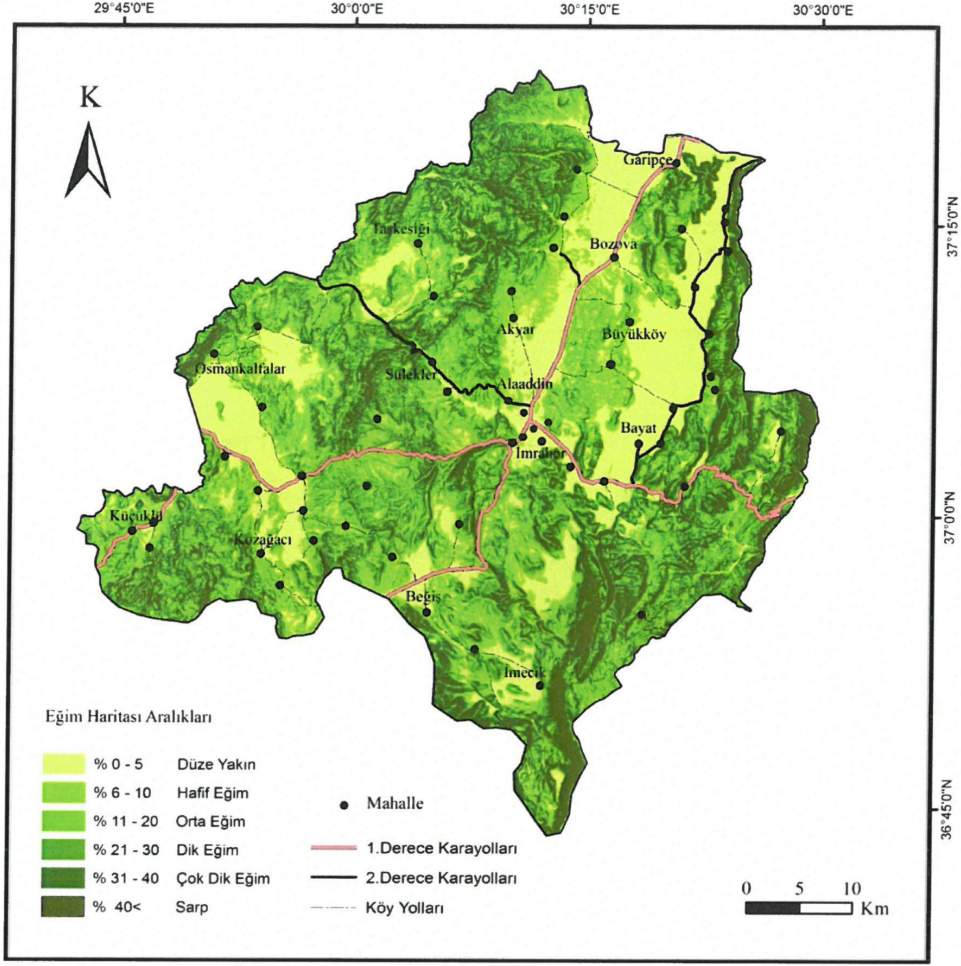
Şekil 4.3. Farklı jeomorfolojik yapılardan yerleşim örnekleri (Google Earth 2016)

- (a) Dağ eteği yerleşimi / Esenyurt Mahallesi
- (b) Vadi yerleşimi / Avdan Mahallesi
- (c) Ova yerleşimi / Kargın Mahallesi
- (d) Plato yerleşimi / Taşkesiği Mahallesi

Platolar çoğu yerde dağlık alanlar ile polyeler arasındaki geçişlerdir (Can 2009). Korkuteli’nde plato olarak isimlendirilen yerler polye tabanlarını teşkil eden ovalık sahalardan itibaren ortalama 500 m ve üzerinde yükseltiye sahip alanlardır. Korkuteli İlçesi’nde yöre halkı tarafından yayla olarak adlandırılan platolarda bulunan yerleşimler Akyar Yaylası, Dereköy Yaylası, Sülekler Yaylası, Taşkesiği Yaylası, Söbüce Yaylası, Varsak Yaylası, Büyükköy Yaylası (Kırkpınar), Küçükköy Yaylası, Yazır Yaylası (Güzle)’dir.

Eğim:

Eğim durumu açısından araştırma alanı, yumuşak eğimli alanlar olarak da nitelendirebileceğimiz düz veya düze yakın alanlar; hafif eğimli, orta eğimli, dik eğimli, çok dik eğimli alanlar ve sarp alanlar olmak üzere 6 grupta incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda çalışma alanında en büyük eğim grubunu %23,15’lik oranla %0-5 eğimli düz veya düze yakın alanların oluşturduğu; ikinci sırada ise % 22,56’lık oranla orta eğimli alanların olduğu görülmüştür (Şekil 4.4 ve Çizelge 4.1).

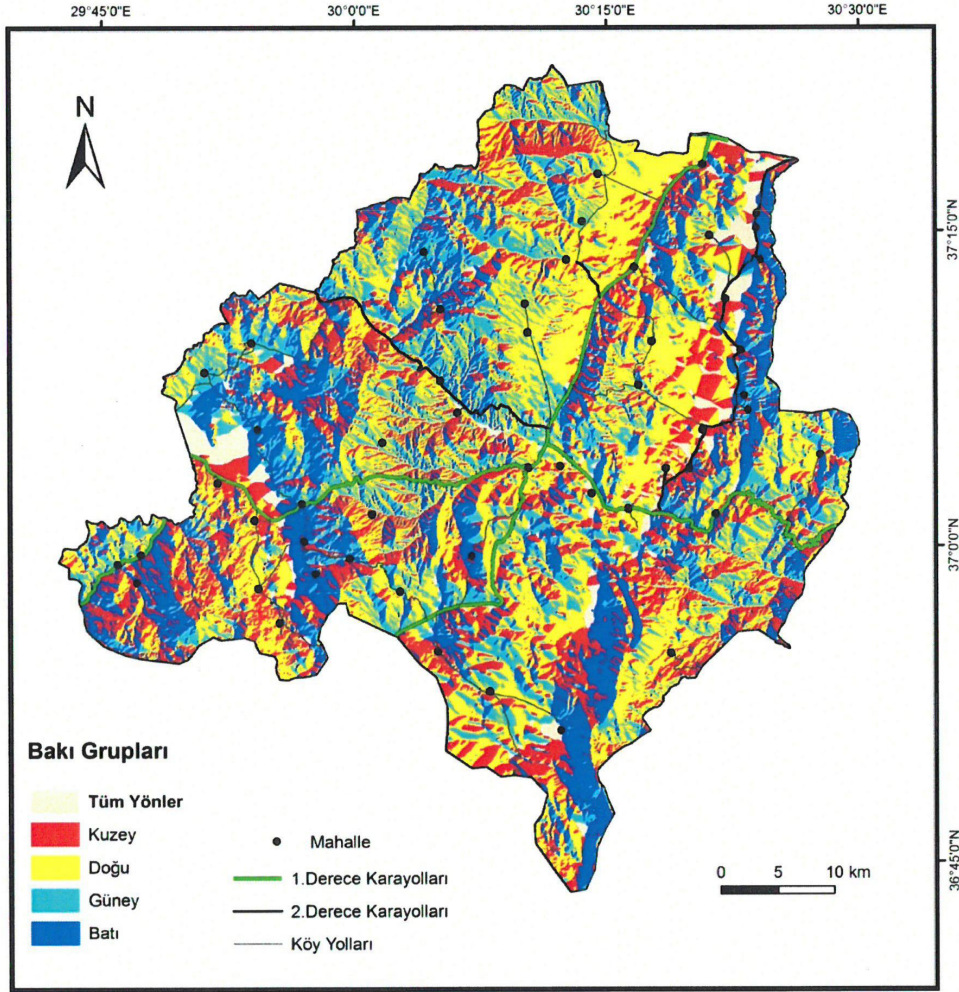
Şekil 4.4. Korkuteli İlçesi'nin topoğrafik eğim durumu (HGK 1984'den uyarlanmıştır)

Çizelge 4.1. Korkuteli ilçesi eğim grupları (Orijinal 2016)

Eğim grupları		Alan (km ²)	Yüzde (%)
%0-5	Düz veya düze yakın	589,15	23,15
%6-10	Hafif eğim	296,73	11,66
%11-20	Orta eğim	574,31	22,56
%21-30	Dik eğim	458,00	17,99
%31-40	Çok dik eğim	307,40	12,08
%40 <	Sarp	319,84	12,56
Toplam		2545,43	100

Bakı:

Bakı yeryüzü şekillerinin yönlere göre durumunu tanımlamaktadır (Doğanay ve Sever 2011). Korkuteli İlçesi'nde bakı durumu kuzey, doğu, güney ve batı olmak üzere 4'ü temel ve tüm yönler olmak üzere 5 grupta incelenmiştir. Çalışma alanının yönlere göre alansal dağılımına bakıldığında kuzey, güney ve batı yönlerine olan yönelme oranının birbirine yakın olduğu, en fazla yönelimin doğu yönünde olduğu tespit edilmiştir. Tüm yönleri gören ve çoğunlukla düz olan alanların oranı ise % 3,51'dir (Çizelge 4.2 ve Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Korkuteli İlçesi'nin bakı durumu (HGK 1984'den uyarlanmıştır)

Çizelge 4.2. Korkuteli İlçesi bakı gruplarının alansal dağılımı (Orijinal 2016)

Bakı grupları	Alan (km ²)	Yüzde (%)
Kuzey	530,42	20,85
Doğu	837,20	32,89
Güney	527,61	20,73
Batı	560,65	22,02
Tüm yönler	89,55	3,51
Toplam	2545,43	100

4.1.2. Jeolojik yapı

Batı Toroslar'ın jeolojik yapısını, Mesozoyik (ikinci zaman) boyunca ve Tersiyer başlarında Anadolu'nun güneyinde ve bugünkü Akdeniz'in yerinde bulunan, Tetis (Tethys) Denizi içinde birikmiş karbonatlı çamurların oluşturduğu bilinmektedir. Mesozoyik sonları itibariyle bu deniz tabanı tortuları, yerkabuğu hareketleriyle sıkışıp kıvrılarak yükselmiş ve kalker yapıdaki dağ sıralarını oluşturmuştur (Kurt 2000).

Çizelge 4.3'de görüldüğü gibi çalışma alanının jeolojik formasyonunda en fazla alanı alüvyon araziler kaplamaktadır. Holosen döneminde oluşmuş bu araziler genel olarak akarsuların oluşturduğu geniş vadi tabanları ile ilçenin merkez kesimlerindeki polye ve yüksek karstik arazilerde dolin ve uvalaların tabanlarında görülmektedir.

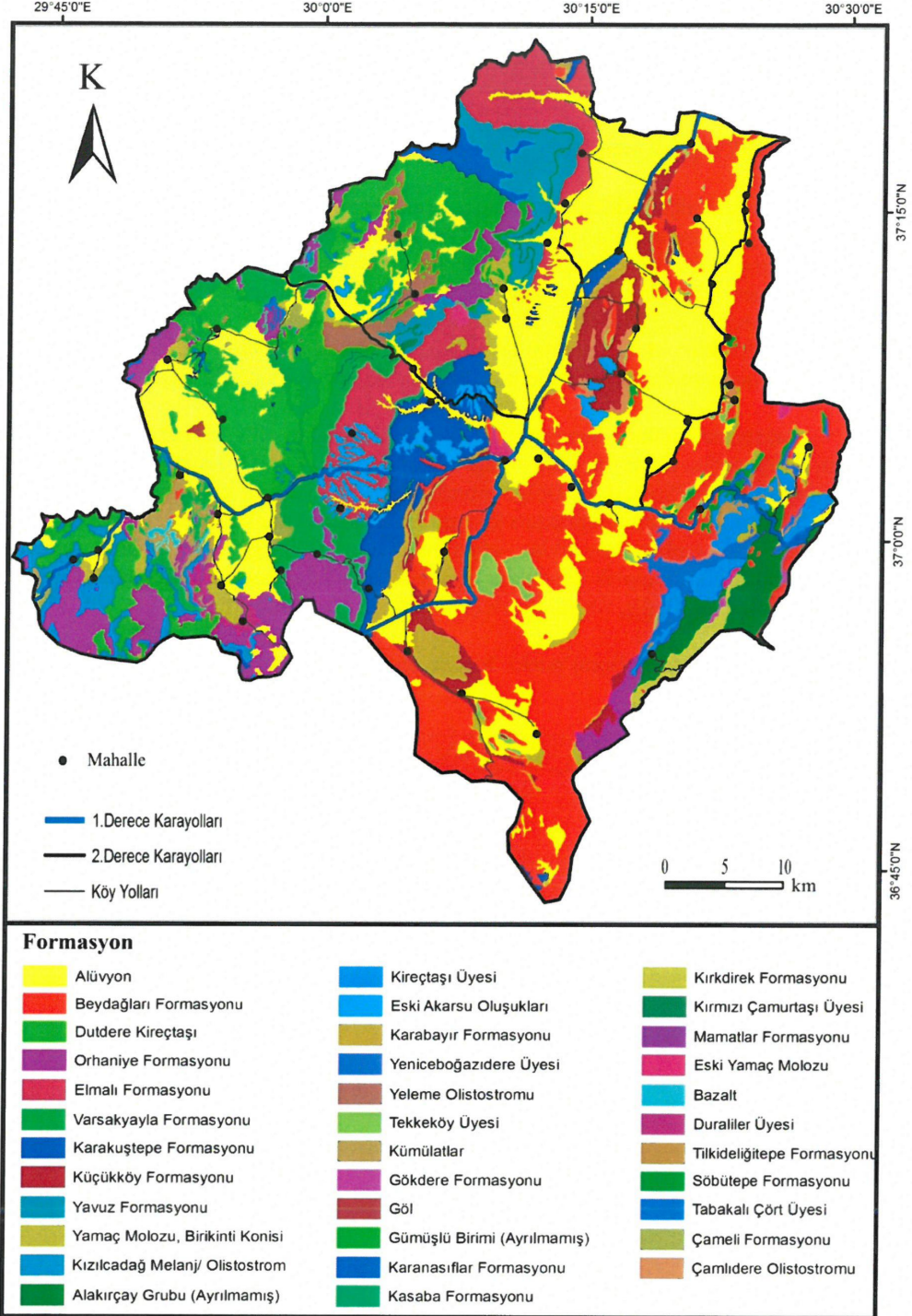
İkinci sırada neritik kireçtaşından oluşan Beydağları formasyonu geniş alan kaplamaktadır. Beydağları otoktonu üzerinde bulunan Jura-Kretase yaşlı neritik kireçtaşları ile temsil edilen bu formasyon; orta-kalın tabakalı, aşınma yüzeyi gri, açık gri, krem, bej, açık kahve renklerde, sert, sık çatlaklı, çatlaklar kalsit ve aragonit dolgulu neritik kireç taşlarından oluşmaktadır (Şenel 1997). İlçede üçüncü sırada dutdere kireçtaşı formasyonu görülmektedir. Birim orta-kalın tabakalı, yer yer masif, aşınma yüzeyi gri, açık gri, kırılma yüzeyi beyaz, krem, bej, açık gri, gri, yer yer megaladonlu yada algli rekristalize kireçtaşlarından oluşmaktadır. Bu birimin üst katmanında kalınlığı 700 m'ye ulaşabilen orta-kalın tabakalı, gri, krem renkli kireçtaşları bulunmaktadır (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010a).

İnce-orta tabakalı, aşınma yüzeyi gri, açık gri, kırılma yüzeyi gri, yeşilimsi gri, bej, krem, kirlili sarı, yersel pembe renkli, çok sık kıvrımlı, yer yer bazik volkanit ve radyolarit-çört-şeyl ara düzeyli çörtlü mikritlerden oluşan, yaklaşık 400 metre kalınlığındaki Orhaniye formasyonu ise çalışma alanında dördüncü sırada yer almaktadır (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010a).

Neritik kireçtaşından oluşan Beydağları formasyonu ilçenin daha çok güneyinde ve batısındadır. Rekristalize kireçtaşı, kireçtaşı, dolomitik kireçtaşından oluşan dutdere formasyonu ise ilçenin kuzeybatısında yüzeylenmiştir. Alüvyon araziler ise orta kesimlerde ve ilçenin batı sınırına yakın bölgelerde yoğunlaşmaktadır (Şekil 4.6).

Çizelge 4.3. Çalışma alanındaki jeolojik özelliklerin alansal dağılımı (Orijinal 2016)

Formasyon Adı	Jeolojik özellikler	
	Açıklama	Alan (km ²)
Alüvyon	Sediment	630,913
Beydağları formasyonu	Neritik kireçtaşı	495,608
Dutdere Kireçtaşı	Rekristalize kireçtaşı, kireçtaşı, dolomitik kireçtaşı	242,659
Orhaniye formasyonu	Klasitürbitik, çörtlü mikrit	140,60
Elmalı formasyonu	Kumtaşı, silttaşı, kiltası	130,375
Varsakyayla formasyonu	Konglemera, kumtaşı, kireçtaşı	125,513
Karakuştepe formasyonu	Kumtaşı, silttaşı, kiltası	82,974
Küçükköy formasyonu	Kiltası, marn, klasitürbit, killi-kumlu kireçtaşı	70,651
Yavuz formasyonu	Kumtaşı, kireçtaşı, kiltası, silttaşı	65,889
Yamaç molozu- Birikinti konisi	---	61,687
Kızılcaadağmelanj /Olistostrom	Ofyolitlimelange ve olistosyrome	50,451
Alakırçay grubu (ayrılmamış)	Radyolorit, çört, şeyl, bitkili kumtaşı ve şeyl	47,08
Kireçtaşı üyesi	Kalsitürbidit, çörtlümikrit, mikrit, çört	36,892
Eski akarsu oluşukları	---	36,338
Karabayır formasyonu	Algli kireçtaşı	34,542
Yeniceboğazıdere üyesi	Klasitürbidit, çörtlümikrit, mikrit, radyolaritik, çört, şeyl	30,576
Yeleme Olistostromu	Kumtaşı, konglemera	27,503
Tekkeköy üyesi	Globotruncanalimikrit, çörtlümikrit	25,660
Kümülatlar	Dunit, piroksenit ve gabro	21,218
Karanasıflar formasyonu	Kireçtaşı ve çört elemanlı breş	20,553
Kırkdirek formasyonu	Ofyolitli melanj	14,892
Çamlıdere Olistostromu	Kumlu-killi kireçtaşı, kumtaşı, kiltası	13,955
Duraliler üyesi	Kumtaşı, kiltası	11,326
Söbütepe formasyonu	Kireçtaşı, kumtaşı, kiltası, silttaşı	11,161
Çameli formasyonu	Gökdelkiltası, marn, killi kireçtaşı, konglemera, kumtaşı	10,857
Gümüşlü birimi (ayrılmamış)	Dogger-Malm Yaşlı Oolitik Kireçtaşı, Alt kretase yaşlı volkanik kumtaşı, üst kretase yaşlı kireçtaşı	8,770
Kırmızı çamur taşı üyesi	Renkli kiltası, silttaşı, az kumtaşı	7,571
Kasaba formasyonu	Konglemera, kumtaşı, resifal kireçtaşı	6,256
Eski yamaç molozu	Birikinti konisi ve akarsu taraça dolguları	6,251
Tilkelideği formasyonu	Resifal kireçtaşı mercek, bloklü marn	5,101
Mamatlar formasyonu	Resifal kireçtaşı, kumtaşı, kiltası	4,163
Bazalt	---	3,182
Tabakalı çört üyesi	Radyolorit, çört, şeyl	2,575
Gökdere formasyonu	Halobialmikrit, çörtlümikrit	1,954
Göl	---	1,179

Şekil 4.6. Korkuteli İlçesi jeolojik formasyon dağılımı (MTA 2010)

4.1.3. Toprak özellikleri

Araştırma alanı toprak özellikleri büyük toprak grupları ve toprak yetenek sınıfları başlıkları altında incelenmiştir.

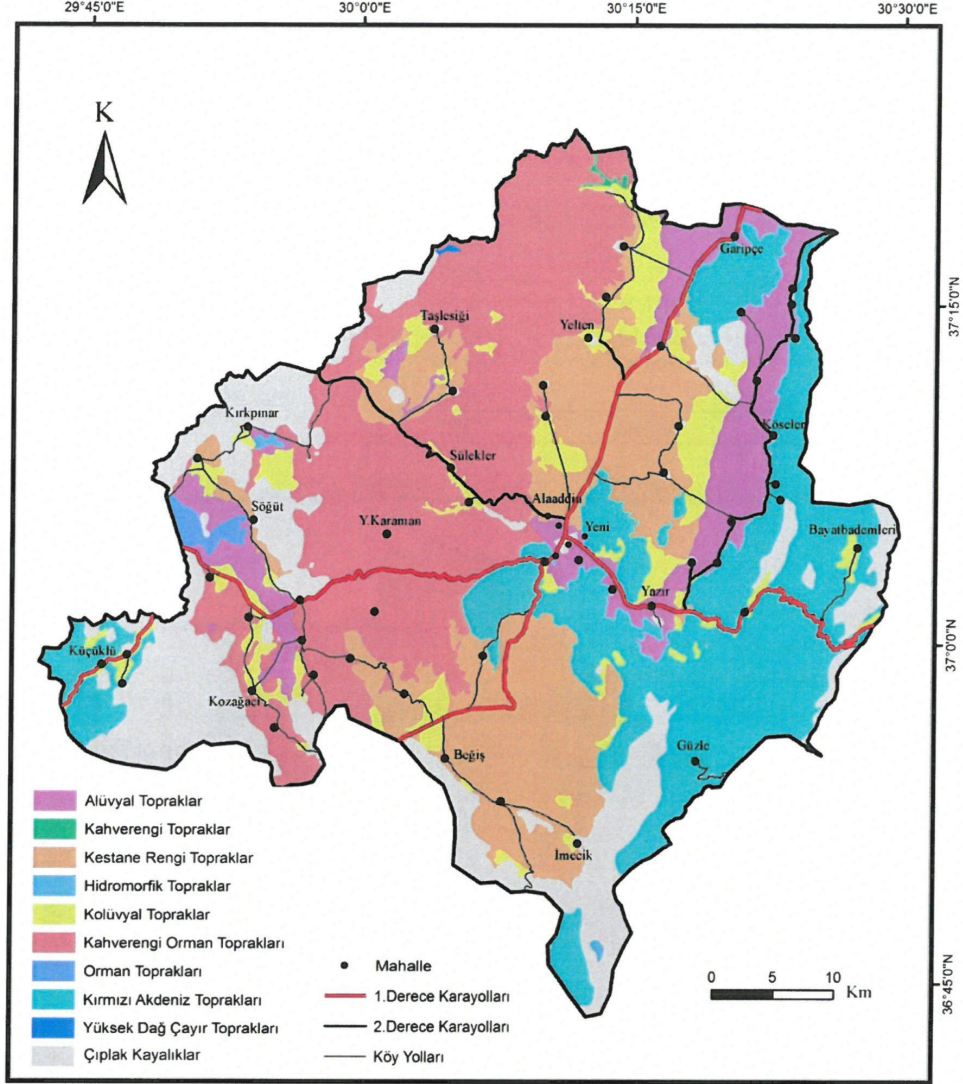
4.1.3.1. Büyük toprak grupları

Korkuteli ilçesindeki toprakların çoğunluğu tortul, metamorfik ve ofiolitik kütlelerin ayrışması sonucu oluşmuştur. Polye havzalarını çevreleyen plato ve dağlık sahalarda çeşitli özellikte zonal ve intrazonal topraklar yaygın olarak gözlenmektedir. Polye havzası tabanları ise genelde alüvyal ve kolüviyal topraklarla örtülüdür (Can 2009). Bölgede zonal topraklar düz veya az eğimli yerlerde ana kayanın ayrışması; intrazonal topraklar ise aşınmanın devamlı ettiği dağlık alanlarda ve birikimin sürdüğü alüvyal ovalarda ve dağların eteklerinde bulunmaktadır (Güngördü 2010).

Araştırma alanında öne çıkan büyük toprak grupları alüvyal, kahverengi, kestane rengi, hidromorfik, kolüvyal, kahverengi orman, orman, kırmızı Akdeniz ve yüksek dağ çayır topraklarıdır (Şekil 4.7). Bölge topraklarının % 26,25'ini kahverengi orman ve % 22,15'ini kırmızı Akdeniz toprakları kaplarken; % 18,64'ünü kestane rengi topraklar, % 16,29'unu ise çıplak kayalıklar oluşturmaktadır (Çizelge 4.4). Kütle kireçtaşı kayaçlarından oluşan çıplak kayalıklar araştırma alanında Kayabaşı, Küçükü, Çıvgalar, İmecik, Kırkpınar, Beğiş, Söğütköy ve çevrelerinde görülmektedir.

Çizelge 4.4. Korkuteli İlçesi'ndeki büyük toprak grupları alansal dağılımı (Orijinal 2016)

Büyük Toprak Grupları	Alan (km ²)	Yüzde (%)
Alüvyal	226,58	8,90
Kahverengi	2,32	0,09
Kestane Rengi	474,42	18,64
Hidromorfik	2,92	0,12
Kolüvyal	178,50	7,01
Kahverengi Orman	668,07	26,25
Orman	13,08	0,51
Kırmızı Akdeniz Toprakları	563,85	22,15
Yüksek Dağ Çayır	0,97	0,04
Çıplak Kayalıklar	414,72	16,29
Toplam	2545,43	100

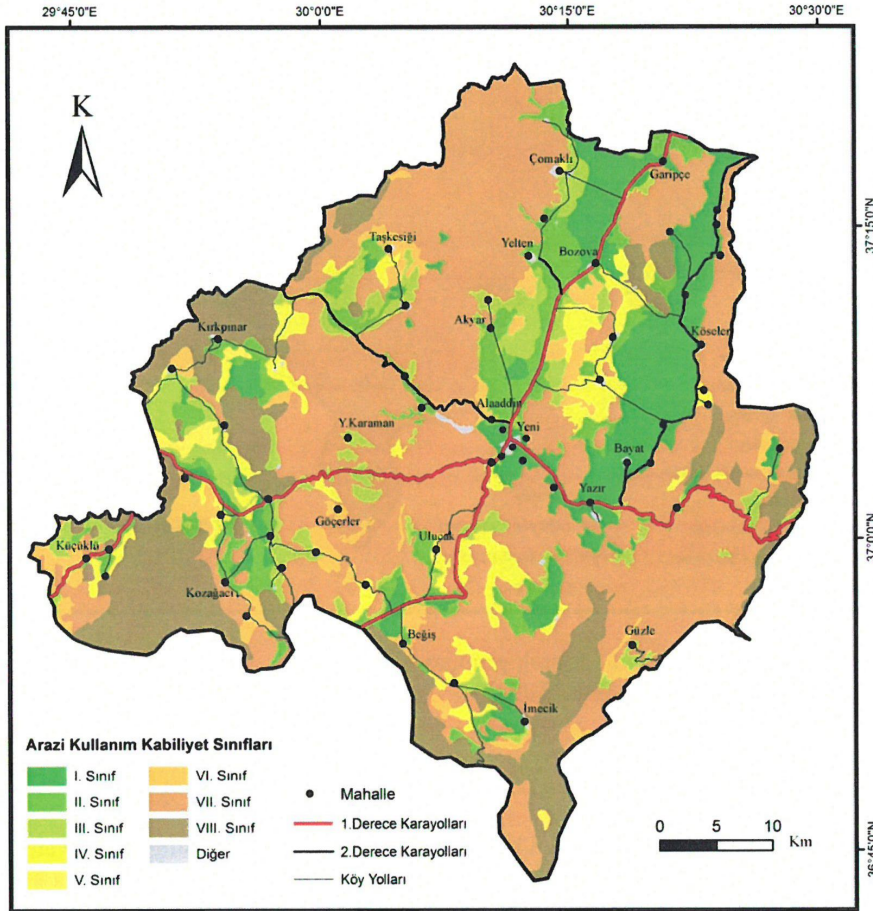
Şekil 4.7. Korkuteli İlçesi büyük toprak grupları haritası
(Tarım ve Köy İşleri Bak. 1993)

4.1.3.2. Toprak yetenek sınıfları

Toprak yetenek sınıfları açısından incelendiğinde çalışma alanında tüm yetenek sınıflarının olduğu görülmektedir. Korkuteli'nin % 47,58'ini toprak derinliği, ana kaya, eğim, erozyon gibi sınırlayıcılara sahip, tarımsal yönden ekonomik olmayan mera ve orman ağaçları dikimine uygun olan (Tarım ve Köy İşleri Bak. 1993) VII. Sınıf topraklar oluşturmakta; bunu % 15,58 oranla VIII.sınıf topraklar takip etmektedir. I. sınıf toprakların oranı ise % 11,35'dir (Çizelge 4.5, Şekil 4.8).

Çizelge 4.5. Korkuteli İlçesi'ndeki toprak yetenek sınıflarının alansal dağılımı (Orijinal 2016)

Toprak Yetenek Sınıfları	Alan (km ²)	Yüzde (%)
I. Sınıf	288,70	11,35
II. Sınıf	206,30	8,10
III. Sınıf	179,60	7,05
IV. Sınıf	126,24	4,96
V. Sınıf	11,20	0,45
VI. Sınıf	107,74	4,23
VII. Sınıf	1210,93	47,58
VIII. Sınıf	396,82	15,58
Diğer	17,90	0,70
Toplam	2545,43	100

Şekil 4.8. Korkuteli İlçesi toprak yetenek sınıfları haritası (Tarım ve Köy İşleri Bak. 1993)

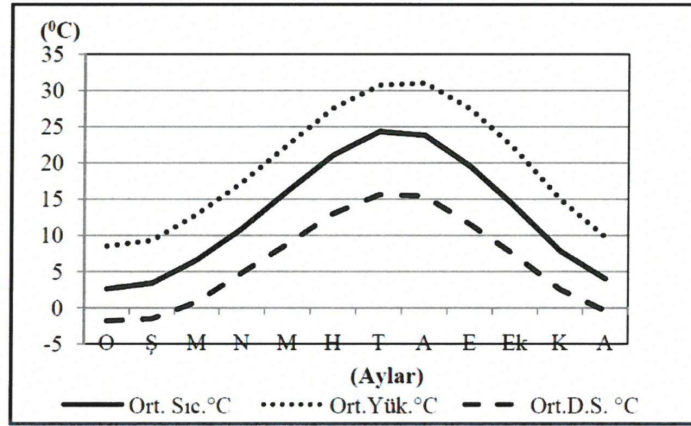
4.1.4. İklim

İklim atmosfer ve yeryüzü arasındaki hava olaylarının tümü olup, Korkuteli Bölgesi iklim özelliklerinin oluşmasında karasallık (kontinentalite), orografik gibi coğrafik özellikler ve topoğrafik unsurlar etkili olmuştur. Bölge orta derecede karasaldir ve ortalama 300-500 mm yağış almaktadır (Can 2009). Yükseltinin etkisiyle ilçede kışları kar yağışları görülürken, yaz mevsiminde kıyı kesimlerine nispeten daha düşük olan hava sıcaklıkları ilçeye yaz aylarında ikamet etmek için tercih edilen yayla alan niteliği kazandırmaktadır.

Bölgede güneşlenme süresi mevsimler arasında değişiklik göstermektedir. Ocak ve temmuz ayları arasında sürekli artan sıcaklıklar temmuz ayında maksimum olmakta, eylül ve ekim arasında ise büyük düşüş göstermektedir. En az güneşlenmenin olduğu ay ise aralıktır. Aylık sıcaklık ortalamalarına bakıldığında en yüksek sıcaklık değerinin temmuz, en düşük sıcaklık değerinin ocak ayına ait olduğu görülmektedir (Çizelge 4.6, Şekil 4.9).

Çizelge 4.6. Korkuteli İlçesi iklim verileri (DMGM 2014).

Sıcaklık (°C)	AYLAR												
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ortalama
Maksimum	8.5	9.3	12.9	17.3	22.5	27.6	30.7	31	27.4	21.8	14.9	9.7	19.5
Minimum	-1.8	-1.5	0.8	4.8	8.8	1.3	15.6	15.4	11.5	7.2	2.5	-0.4	6,04
Ortalama	2.6	3.4	6.6	10.9	16.1	21.1	24.3	23.8	19.5	13.9	7.8	4	12.8

Şekil 4.9. Korkuteli İlçesi yıllık sıcaklık ortalamaları

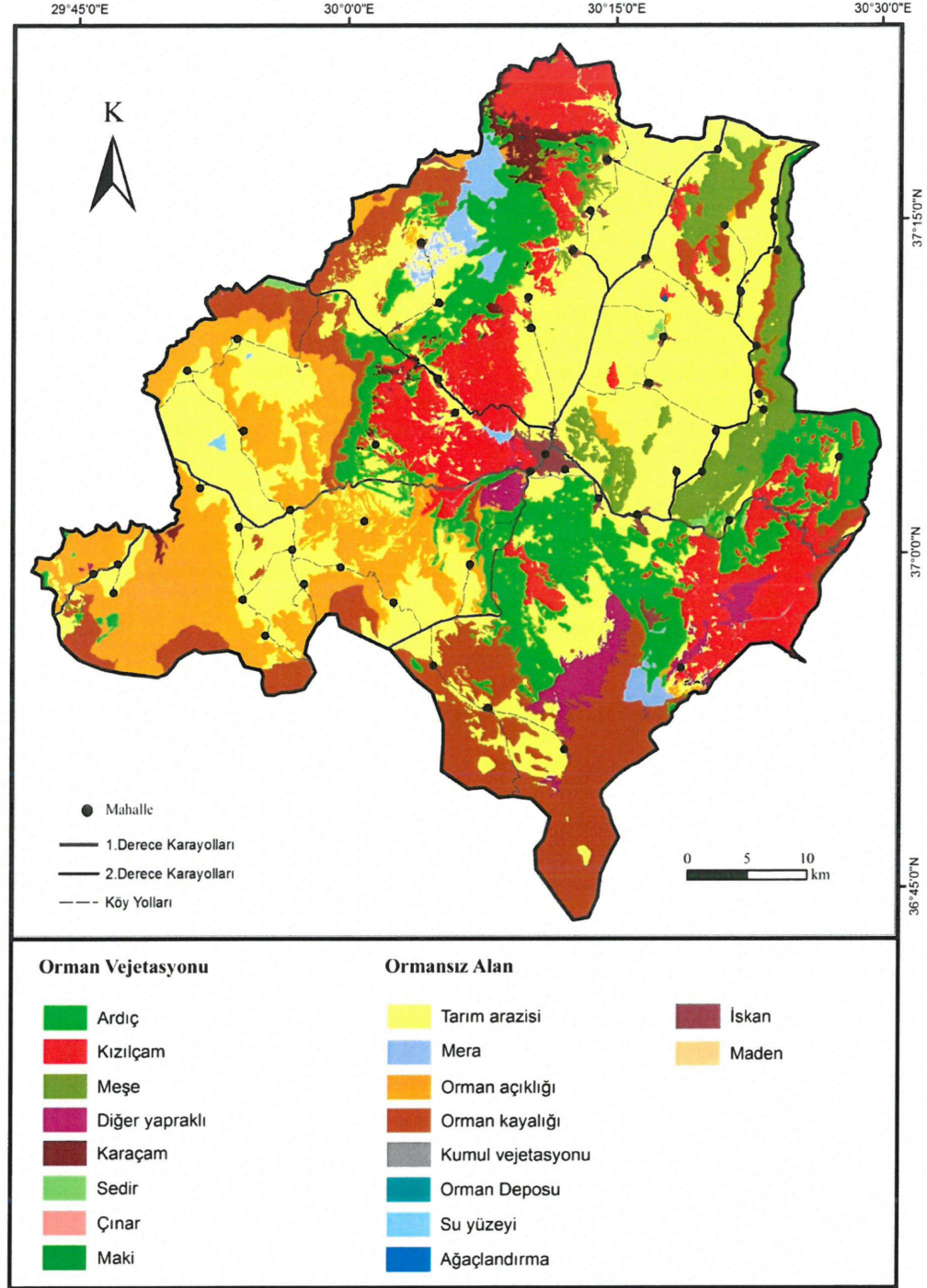
4.1.5. Doğal bitki örtüsü

Karasal iklime geçiş niteliğindeki ilçede farklı bitki toplulukları görülmektedir. Korkuteli havzası ve yakın çevresi, ilkçağlardan beri insanların yerleşim sahası olduğundan doğal bitki örtüsü, özellikle polye tabanlarında büyük ölçüde tahribe uğramış ve depresyon tabanlarında antropojen step sahalarına dönüşmüştür. Polye tabanlarından itibaren 1200 m ye kadar olan yamaçlarda, Ardıç (*Juniperus oxycedrus*, *J. exelsa*) ve Kızılcım (*Pinus brutia*) ormanları görülürken, 1200 m'nin altındaki kızılcım ormanlarının önemli bir kısmı tahrip edilmiştir. Tahrip sahalarını daha çok kermes meşesi (*Quercus coccifera*) ve mazı meşesi (*Quercus infectoria*) toplulukları kaplamaktadır. Dağlık alanların 1200 m üzerinde ise Lübnan sediri (*Cedrus libani*) bulunmaktadır. Dağların kuzey yamaçlarında, ardıç topluluklarının arasına 1200 m üzerinde karaçam (*Pinus nigra*) toplulukları katılırken, orman üst sınırı 2100 m'dir (Can 2009).

Çizelge 4.7 ve Şekil 4.10'de görüldüğü gibi orman vejetasyonunun görüldüğü bölgelerde %12,47'lik oranla ardıç türleri hakimdir. Sonrasında giderek azalan alanlarıyla kızılcım ve meşe ormanları gelmektedir. Doğal bitki örtüsü dışındaki alanlarda ise ilçe alanının %34,59'unu kaplayan tarım arazileri hakimdir. Ardından ilçe güneyinde geniş alana sahip olan orman kayalığı ve açıklıkları yer almaktadır.

Çizelge 4.7. Korkuteli İlçesi'ndeki bitki vejetasyonlarının alansal dağılımı (Orijinal 2016)

		Alan (km ²)	Yüzde (%)	
Kültürel Bitki Örtüsü	Tarım arazisi	880,675	34,598	
	İskan (yerleşim, mezarlık)	32,219	1,265	
	Maden	0,341	0,013	
	Ağaçlandırma	0,277	0,010	
	Orman deposu	0,161	0,006	
	Mera	39,840	1,565	
Doğal Bitki Örtüsü	Kumul	2,125	0,083	
	Orman kayalığı	371,307	14,587	
	Orman açıklığı [ağaçsız orman topluluğu (otlak, yayla, çayır, bozkır), erozyonlu ağaçsız orman toprağı, maki]	348,322	13,685	
	Ormanlar	Ardıç ormanı	343,073	13,477
		Kızılcım ormanı	302,079	11,867
		Meşe ormanı	136,846	5,376
		Diğer yapraklı	51,297	2,015
		Karaçam ormanı	27,313	1,073
		Sedir ormanı	5,954	0,233
		Çınar ormanı	0,297	0,011
Su yüzeyi (göl, bent, baraj, nehir)	3,467	0,136		
Toplam	2545,432	100		

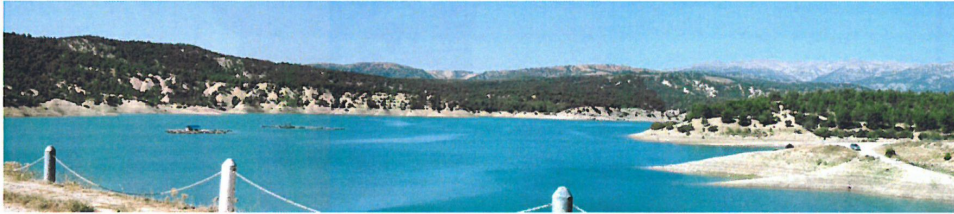
Şekil 4.10. Korkuteli İlçesi bitki örtüsü haritası (Antalya Orman Genel Müdürlüğü 2011)

Bölgenin güneyinde ve alçak kesimlerinde tipik Akdeniz iklimi hakim sürerken, kuzeye doğru iklim karasallaşmaktadır. Bu iklim yapısı topoğrafik farklılaşmayla birlikte artan ve değişen floristik zenginliği beraberinde getirmektedir (Akyurt vd 2009). İlçenin doğusunda, Antalya il merkezine yakın kısımlarda yabani zeytin (*Olea europa* var. *oleaster*) ve zeytin (*Olea europea*) görülmektedir. Dağlık alanlar ve karasal iklimin etki alanını genişlettiği kesimlerde ise alpin bitkileri bulunmaktadır. Bu bitkiler arasında en geniş alanda yayılış gösteren türler geven (*Astragalus sp.*), çoban yastığı (*Acanthalimon sp.*) ve sıgırkuyruğu (*Verbascum sp.*)'dur (Kurt 2000).

4.1.6. Hidrolojik yapı

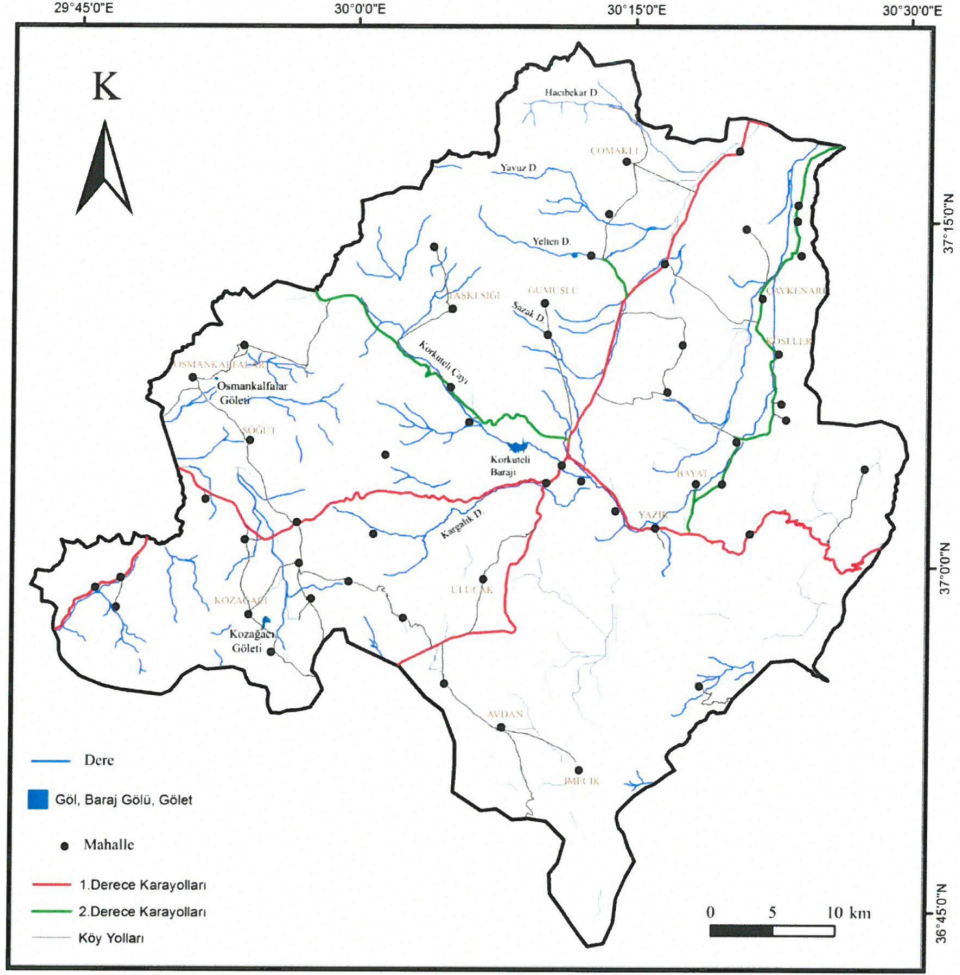
Korkuteli'nin hidrografik yapısı ve akarsuların dağılışına bakıldığında, su kaynaklarının genelde ilçenin batısında toplandığı görülmektedir. Bunun nedeni su kaynakları açısından önem taşıyan dağlık alanların ilçenin batısında bulunmasıdır. İlçedeki belli başlı akarsular Korkuteli Çayı, Kargalık Deresi, Sazak Deresi, Yayla Dere, Hacıbekar Deresi'dir. Bu derelerden yıl boyu yüzey akışına sahip olan tek akarsu Korkuteli Çayı'dır.

Taşkesiği Mahallesi'nin kuzeyindeki ve batısındaki dağlardan kaynağını alan Korkuteli Çayı, Değirmen Çayı, Sarısu Deresi ve İbizler Deresi'nin Varsak Yaylası'nda bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Korkuteli Çayı ilçenin güneydoğusuna akmakta, Sungur Deresi ile birleşip Korkuteli Barajı'na ulaşmaktadır. 1968-1976 yılları arasında inşa edilen Korkuteli Barajı ise sulama, taşkın kontrolü ve içme suyu amacı ile yapılmıştır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11. Korkuteli Barajı'ndan bir görünüm (Orijinal 2016)

Korkuteli'nin ovalık bölgesine batıdan giren Korkuteli Çayı İmrahor, Tatköy, Yazır, Bayat ve Kargın Mahallelerinin üzerinde yer aldığı bölgedeki tarım arazilerinin sulanmasını mümkün kılmaktadır (Şekil 4.12). Doğu-güneydoğu yönünde akan akarsulardan Kargalık Dere başta olmak üzere birçok yüzey suyu kuzeye yönelerek Aşağı Bozova Ovasına akmaktadır. Kaynağını Korkuteli'nin batısından alan ve yaz aylarında kuruyan Kargalık Dere ise Çamurlu Dere, Bağırsak Dere, Bingeçit Dere, Kocanlı Dere ile beslenmekte ve Korkuteli Çayı ile birleşmektedir. Yayla, Çay ve Yavuz, Gök, Dikenli, Çağman Kemer Derelerinin yanı sıra ilçede çok sayıda yaz aylarında kuruyan dereler bulunmaktadır.

Şekil 4.12. Korkuteli İlçesi hidrolojik yapı haritası

Bölgedeki karstik topoğrafya ilçenin hidrografik yapısını da etkilemekte ve zaman zaman geçici göllerin oluşumunu beraberinde getirmektedir. İlçede taşkın önleme ve sulama amaçlı 12 adet yapay set gölü (baraj gölü ile küçük göletler) bulunmaktadır (DSİ 2015, Çizelge 4.8). Ayrıca yer altı sularından yararlanmak amacıyla Bozova, Çomaklı, Belenköy, Garipçe, Yelten, Gümüşlü ve Kızılcadağ yerleşimlerinde yer altı suyu projeleri gerçekleştirilmiştir (Can 2009).

Çizelge 4.8. Korkuteli İlçesi Yapay Set Gölleri (DSİ 2015)

Adı	Beslendiği kaynak	İnşaatın başlama ve bitiş yılı	Yapım amacı	Sulama alanı (ha)
Korkuteli Barajı	Korkuteli Çayı	1971-1976	Sulama, içme ve kullanma suyu temini, Taşkın önleme	5986
Kozağacı Göleti ve Sulaması	Çağman Deresi	1987-1989	Sulama	555
Dikenli Göleti	Dikenli Deresi	1986-1989	Sulama	300
Yelten Göleti	Yayla Deresi	1991-1994	Sulama	160
Yeşilyayla Göleti	Yavuz Deresi	1997-2005	Sulama	546
Osmankalfalar Göleti	Kemer Deresi Kara Dere	2001-2005	Sulama	842
Hacıbekan Göleti	Gökdere Çayı	2001-2006	Sulama	202
Küçükköy Asar Göleti	Asar Deresi	2012-2014	Sulama	147
Çığlık Göleti	Çığlık Deresi	2012-2014	Sulama	355
Karabayır Göleti	Karabayır	2012-2015	Sulama	240
Mamatlar Göleti	Taşardı Deresi	2012-2015	Sulama	750
Kozağacı Çağman Göleti	Çağman Deresi	2013-2015	Sulama	795

4.2. Sosyo-Ekonomik Yapı

Çalışma alanının sosyo-ekonomik yapısı; yerleşim-nüfus yapısı, eğitim durumu, ekonomik yapı ve tarihi - kültürel yapı başlıkları altında incelenmiştir.

4.2.1. Nüfus yapısı

Korkuteli ilçesi sınırları içerisinde 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesinde 6 belde, 6 merkez mahalle ve 46 köy bulunmaktaydı. Ancak seçim sonrasında 6360 sayılı kanun gereği ilçe mülki idare sınırları içerisinde yer alan tüm köy ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle altında ilçe belediyesine katılmıştır. Korkuteli ilçe sınırları içerisindeki belde ve köy statüsündeki tüm yerleşimler mahalle adı altında toplanarak toplam 58 mahalle birimi oluşturulmuştur.

Korkuteli'nde 1831'de yapılan ilk nüfus sayımında ilçe nüfusu 5033 kişidir. Ancak bu askeri amaçlı bir sayım olup sadece erkek nüfusu dikkate alınmıştır. Tarihsel süreçte yaşanan göçlerden Korkuteli ilçesi de etkilenmiş; Antalya merkeze getirilen Kafkas göçmenleri Çerkezler sıcak iklime uyum sağlayamadıkları için 1890 yılında Korkuteli Mamure Köyüne, 1891 yılında da günümüzde Başpınar olarak bilinen Yeleme köyüne yerleştirilmiştir (Güçlü 1997). Bugün Mamure köyünün, Bozova Mahallesi'nde yer aldığı tahmin edilmektedir.

İlçenin 1935 yılı nüfusu 27 115 kişi olup, düzenli nüfus verileri 1950 yılından itibaren takip edilebilmektedir. Korkuteli ilçesi nüfusu 1950’de 35 097 kişi iken, 1970’te 42 440 kişi, 1980’de 45 285 kişi olmuş ve 1997’de de 50 000’i geçmiştir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Nüfusa ait farklı yıllardaki değerler (Can 2009, TÜİK 2014)

Yıllar	1935	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2014
Nüfus (kişi)	27115	29107	35097	38321	42440	45285	46115	51580	50430	52913

1980–2014 yılları arası nüfus durumu Çizelge 4.10’da olup 2014 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Korkuteli nüfusu 26 451 erkek ve 26 462 kadın olmak üzere toplam 52 913 kişidir.

Çizelge 4.10. Korkuteli İlçesi 1980–2014 yılları arası nüfus durumu (TÜİK 2011)

	Yıllar	2014	2012	2010	2000	1990	1980
Nüfus	Kentsel	33549	32 048	20 508	16 431	13 381	10 615
(kişi)	Kırsal	19364	18 418	29 922	35 149	32324	34 660
	Toplam	52.913	50 466	50 430	51 580	46115	45 275

Çizelge 4.11’ de Korkuteli ilçesi mahallelerinin ayrıntılı nüfusları verilmiştir. Buna göre ilçe merkezinde bulunan mahallelerin (Alaaddin, Aşağıpazar, Karşıyaka, Kiremitli, Uzunoluk, Yeni) ve 2014 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesinde belde statüsünde olan mahallelerin (Bozova, Büyükköy, Çomaklı, Küçükköy, Yelten, Yeşilyayla) nüfuslarının diğer mahallelere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Son yıllarda ilçe nüfusunun özellikle yaz aylarında Antalya kentinin sıcak ikliminden kurtulmak isteyen yazlıkçıların gelmesiyle 4-5 katına ulaştığı gözlenmiştir.

Çizelge 4.11. Korkuteli İlçesi 2014 yılı kentsel ve kırsal nüfus durumu (TUİK 2014)

Mahalle Adı	Toplam nüfus	Mahalle Adı	Toplam nüfus
1 Akyar	762	31 Kayabaş	432
2 Alaaddin	1.017	32 Kemerağzı	101
3 Aşağıpazar	5.640	33 Kırkpınar	403
4 Avdan	799	34 Kızıllaliler	133
5 Bahçeyaka	130	35 Kızılcadağ	244
6 Başpınar	195	36 Kiremitli	4.186
7 Bayat	294	37 Kozağacı	400
8 Bayatbademleri	224	38 Köseler	151
9 Beğiş	79	39 Küçükköy	2.669
10 Bozova	1.069	40 Küçüklü	387
11 Büyükköy	1.330	41 Leylek	132
12 Çaykenarı	410	42 Mamatlar	196
13 Çıvgalar	94	43 Nebiler	49
14 Çomaklı	1.040	44 Osmankalfalar	254
15 Çukurca	69	45 Söğüt	257
16 Dereköy	1.041	46 Söğütçük	165
17 Duraliler	140	47 Sülekler	1.160
18 Esenyurt	454	48 Taşkesiği	597
19 Garipce	294	49 Tatköy	900
20 Göçerler	57	50 Ulucak	631
21 Gümüşlü	748	51 Uzunluk	6.338
22 Güzle	210	52 Yakaköy	205
23 İmecik	782	53 Yazır	1.712
24 İmrahor	1.862	54 Yelten	2.127
25 Karabayır	116	55 Yeni	4.289
26 Karakuyu	243	56 Yeşiloba	119
27 Karataş	200	57 Yeşilyayla	1.701
28 Kargalık	1.262	58 Yukarıkaraman	110
29 Kargın	161	Toplam Kırsal	19364
30 Karşıyaka	2.143	Kentsel	33549
		(Korkuteli merkez)	
		Korkuteli İlçe	52.913
		Toplamı	

4.2.2. Eğitim durumu

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'nun diğer şehir ve kasabalarında olduğu gibi Korkuteli ilçesinde de okuma yazma oranı oldukça düşük olduğu bilinmektedir. 1916 yılında Korkuteli merkezi, Alaaddin Mahallesinde yapılan tek derslikli okul ve sonrasında şimdiki Fatih İlköğretim Okulu'nun bulunduğu bahçeye yapılan iki okul binası ile ilçede eğitim öğretime başlanmış (Anonim 2015a); 1975 yılında İmam Hatip Lisesi, 1983 yılında Endüstri Meslek Lisesi, 1995 yılında ise Anadolu Lisesi açılmıştır.

Bugün İlçe idari sınırları içerisinde 24 şube anaokulu, 28 ilköğretim okulu, 1 Anadolu lisesi, 1 genel lise, 1 Anadolu Öğretmen Lisesi, 1 Anadolu İmam Hatip Lisesi, 1 Kız Teknik ve Meslek Lisesi, 1 Teknik Lise - Endüstri Meslek Lisesi ve 2001 -2002 eğitim öğretim yılında faaliyete geçen Akdeniz Üniversitesi'ne bağlı Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır (Anonim 2015a). Korkuteli ilçesinde 2013 yılı itibariyle 15 yaş üzeri okuma yazma durumu Çizelge 4.12'de görüldüğü gibidir.

Çizelge 4.12. Korkuteli İlçesi'nde okuma yazma durumu (TUİK 2013)

Okuma yazma durumu (kişi)	Erkek	Kadın	Toplam
Bilen	19 595	19 722	39 317
Bilmeyen	81	322	403
Toplam	19 676	20 044	39 720

4.2.3. Ekonomik yapı

Korkuteli ilçesinin ekonomisi ve yapılan ticari faaliyetler genel olarak; tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Üretilen tarımsal ve hayvansal ürünlerin bir kısmı başka illere ihraç edilmektedir. Ticaretin canlı olmasındaki faktörlerin başında, ilçenin gelişmiş bir ulaşım ağına sahip olması ve bölgesel ulaşım ağı üzerinde bulunması gelmektedir. İlçe Antalya, Bucak, Tefenni, Fethiye ve Elmalı yollarının kesişim noktasındadır.

İlçede yetiştirilen tarım ürünlerini tahıllar, baklagiller, endüstri bitkileri, yağlı tohumlar, yumrulu bitkiler, yem bitkileri, sebze ve meyve ürünleri ve kültür mantarı oluşturmaktadır. İlçedeki tarım alanlarının % 53,73'ünde tahıl ekimi yapılmaktadır. Tahıllar içerisinde ilk sırada genellikle hayvan yemi olarak kullanılan arpa, sonrasında sırasıyla buğday, yulaf, çavdar ve mısır gelmektedir (Can 2009).

Tarım alanlarının %11,15'i baklagil üretiminde kullanılmakta, en çok fasulye ve nohut üretimi yapılmaktadır. İlçede %1'lik oranla endüstri bitkilerinden anason ve şeker pancarı, %1'den az bir oranda ise yağlı tohumlu ayçiçeği yetiştirilmektedir (Can 2009).

Korkuteli'nde domates, yeşil fasulye, kavun, karpuz, biber, salatalık, lahana, kereviz, marul, ıspanak sebze türleri yetiştirilmektedir. Genellikle açık tarla şeklinde yapılan sebzeçilik 2000'li yıllardan sonra seralarda da yapılmaya başlanmıştır. Mamatlar, Yeşiloba ve Bayatbademleri seracılığın yapıldığı mahallelerdendir. İlçede

yapılan tarımsal üretimlerden bir diğeri de meyveciliktir. Elma başta olmak üzere armut, ayva, erik, iğde, kayısı, kiraz, kızılılık, şeftali üretimi yapılmaktadır (Can 2009).

Mantarcılık ilçede ticareti canlı tutan önemli bir faktördür. Üretilen kültür mantarının tamamına yakını başka illere ihraç edilmektedir. Özellikle Ege Bölgesi mantar ihraç edilen bölgeler içinde birinci sırada yer almaktadır. İlçe ekonomisinin temel direği haline gelen kültür mantarı üretimi Türkiye üretiminin yaklaşık %45'ini karşılamaktadır.

Tarımın yanı sıra hayvancılık da ilçede önemli bir ekonomik faaliyettir. İlçede küçükbaş (kıl keçisi ve koyun) ve büyükbaş hayvancılık (sığır, manda), kümes hayvancılığı, arıcılık ve balıkçılık yapılmakta; arazi topoğrafyası ve yörtük kültürünün etkisi ile kıl keçisi yaygın olarak yetiştirilmektedir. Dayanıklı, kolay beslenebilen bir hayvan olan kıl keçisi dik yamaçlı dağlık alanlara uyum sağlamıştır.

Bal ve balmumu elde etmek amacı ile yapılan arıcılık faaliyetleri ise Avdan, Bozova, Büyükköy, İmecik, Taşkesiği, Ulucak, Dereköy, Tatköy, Güzle, İmrahor Mahallelerinde yaygındır (Can 2009). İmecik Susuzu mevkiinde bulunan arı serenleri ise geleneksel karakovan balı yapımında önemli yer tutmaktadır.

İlçede Kozagaç, Küçükköy, Yeşilyayla ve Bahçeyaka göletlerinde alabalık çiftlikleri bulunmakta olup, aynalı sazın ve alabalık üretilmektedir. Ayrıca Varsak ve Küçükköy Yaylaları, Sülekler, Osmankalfalar, Taşkesiği, Başpınar ve Kayabaş Mahalleri'nde de balıkçılık faaliyetleri yapılmaktadır.

4.3. Tarihi -Kültürel Yapı

Tarihin farklı dönemlerinde farklı isimlerle anılan Korkuteli'nin kuruluşu milattan öncelere dayanmaktadır. Antik dönemde Psidya kenti sınırları içinde ye alan Korkuteli İlçesi'nde daha sonra Roma, Bizans, Selçuklular, Hamitoğulları - Teke Beyliği ve Osmanlı dönemleri yaşanmıştır. Tarihsel süreçte İside, İstanoz, İstanaz gibi farklı isimler alan ilçe 1915 yılından sonra Şehzade Mehmed Korkut'un anısına "Korkuteli" adını almıştır.

4.3.1. Tarihsel gelişim

Tarihte Korkuteli'nin de bulunduğu bölgede büyük bir kısmı İyon kökenli "İside" antik yerleşiminin olduğu bilinmektedir. M.Ö. 189 yılında Manlius komutasındaki Roma birliğinin, Ege sahillerinden Salihli (Sardes), Denizli (Laodiceia), Horzum (Kıbyra) ve İside'ya ve daha sonra da Antalya'ya ulaştığı ve bu güzergahın Bizans döneminde de kullanıldığı bilinmektedir (Çaycı 2004). Pisidia döneminde kurulduğu tahmin edilen İside antik kentine ait kalıntılara günümüzde ilçe merkezindeki Alaaddin Mahallesi'nde rastlanmaktadır. Pisidia çevresindeki diğer devletlerden olan Komabe (Garipçe), Kratopolis (Kızılkaya), Legost (Büyükköy Yakası), Pogla (Çomaklı), Sergücia (Bayat), Timprianda (İmrahor), Vebre (Bozova) antik kentleri bugün Korkuteli ilçe sınırları içinde yer almaktadır (Korkuteli Belediyesi 2015).

Antalya İli, ilk defa 1207 yılında Selçuklular tarafından fethedilmiştir. 1361 yılında kentin Kıbrıs haçlıları tarafından tekrar zapt edilmesinin ardından Tekelioğulları'ndan Mubarizüddin Mehmet Bey tarafından "İstanoz" olarak adlandırılan ilçe 1207 yılında Selçuklu Hükümdarı Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından alınmıştır (Korkuteli Belediyesi 2015). Selçuklu Devleti'nin iskan siyaseti gereği kalabalık gruplar halindeki Oğuz boyları Anadolu'nun muhtelif yerlerine yerleştirmiştir. Korkuteli'nin de içinde yer aldığı Teke yöresine gelen Türkmenler Moğol istilası sonrasında, 13. Yüzyıldan itibaren Antalya ve çevresine yerleşmeye başlamış; bölgeye yerleşen Oğuz boyları kendi isimleriyle anılan köyler kurmuşlar ve daha önce yaşadıkları yerlerdeki köy, dağ, nehir, yayla isimlerini geldikleri yerleşimlere vermişlerdir (Karaca 1997). Mamatlar, Yuva, Avdan, Kargın, Dat, Köseler, Bayat, Yazır, Belendi gibi Türk grupları Selçuklu fethiyle Korkuteli'ne yerleştirilmiştir. Bugün bu oymak isimlerinin hemen hemen hepsi yer ismi olarak yaşamaktadır (Güçlü 1997).

Anadolu Beylikleri döneminde 1280–1324 yılları arasında Hamitoğulları Beyliği Korkuteli'nde 44 yıl hüküm sürmüştür; Hamitoğulları'nda sonra bölgeye İlhanlılar gelmiştir. Korkuteli İlçesi, Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Beyazıt tarafından, Teke Beyi Osman Bey döneminde (1393) Osmanlı topraklarına bağlanmıştır.

Korkuteli, 1402'den 1423'e kadar Teke Beyliği'ne 21 yıl başkentlik yapmıştır (Korkuteli Belediyesi 2015). II. Bayezid döneminden itibaren bölgede, II. Bayezid'in oğlu Şehzade Korkut (1502-1512) görev yapmıştır (Çaycı 2004). Antalya Osmanlı İmparatorluğu zamanında Anadolu eyaletinin Teke Vilayeti iken, 1864'te vilayet taksimatıyla Konya Vilayeti'nin Teke Sancağı'na, 1915 yılında da Antalya Mutasarrıflığına (Sancak Beyi) bağlı ilçe merkezi olmuştur. İlçenin İstanoz süregelen adı 1915'de Vilayet Meclisi'nin kararı ile Şehzade Korkut'a izafeten, Korkuteli olarak değiştirilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra çıkarılan, 20 Nisan 1924 tarih ve 491 nolu Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'na göre Müstakil Teke Mutasarrıflığı Antalya vilayeti olmuş ve Korkuteli ilçesi 45 köyü ile Antalya vilayetine bağlı bir ilçeye dönüşmüştür (Korkuteli Belediyesi 2015). 2014'de 6360 sayılı kanunla tüm köyler mahalle; belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak ilçe belediyesine katılmıştır.

4.3.2. Antik yerleşimler ve höyükler

Antik yerleşimler, eski çağ veya uygarlıklarla, özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıklarının gelişip yayıldığı çağa ait yerleşimlerdir. Korkuteli İlçesi'nde eski uygarlıkların sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan kültür varlıklarının yer aldığı antik yerleşimler ve höyükler bulunmaktadır.

Poğla Antik Kenti, Kırkpınar Antik Yerleşim Alanı, Söğüt Mahallesi Manay Antik Yerleşimi, Büyükköy Mahallesi Höyük Tepe ve Çürükin Tepe Höyükleri, Yazır Mahallesi Gülman Mevkii Kule Tipi Antik Yerleşimi ve Yazır Höyüğü, Bayat Mahallesi Bayat Höyüğü, Kargın Mahallesi Kargın Höyüğü, Varsak Yaylası Höyüğü ve Varsak Yaylası Tümülüsü günümüzde tescil edilen alanlardandır.

Korkuteli İlçesi, Çomaklı Mahallesi'nde bulunan Poğla Antik Kenti'ne ait kalıntılar akropol ve nekropol alanında görülebilen anıtsal çeşme ile anıt mezardır. Kent

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 06.02.1982 gün A.3276 sayılı kararı ile I. ve II. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir (Envanter 2005).

Kırkpınar Mahallesi'nin 2 km doğusunda bulunan Kırkpınar Antik Yerleşimi anıt mezar, Roma Köprüsü ve köprü'nün doğusundaki kayalar üzerinde yer alan lahit teknesi ile dikkat çekmektedir. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 29.08.2002 gün ve 5565 sayılı kararı ile tescil edilerek koruma altına alınmıştır (Envanter 2005). Kozağacı Mahallesi, Akpınar Mevkiindeki Tyriaion Antik Kenti'ne ait temel ve duvar kalıntıları ile kaya kabartmaları Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 23.07.2010 gün ve 4333 sayılı kararı koruma altına alınmıştır (Şekil 4.13).

Varsak Yaylası yerleşimi içerisinde bulunan höyük ise yörede Mezar Tepe ya da Gavur Mezarı olarak da bilinmektedir. Çevreden yüksekliği 20-25 metre olan höyük yüzeyinde mimari kalıntı bulunmamasına karşın Klasik dönem ve Bizans döneminden kalma seramik parçalarına rastlanmıştır (Envanter 2005).

Şekil 4.13. Kırkpınar (a) ve Kozağacı (b) antik yerleşimlerinden görünüm

4.3.3. Anıtsal yapılar

Korkuteli'de Alaaddin Cami, Sinaneddin Medresesi, Çaybaşı (Hasan Ağa) Hamamı, Demirci Süleyman Cami ve Eski Kargir Cami olmak üzere tescilli Vakıf Eserleri gibi anıtsal değere sahip yapılar ve tescillenmiş geleneksel konutlar da bulunmaktadır (Şekil 4.14 ve Şekil 4.15). Şehir merkezinin 3 km. kuzeybatısındaki Alaaddin Cami Anadolu'nun yerli kültürünün izleriyle birlikte Selçuklu özelliklerini taşımaktadır. Anadolu Selçuklu sonrası inşa edildiği tahmin edilen yapıdan günümüze dış duvarları ve taç kapısı ulaşabilmiş olup minaresinin Osmanlılar döneminde, Murad Paşa tarafından inşa edildiği üzerinde bulunan kitabeden anlaşılmaktadır (Çaycı 2004).

Alaaddin Mahallesi'nde bulunan Sinaneddin Medresesi, Hamidoğullarının Antalya koluna bağlı olarak Korkuteli'de müstakil olarak hüküm süren Sinaneddin Hızır Bey tarafından 1319 yılında yaptırılmıştır. Dikdörtgen planlı, iki katlı ve eyvanlı açık medrese tarzında inşa edilen yapı Selçuklu yapıım geleneğini sergileyen en güzel örneklerden biridir (Kofoğlu 1995). Alaaddin Mahallesi'nde bulunan bir diğer eser ise Çaybaşı (Hasan Ağa) Hamamı'dır. 16-17. Yüzyıllarda yapıldığı tahmin edilen yapı sonraki dönemlerde Hasan Ağa tarafından onarıldığı için bu isimle de anılmaktadır.

Alaaddin Mahallesi'nde, tescillenerek koruma altına alınan geleneksel konutlardan 58 ada 13 parselde bulunan iki katlı, iç sofalı, zemin katı taş ikinci katı ise kerpiç ve ahşap malzemeden inşa edilmiş olan konut Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 18.12.1990 gün ve 980 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır. Yine Alaaddin Mahallesi 75 ada 29 parselde bulunan iki katlı, ön cephesinde ahşap çıkması bulunan konut koruma altına alınan bir diğer sivil mimarlık yapısıdır.

Şekil 4.14. İlçe merkezinde yer alan geleneksel konutlardan görünümeler

Şekil 4.15. Alaaddin Cami (a), Sinaneddin Medresesi (b) ve Çaybaşı (Hasan Ağa) Hamamı (c) görünümüleri (Orijinal 2016)

4.3.4. Kültürel faaliyetler

Korkuteli'nde özellikle yaylalarda düzenlenen etkinliklerin başında geleneksel hale dönüşmüş olan yayla şenlikleri yer almaktadır. Bu kutlamalarda yayla ürünlerinin tanıtımı yanında yağlı pehlivan güreşleri, yerel ve ulusal düzeyde sanatçıların katıldığı konserler düzenlenmekte ve etkinlikler süresince bölge kültürünün zengin gelenek ve göreneklerine dair temsiller sergilenmektedir. Bu süreçte pek çok farklı yerleşimden gelen insanların kaynaşması, kurulan pazardan alış-verişlerin yapılması sayesinde Türk kültürünün ve Yörük yaşantısının önemli bir parçası olan yaylacılık geleneğinin sürdürülmesi mümkün olmaktadır. Günümüzde çoğunluğu yerel örgütlerin destekleri ile gerçekleştirilen ve geleneksel kültürün yaşatılmasını amaçlayan yayla etkinlikleri artarak, çok sayıda insanın katılmayı arzuladığı birer festivale dönüşmektedir (Sarı 2013).

Korkuteli ilçesinde kutlanan festivaller genellikle yaz aylarında düzenlenmektedir. Beğiş Yayla Şenliği, İmecik Beydağları Yayla Şenliği, Kartal Yaylası Kültür, Sanat ve Yörük Şenliği, Karabayır Beydağı Yayla Şenliği, Söbüce Yayla Şenlikleri ve Şehzade Korkut Şenlikleri ve Mantar Festivali bu kutlamaların başta gelenleridir. Ayrıca 2015 yılında 25. düzenlenen Geleneksel Altın Kiraz Yağlı Pehlivan Güreşleri her geçen yıl artan katılımcı sayısı ile ilçenin tanıtımına katkı sağlayan önemli bir spor faaliyetidir.

4.4. Korkuteli İlçesi Yerleşimleri

Korkuteli, coğrafi konumu ve verimli toprakları sayesinde tarih boyunca pek çok kültüre ev sahipliği yapmıştır. İlçe sınırları içerisinde 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesinde 6 belde, 6 merkez mahalle ve 46 köy bulunmaktayken seçim sonrasında bütün bu birimler 'mahalle' adı altında birleştirilmiştir (Çizelge 4.13). Aynı idari birim altında birleştirilmelerine karşın bu yerleşimler kırsal yada kentsel olmak üzere farklı yaşam tarzları ve yapısal özellikler sergilemektedir. İlçenin kuzeyinde, birbiri ile komşu olan beldeler ve ilçe merkezinde yer alan merkez mahalleler kentsel yapıları ile çoğu zaman kırsal karakterden uzak bir yapıya sahiptir.

Çizelge 4.13. 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimi öncesi yerleşim birimleri dağılımı

İlçe merkezinde yer alan mahalleler	Beldeler	
1 Alaaddin	Bozova	
2 Aşağıpazar	Büyükköy	
3 Kiremitli	Çomaklı	
4 Karşıyaka	Küçükköy	
5 Yeni	Yeşilyayla	
6 Uzunoluk	Yelten	

Çalışma ile ele alınan "kırsal kültürel peyzajlar" yeni uygulamada "mahalle" olarak geçmesine rağmen köy niteliğindeki yerleşimleri kapsamaktadır. Korkuteli ilçesi kırsal yerleşimleri başlığı altında ilçe idari sınırları içerisinde yer alan 58 adet mahalle, üzerinde yer aldığı arazinin bulunduğu yükselti basamağı, jeomorfolojik yapısı ve baki özellikleri açısından sınıflandırılmıştır.

4.4.1. Yükselti basamakları ve yerleşimlerin dağılımı

Yükselti basamaklarına göre Korkuteli ilçesindeki mahalleler 500 metreden itibaren 100'er metre aralıklarla sınıflandırıldığında yerleşimlerin büyük bir kısmının deniz seviyesinden 500-1500 metre arasında konumlandığı anlaşılmıştır. Burada 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimi sonrasında büyükşehir belediye sınırlarına dahil olan 58 mahallenin yerel seçimi öncesinde sahip olduğu statüler; köyler "K", beldeler "B" ve merkez mahalleler "MM" kısaltmaları ile ifade edilmiştir (Çizelge 4.14). Yükselti basamaklarına göre yapılan sınıflandırmaya göre;

500-600 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: 500 ile 600 metre arasındaki yükseltide Korkuteli'nin doğusunda ve deniz seviyesinden yaklaşık 590 metre yukarıda bulunan Bayatbademleri yer almaktadır.

800-900 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: Korkuteli İlçesinde 800 ile 900 metre arasındaki yükselti basamağındaki yerleşimler Bayat, Çaykenarı, Çukurca,

Esenyurt, Garipçe, Karakuyu, Karataş, Kargın, Kemerağzı, Köseler, Leylek, Yakaköy, Yazır ve Büyükköy Mahalleleri olarak tespit edilmiştir.

900-1000 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: Tatköy, İmrahor, Bozova, Küçükköy, Yeşilyayla, Çomaklı, Yeni, Aşağıpazar ve Kiremitli Mahalleleri 900 ile 1000 metre arasındaki yükseltide bulunmaktadır.

1000-1100 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: Kargalık, Söğütcük, Yelten, Alaaddin, Karşiyaka ve Uzunluk Mahalleleridir.

1100-1200 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: Dereköy, İmecik, Sülekler Mahalleleridir.

1200-1300 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: Akyar, Gümüşlü ve Güzle Mahalleleridir.

1300-1400 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: Avdan, Beğiş, Küçükülü ve Ulucak Mahalleleridir.

1400-1500 metre yükselti basamağındaki yerleşimler: Çıvgalar, Göçerler, Karabayır, Kayabaşı, Kızılaliler, Kızılcadağ, Kozağacı, Mamatlar, Osmankalfalar, Söğüt ve Yeşiloba olmak üzere 1400-1500 metre arasındaki yükselti basamağında 11 mahalle yer almaktadır. Bu yükseltide bulunan Manay Gölü 1950'li yıllarda kurutulmuş olup günümüzde tarım arazisi olarak kullanılmakta olup, bu yükseltideki yerleşimlerin büyük bir kısmı Söğüt Ovası olarak bilinen bu alan etrafında sıralanmaktadır.

1500 metre ve üzeri yükselti basamağındaki yerleşimler: Bahçeyaka, Başpınar, Kırkpınar, Nebiler, Taşkesiği, Yukarı Karaman ve Duraliler Mahalleleri 1500 metre üzerindeki yerleşimlerdir.

Çizelge 4.14. Korkuteli İlçesindeki mahallerinin yükselti basamaklarına göre dağılımı

Yerleşim Adı (Mahalle)	Seçim Öncesi Statü	Mevcut Rakım (metre)	YÜKSELTİ BASAMAĞI ARALIĞI (metre)												
			500-600	600-700	700-800	800-900	900-1000	1000-1100	1100-1200	1200-1300	1300-1400	1400-1500	1500 m - üstü		
1 Akyar	K	1200									•				
2 Alaaddin	MM	1040						•							
3 Aşağıpazar	MM	990					•								
4 Avdan	K	1350										•			
5 Bahçeyaka	K	1530													•
6 Başpınar	K	1520													•
7 Bayat	K	870				•									
8 Bayatbademleri	K	590	•												
9 Beğiş	K	1330										•			
10 Büyükköy	B	880				•									
11 Bozova	B	920					•								
12 Çaykenarı	K	820				•									

Bu sınıflandırmaya göre ilçede 600-800 m yükselti basamağında hiç yerleşim bulunmamaktadır. Alaaddin, Aşağıpazar, Kiremitli, Karşiyaka, Yeni ve Uzunluk mahalleleri İlçe merkezi durumundaki merkez mahalleler; Bozova, Büyükköy, Çomaklı, Küçükköy, Yeşilyayla, Yelten ise belde niteliğindeki mahallelerden olup 800-1100 metre arasındaki yükseltilerde konumlanmaktadır. 1100 m ve üzerindeki yükseltilerde sadece 2014 seçimi öncesinde köy statüsünde olan mahalleler yer almaktadır. Deniz seviyesinden 360-2770 metre yükseklikleri arasında olan ilçedeki kırsal yerleşimlerin büyük bir çoğunluğu 800-900 ile 1400-1500 yükselti aralıklarında yer almaktadır (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Yükselti basamaklarına göre yerleşim sayılarının dağılımı

Yükselti aralığı (m)	Alan (km ²)	Oran (%)	Yerleşim (adet)			
			MM	B	K	Toplam
500 altı	6,9290	0,272	---	---	---	---
500-600	24,7254	0,971	---	---	1	1
600-700	37,2171	1,462	---	---	---	---
700-800	32,8393	1,290	---	---	---	---
800-900	309,2875	12,150	---	1	13	14
900-1000	219,8058	8,636	3	4	2	9
1000-1100	235,0967	9,237	3	1	2	6
1100-1200	217,7962	8,557	---	---	3	3
1200-1300	153,2176	6,020	---	---	3	3
1300-1400	211,9119	8,325	---	---	4	4
1400-1500	290,4425	11,410	---	---	11	11
1500 üstü	806,1634	31,670	---	---	7	7
TOPLAM	2545,4324	100				58

4.4.2. Jeomorfolojik yapı ve yerleşimlerin dağılımı

Korkuteli yerleşimlerinin kuruluşunda ve yer seçiminde bölgenin topoğrafik özellikleri ve coğrafik konumu önemli rol oynamıştır. İlçedeki yerleşimler üzerinde buldukları jeomorfolojik birimlere göre ova yerleşimleri, dağ eteği yerleşimleri, vadi içi / vadi boyu yerleşimleri ve plato yerleşimleri, olmak üzere 4 başlık altında sınıflandırılmıştır (Çizelge 4.16). Buna göre:

Ova Yerleşimleri: Yüzey formu ve jeomorfolojik konum dikkate alındığında seçim öncesinde köy statüsünde olan Bayat, Beğiş, İmrahor, Karataş, Kargın, Kemerağzı, Köseler, Tatköy, Yazır, Çaykenarı, Çukurca, Garipçe, Karakuyu, Leylek, Yakaköy, Çıvgalar, Kızılaliler, Söğüt, Yeşiloba ve Yukarı Karaman mahalleleri; merkez mahalle statüsünde olan Alaaddin, Aşağıpazar, Karşiyaka, Kiremitli, Yeni ve Uzunluk Mahalleri, belde statüsünde olan Büyükköy, Bozova ve Yelten Mahalleleri ova yerleşimleri niteliğindedir.

Dağ Eteği Yerleşimleri: Seçim öncesinde köy statüsünde olan Akyar, Bayatbademleri, Esenyurt, Gümüşlü, İmecik, Kargalık, Kırkpınar, Ulucak, Kızılcaadağ, Bahçeyaka, Kozacı, Mamatlar, Nebiler ve Osmankalfalar mahalleleri ve belde statüsünde olan Çomaklı, Küçüköy, Yeşilyayla Mahalleleri dağ eteğinde kurulan

yerleşimlerdir. Bu mahalleler genellikle birikinti konileri üzerine kurulmuş olup dağ eteği ovaları tarım alanları olarak kullanılmaktadır.

Vadi İçi / Vadi Boyu Yerleşimleri: Seçim öncesinde köy statüsünde olan Avdan, Başpınar, Dereköy, Karabayır, Sülekler, Söğütçük ve Göçerler Mahalleleri vadi içi ve vadi boyu yerleşimleri niteliğindedir.

Plato Yerleşimleri: Seçim öncesinde köy statüsünde olan Taşkesiği, Güzle, Kayabaşı, Küçüklü ve Duraliler Mahalleleri jeomorfolojik konum olarak plato yerleşimi özelliğindedir.

Çizelge 4.16. Yerleşimlerin jeomorfolojik yapı konumlarına göre dağılımı

Yerleşim Adı (Mahalle)	Seçim Öncesi Statü	Rakım (metre)	Yerleşim Bölgesinin Jeomorfolojik Konumu			
			Ova	Dağ Eteği	Vadi	Plato
1	Akyar	K		•		
2	Alaaddin	MM	•			
3	Aşağıpazar	MM	•			
4	Avdan	K			•	
5	Bahçeyaka	K		•		
6	Başpınar	K			•	
7	Bayat	K	•			
8	Bayatbademleri	K		•		
9	Beğiş	K	•			
10	Büyükköy	B	•			
11	Bozova	B	•			
12	Çaykenarı	K	•			
13	Çıvgalar	K	•			
14	Çomaklı	B		•		
15	Çukurca	K	•			
16	Dereköy	K			•	
17	Duraliler	K				•
18	Esenyurt	K		•		
19	Garipçe	K	•			
20	Göçerler	K			•	
21	Gümüüslü	K		•		
22	Güzle	K				•
23	İmecik	K		•		
24	İmrahor	K	•			
25	Karabayır	K			•	
26	Karakuyu	K		•		
27	Karataş	K	•			
28	Kargalık	K		•		
29	Kargın	K	•			
30	Karşiyaka	MM	•			
30	Kayabaşı	K				•
31	Kemerağzı	K	•			

Çizelge 4.16'nın devamı

Yerleşim Adı (Mahalle)	Seçim Öncesi Statü	Rakım (metre)	Yerleşim Bölgesinin Jeomorfolojik Konumu				
			Ova	Dağ Eteği	Vadi	Plato	
32	Kırkpınar	K	1611		•		
33	Kızılaliler	K	1450	•			
34	Kızılcadağ	K	1430		•		
35	Kiremitli	MM	995	•			
36	Kozağacı	K	1470		•		
37	Köseler	K	840	•			
39	Küçükköy	B	950		•		
38	Küçüklü	K	1380			•	
39	Leylek	K	810	•			
40	Mamatlar	K	1450		•		
41	Nebiler	K	1650		•		
42	Osmankalfalar	K	1485		•		
43	Söğüt	K	1420	•			
44	Söğütcük	K	1020		•		
47	Sülekler	K	1150			•	
48	Taşkesiği	K	1550				•
49	Tatköy	K	950	•			
50	Ulucak	K	1380		•		
51	Uzunoluk	MM	1020	•			
52	Yakaköy	K	815	•			
53	Yazır	K	890	•			
54	Yelten	B	1030	•			
55	Yeni	MM	990		•		
56	Yeşiloba	K	1430		•		
57	Yeşilyayla	B	965		•		
58	Yuk.Karaman	K	1511	•			

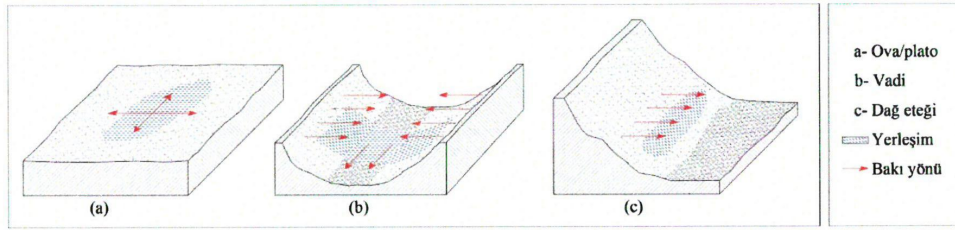
Çizelge 4.17'de görüldüğü gibi Korkuteli ilçesinde yer alan yerleşimlerden 29 tanesi ovada, 17 tanesi dağ eteğinde, 7 tanesi vadide ve 5 tanesi plato yüzeyinde konumlanmıştır.

Çizelge 4.17. Yerleşim sayılarının jeomorfolojik konuma göre dağılımı

Yerleşim Sayısı (Mahalle)	Yerleşim Bölgesinin Morfolojisi				
	Ova	Dağ Eteği	Vadi	Plato Yüzeyi	Toplam
Belde (B)	3	3	---	---	6
Merkez Mahalle (MM)	6	---	---	---	6
Köy (K)	20	14	7	5	46
Toplam	29	17	7	5	58

4.4.3. Bakı durumu ve yerleşimlerin dağılımı

Bakı özellikleri açısından çalışma alanı kuzey, doğu, güney, batı ve tüm yönler olmak üzere toplam 5 grupta incelenmiştir. Çalışmanın 4.1. bölümünde yapılan eğim analizinde % 0-5 arasında eğime sahip olan düz ve düze yakın alanların kapladığı bölgeler tespit edilmiştir. Ova ve plato düzlükleri olan bu bölgelerin tüm yönlerden güneş ışığını aldığı ve buradaki yerleşimlerin de tüm yönlere hakim olduğu anlaşılmıştır. Vadi içi/vadi boyunda kurulan yerleşimlerde ise, vadinin farklı yönlere bakan her iki yamacında ve vadi tabanında yerleşilmiş olunması nedeniyle birden fazla yöndeki farklı bakılar ortaya çıkmaktadır. Net bir bakının gözlemlendiği yerleşimlerin dağ eteğinde konumlandığı analizler sonucu tespit edilmiştir (Şekil 4.16 ve Çizelge 4.18).

Şekil 4.16. Jeomorfolojik yapıya göre bakı durumu ve yerleşimler (Orijinal 2016)

Çizelge 4.18. Dağ eteği yerleşimlerinin bakı durumları

No	Yerleşim Adı (Mahalle)	Seçim Öncesi Statü	Bakısı			
			Kuzey	Doğu	Güney	Batı
1	Akyar	K		•		
2	Bahçeyaka	K			•	
3	Bayatbademleri	K			•	
4	Çomaklı	B		•		
5	Esenyurt	K				•
6	Gümüşlü	K		•		
7	İmecik	K				•
8	Kargalık	K			•	
9	Kırkpınar	K			•	
10	Kızılcadağ	K			•	
11	Kozağacı	K		•		
12	Küçüköy	B			•	
13	Mamatlar	K		•		
14	Nebiler	K				•
15	Osmankalfalar	K			•	
16	Ulucak	K				•
17	Yeşilyayla	B			•	
Toplam				5	8	4

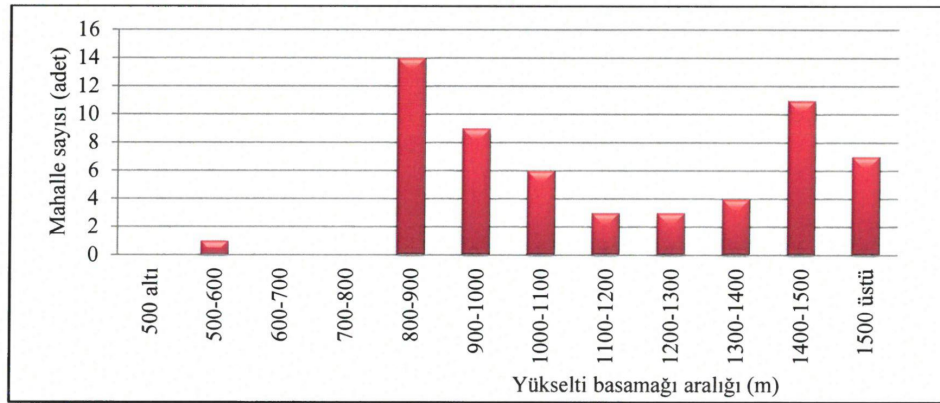
Çizelge 4.18'deki sınıflandırmaya göre yerleşimlerin 8 tanesinin güney, 4 tanesinin batı ve 5 tanesinin doğuya yönelen arazi üzerinde kurulduğu anlaşılmıştır. Kuzeye doğru yönelimi olan yerleşim ise bulunmamaktadır. Yerleşimlerde dağ eteğinin eğimli yüzeyinin iskan amaçlı, önünde bulunan ekilebilen düzlüğün ise tarımsal faaliyet amaçlı kullanıldığı görülmüştür.

Bahçeyaka, Bayatbademleri, Kargalık, Kırkpınar, Kızılcadağ, Küçükköy, Osmankalfalar ve Yeşilyayla Mahalleleri güneye; Esenyurt, Nebiler, Ulucak ve İmecik Mahalleri'nin batıya; Akyar, Çomaklı, Gümüşlü, Kozağacı ve Mamatlar Mahalleleri ise batıya yönelen bir dağ eteği üzerinde kurulmuştur. Yerleşimlerin güney bakılı alanlar üzerinde kurulmasının daha çok tercih edildiği anlaşılmıştır.

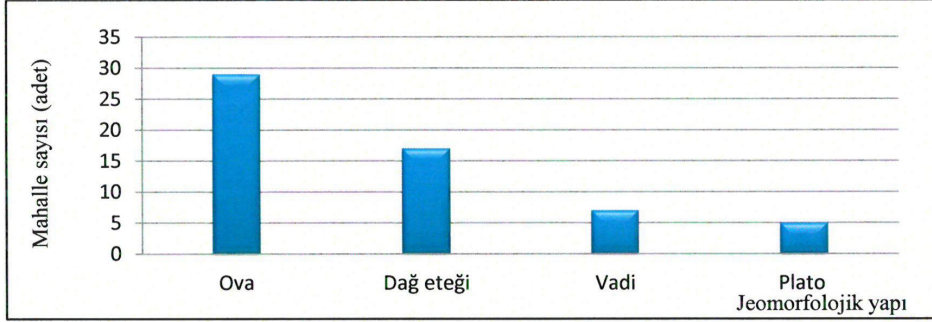
Güney yön sıcak aylarda esinti, soğuk aylarda güneş alabilme açısından özellikle iklimsel konfor sağladığından dolayı tercih edilmesi beklenen yöndür. Ancak yapılan analizlerde görüldüğü gibi batıya ve doğuya bakan yerleşimlerin de olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni yer seçiminde tarımsal faaliyetlerin yapıldığı düzlüğe, bir diğer deyişle manzaraya yönelme isteğidir. Çoğu zaman düzlüğü çevreleyen yükseltiler arasında tarlaya ulaşım mesafesi daha yakın olan, eğimi yerleşime daha uygun ve yakın yerleşimlere ulaşımın daha kolay sağlandığı alanlar tercih edilmiştir.

4.4.4. Yerleşimlerin Konum Analizleri

Korkuteli ilçe sınırları içindeki 58 adet mahalle, üzerinde yer aldığı arazinin bulunduğu yükselti basamağı, jeomorfolojik yapısı ve bakısına göre sınıflandırılmış ve sayısal dağılımı gösteren tablolar hazırlanmıştır. Mahallerin yükselti basamağı ve jeomorfolojik yapısına göre dağılımları Şekil 4.17 ve Şekil 4.18'de olup buna göre en fazla yerleşim 800-900 m. ile 1400-1500 m. yükselti aralığında yer almaktadır. Jeomorfolojik yapıya göre ise yerleşim alanı olarak ovanın tercih edildiği görülmektedir.

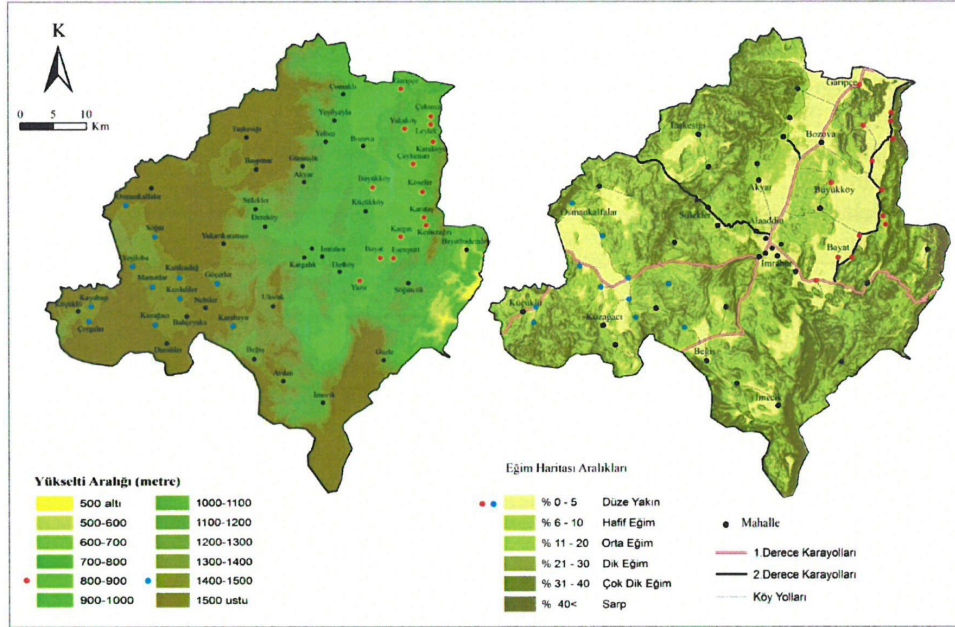

Şekil 4.17. Yükselti basamaklarına göre mahallelerin sayısal dağılımı (Orijinal 2016)

Şekil 4.18. Jeomorfolojik yapıya göre mahallelerin sayısal dağılımı (Orijinal 2016)

Şekil 4.19'da görüldüğü gibi Korkuteli ilçe merkezinin kuzeydoğusunda arazi yapısı daha düzdür. Yükseltisi 800-1000 metre arasında değişen bu düzlükte yerleşim sayısının fazla olduğu görülmektedir. İlçedeki köy, belde ve merkez mahalle niteliğinde 58 adet mahalleden 23 tanesi % 40'lık oranla 800-1000 metre yükselti aralığında yer almaktadır. Tarım alanlarının genişliği ve ulaşımın kolaylığı bu yükseltideki yerleşimlerin zamanla büyüyerek beldeye dönüşmesini sağlamıştır. Günümüzde mahalle olan bu beldeler Büyükköy, Küçükköy, Çomaklı, Yelten, Yeşilyayla'dır.

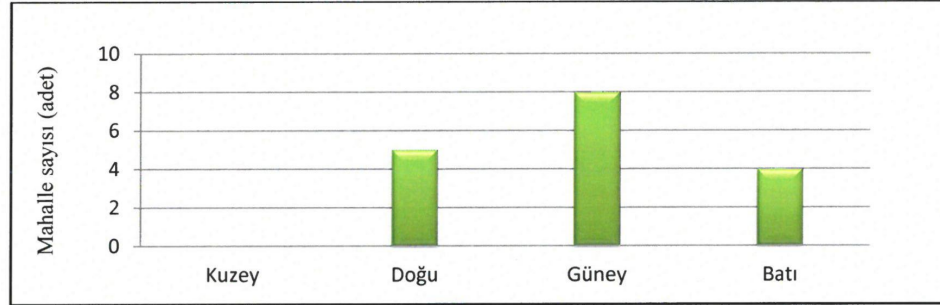
Şekil 4.19. Yükselti basamakları ve eğime göre mahallelerin konumları (Orijinal 2016)

Yerleşimlerin kümelendiği diğer yükselti basamağı aralığı ise 1400-1500 metredir. Burası ilçe merkezinin doğusunda yer alan ovalık bölgedir. Söğüt ya da Manay Ovası olarak bilinen bu düzlükte daha önce bir gölün olduğu ancak günümüzde

kurutularak tarımsal faaliyetler için alan oluşturulduğu bilinmektedir. İlçedeki mahallelerin % 19'luk oranla 11 adeti 1400-1500 metre yükselti basamağı aralığında kümelenmiştir.

Eğimin ortalama % 0-5 olduğu ovalık alanlarda yerleşimlerin olması yer seçiminde jeomorfolojik yapının yükselti basamağına göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Ova ve dağ eteği yerleşimlerinin sayısının fazla olmasının nedeni de bu olmuştur. Ekilebilen arazi yakınında dağ eteğinde ya da ova düzlüğünde konumlanan yerleşimlerde tarımsal faaliyetler daha kolay yapılabilir. Bölgede bir diğer önemli geçim kaynağı olan hayvancılıkta hayvanların besin ihtiyacının karşılanması açısından da ovalık alanlar tercih edilmiştir.

Birden fazla bakı durumunun öne çıktığı ova, plato ve vadi yerleşimlerine karşın tek yönde tanımlanabilen daha net bir bakı durumunun gözlemlendiği dağ eteği yerleşimlerine ilişkin yapılan bakı analizi yön dağılımları Şekil 4.20'deki gibidir. Buna göre güneye yönelmiş dağ eteklerinde yerleşimlerin daha fazla olduğu söylenebilir ancak doğu ve batıya bakan alanlardaki yerleşim sayısının güney bakılı olanlara oranla az olmadığı göz önünde bulundurulacak olursa yönelimde bakıdan çok arazinin düz olma durumunun etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durumda tarımsal faaliyetlerin yapıldığı araziye çevreleyen dağlardan yerleşime en uygun olanının tercih edildiği görülmektedir.

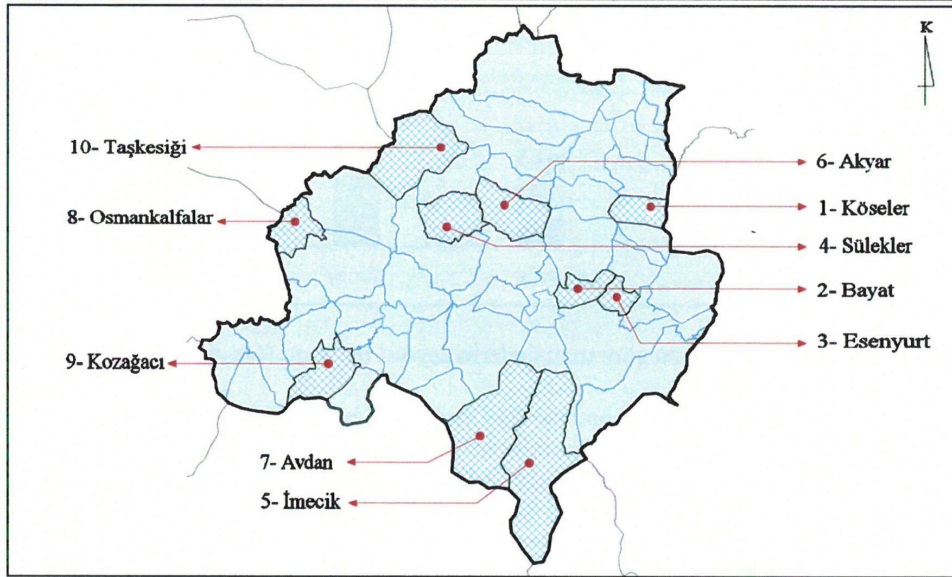
Şekil 4.20. Bakı durumuna göre mahallelerin sayısal dağılımı (Orijinal 2016)

Yükselti basamağı, jeomorfolojik yapı ve bakı unsurlarına göre genel bir değerlendirme yapıldığında jeomorfolojik yapının kırsal yerleşimlerin yer seçiminde daha etkili olduğu, jeomorfolojik yüzey şekilleri arasında ise ova düzlüklerinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Ancak yükselti basamağının daha düşük olduğu ovalık bölgelerde en fazla yerleşimin kümelenmiş olması yer seçiminde ulaşım kolaylığının da göz önünde bulundurulduğunu düşündürmektedir.

4.5. Korkuteli İlçesi Kırsal Kültürel Peyzajları

Doğal peyzajdaki çeşitlilik, tarihsel süreçte yaşanan nüfus hareketleri ile zenginleşen toplumsal ve kültürel yaşam kırsal yerleşimlerde de zamanla farklı karakterlerin oluşumunu beraberinde getirmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ilçe kırsalında yer alan, 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesinde köy statüsünde olup günümüzde mahalle olarak adlandırılan 10 adet kırsal kültürel peyzaj örneği ele alınmış ve yerleşim dokusuna ilişkin incelemeler yapılmıştır (Şekil 4.21).

Yerleşimin adı	Yükselti Basamağı (m)	Yerleşim arazisinin morfolojik yapısı	Bakışı
1- Köşeler	800-900	Ova (dağ eteği)	Tüm yönler
2- Bayat	800-900	Ova (dağ içi)	Tüm yönler
3- Esenyurt	800-900	Dağ eteği	Batı
4- Sülekler	1100-1200	Vadi	Tüm yönler
5- İmecik	1100-1200	Dağ Eteği	Batı
6- Akyar	1200-1300	Dağ eteği	Doğu
7- Avdan	1300-1400	Vadi	Tüm yönler
8- Osmankalfalar	1400-1500	Dağ Eteği	Güney
9- Kozacı	1400-1500	Dağ Eteği	Doğu
10- Taşkesiği	1500 üstü	Plato yüzeyi	Tüm yönler

Şekil 4.21. Örnek Yerleşimler ve konumları (Orijinal 2016)

Yerleşim dokusunun incelenmesinde yerleşimlerin mekan özelliklerinin şekillenmesinde belirleyici rol oynayan toplumsal, fiziksel ve ekonomik faktörler göz önünde bulundurulmuştur. Bu amaçla incelenen kırsal yerleşimlerin öncelikle konumu, nüfusu, doğal peyzaj özellikleri ve başlıca geçim kaynaklarına değinilmiş; arazinin

morfolojisi ve yerleşim içerisinde bulunan açık alanlara göre gelişim gösteren yerleşim dokusu ele alınmıştır. Açık alan incelemesinde ise meydan gibi bu alanı tanımlayan unsurlar ortaya konmuştur.

4.5.1. Yerleşim dokusu incelenen kırsal kültürel peyzaj örnekleri

4.5.1.1. Köseler Mahallesi

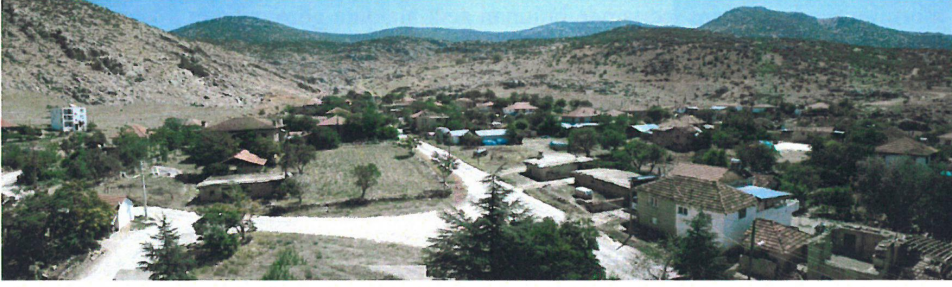
Korkuteli ilçe merkezinin 30 km kuzey doğusunda ve deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 840 metre olan Köseler Mahallesi, eğimi % 6-10 arasında olan hafif eğimli bir alanda kurulmuştur. Çalışma kapsamında ova yerleşimleri başlığı altında değerlendirilen Köseler bir dağ eteği ovası yerleşimidir. Mahalle Batı Toroslar'ın otokton kaya birimlerini oluşturan Beydağları otoktonunun Korkuteli Bozova ile birleştiği batı eteğinde oluşmuş birikinti konisi üzerinde konumlanmaktadır (Şekil 4.22 ve Şekil 4.23).

Köseler Mahallesi doğusundaki dağ yamaçlarından ovaya doğru inen yüzey suyu akıntılarının oluşturduğu arazi üzerinde kurulmuştur. Yamaçlardan inen Gürlek ve Karanlık Dere mevsimlik akış düzeninde olup yerleşim içerisinde geçerek Korkuteli Çayı'na ulaşmaktadır. Yerleşim birimlerinin üzerinde yer aldığı arazi kumlu-killi kireçtaşı, kıltaşı, kumtaşı vb. kaya türlerinden oluşan formasyonlarla yüzeylenmiştir (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010a).

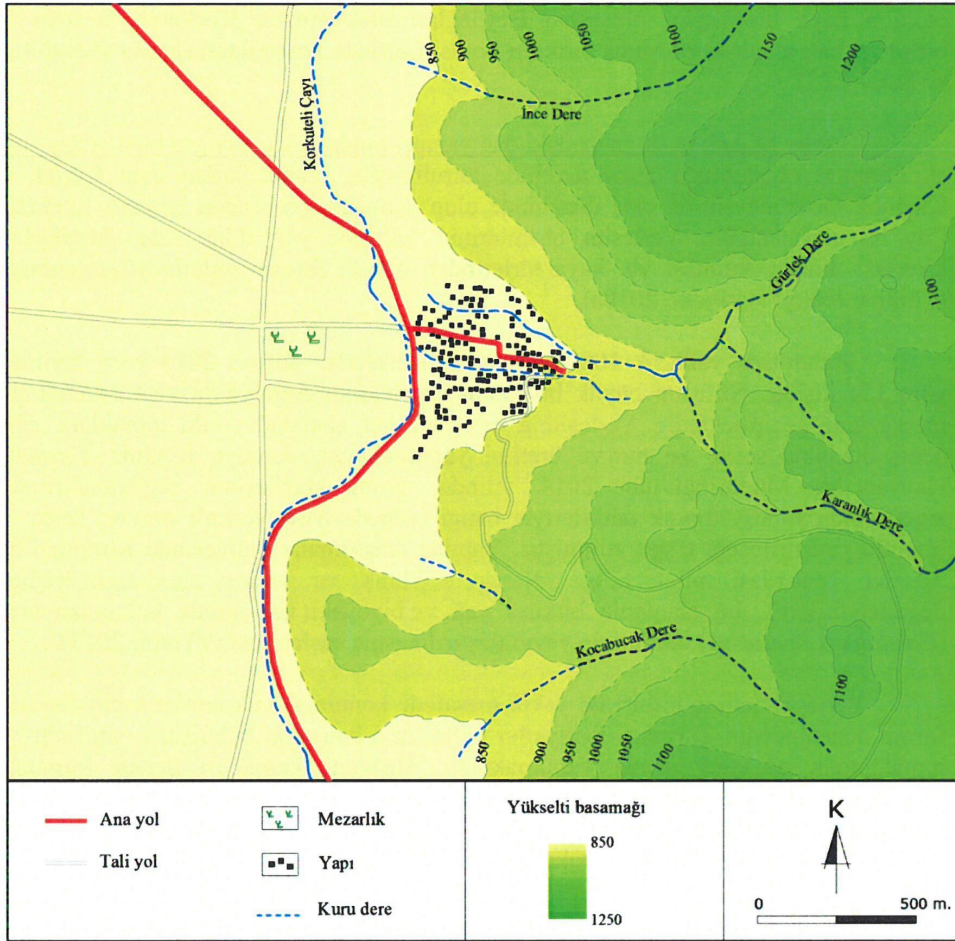
Günümüzde yaklaşık 100 haneli olan Köseler'in nüfusu 2014 yılın sayımına göre 151 kişidir. Nüfusun büyük bir kısmı kış aylarını Antalya'da ve Korkuteli ilçe merkezinde geçirmektedir. Yerleşimin batısında yer alan alüvyonlu topraklara sahip geniş düzlükte sebze ve meyve üretimi yapılmaktadır. Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün 2014 yılında, tarım arazilerinin değerlendirilmesi kapsamında yaptığı toprak tahlilleriyle hangi bölgede daha verimli meyve, sebze ve bitkinin yetiştirileceği tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde Korkuteli'nin Köseler Mahallesi pilot bölge olarak seçilmiş ve nadas alanlarının üretimle değerlendirilerek, bu alanlarda bitkisel yağ ve biyoyakıt üretiminde kullanılan aspir (*Carthamus tinctorius*) üretiminin yaygınlaştırılmasına başlanmıştır (Tarım 2015).

Yerleşim içinde birbiri ile yakın mesafede konumlanan konutlar toplu yerleşim formu düzenindedir. Tarımsal faaliyetler yerleşimin batısında bulunan, I. sınıf alüvyal topraklardan oluşmuş ovada yapılmaktadır. Birikinti konisinin üçgen formunun sınırladığı alan içerisinde, organik düzende gelişim gösteren yerleşim batıya doğru gelişebilme olanağına sahiptir. Kamusal kullanım olarak yalnızca bir caminin bulunduğu yerleşim merkezi ise sokakların bulunduğu bir konumdur (Şekil 4.24).

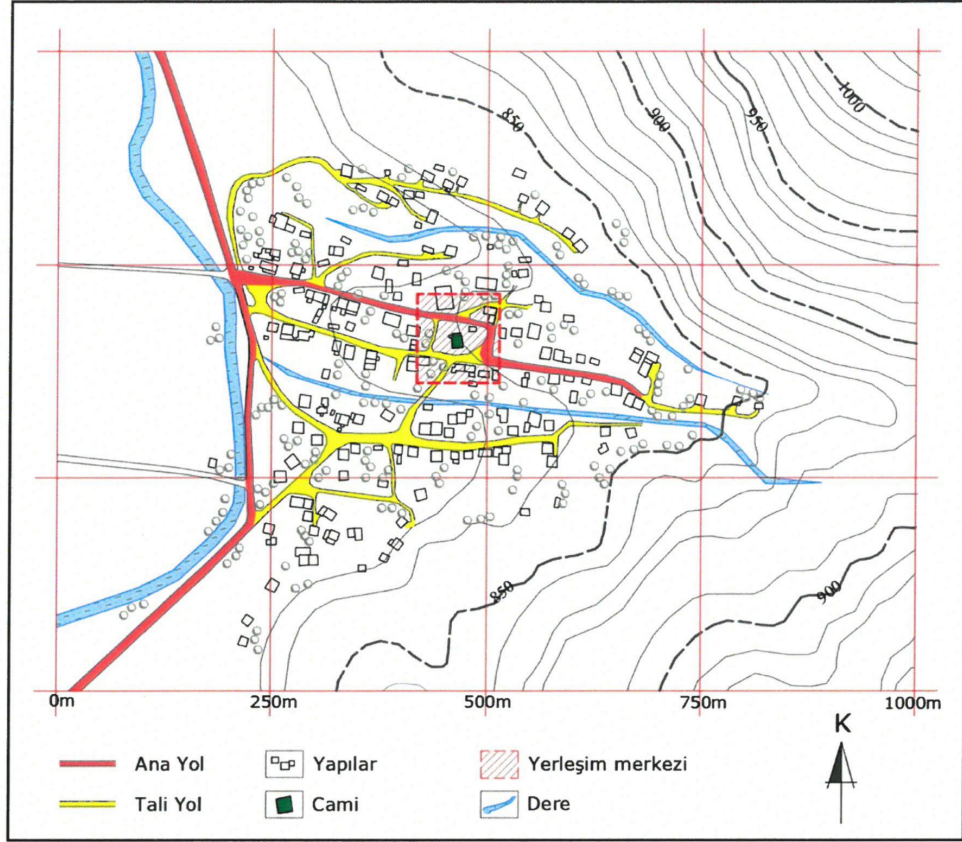
Yükseltilerin fon oluşturduğu yerleşim silüetinde kiremit kaplı ya da toprak damlı konutlar, doğudan batıya doğru uzanan toprak yollar dikkat çekmektedir

Şekil 4.22. Köşeler Mahallesi'nin batı görünümü (Orijinal 2016)

Şekil 4.23. Köşeler Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

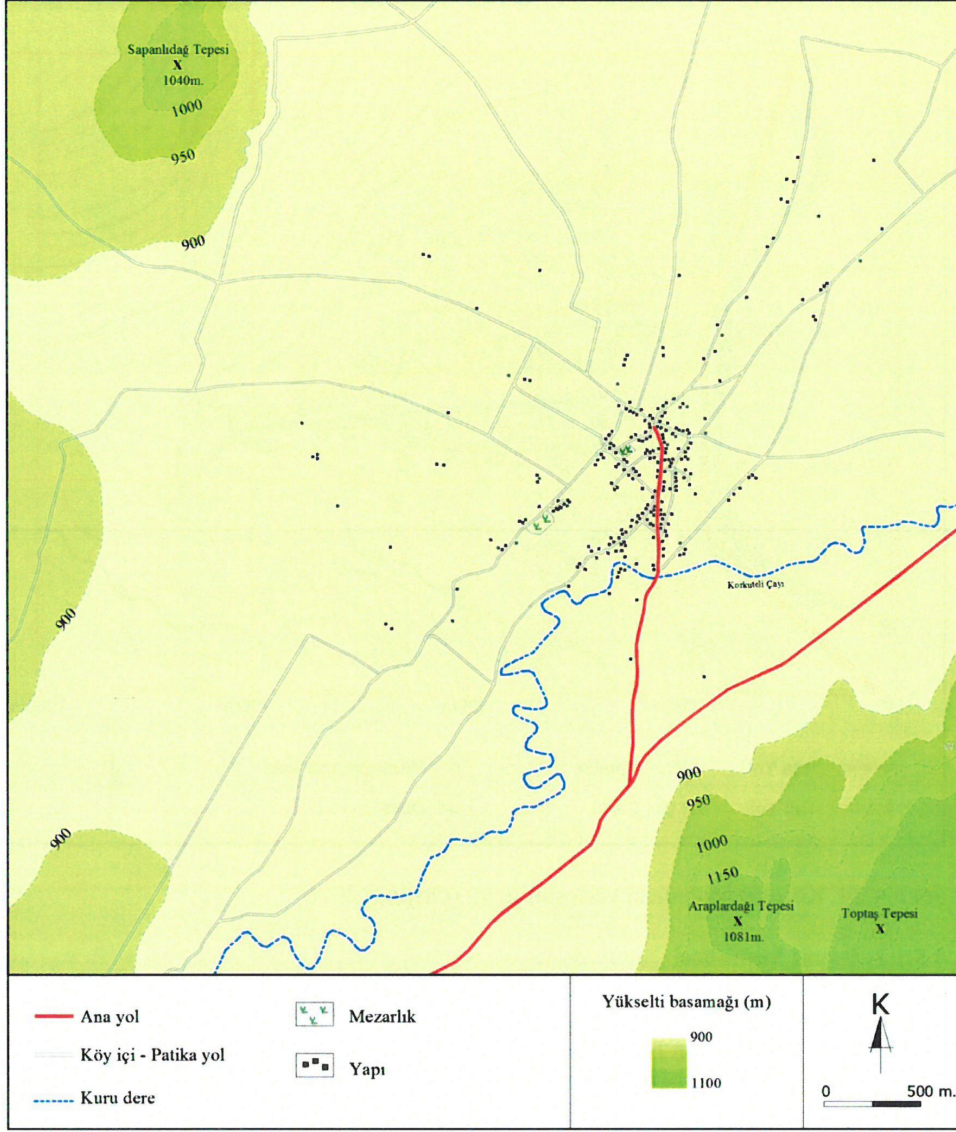

Şekil 4.24. Kösele Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

4.5.1.2. Bayat Mahallesi

Korkuteli ilçe merkezinin 15 km doğusunda ve deniz seviyesinden ortalama 870 metre yüksekliğinde olan Bayat Mahallesi, eğimi % 0-5 arasında olan bir arazi üzerinde kurulmuş bir dağ içi ovası yerleşimidir (Şekil 4.25). Hemen güneyinden Korkuteli Çayı geçen yerleşimin bulunduğu düzlük I. sınıf toprak grubunda olan alüvyal topraklardan oluşmuş bir jeolojik yapıya sahiptir. Tüm bitkilerin yetiştirilmesine elverişli, kolay işlenebilir ve oldukça verimli olan bu topraklarda meyve ve sebze üretimi yapılmaktadır.

Bayat Oğuzlar'ın Bayat Boyu'ndan yörüklerin yerleştikleri ve boylarının adını verdikleri bir yerleşimdir (Sarı ve Tepeli 2012). Günümüzde yaklaşık 144 hane ile 2014 yılı sayımına göre toplam 294 kişi olan Bayat nüfusunun büyük bir kısmı kış aylarını Antalya'da ve Korkuteli ilçe merkezinde geçirmektedir. Ekonomisi meyve ve sebzeciliğe dayanan yerleşimde büyükbaş hayvan besiciliği ve süt ürünleri işletmesinin yapıldığı tesisler de bulunmaktadır.

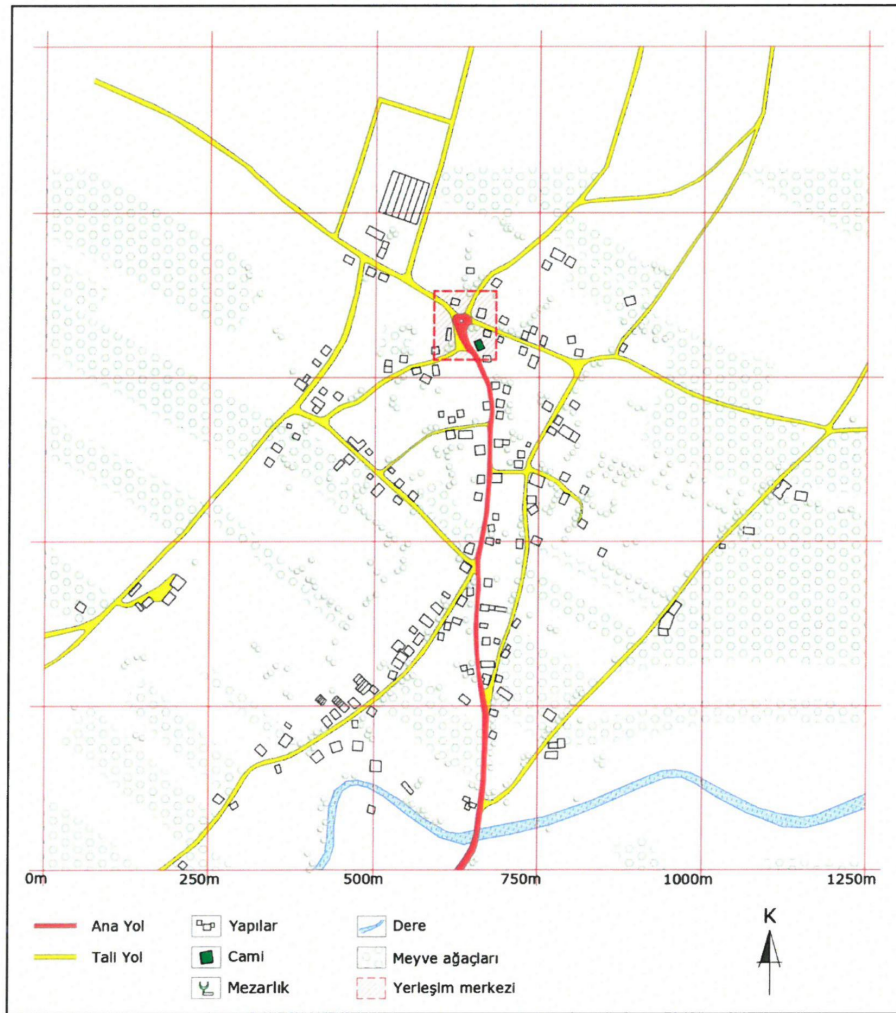

Şekil 4.25. Bayat Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

Işınsal düzende kurulan yerleşim merkezi meydan niteliğinde açık alan ve etrafını çevreleyen cami, meyve alım satımı yapılan dükkanlar tanımlamaktadır. Ancak son yıllarda yerleşim güneye doğru organik düzende yayılmaya başlamıştır. Merkezden uzaklaşan konutların tarımsal amaçlı kullanılan arazileri ile birlikte aynı parsel üzerinde yer alıyor olması düzlük alanda giderek dağılan bir yerleşim deseni sergilemektedir (Şekil 4.26 ve Şekil 4.27).

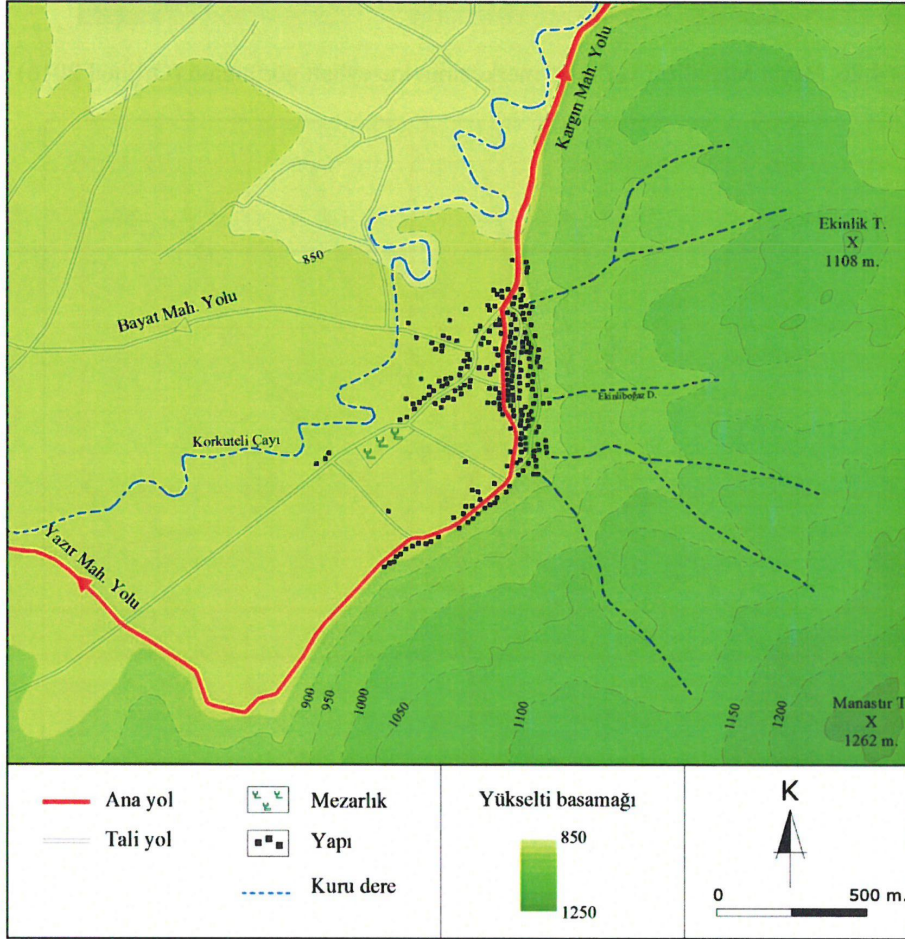
Şekil 4.26. Bayat Mahallesi yerleşim merkezinin kuzeybatı görünümü (Orijinal 2016)

Şekil 4.27. Bayat Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

4.5.1.3. Esenyurt Mahallesi

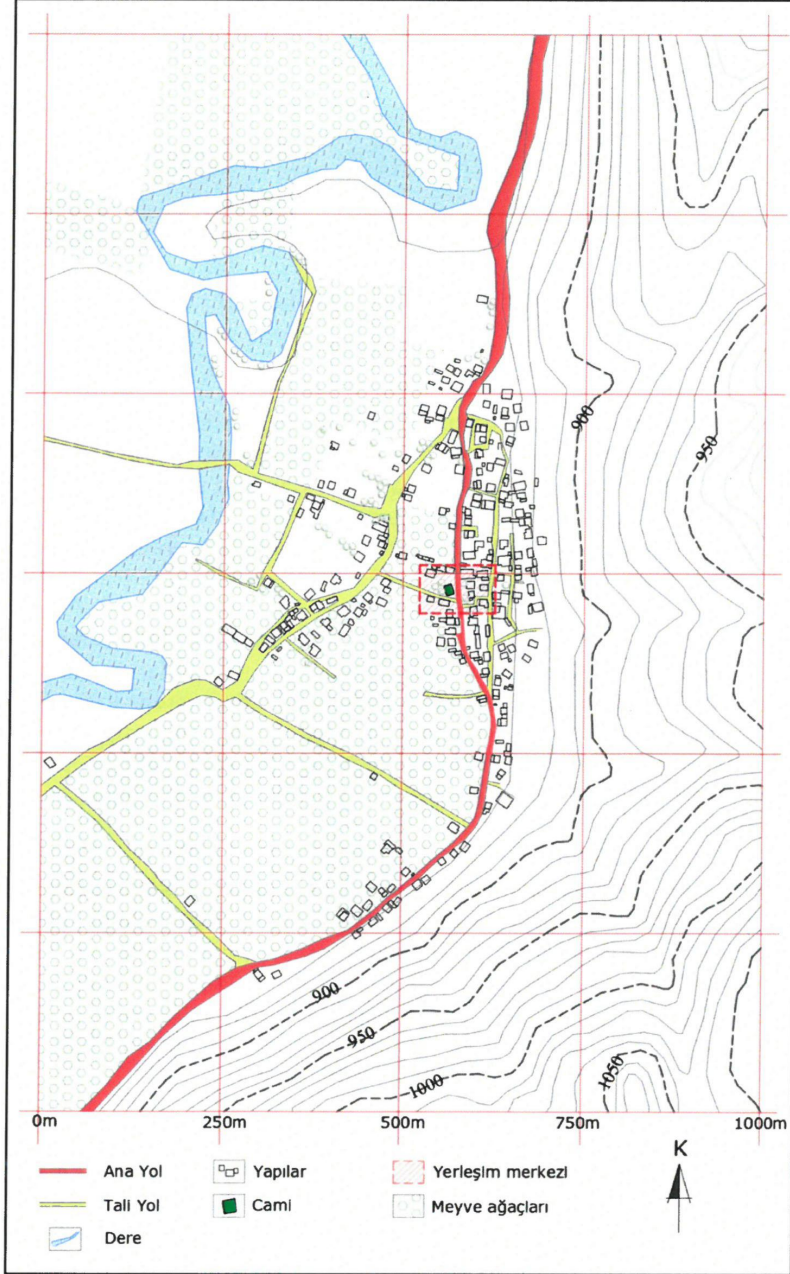
Halk arasında 'Karadığın' olarak da bilinen Esenyurt Mahallesi (Kaya 2008) Korkuteli ilçe merkezinin 18 km doğusunda ve deniz seviyesinden ortalama 875 metre yüksekliğinde, eğimi % 11-20 arasında değişen orta eğimli bir alanda kurulmuş bir dağ eteği yerleşimidir. Yüksekliği 1108 metre olan Ekinlik Tepesi ve 1262 metre olan Manastır Tepesi'nin üzerinde yer aldığı dağın batı eteklerinde yer almaktadır (Şekil 4.28).

Şekil 4.28. Esenyurt Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

Neritik kireçtaşlarıyla yüzeylenmiş dağın batısında bulunan düzlükten Korkuteli Çayı geçmektedir. Dağdan akan mevsimlik dereler yerleşim içerisinde geçerek batıda bulunan ovaya inmektedir. Tarımsal faaliyetler I. sınıf alüvyal toprakların var olduğu düzlükte yapılmaktadır. Günümüzde yaklaşık 195 haneli olan Esenyurt'un nüfusu 2014 yılın sayımına göre 154 kişidir.

Lineer düzende yayılış gösteren yerleşim ana yol kenarı boyunca gelişmiştir. Ana yol ise düzgün aralıklarla ovaya doğru azalarak inen eğime uygun olarak kuzeyden güneye uzanmaktadır (Şekil 4.29 ve Şekil 4.30). Bu yoldan konut aralarına giren tali yollar etrafında sıralanan konutlar birbirine çok yakın mesafededir.

Şekil 4.29. Esenyurt Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

Yerleşim içinde net bir açık alan bulunmamaktadır. Merkez olarak nitelendirebileceğimiz bölgede ortak kamusal alanlardan sadece 1 cami ve 1 bakkal bulunmaktadır. Sağlık ve eğitim ihtiyaçları Korkuteli ilçesinden sağlamaktadır.

Şekil 4.30. Esenyurt Mahallesi'nin kuzey görünümü (Orijinal 2016)

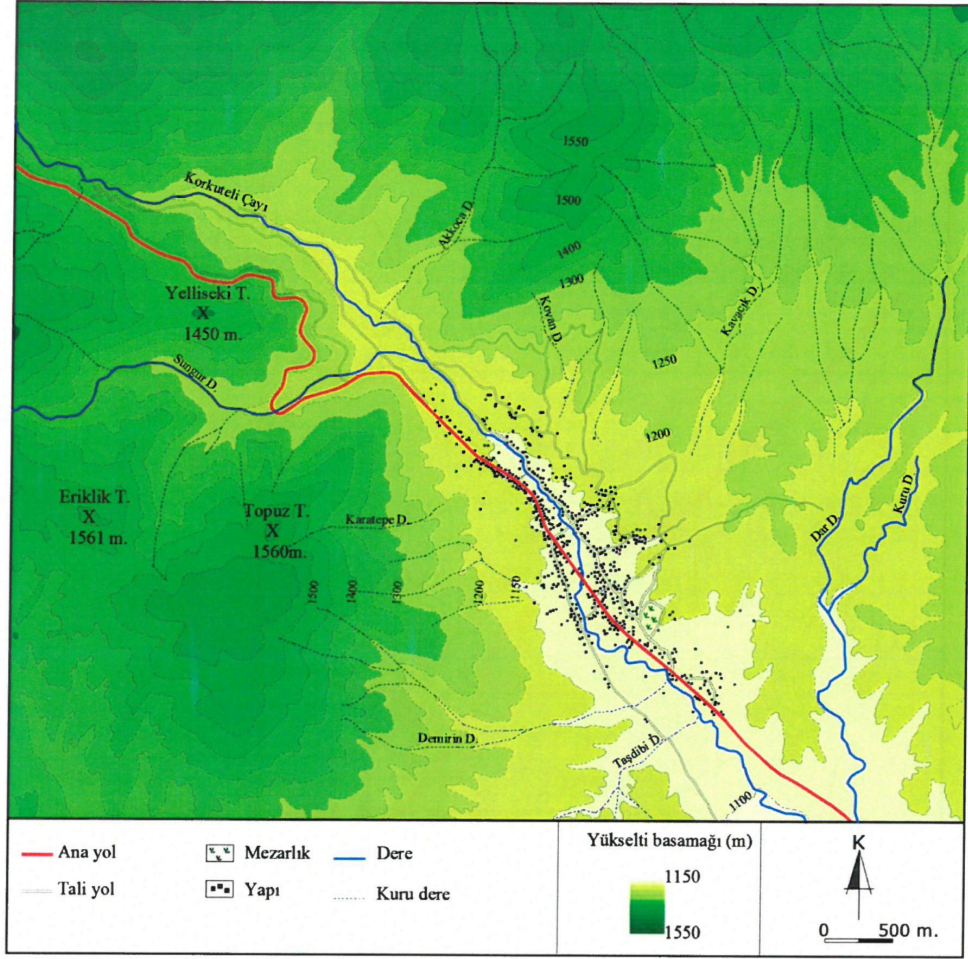
4.5.1.4. Sülekler Mahallesi

Korkuteli ilçe merkezinin 13 km batısında ve deniz seviyesinden ortalama 1150 metre yüksekliğinde olan Sülekler Mahallesi, bir vadi yerleşimidir (Şekil 4.31, Şekil 4.32). Kuzeybatıdan güney doğuya doğru akan Korkuteli Çayı'nın şekillendirdiği vadi jeomorfolojik açıdan tabanlı vadi olarak sınıflandırılan vadilerle benzerlik göstermektedir. Konut yapıları çay hattı boyunca vadi tabanında yayılmakta olup yamaçlar tarım amaçlı kullanılmaktadır.

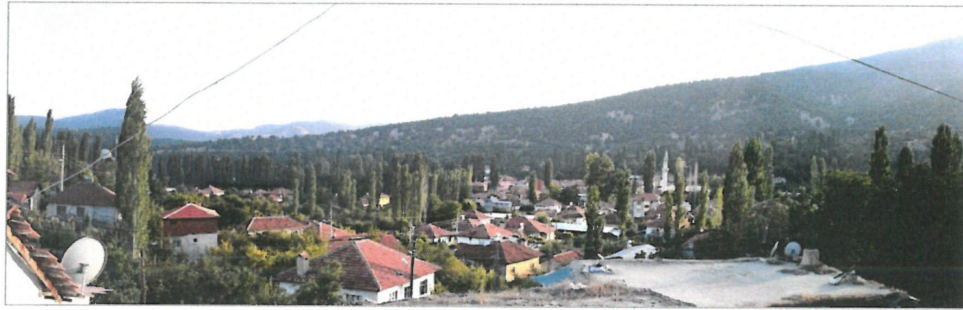
Vadi tabanı Korkuteli Çayı'nın depoladığı çakıl, kum ve çamur birikintilerinden oluşan alüvyonlu topraklarla yüzeylenmiştir. Vadiyi çevreleyen yükseltiler ise kumtaşı - şeyllerden oluşan Elmalı formasyonu ve kumtaşı - kiltaşından oluşan yavuz formasyonu ile tanımlanmaktadır (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010a). Yamaç diplerinde biriken kolüvyal topraklar ve vadi tabanındaki alüvyal topraklar oldukça verimli tarımsal alanlar ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle yerleşimde meyvecilik ve sebzeçiliğe dayanan tarımsal faaliyetler hakimdir.

Yamaçlardan eğim yönünde akan Akkoca, Kovacık, Sungur, Karatepe, Demirin, Taşdibi Dereleri gibi birçok mevsimlik dere Korkuteli Çayı'na ulaşmaktadır. Bu çay Korkuteli Barajını besleyen ana su kaynağıdır. Hane sayısı 600 olan yerleşimin nüfusu 2014 yılı sayımına göre 1160 kişidir. Mahalle sakinlerinin bir bölümü sıcak yaz aylarını 7 km kuzeybatıda bulunan ve deniz seviyesinden yüksekliği 1460 metre olan Varsak ve Sülekler Yaylası'nda geçirmektedir. Bu bölgede bulunan arazilerde tarımsal faaliyetler ve suyun bol olması sayesinde balıkçılık da yapılmaktadır.

Korkuteli Çayı'na paralel uzanan ana ulaşım yolu etrafında yayılış gösteren Sülekler yerleşimi lineer düzende bir gelişim deseni sergilenmektedir. Tarımsal araziler konut sıraları ile vadi yamaçları arasındaki alanlardan oluşmaktadır. Merkezde bulunan eski cami, köy kahvesi, meyve satış dükkanları, ilköğretim okulu ve bakkal birimlerinin tanımladığı bölge ise yerleşim merkezi niteliğindedir (Şekil 4.33).

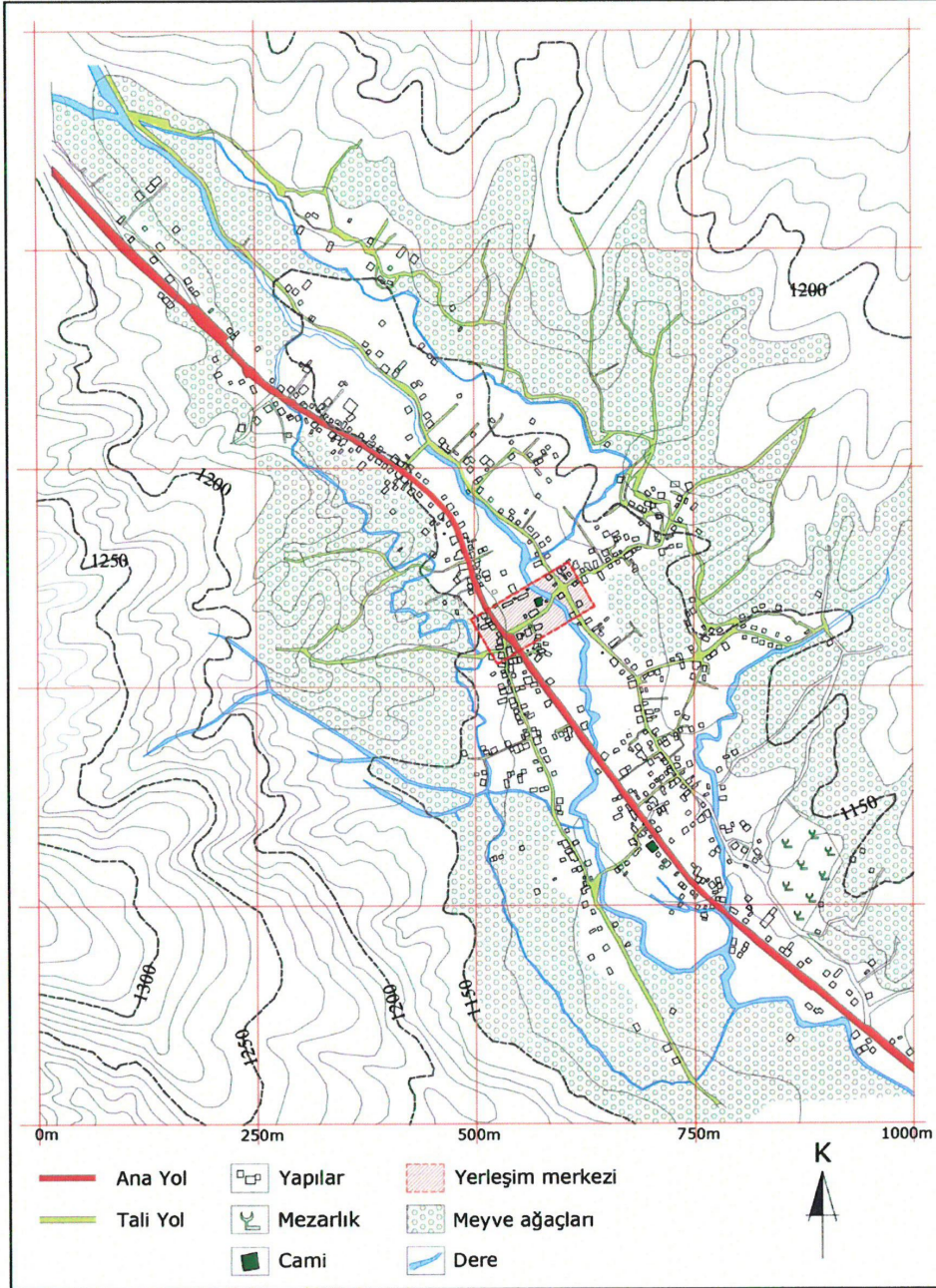

Şekil 4.31. Sülekler Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

Şekil 4.32. Sülekler Mahallesi genel görünümü (Orijinal 2016)

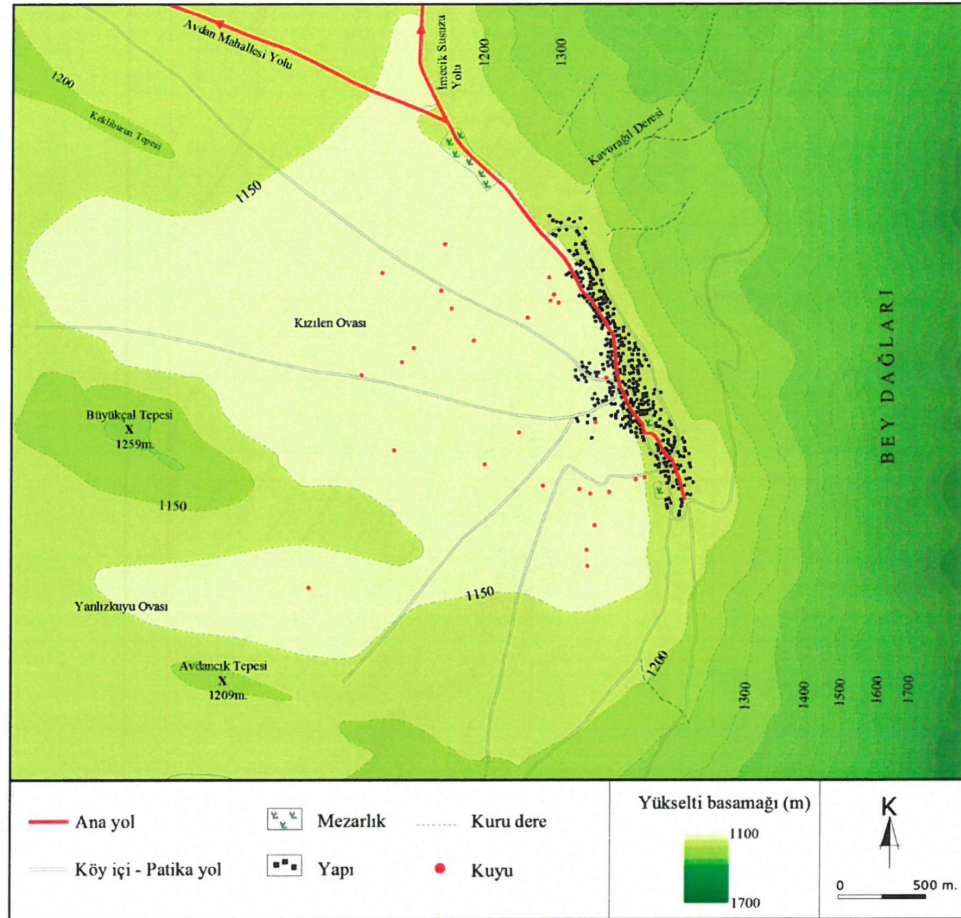
Yerleşimde sayıları giderek artan kiremit çatılı betonarme konutların yanı sıra toprak damlı taş evler de bulunmaktadır. Ancak bu evlerin birçoğu terk edilmiş, değiştirilmiş ya da yapılan eklentilerle orijinalliğini yitirmiş durumdadır.

Şekil 4.33. Sülekler Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

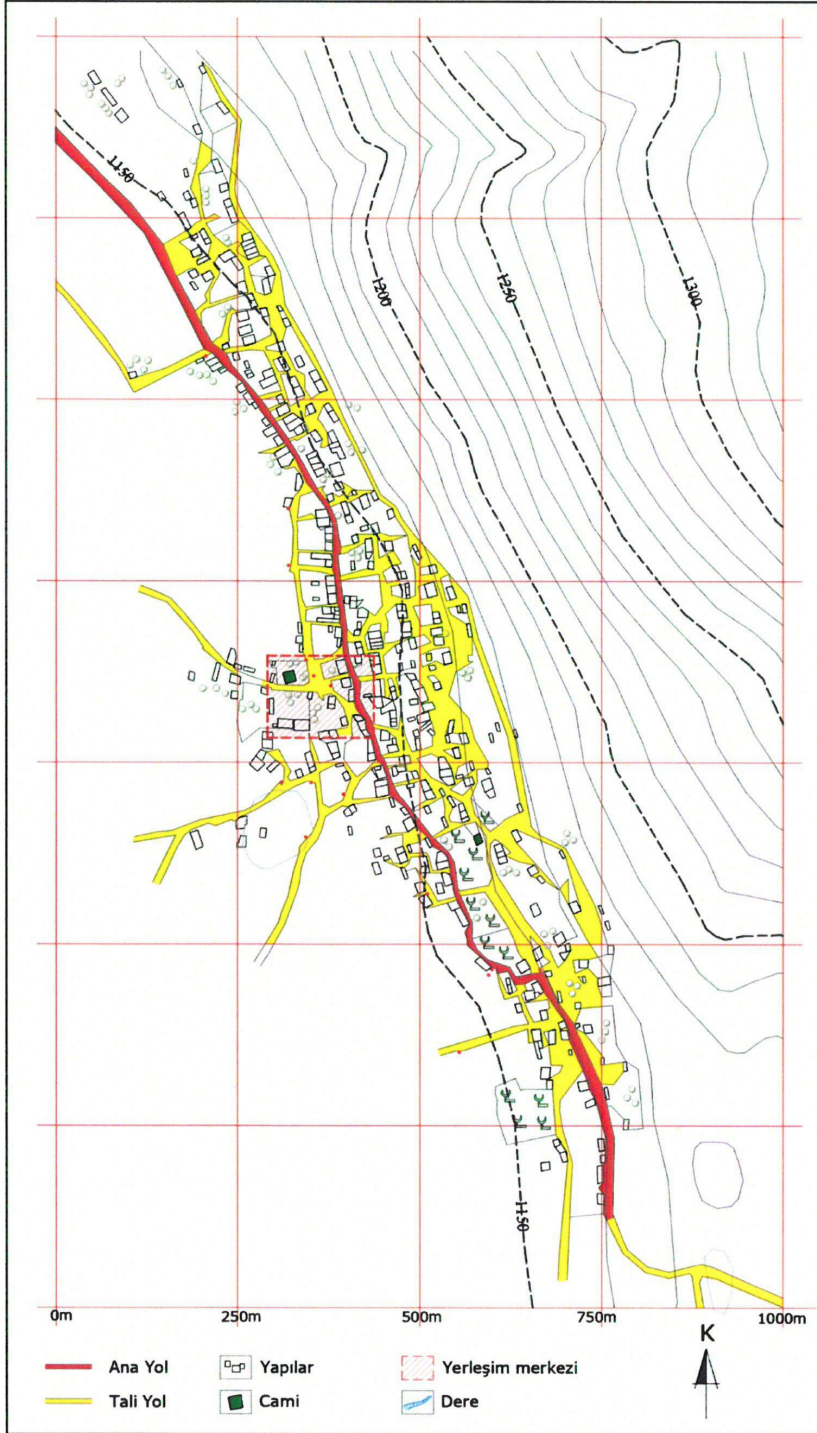
4.5.1.5. İmecik Mahallesi

İlçenin en güneyindeki yerleşim olan İmecik Korkuteli-Elmalı ana karayolundan ayrılan bir yolla ulaşılan ve ilçe merkezine yaklaşık 35 km uzaklıkta olan bir mahalledir. Beydağları'nın batı eteklerinde, % 0-10 arasında batıya doğru eğimli bir alanda konumlanan İmecik Mahallesi'nin deniz seviyesinden yüksekliği 1150 metredir. Yerleşimin yöneldiği Kızılın Ovası ise kuru tarımın yapıldığı geniş bir düzlüktür (Şekil 4.34).

Şekil 4.34. İmecik Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

Yerleşime ulaşımı sağlayan ana yol, doğudan batıya doğru azalarak ovaya inen dağ eteğinde, kuzey güney doğrultusunda uzanmaktadır (Şekil 4.35 ve Şekil 4.36). Bu hat boyunca lineer bir gelişim deseni sergileyen İmecik Mahallesi'nde tali yollar ovaya doğru inmektedir.

Şekil 4.35. İmecik Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

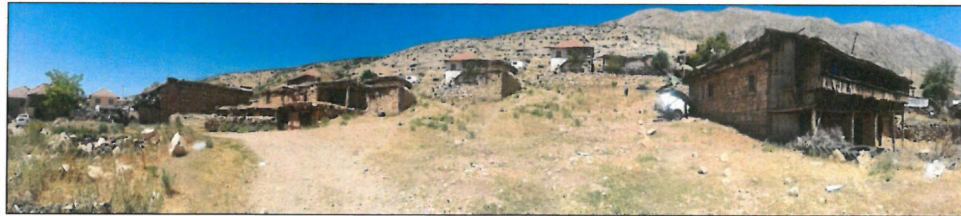
İmecik Mahallesi'nin üzerinde yer aldığı arazi neritik kireçtaşlarından oluşan Beydağları formasyonu ile yüzeylenmektedir (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010b). Oldukça kurak görünümde olan bölgede dere, göl gibi doğal su kaynaklarının olmayışı su problemine neden olmaktadır. Bu nedenle yerleşim içerisinde ve tarımsal alanlarda çok sayıda su kuyusu bulunmaktadır. Ancak son yıllarda yapılan içme suyu hattı su ihtiyacını büyük ölçüde karşılar niteliktedir.

Mahallede ilköğretim okulu, cami, bakkal birimlerinin tanımladığı açık alan yerleşimin merkezi niteliğindedir. Eğimli toprak yollar, kireç taşlarıyla inşa edilmiş toprak damlı evler, tahılların saklandığı ahşap ambarlar ve su kuyuları yerleşim silüetinde yöreye özgü dikkat çekici yapılarıdır (Şekil 4.37).

Yaklaşık 180 haneli İmecik yerleşiminin nüfusu 2014 yılı sayımına göre toplam 782 kişidir. Ekonomisi kuru tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Sıcak yaz aylarında nüfusun hayvancılıkla uğraşan büyük bir bölümü Beydağları üzerindeki yüksek rakımlı bölgelere göç etmektedir. Yerleşimin 6 km kuzeyinde yer alan Susuz Ovası ise tarımsal amaçlı kullanılan bir diğer ovadır. Bu ova kenarında bulunan İmecik Susuzu ise mahalle sakinlerinin özellikle kış aylarında kullanıldığı geçici bir yerleşim alanıdır.

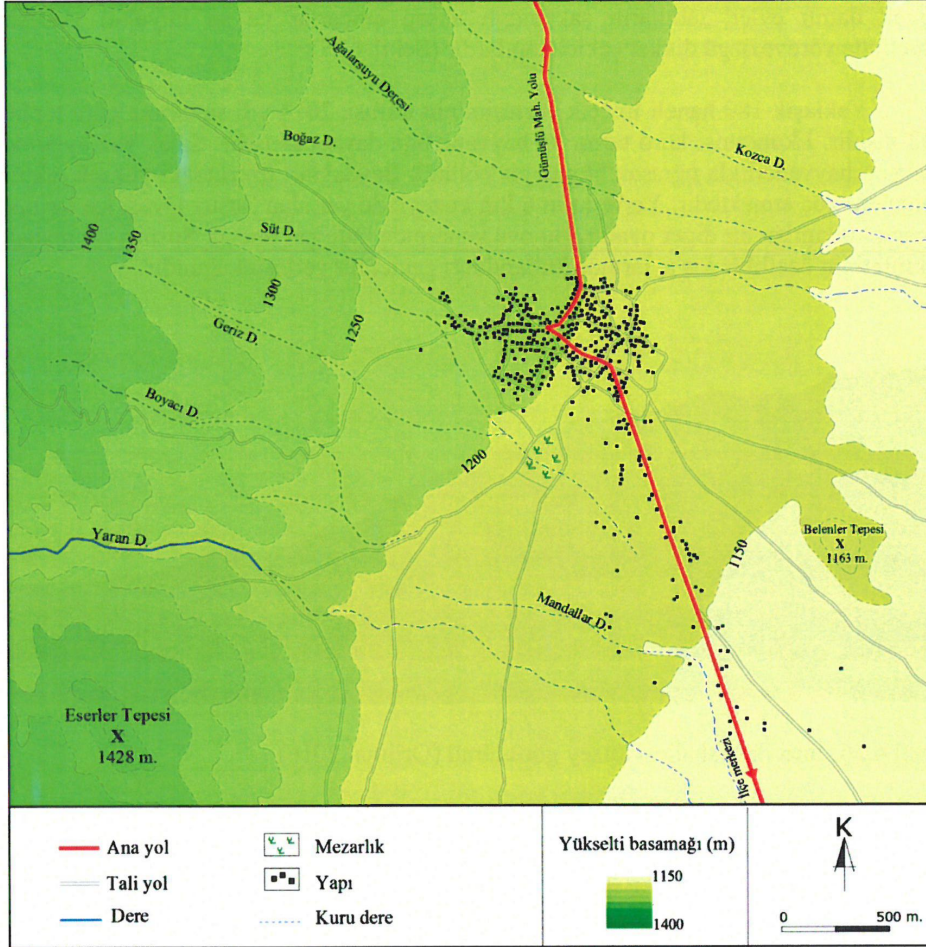
Şekil 4.36. İmecik Mahallesi kuzey görünümü (Orijinal 2016)

Şekil 4.37. İmecik Mahallesi yerleşim dokusu görünümü (Orijinal 2016)

4.5.1.6. Akyar Mahallesi

Eski kaynaklarda adı Akkilise olarak geçen Akyar Mahallesi Korkuteli ilçe merkezinin 9 km kuzeyinde ve deniz seviyesinden ortalama 1200 m. yükseklikindedir. Akyar, % 0-10 arasında doğuya doğru eğimli bir alan üzerinde kurulmuş bir dağ eteği yerleşimidir (Şekil 4.34). I. sınıf alüvyal topraklar ve yamaç molozu ile yüzeylenen arazi üzerinde yer alan yerleşimin batısından doğudaki ovaya doğru, eğim yönünde akan birçok mevsimlik dere bulunmaktadır.

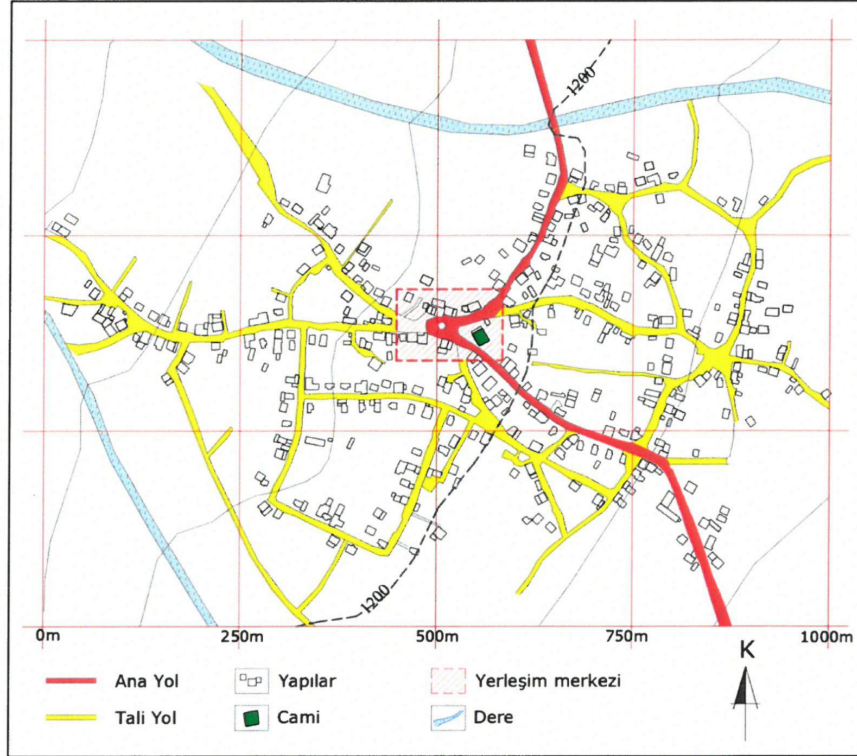

Şekil 4.38. Akyar Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

Hane sayısı 300 olan Akyar'ın 2014 yılı sayımına göre toplam nüfusu 762 kişidir. Bölgede tarımsal faaliyetlerin ve hayvancılığın yanı sıra son yıllarda giderek artan kültür mantarı üretimi en çok görülen geçim şeklidir. İşinsal düzende gelişim gösteren Akyar Mahallesi, yerleşimin merkezinde yer alan cami, muhtarlık, bakkal birimlerinin tanımladığı meydan ortak merkez olarak gelişmiştir (Şekil 4.39, Şekil 4.40 ve Şekil 4.41).

Şekil 4.39. Akyar Mahallesi güney görünümü (Orijinal 2016)

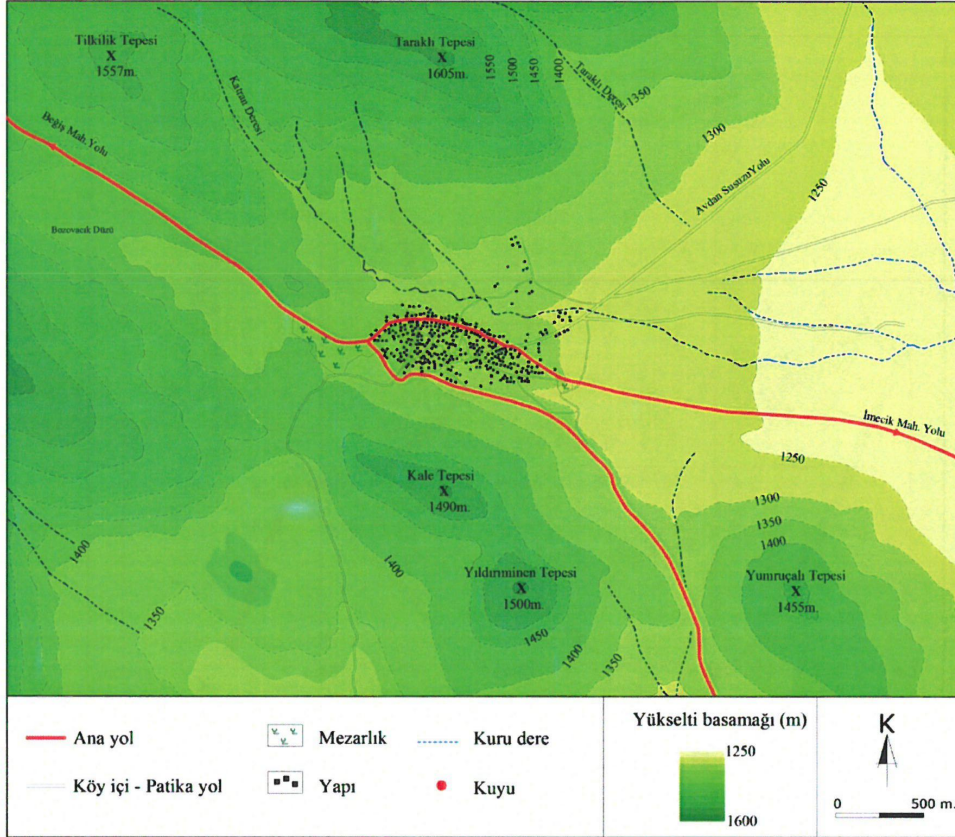
Şekil 4.40. Akyar Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

Şekil 4.41. Akyar Mahallesi yerleşim merkezi batı görünümü (Orijinal 2016)

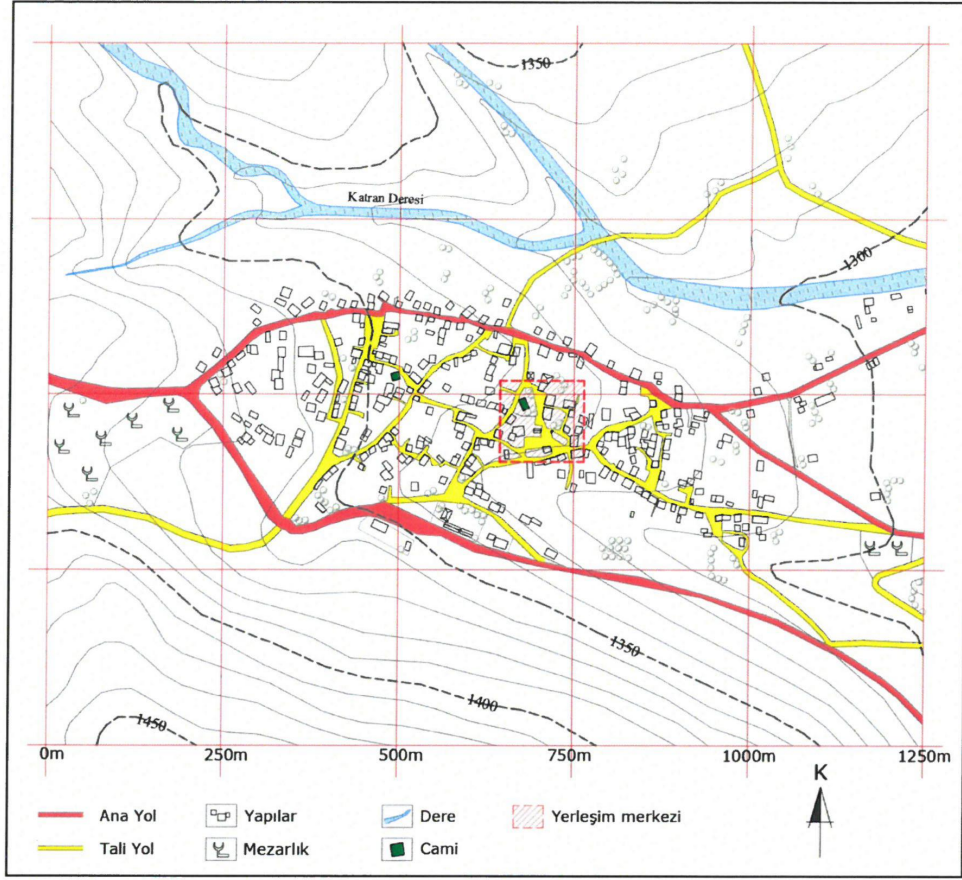
4.5.1.7. Avdan Mahallesi

Avdan Mahallesi 1605 m yüksekliğindeki Taraklı Tepesi ile 1490 m yüksekliğindeki Kale Tepesi yamaçları arasında kalan geniş bir düzlükte kurulmuştur (Şekil 4.42). İlçe merkezine yaklaşık 28 km uzaklıktaki mahalleye Korkuteli Elmalı yolundan ayrılan bir yolla ulaşılmaktadır. Yüksekliği ortalama 1350 metre olan Avdan Mahallesi tabanı doğuya doğru %11-20 arasında eğimli olan bir vadi yerleşimidir.

Şekil 4.42. Avdan Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

Yerleşimin batısından gelen ana yol ikiye ayrılarak vadi yamaçlarından geçmektedir. Bu yollar arasında yer alan Avdan Mahallesi organik düzende gelişen bir yerleşim dokusu sergilemektedir (Şekil 4.43). Avdan Köyü Cami yerleşim dokusunun merkezinde yer almaktadır. Cami yakınında bulunan tarihi çeşme, su sarnıcı ve köy konağı, bu kesime mahallenin ortak kullanım alanı niteliği kazandırmıştır (Şekil 4.44).

Şekil 4.43. Avdan Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

Şekil 4.44. Avdan Mahallesi yerleşim merkezi (cami-çeşme-su sarnıcı) (Orijinal 2016)

Toplam 190 haneli ve 799 kişilik nüfusu olan Avdan'da ekonomi hayvancılık ve kuru tarıma dayalıdır. Yörenin özellikle "çakmak balı" olarak bilinen balı meşhurdur. Yöre halkı sıcak yaz aylarında hayvanları ile birlikte yüksek bölgelere göç etmektedir. Ekim ayı itibarıyla yeniden Avdan'a dönen mahalle sakinlerinin bir diğer yerleşim alanı

ise Avdan'ın 8 km kuzeydoğusunda yer alan Avdan Susuzu'dur. Avdan Mahallesi'ne bağlı yerleşim Susuz Ovası'nda kuru tarım yapanların kaldığı konutlardan oluşmaktadır.

Avdan Mahallesi'nin üzerinde yer aldığı arazi alüvyal topraklardan oluşmaktadır. Vadi yamaçları ise kiltası, marn, kalsitürbidit, killi kumlu kireçtaşı, silttaşı, kumtaşından oluşan küçükköy formasyonu ile yüzeylenmektedir (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010b).

Yerleşimin kuzeyinde bulunan Katran Deresi mevsimlik bir deredir. Kurak bir yerleşim görünümü sergileyen Avdan'ın 450 yıllık tarihi geçmişinin olduğu ve Sarıkeçili Yörükleri tarafından kurduğu bilinmektedir. Etimolojik açıdan Avdan Farsça ab-dan kelimesi "sulak yer" ve "su yeri" gibi anlamlar taşımaktadır. Farsça "ab" (su) kelimesi ile "dan" ekinin bileşiminden oluşan "abdan" kelimesindeki "b" harfinin zamanla "v" ye dönüşmesi ile "avdan" şeklini aldığı düşünülmektedir. Bu nedenle köyün ilk kurulduğu dönemlerde bir su kaynağının etrafını yurt edindiği tahmin edilmektedir.

Yerleşim dokusunda kireç taşlarıyla inşa edilmiş konutlar, sayıları giderek artan kiremit kaplı çatılar, hayvanların kalması için yapılmış çitle çevrili açık alanlar ve tahılın depolandığı ahşap ambarlar dikkat çekmektedir (Şekil 4.45).

Şekil 4.45. Avdan Mahallesi güney görünümü (Orijinal 2016)

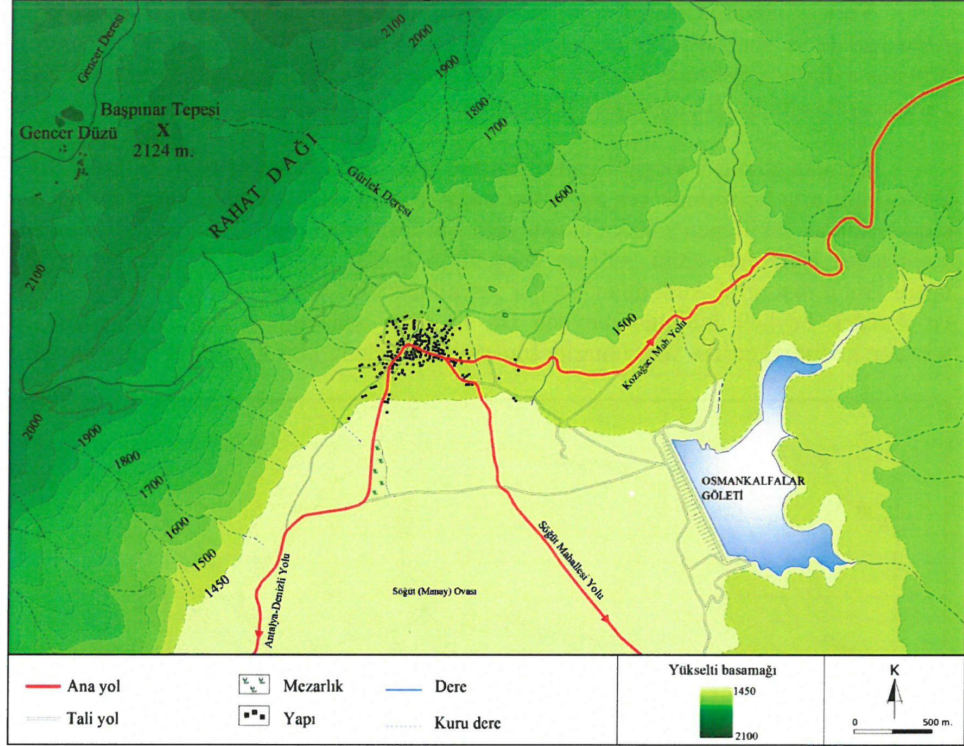
4.5.1.8. Osmankalfalar Mahallesi

Korkuteli'nin batı sınırında yer alan Osmankalfalar Mahallesi ilçe merkezinden yaklaşık 40 km uzaklıktadır. Batısı ve kuzeyi dağlar ile çevrili, % 10'luk eğimli bir arazi üzerinde, Rahat Dağı'nın güneye bakan eteklerinde kurulan Osmankalfalar Mahallesinin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1485 metredir (Şekil 4.46).

Osmankalfalar'da yaklaşık 150 hane olup 2014 yılı sayımına göre toplam nüfusu 254 kişidir. Halkın bir kısmı sıcak yaz aylarını daha yüksek kesimlerdeki yerleşimlerde geçirmektedir. Rahat Dağı üzerinde, Küçükçal Tepesi (2183 m), Başpınar Tepesi (2124 m) ve Ardıçlı Tepesi (2153 m) ile çevrili olan Gencer Düzü bu yerleşimlerden biri olup deniz seviyesinden ortalama 2030 metre yükseklikte yer almaktadır.

Yerleşim alüvyonlu zemin üzerinde, yaslandığı dağ eteğinin batısında kalsitürbidit, çörtlü kireçtaşı, az oranda volkanit, radyolarit ve çörtten oluşan orhaniye formasyonu; doğusunda ise yamaç molozu, rekristalize kireçtaşı, dolomitik kireçtaşı ve

kireçtaşından oluşan dutdere formasyonları ile yüzeylenmektedir (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010c).

Şekil 4.46. Osmankalfalar Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

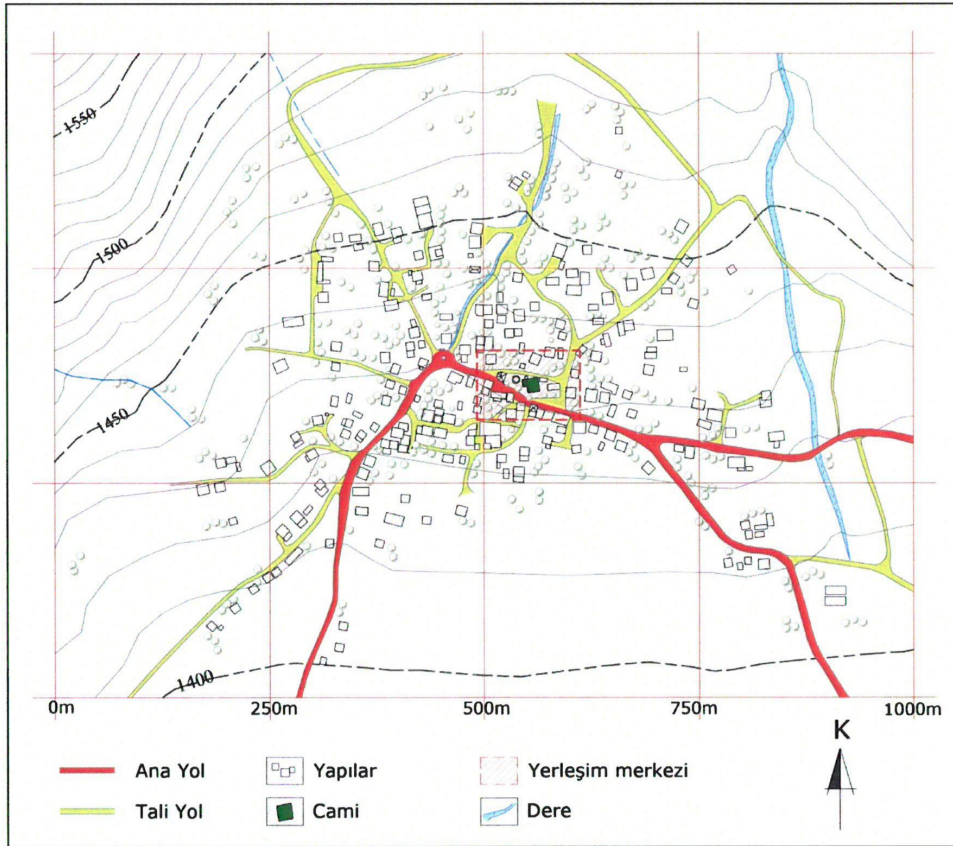
Osmankalfalar Mahallesi güney ve doğu yönlerinde Söğüt Ovası ya da Manay Ovası olarak bilinen bir ovaya açılmaktadır. Tarım alanı olarak kullanılan bu düzlükte bir zamanlar Manay Gölü olduğu bilinmektedir. Antalya Burdur arasında yer alan Manay Gölü taşkınlardan korunmak ve tarım arazisi elde etmek amacıyla 1950-1965 yılları arasında DSİ tarafından kurutulmuştur. Yerleşimin güneyindeki Rahat Dağı'nın birçok yerinden çıkan yüzey suları küçük çavlanlar oluşturmaktadır. Yaz aylarında kuruyan bu kaynaklardan birisi olan Gürlek Deresi yerleşim merkezinden geçerek güneye doğru akmaktadır. Yerleşime 1,6 km mesafede bulunan Osmankalfalar Gölü ise Kara Dere ve Kemer Dere'sinden gelen sularla beslenmektedir (DSİ 2015).

Halk arasında su anlamına gelen "ma" ile sazlık, kamış anlamına gelen "nay" kelimelerinin birleşiminden oluşan Manay Gölü, sularının var olduğu dönemde zengin doğal yapısı ile çok sayıda kuş, balık, yaban ördeği gibi yaban hayvanlarına yaşam ortamı sunmaktadır. Gölde yetişen sazların o dönemde inşa edilen konutların üst örtüsünde ve ara duvarlarında yapı malzemesi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yapı malzemesi olmasının yanı sıra toplanan sazlar örülerek sepet, yer örtüsü, hasır gibi eşyaların yapımında kullanılmış ve yöreye ekonomik gelir sağlanmıştır. Ancak gölün

kurutulmasıyla birlikte yörenin gerek konut yapımında gerekse ekonomik geçim şeklinde büyük değişiklikler yaşanmıştır.

Yerleşimde arpa, buğday, pancar, fasulye gibi tarım ürünlerinin yanı sıra son 20 yıldır rezene ve anason yetiştiriciliği yapılmakta ve her yıl bu ürün dönemi Temmuz - Ağustos aylarında Şehzade Korkut Rezene Yayla Şenlikleri adı altında kutlanmaktadır. Tarımın yanı sıra ticari olmamakla birlikte meyvecilik de bulunmaktadır.

Osmankalfalar yerleşimi işınsal formlu doku tipindedir (Şekil 4.47, Şekil 4.48). Yerleşimin orta kesiminde yer alan yapı adası ve aynı aks üzerinde yer alan meydan merkez olarak şekillenen sokak dokusu yerleşim formunun oluşmasında etkili olmuştur. Yapı adası içerisinde cami, sulama kooperatifi binası, çeşme ve köy kahvesi olmak üzere konut dışı ortak kullanılan yapılar yer almaktadır. Ortasında küçük bir yeşil alan ve Atatürk heykeli bulunan meydan ise bu yapı adasının hemen batısındadır. Bu meydan konutlar, çeşme ve muhtarlık binasının çevrelediği bir kavşak görünümündedir.

Şekil 4.47. Osmankalfalar Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

Yapı adasını çevreleyen duvar üzerinde ve çeşme üzerlerinde yer alan tarihi eser kalıntıları bu bölgenin meydan karakteri kazanmasına estetik açıdan katkı

sağlamaktadır. Aynı zamanda tarihi belge niteliğinde olan bu kültür varlıkları yerleşim bölgesinin geçmişten gelen kültürel ve sosyal izlerini de günümüze taşımaktadır.

Şekil 4.48. Osmankalfalar Mahallesi yerleşim merkezi görünümü (Orijinal 2016)

4.5.1.9. Kozağacı Mahallesi

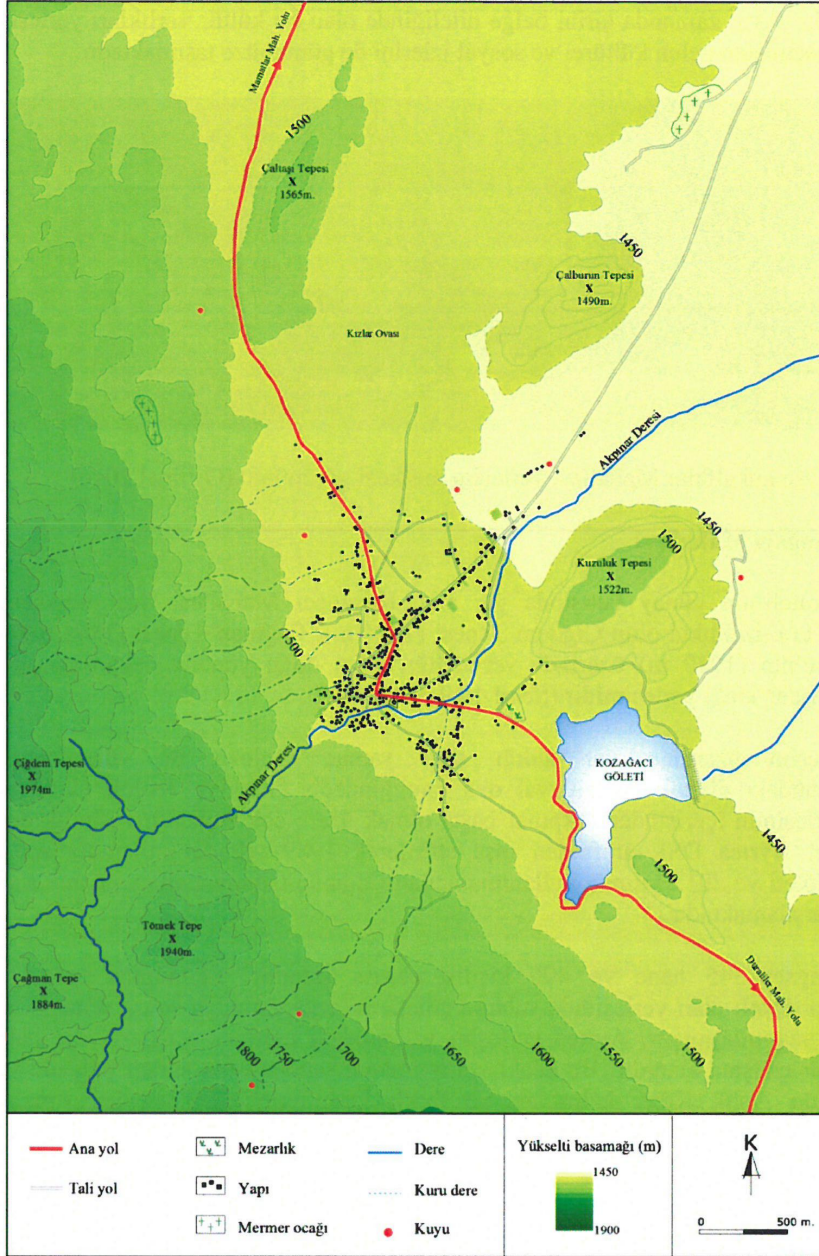
Korkuteli'nin güney batısında yer alan Kozağacı Mahallesi ilçe merkezine yaklaşık 32 km uzaklıkta olup Çiğdem Tepesi (1974 m), Çağman Tepesi (1884 m) ve Tömek Tepe'nin (1940 m) üzerinde yer aldığı dağın doğu yönüne bakan eteğinde kurulmuş bir dağ eteği yerleşimidir (Şekil 4.49, Şekil 4.50).

Yerleşim üzerinde yer aldığı alan yamaç molozu ile yüzeylenmiş, kuzeydoğusundaki düzlük ise alüvyal ova niteliğindedir (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010d). Yerleşimin içerisinden Akpınar başta olmak üzere çok sayıda mevsimlik dere geçmektedir. Ayrıca DSİ tarafından inşa ettirilerek 1989 yılında kullanıma açılan Kozağacı Göleti ve 2015 yılında kullanıma açılan Çağman Göleti halkın sulama suyu ihtiyacını karşılamaktadır.

Kozağacı 345 hane ve 400 kişilik nüfusa sahiptir. Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı olan yerleşimde sulama göletlerinin yapımından sonra seracılık ve meyvecilik yaygınlaşmıştır. Ayrıca yerleşim yakınındaki mermer ocakları yöre halkı için diğer bir çalışma alanıdır. Bu ocakların iş imkanı sağlamasına karşın bölgede yer alan Tyriaion Antik Kenti kalıntıları ve farklı kesimlerindeki kaya kabartmaları madencilik çalışmalarından olumsuz yönde etkilenmektedir.

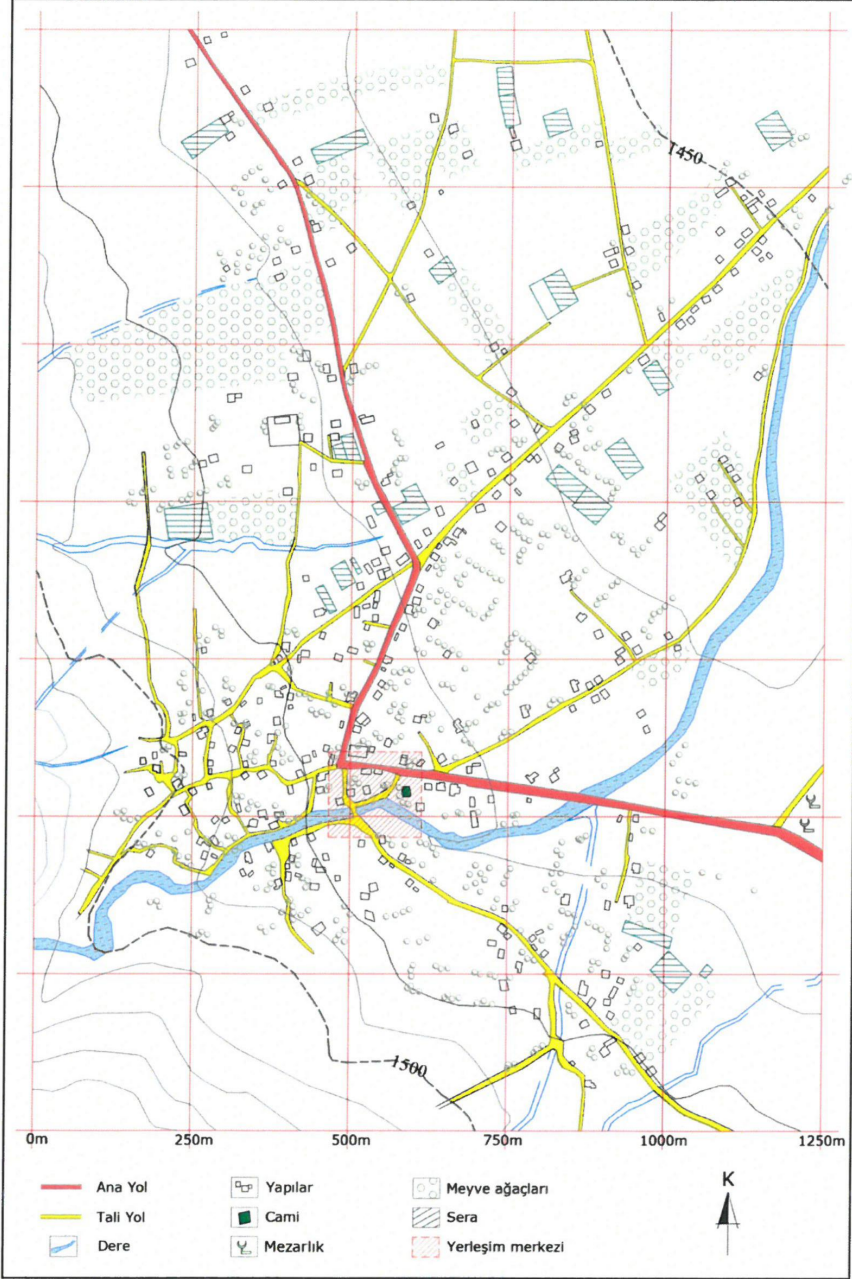
Şekil 4.49. Kozağacı Mahallesi güneybatı görünümü (Orijinal 2016)

Şekil 4.50. Kozagacı Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

İçerisinden geçen Akpınar Deresi çevresinde kurulan yerleşim kuzey doğudaki ovaya doğru organik düzende gelişim göstermektedir (Şekil 4.51). Yerleşim merkezinde ilköğretim okulu, cami, sağlık evi, bakkal ve konutların tanımladığı meydan niteliğindeki açık alan bulunmaktadır. Bu merkez etrafında yer alan konutlar birbirine yakın mesafede olup toplu bir yerleşim yapısı söz konusudur. Ancak mahallenin yeni

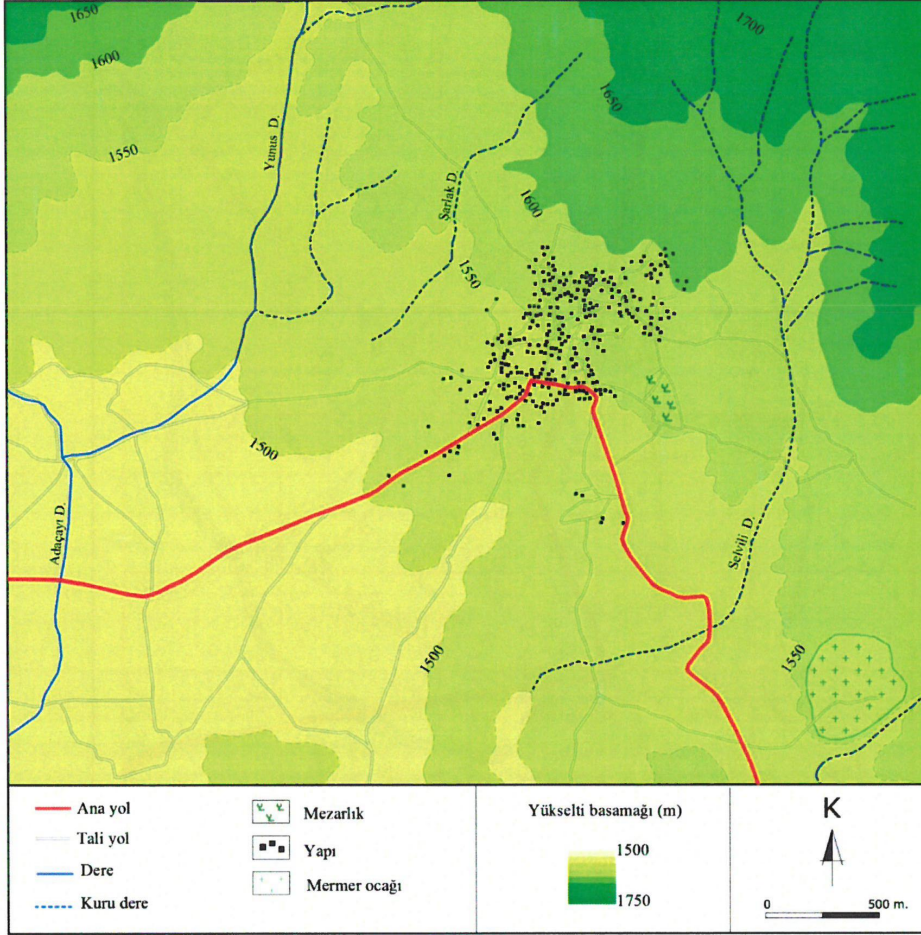
gelişen bölgesinde konutların tarımsal alanlar içerisinde yada sera yakınında olmasının tercih edildiği görülmektedir. Bu nedenle daha yaygın ve dağınık bir doku da ortaya çıkabilmektedir.

Şekil 4.51. Kozğacı Mahallesi yerleşim planı (Orjinal 2016)

4.5.1.10. Taşkesiği Mahallesi

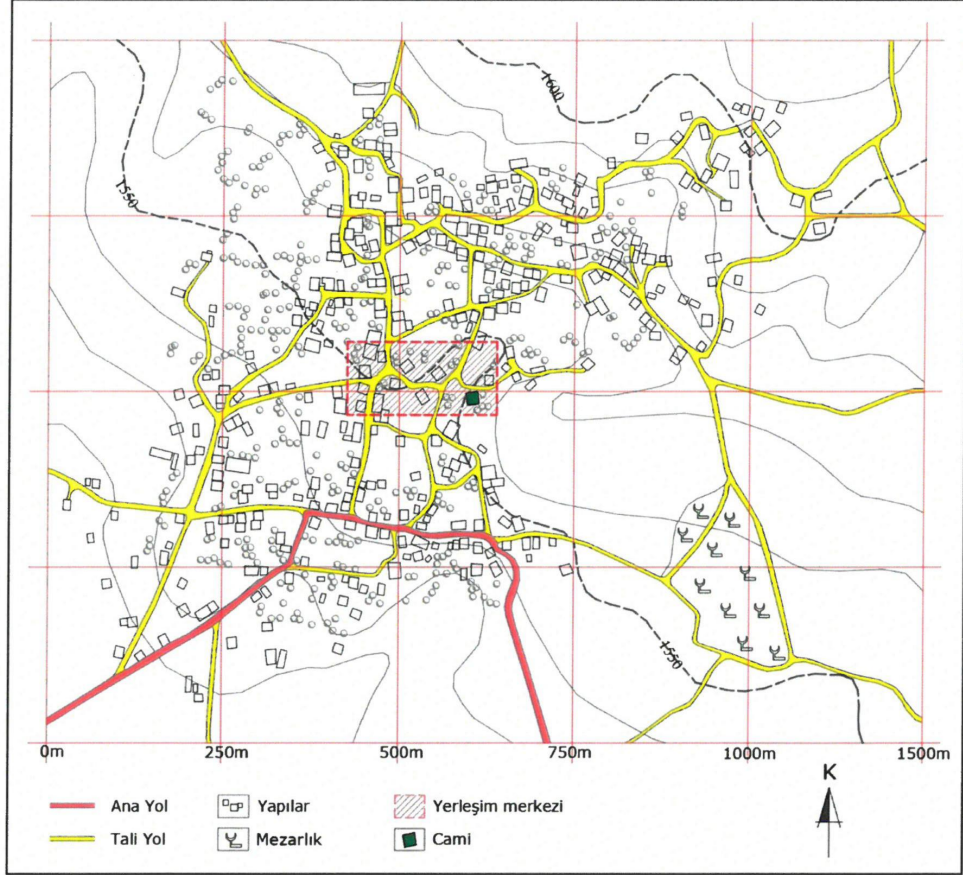
Korkuteli'nin kuzey batı sınırında yer alan Taşkesiği Mahallesi ilçe merkezine yaklaşık 36 km uzaklıkta olup deniz seviyesinden 1550 metre yüksekliğindedir. Yerleşim Korkuteli ilçesinin en yüksek rakımlı mahallelerinden biri olup plato yüzeyinde kurulmuştur (Şekil 4.52).

Şekil 4.52. Taşkesiği Mahallesi konumu (Orijinal 2016)

Yerleşimin üzerinde yer aldığı arazi rekristalize kireçtaşından oluşan dutdere formasyonu, doğu-batı ve güneyinde kalan alanlar ise kumtaşı, kiltası, silttaşı, konglomeradan oluşan yeleme formasyonu ile yüzeylenmiştir (Türkiye Jeoloji Haritaları 2010a). Jeolojik yapısı açısından yerleşimde büyük mermer ocakları yer almaktadır. Yerleşim adının "Taşkesiği" olması kurulduğu yerin taşlık ve kayalık olmasını ifade etmektedir. Ekonomisi mermer ocakları ve yerleşimin güneybatısında yer alan düzlükte yapılan tarımsal faaliyetlere dayalıdır. Ayrıca süt ve süt ürünleri işletmeciliği de yapılmaktadır.

Hane sayısı 300 olan yerleşimin nüfusu 2014 yılı sayımına göre 597 kişidir. Yerleşim dokusu organik düzende gelişen Taşkesiği'nde konutlar birbirine yakın mesafededir (Şekil 4.53). Yerleşim merkezinde cami, ilköğretim okulu, köy kahvesi ve sağlık evi bulunmaktadır. Ancak meydan niteliğinde net bir açık alan bulunmamaktadır. Yerleşim silüetinde kiremit ya da sac kaplı üst örtülü konutlar ve kavak ağaçları dikkat çekici unsurlardır (Şekil 4.54).

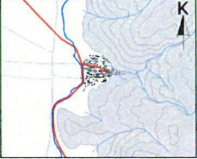
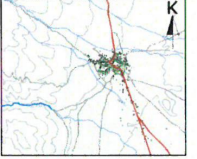

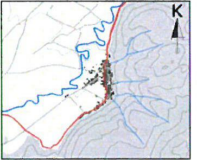
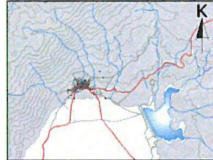
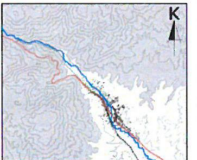
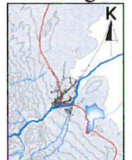
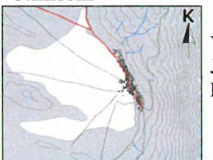
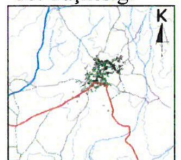
Şekil 4.53. Taşkesiği Mahallesi yerleşim planı (Orijinal 2016)

Şekil 4.54. Taşkesiği Mahallesi yerleşim dokusu görünümü (Orijinal 2016)

4.5.2. Yerleşim Dokusu Analizleri

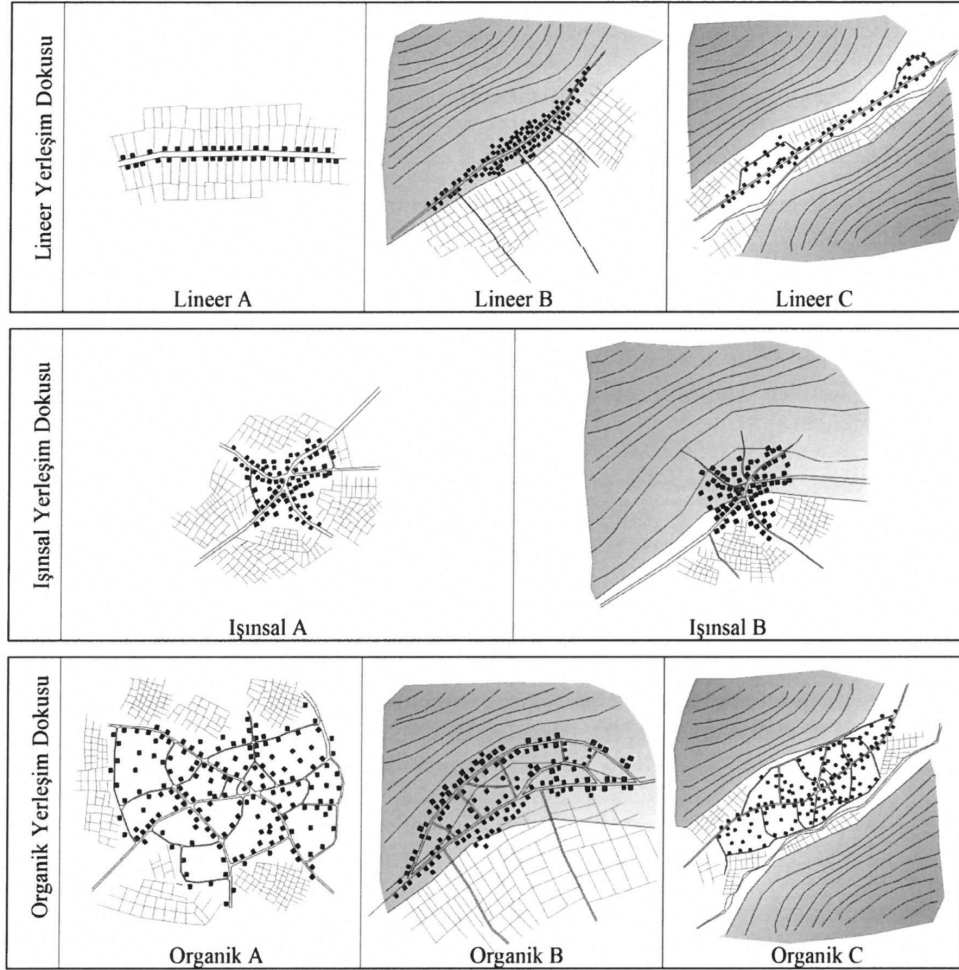
Bu bölümde kırsal yerleşim dokusunun detaylı analiz edildiği 10 yerleşimin üzerinde konumlandığı bölgenin yükselti basamağı, eğim durumu, jeomorfolojik yapısı, jeolojisi, bakı durumu gibi doğal peyzaj özellikleri ayrıca ele alınmıştır (Şekil 4.55).

Yerleşimin adı	Konum özellikleri	Yerleşimin adı	Konum özellikleri
1. Köşeler	 Yükselti basamağı: 840 m. Jeomorfoloji: Ova Bakı: Tüm yönler	5. Akyar	 Yükselti basamağı: 1200 m. Jeomorfoloji: Vadi Bakı: tüm yönler
2. Bayat	 Yükselti basamağı: 870 m. Jeomorfoloji: Ova Bakı: Tüm yönler	6. Avdan	 Yükselti basamağı: 1350 m. Jeomorfoloji: Vadi Bakı: tüm yönler
3. Esenyurt	 Yükselti basamağı: 875 m. Jeomorfoloji: Etek Bakı: batı	7. Osankalfalar	 Yükselti basamağı: 1485 m. Jeomorfoloji: Etek Bakı: güney
4. Sülekler	 Yükselti basamağı: 1150m. Jeomorfoloji: Vadi Bakı: tüm yönler	8. Kozacı	 Yükselti basamağı: 1470 m. Jeomorfoloji: Etek Bakı: kuzey doğu
5. İmecik	 Yükselti basamağı: 1150m. Jeomorfoloji: Etek Bakı: batı	10. Taşkesiği	 Yükselti basamağı: 1550 m. Jeomorfoloji: Plato Bakı: tüm yönler

Şekil 4.55. Detaylı olarak incelenen yerleşimlerin karşılaştırılması (Orijinal 2016)

4.5.2.1. Jeomorfolojik yapı, topoğrafya ve yerleşim düzeni

Ova, plato, vadi ve dağ eteği gibi farklı jeomorfolojik yapıya sahip araziler üzerinde kurulan ve gelişen kırsal yerleşimlerde farklı özellikteki yerleşim dokusu örneklerinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. İçinde bulunan tali yollar, çevresel bağlantıları sağlayan ana yollar, yapılar ve açık alanların tanımladığı yerleşim dokusunu lineer, ışınsal ve organik olarak üç ana başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Bu yerleşim formları da Şekil 4.56'da görüldüğü gibi kendi arasında A, B ve C olarak farklı alt başlıklarda modellenmiştir.

Şekil 4.56. Arazi jeomorfolojik yapısına göre şekillenen yerleşim dokusu modelleri (Orijinal 2016)

Jeomorfoloji ve eğimin etkisiyle bazı yerleşimlerde merkezde yer alan ortak kullanım alanını röper olarak ışınsal düzende gelişen yol sistemi, bazı yerleşimlerde eğime ya da akarsuya paralel doğrultuda, lineer düzende uzanan yol sistemi olarak

karşımıza çıkmakta ve içinde yer aldığı yerleşimin dağınık veya organik düzende gelişmesini sağlamaktadır (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. Jeomorfolojik yapı ve eğime göre yerleşim düzenleri (Orijinal 2016)

Yerleşimin adı	Yerleşim arazisinin		Yerleşim Düzeni		
	Jeomorfolojik yapısı	Eğimi	Lineer	İşınsal	Organik
Bayat	Ova	Düze yakın		A	
Köseler	Ova	Hafif eğim			A
Esenyurt	Dağ eteği	Orta eğim	B		
Sülekler	Vadi	Hafif eğim		C	
İmecik	Dağ eteği	Orta eğim	B		
Akyar	Dağ eteği	Hafif eğim		B	
Avdan	Vadi	Orta eğim			C
Osmankalfalar	Dağ eteği	Hafif eğim		B	
Kozağacı	Dağ eteği	Hafif eğim			B
Taşkesiği	Plato yüzeyi	Hafif eğim			A

İçinde buldukları doğal peyzajla etkileşimleri açısından yerleşimler ayrı ayrı ele alındığında;

Bayat Mahallesi: Bir dağ içi ova yerleşimidir. Yerleşim merkezi etrafını geniş düzlükler çevrelemektedir. Gelişimi sınırlayıcı yükselti, akarsu ya da eğimin olmaması yerleşimin her yöne yayılarak genişleyebilmesini sağlamıştır. Bu nedenle işınsal (A) düzende kurulan yerleşim giderek dağınık ve organik düzende büyümek eğilimi göstermektedir.

Köseler Mahallesi: Bir ova yerleşimi olmasına rağmen birikinti konisi üzerinde kurulmuştur. Bu nedenle yerleşimi sınırlayan yükseltiler mevcuttur. Mahalle kuruluş bölgesinin üçgen formu içerisinde organik (A) düzende gelişen yol dokusuna sahiptir.

Esenyurt ve İmecik Mahalleleri: Dağ eteği yerleşimleridir. Birbirinden farklı yükseltilerde konumlanan her iki yerleşimin de batısında ova bulunmaktadır. Üzerinde yer aldıkları arazi ise birbirine paralel uzanan eğim çizgileri ile düzenli bir şekilde alçalan ve ova düzlüğüne inen eğimli yapıdadır. Mahallelerin yerleşim düzeni gelişimleri de aynı olup lineer (B) görünümündedir.

Sülekler Mahallesi: Vadi yerleşimi olup lineer (C) bir yerleşim dokusu sergilemektedir. Mahallede vadi tabanındaki Korkuteli Çayı'na paralel doğrultuda ve ana yol kenarları boyunca uzanan bir yerleşim gelişimi söz konusudur.

Akyar ve Osmankalfalar Mahalleleri: Her iki mahalle de işınsal (B) düzende gelişim göstermiştir. Esenyurt ve İmecik Mahalleleri'nde olduğu gibi dağ eteği yerleşimleridir. Ancak eğimin daha az olması farklı doku tiplerinin gelişmesine imkan sağlamıştır.

Avdan Mahallesi: Vadi yerleşimi olup organik (C) düzende yerleşim dokusu sergilemektedir. Vadi yamaçlarından geçen yolların sınırladığı geniş vadi tabanında kurulmuştur.

Kozağacı Mahallesi: Dağ eteği yerleşimi olup organik (B) düzende gelişmiştir. Arazi eğiminin az olması yerleşimin organik düzende gelişimine olanak sağlamıştır. Kuzey doğusunda yer alan düzlükte sebze ve meyve üretimi yapılan araziler ve seralar bulunmaktadır. Bu nedenle son yıllarda bu düzlüğe doğru gelişim söz konusudur.

Taşkesiği Mahallesi: Yüksek dağ düzlüğü olarak da nitelendirilen plato yerleşimidir ve organik (A) düzende gelişmiştir.

4.5.2.2. Hidrolojik yapı ve yerleşim düzeni

Kırsal yerleşimin yer seçimi ve gelişiminde su kaynaklarının varlığı önemli rol oynamıştır. Yerleşim alanları genellikle akarsu yakınlarında kurulmuştur. İncelenen yerleşimlerden Köşeler, Bayat, Esenyurt, Sülekler ve Kozağacı akarsu yakınında konumlanmıştır. Akyar, Osmankalfalar ve Taşkesiği Mahalleleri'nin içerisinde ve yakın çevresinden birçok mevsimlik dere akmaktadır. Avdan Mahallesi'nin içerisinde bulunan büyük su sarnıcı ve İmecik Mahallesi'ndeki su kuyuları bu bölgelerin daha kurak olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bölgelerde sarnıklarda depolanan su ve yer altı su kaynaklarından temin edilen içme suyu kullanılmaktadır. Ancak günümüzde bu yerleşimlerin ihtiyacı olan içme suyu boru hattı vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Yerleşimlerde suyun varlığı ve halka sunumunun yerleşim merkezi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda yerleşim merkezini oluşturan yapılar arasında sarnıç, çeşme ya da akarsu gibi su kaynakları önemli rol oynamıştır. Kolay erişilebilen bir noktada konumlanan ve ortak kullanılan bir çeşme su ihtiyacını gidermenin yanı sıra halkın bir araya gelerek sosyalleştiği bir mekan oluşturmaktadır.

Sürekli su varlığına sahip akarsuyun yerleşim içerisinde geçtiği Kozağacı ve Sülekler Mahalleleri'nde cami, kahvehane gibi ortak kullanılan yapıların yer seçiminde su kenarının tercih edildiği tespit edilmiştir (Şekil 4.57). Ancak bu iki mahallede birbirinden farklı yerleşim düzenleri gelişmiştir. Sülekler Mahallesi içerisinde geçen Korkuteli Çayı boyunca lineer, Kozağacı Mahallesi ise kuzey doğusunda yer alan ovaya doğru organik düzende gelişmiştir. Burada yerleşim üzerinde buldukları arazinin jeomorfolojik yapısı etkili olmuş; Sülekler vadi, Kozağacı ise dağ eteği yerleşimi olarak gelişmiştir. Vadi tabanının sınırladığı alan içerisinde ancak akarsu boyunca ve yamaçlara doğru yayılan Sülekler Mahallesi'ne karşın Kozağacı'nda eğimi az olan bir arazi üzerinde daha serbest bir gelişim söz konusu olmuştur.

Şekil 4.57. Sülekler Mahallesi'nde Korkuteli Çayı kenarında köy kahvesi görünümü (Orijinal 2016)

Su kaynağı olarak çeşmeler ayrıca çamaşır, yün ya da buğday yıkama ve hayvan sulama gibi ihtiyaçlara da cevap vermektedir. Hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı Avdan Mahallesi'nde yün yıkanması amacıyla yapılan su teknesi çeşmeye yakın olan açık alanın ortasında yer almaktadır. Bu mekan çeşmeden alınan suyla toplu olarak yün yıkanması aynı zamanda yardımlaşma ve sosyalleşmenin de sağlanmasına imkan sunmaktadır. Yine Avdan'da bulunan tarihi çeşme cami, sarnıç, köy konağının tanımladığı açık alanın önemli bir parçasıdır. Bu mekanda halka içme suyu sağlamanın yanı sıra önünde uzanan yalakta biriken suyun hayvanların içme suyu ihtiyacının karşılandığı belirlenmiştir (Şekil 4.58).

Doğal, yüzey su kaynağının olmadığı bir diğer yerleşim olan İmecik Mahallesi'nde cami, bakkal ve ilköğretim okulunun tanımladığı yerleşim merkezinde bulunan su kuyuları halk tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Bu mekan herkesin erişebildiği açık, kolay ulaşılabilen bir noktada yer almaktadır.

Şekil 4.58. Avdan Mahallesi'nden yün yıkama yeri (a) ve çeşme-sarnıç (b) görünümleri (Orijinal 2016)

Bayat, Köselers ve Esenyurt Mahalleri Korkuteli Çayı yakınına kurulmuş yerleşimlerdir. Korkuteli barajının inşası nedeniyle bu çay ancak belirli dönemlerde aktif olarak akmaktadır. Bayat yerleşimi ova düzlüğünün ortasında yer almaktadır. İhinsal düzende kurulan yerleşimde organik düzende bir gelişme söz konusudur. Ova kenarında yer alan Köselers ve Esenyurt Mahalleleri akarsuya yakındır ancak üzerlerinde yer aldıkları arazi eğimli bir yüzeye sahiptir. Yer seçiminde bu bölgelerin tercih edilmesinde olası su baskınlarına ve sellere karşı korunmak olduğu düşünülmektedir.

Yapılan analizlerde yerleşim düzeni, hidrolojik yapı ve su varlığı arasındaki karşılıklı ilişkilerde jeomorfolojik yapının da etkili olduğu anlaşılmıştır. Yerleşimlerin her ne kadar suya yakın olma isteği olsa da jeomorfolojik yapının imkan verdiği ya da sınırladığı durumda yerleşim dokusu gelişebilmektedir.

4.5.2.3. Bitki örtüsü ve yerleşim düzeni

Korkuteli ilçesi kırsal kültürel peyzajlarında her yerleşim içinde bulunduğu bölgenin doğal peyzaj özelliklerinden etkilenmiştir. Burada bitki örtüsü yerleşimlerin kuruluşunda ve gelişimlerinde kendilerine koruluklar, anıt ağaçlar veya ağaç koridorları öne çıkarken; üretim deseni kültürel bitki örtüsünün şekillenmesini ve çeşitlenmesini sağlamıştır. Genellikle toplu düzende olan yerleşimler sebze ve meyve bahçeleri ile çevrelenmiş ya da yerleşimlerin kuru tarımın yapıldığı geniş düzlük arazilere yönelmiştir.

Su kaynağının bulunduğu Sülekler ve Kozağacı gibi yerleşimlerde meyveciliğin yapıldığı bahçeler ve kavak ağaçlarının sıralandığı akarsu kenarlarında ağaç koridorları yerleşimin dokusunda öne çıkmaktadır. Su varlığı ve toprak özellikleri özellikle kültürel bitki örtüsünün oluşumunda etkilidir. Kiraz, kayısı, erik, şeftali, dut ve elma ağaçlarının yanı sıra biber, fasulye, domates gibi sebzelerin yetiştirildiği büyük tarım arazileri yerleşimi çevrelemektedir.

Suyun olmadığı ve jeolojik yapı açısından kireçtaşı ağırlıklı alanlar üzerinde kurulmuş olan Beğiş Susuzu, Avdan, İmecik, Ulucak gibi yerleşimlerde susuzluğa dayanıklı ve ekonomik açıdan önemli bir ağaç türü olan bademin yaygın olarak yetiştirildiği tespit edilmiştir. Doğal ormanların göstergesi olan ardıcın yanında yaygın bir kültür bitkisi olan incir ağaçlarına da rastlanılan bu bölgelerde yerleşim içinde ve çevresinde yarı kurak iklim bölgelerinde sıkça görülen kekik, geven ve bol miktarda üzerlik otu görülmektedir (Şekil 4.59).

Şekil 4.59. Beğiş Susuzu yerleşiminde badem ağaçları ve yol kenarında üzerlik otları.

4.6. Korkuteli İlçesi Kırsal Kültürel Peyzajlarında Geleneksel Konutlar

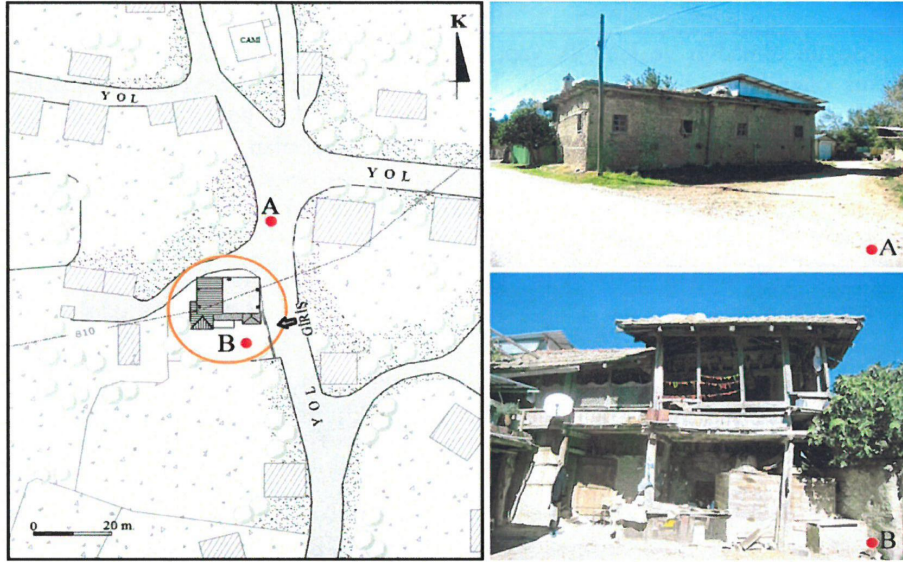
Korkuteli kırsal alanlarındaki doğal peyzaj unsurları ile uyum içinde inşa edilen konutlardan birçoğu yıkılmış ya da çeşitli onarımlar sonucu işlevsel, plan özellikleri ve görsel açıdan özelliğini kaybetmiştir. Özellikle karayolu kenarında kalan yerleşim bölgeleri dış etkilere çok açık olduğundan bu kesimlerde örnek olabilecek konut sayısı yok denecek kadar azdır. Bölge günümüz yaşam koşulları ve teknolojisi doğrultusunda değişikliklere uğramış olsa da geçmişin izlerini taşıyan konut örneklerine rastlanmaktadır. Bu konut örnekleri özellikle ulaşım açısından çevreyle ilişkisi kısıtlı olan ya da gelişmiş bir yerleşime yakınlığı nedeniyle terk edilen yerleşim bölgelerinde tespit edilmiştir.

4.6.1. Kırsal konut örnekleri

Araştırmanın bu bölümünde Korkuteli kırsal mimarisinin karakteristik özelliklerini taşıyan konut örnekleri doğal peyzajın etkileri doğrultusunda irdelenmiştir.

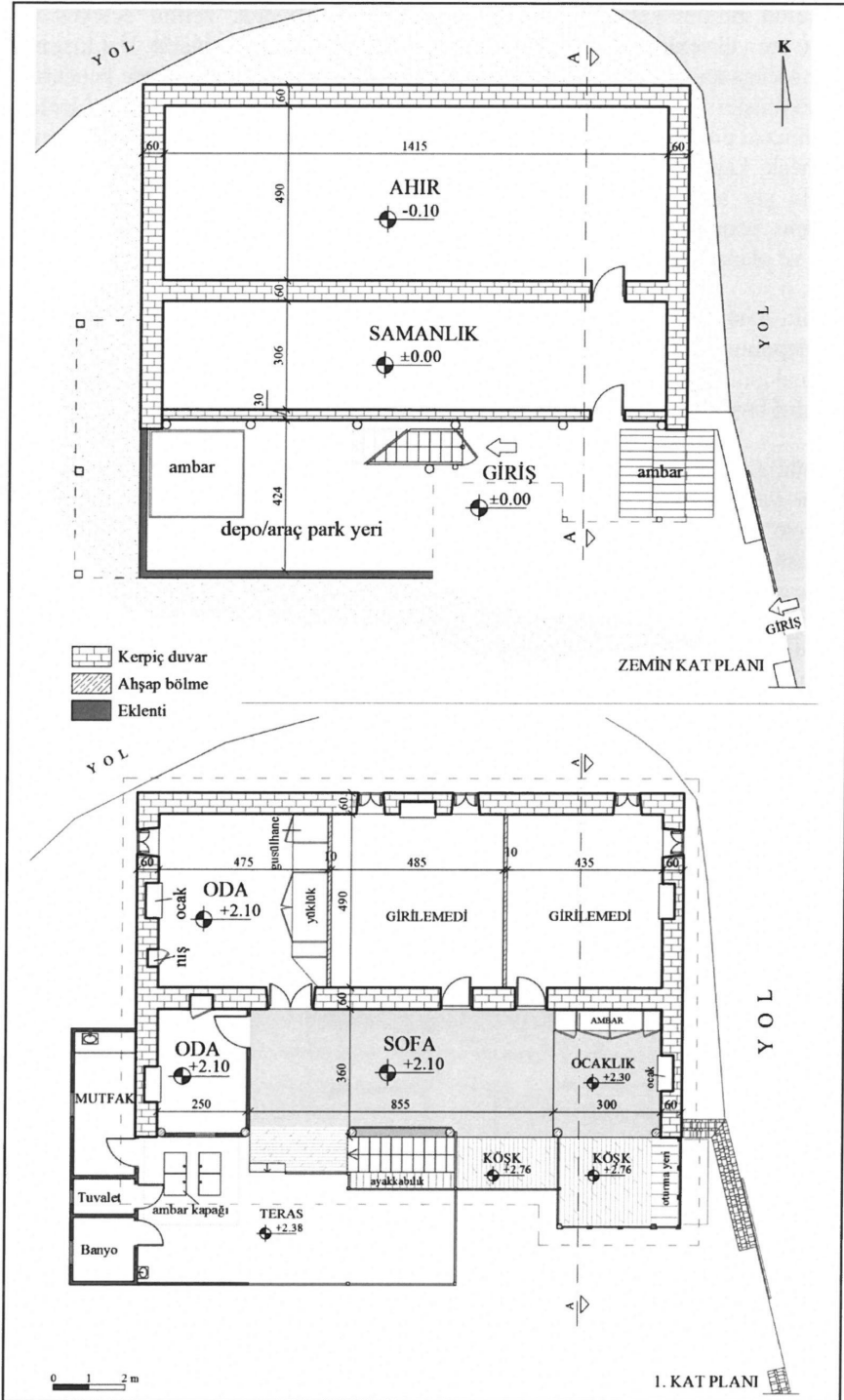
4.6.1.1. Çukurca Mahallesi, örnek konut-1

Örnek konut-1 Çukurca Mahallesi'nde yer almaktadır. Bir ova yerleşimi olan Çukurca Korkuteli ilçe merkezinin kuzeydoğusundadır. Alüvyonlu topraklara sahip arazi üzerinde kurulan yerleşimin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 810 metredir. Hane sayısının az olduğu yerleşimde taş, kerpiç gibi yerel malzemelerle inşa edilmiş az sayıda konut örneği bulunmaktadır. Çalışmada incelenen konutlar arasında deniz seviyesine göre en düşük yükseltide bulunan 1 nolu örnek konut Çukurca Mahallesi'nin içinden geçen ana yolun kenarında, yerleşim merkezindeki açık alan ve camiye oldukça yakın mesafede ve düz bir arazi üzerindedir (Şekil 4.60).

Şekil 4.60. 1 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü
(Orijinal 2016)

Konut iki katlı ve açık sofalı köşklü plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.61). Birinci katta kuzey cepheye bakan 3 adet oda ve güney cephedeki bahçeye yönelmiş sofa bulunmaktadır. Sofanın yola bakan doğu cephesinde yer alan köşk ise orijinal olarak günümüze ulaşabilmiştir. Sofa zemininden 20 cm'lik bir basamakla yükseltilmiş ocaklık bölümünden 46 cm çıkılarak ulaşılan köşk sıcak yaz aylarında oturma, yemek yeme, uyuma eylemlerinin yapıldığı yarı açık oturma mekanıdır. Yola bakan kenarında oturmak için yapılmış seki yer alan köşkün üst örtüsünü taşıyan direkler arasında güneşin durumuna göre düşey olarak hareket edebilen ahşap kafesler yer almaktadır.

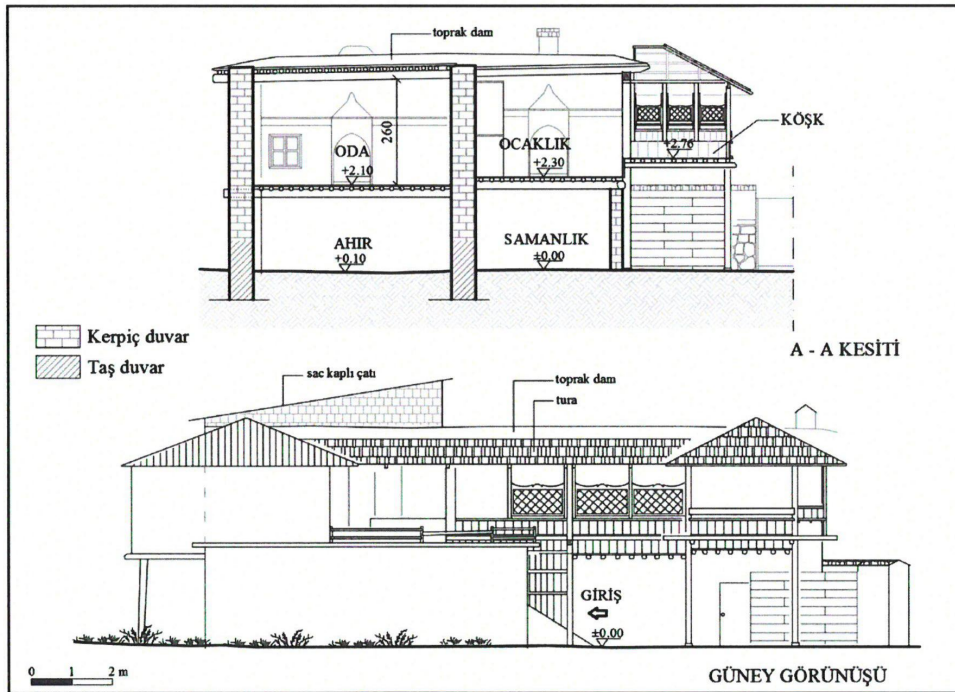

Şekil 4.61. 1 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Konutun birinci kat dış duvarları temelden başlayarak zemin seviyesinden yaklaşık 120 cm yüksekliğinde olacak şekilde taş malzeme ile örülmüştür. Üst kısım dış duvarlar ise saçağa kadar kerpiçtir. Kalınlığı 60 cm olan bu duvarların içinde pencereler, ocak ve dolap nişleri yer almaktadır. Konut içindeki ara bölmeler ise ahşaptır. İnceleme sırasında yalnızca günümüzde kullanılmakta olan odaya girilebilmiştir. Batıya bakan dış duvarında ocak, kapaklı niş ve pencere; ortadaki odaya bakan tarafında ise yüklük ve gusülhanenin yer aldığı odaya çift kanatlı kapı ile girilmektedir. Girilemeyen diğer odaların kapı, pencere ve ocak yerleri dış cephe ve sofada yapılan incelemelerle belirlenmiş ve plana işlenmiştir.

Zemin katta ahır, samanlık ve ambar bulunmaktadır. Aynı zamanda araç park yeri olan deponun içerisinde kalan ambar kapakları üst kata açılmakta olup artık kullanılmamaktadır. Yine zemin katta, doğu cephesinde bulunan sandık şeklindeki ahşap ambarın başka bir yerden taşınarak buraya yerleştirildiği tahmin edilmektedir.

Günümüzde sadece yaz aylarında kullanılan konutta ihtiyaçlar doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Yapıldığı dönemde tuvaletin var olduğu bölüm yenilenerek mutfak, banyo ve tuvalet mekanları eklenmiştir. Ayrıca sofanın batı ucu kapatılarak oda oluşturulmuştur. Yine konutun kullanılan tarafı olan batı bölümünün üzeri tek yöne eğimli sac kaplamalı çatı ile örtülmüştür. Diğer kısımlardaki çatı ise orijinal olup toprak damdır. Toprak damın güney cephesinde bulunan, tek yöne eğimli çatı ise merdivenin üzerini örtmektedir. Bölgede *tura* olarak adlandırılan bu çatının üzeri kiremit ile kaplıdır (Şekil 4.62).

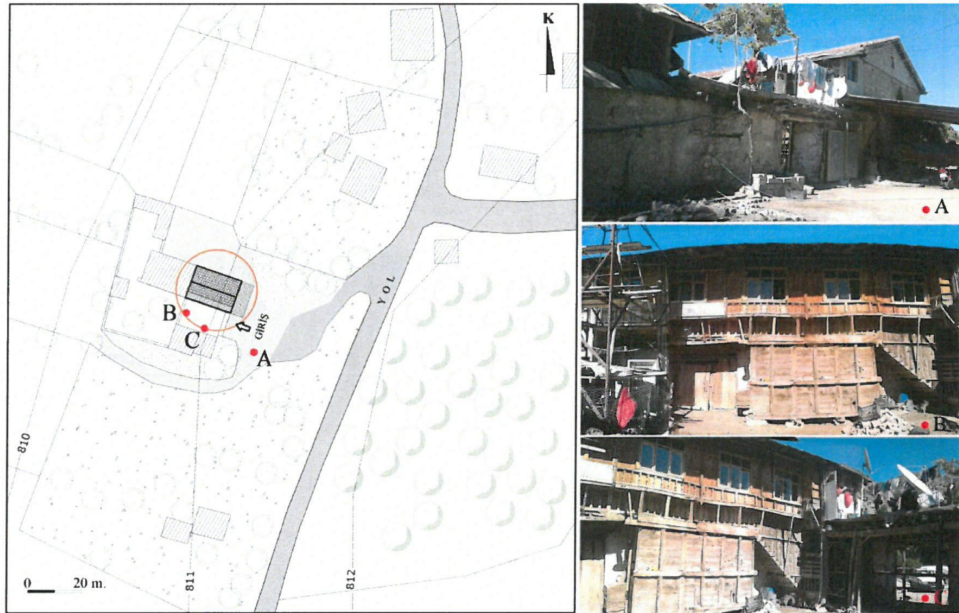

Şekil 4.62. 1 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

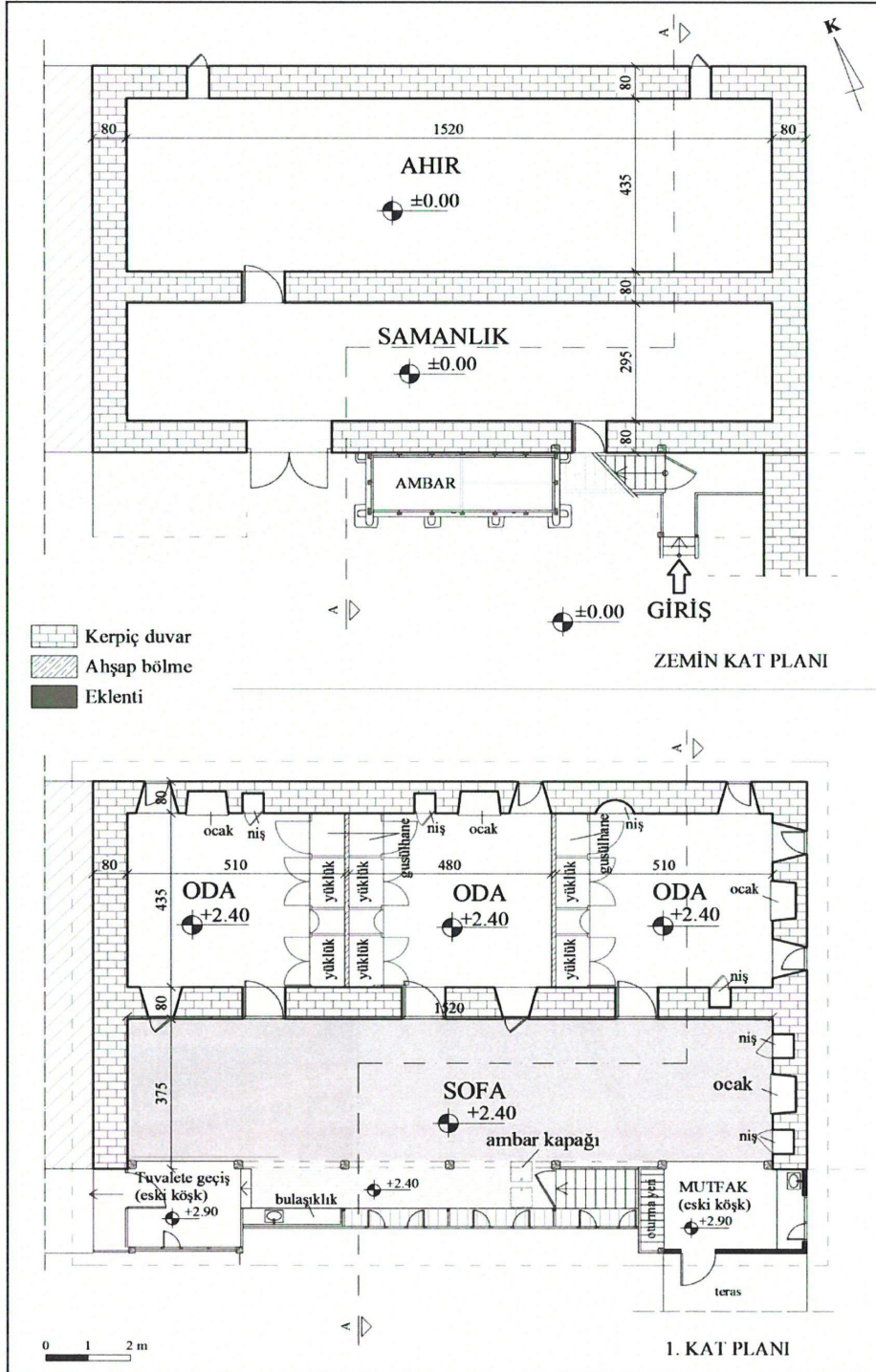
4.6.1.2. Çukurca Mahallesi, örnek konut-2

Çukurca Mahallesi'nde bulunan örnek konut-2 planlama ilkeleri açısından 1 nolu örnekle oldukça benzerlik göstermektedir. Günümüzde daimi olarak kullanılan konut, deniz seviyesinden yüksekliği 811 metre olan düz bir arazi üzerindedir. Hemen batısında bulunan ve yapım tarihi daha eski olan başka bir konutla bitişiktir (Şekil 4.63). Tarım ve hayvancılığın yoğun olarak yapılması nedeniyle işçilerin kaldığı konutlar ve hayvan barınakları konut bahçesinde yer alan diğer yapılardır. Yüksek bahçe duvarları ile çevrelenen avluya kuzey güney doğrultulu ana yoldan sürgülü bir kapı ile girilmekte, bu kapının hemen sağında yükselen ahşap merdivenle de örnek konutun birinci katına ulaşılmaktadır.

İki katlı yapının birinci katında kuzey cepheye bakan 3 adet oda ve güney cephedeki bahçeye yönelmiş sofa bulunmaktadır. Orijinalinde avluya bakan cephesi açık olan sofa sonradan ahşap malzeme ile kapatılmış ve pencereler eklenmiştir. Çalışmada orijinal durumu göz önüne alınarak açık sofalı köşklü plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.64). Günümüzde sofanın yola bakan ucundaki köşk kapatılarak mutfığa dönüştürülmüştür. Diğer ucunda yer alan köşk ise hemen bitişikte bulunan konuta geçişin sağlanması amacıyla değiştirilmiş ve bir kapı eklenmiştir. Buradan bitişik konuttaki tuvalete geçilmektedir.

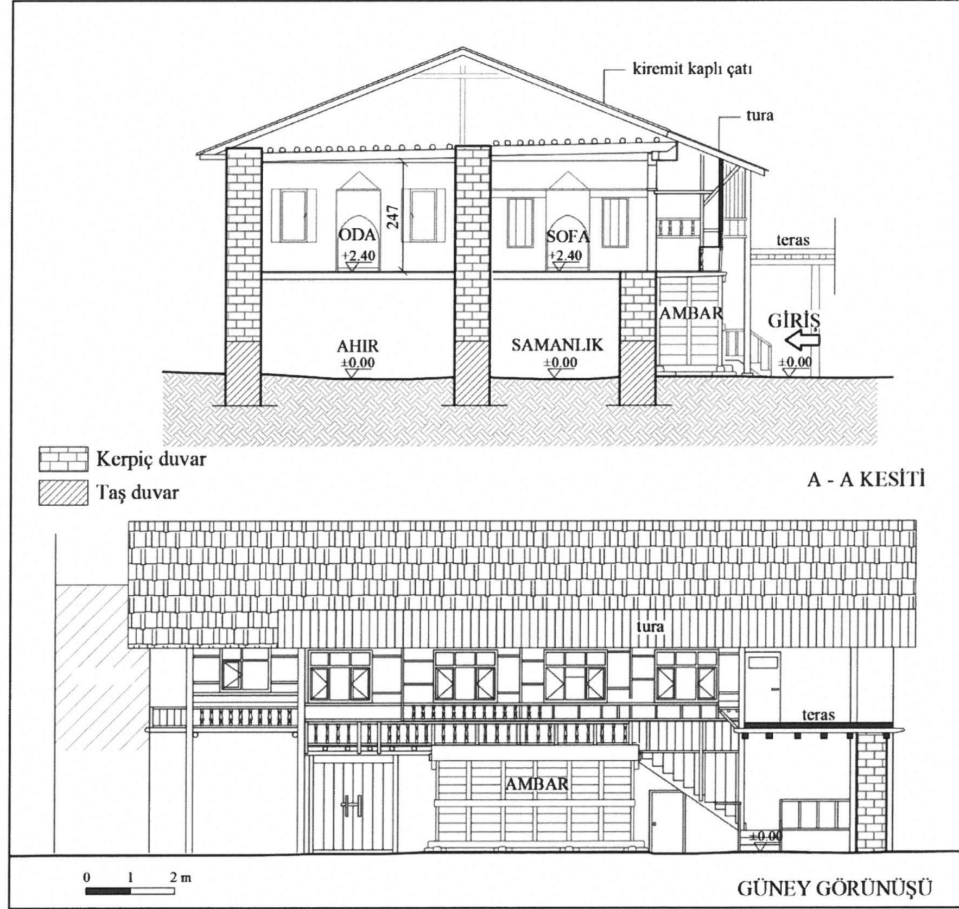
Şekil 4.63. 2 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

Şekil 4. 64. 2 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Konutun dış duvarları zemin seviyesinden ortalama 120 cm yukarıya kadar taş duvar, üst kısımları ise kerpiçtir. Orijinalinde toprak dam olan üst örtü değiştirilmiş ve üzerine iki yöne eğimli sac ile kaplı çatı yerleştirilmiştir (Şekil 4.65).

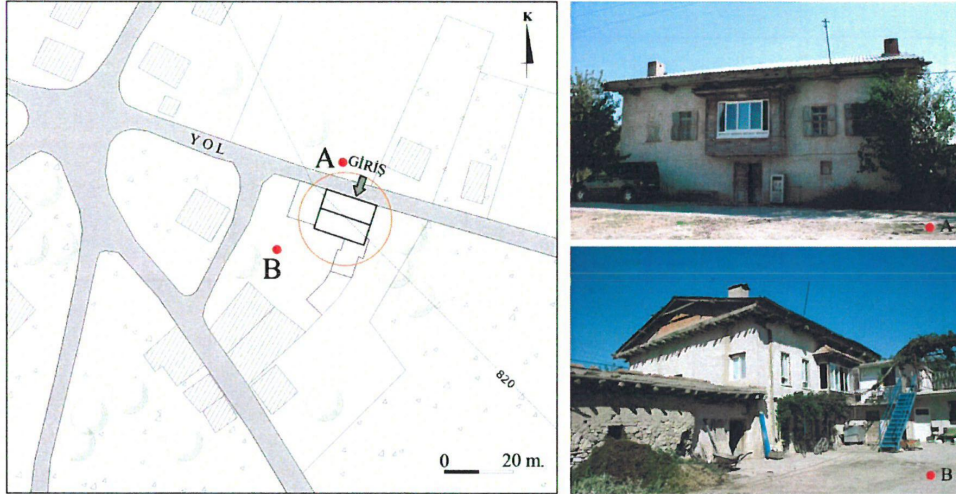
Bir ağa evi olması nedeniyle oldukça özenli ahşap işçiliğine sahip konutun ocak, dolap, yüklük, raf ve hatta sofanın bahçeye bakan tarafında yer alan direkleri arasındaki kemerleri dikkat çekmektedir. Zemin katında ahır, samanlık ve ambar yer almaktadır. İçerisinde tahılın depolandığı ahşap ambar kapakları ise üst kattaki sofa zeminindedir.

Şekil 4.65. 2 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.3. Çaykenarı Mahallesi, örnek konut-3

Örnek konut-3 Çaykenarı Mahallesi'nde yer almaktadır. Bir ova yerleşimi olan Çaykenarı Korkuteli ilçe merkezinin kuzeydoğusundadır. Alüvyonlu topraklara sahip bir arazi üzerinde konumlanan yerleşimin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 820 metredir. Düz bir arazi üzerinde olan 3 nolu örnek konutun giriş kapısı kuzeyinde bulunan yol tarafındadır (Şekil 4.66).

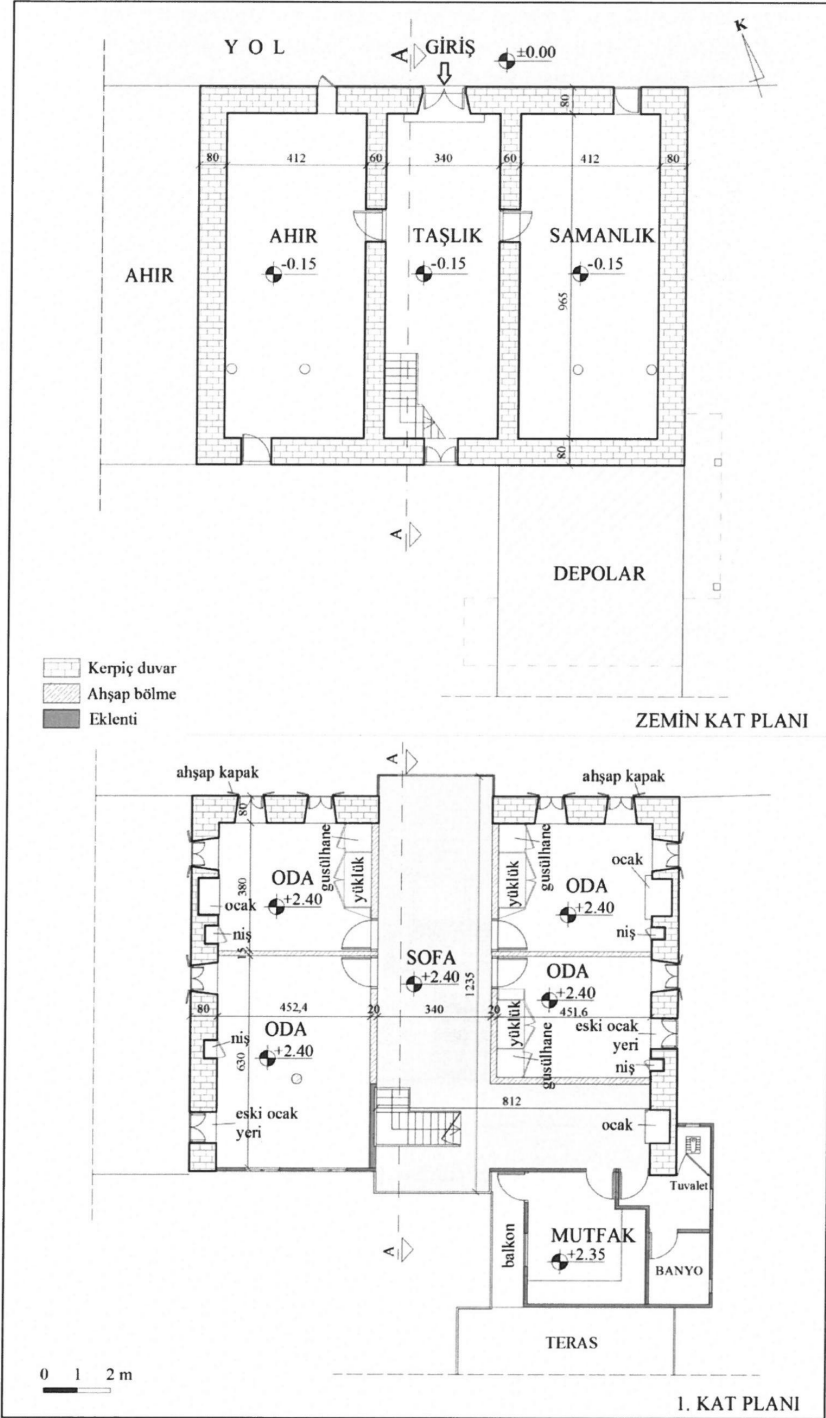

Şekil 4.66. 3 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

Yoldan çift kanatlı ahşap kapı ile konutun zemin katında yer alan taşlık mekanına, burada bulunan L formundaki ahşap merdivenle de birinci kata ulaşılmaktadır. İki katlı yapı kapalı sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.67). Birinci kattaki odalar arasında, kuzey güney doğrultusunda uzanan sofanın kuzeydeki yola ve güneydeki bahçeye bakan cephesinde kapalı bir çıkma vardır.

Zemin katta yer alan ahır ve samanlık günümüzde depo amaçlı kullanılmaktadır. Büyükbaş hayvanların barındığı mekan ise konutun doğusuna bitişik olarak ayrıca inşa edilmiştir. Zemin kattaki taşlık birinci katta yer alan sofanın altında olup sofa ile aynı formdadır. Taşlığın kuzeye bakan kenarındaki kapı ile yoldan konuta girilmekte, güneyinde bulunan kapı ile de bahçeye çıkılmaktadır.

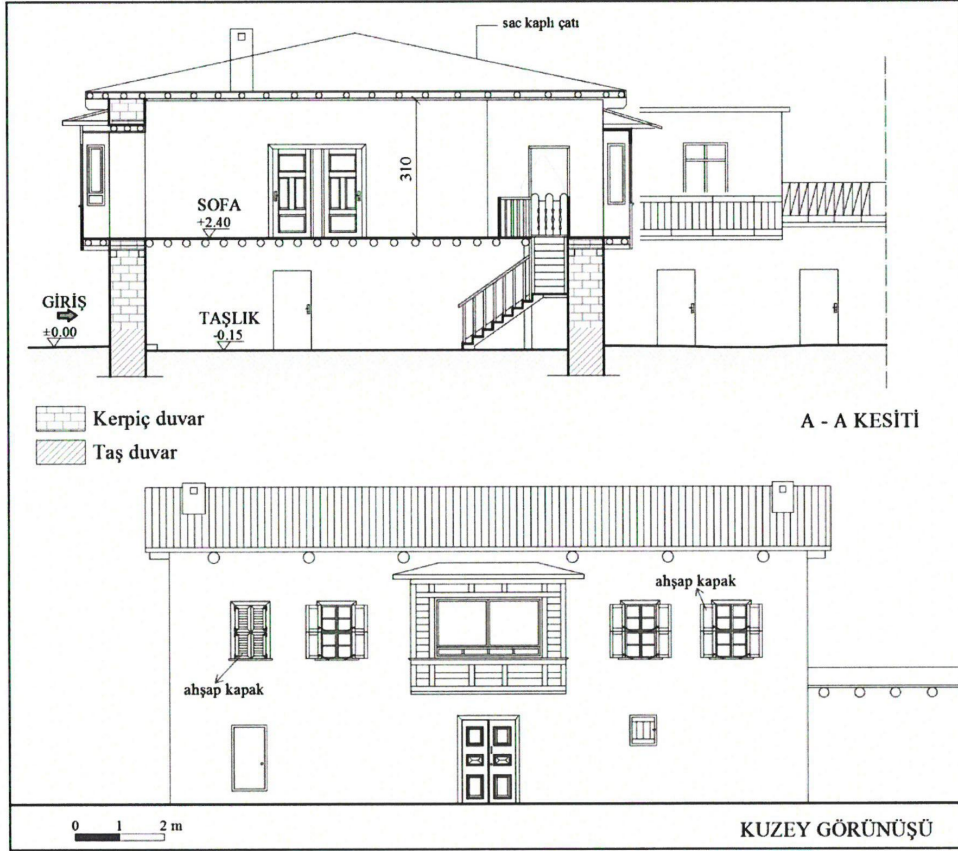
Özellikle yaz aylarında kullanılan konutta değişiklikler yapılmıştır. Günümüzde kapalı olan sofanın doğuya bakan cephesinin orijinalinde açık olduğu yapı sahibiyle yapılan görüşme neticesinde öğrenilmiştir. Yine bu cephedeki mutfak, banyo ve tuvalet eklemeleri sonradan yapılmıştır. Ayrıca duvar kalınlığı içerisinde kalan ocaklardan bazıları dışarıya açılarak pencereye dönüştürülmüştür. Bu pencerelerin ve yola yönelmiş çıkma pencerelerinin polivinil klorür (pvc) malzeme ile yapılmış olması dikkat çekmektedir.

Şekil 4.67. 3 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Bir ağa evi olan konutta iç kapılar, tavanlar, ocak ve dolaplardaki özenli ahşap işçiliği dikkat çekmektedir. Pencereilerin dış cepheye bakan yüzeylerinde iki kanatlı ahşap kapaklar bulunmaktadır. İklimsel konfor sağlamak amacıyla yapılan bu kapaklar ışığın ve sıcaklığın kontrol edilmesini sağlamaktadır.

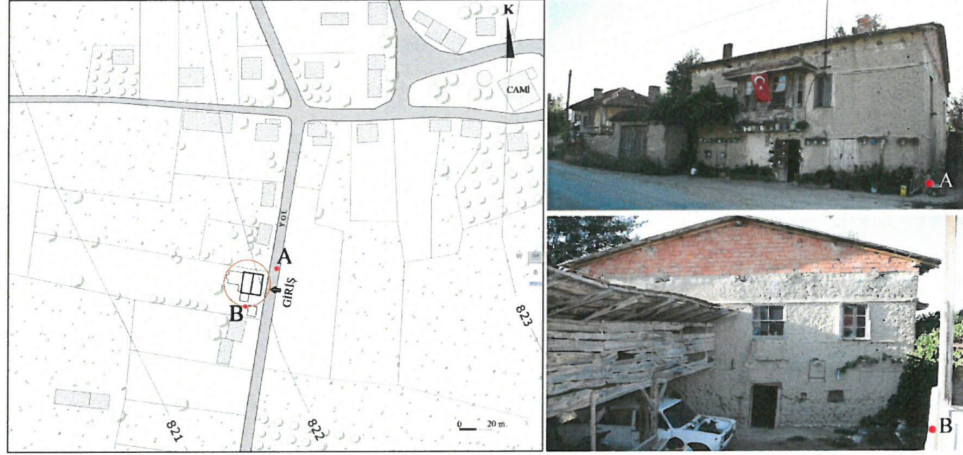
İki katlı konutun dış duvarları toprak hizasından ortalama 120 cm yukarıya kadar taş duvar, üst kısımları ise kerpiçtir. Orijinalinde toprak dam olan üst örtü değiştirilmiş ve üzerine iki yöne eğimli sac ile kaplı çatı yerleştirilmiştir (Şekil 4.68).

Şekil 4.68. 3 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.4. Çaykenarı Mahallesi, örnek konut-4

Örnek konut-4 Çaykenarı Mahallesi'nde, deniz seviyesinden ortalama 822 metre yüksekliğinde düz bir arazi üzerinde yer almaktadır. Girişi kuzey güney doğrultusunda uzanan yoldan yapılmaktadır. Çift kanatlı ahşap kapı ile konutun zemin katındaki taşlığa, buradan yükselen ahşap merdivenle üst kata ulaşılmaktadır (Şekil 4.69).

Şekil 4.69. 4 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

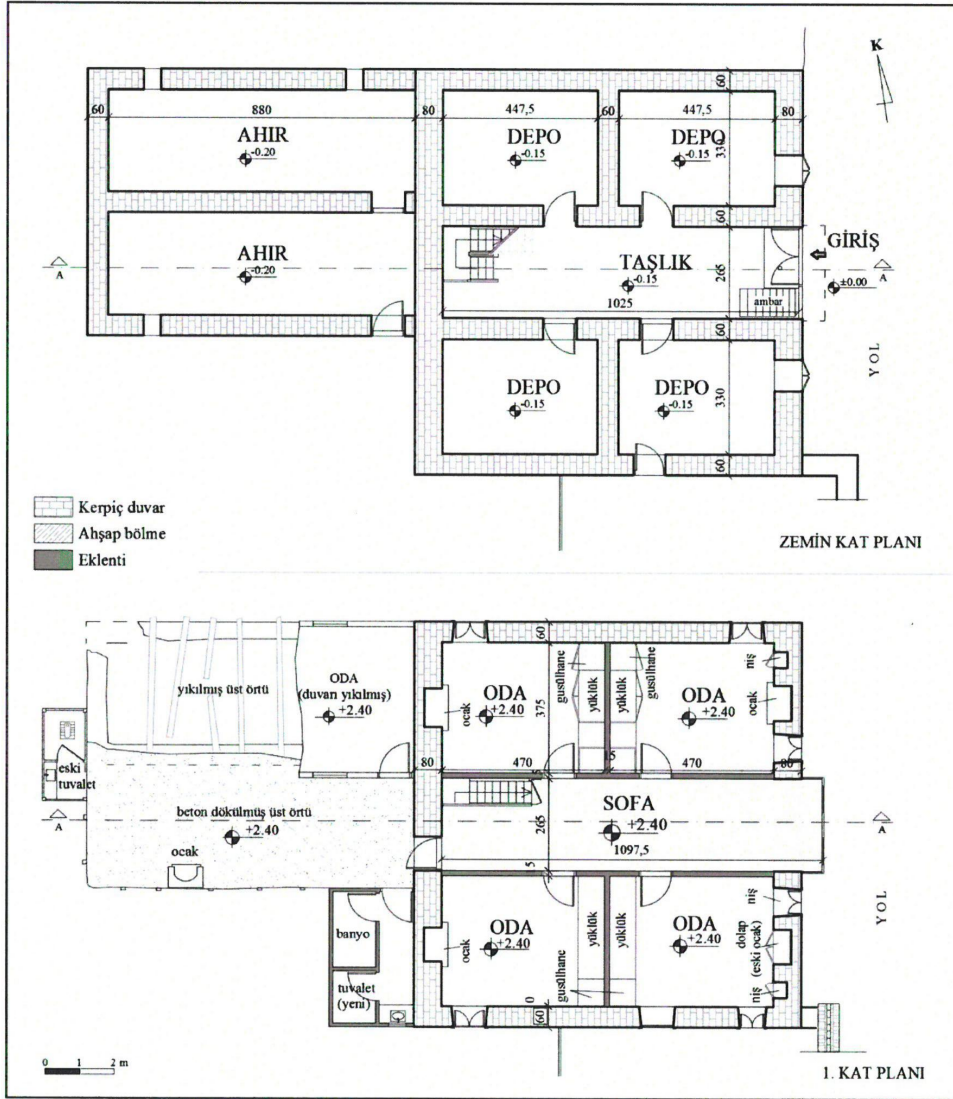
İki katlı yapı kapalı sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.70). Birinci katın ortasında, doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen formlu sofanın uzun kenarlarında ikişer adet oda yer almaktadır. Sofanın yola bakan doğu cephesinde bir çıkma yer almaktadır. Sofanın batıya bakan kenarındaki kapıdan ise zemin katta yer alan ahırın eskiden toprakla kaplı, günümüzde ise beton dökülmüş üst örtüsü üzerine çıkılmaktadır. Teras olarak kullanılan bu üst örtüden tuvalete ulaşılmaktadır. Oturma alanı olarak da kullanılan bu terasta yemek pişirme amacıyla yapılmış ocak da bulunmaktadır. Kapısı buraya açılan oda ise kısmen yıkılmış durumdadır.

Konut zemin katının planı birinci katla aynıdır. Günümüzde meyve saklamak amacıyla kullanılan 4 adet depo ve bu depoların kapılarının açıldığı taşlık bulunmaktadır. Taşlığın doğuya bakan kenarındaki çift kanatlı ahşap kapı ile yoldan konuta girilmektedir. Özellikle büyükbaş hayvanların barındığı ahır ise konutun batısına bitişik olarak ayrıca yapılmış olup günümüzde bir kısmı yıkılmış durumdadır.

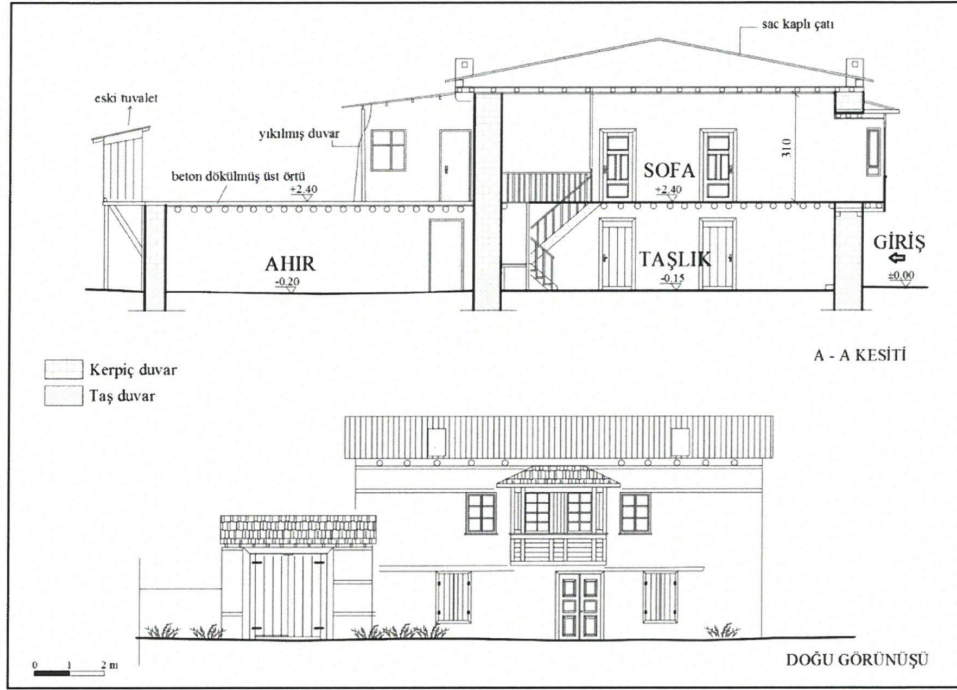
Hayvancılığın yanı sıra kuru tarımın da yapıldığı Çaykenarı yerleşiminde konut yakınında bulunan tahıl ambarlarına rastlanmaktadır. Bu konut örneğinin güneyinde, konuttan ayrı olarak konumlanan iki katlı, ahşap ambar yapısı vardır. Zemin katında tahıl depolanan bölüm, üst katında ise tarımsal faaliyetlerde çalışan işçilerin kaldığı oda yer almaktadır.

Konut ve ambarın içinde yer aldığı parselin yola bakan kenarında yüksek duvarlar ve duvar kalınlığı içerisinde avluya yoldan girişi sağlayan iki kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Bu kapı ile bahçe ve ambara ulaşılabilirdiği gibi konuta da girilebilmektedir.

Konut dış duvarları toprak hizasından ortalama 110 cm yukarıya kadar taş duvar, üst kısımları ise kerpiçtir. Orijinalinde toprak dam olan üst örtü üzerine iki yöne eğimli sac ile kaplı çatı yerleştirilmiştir. Günümüzde kullanılmakta olan konutun birinci katının bahçeye bakan batı köşesine banyo ve tuvalet birimleri eklenmiştir (Şekil 4.71).

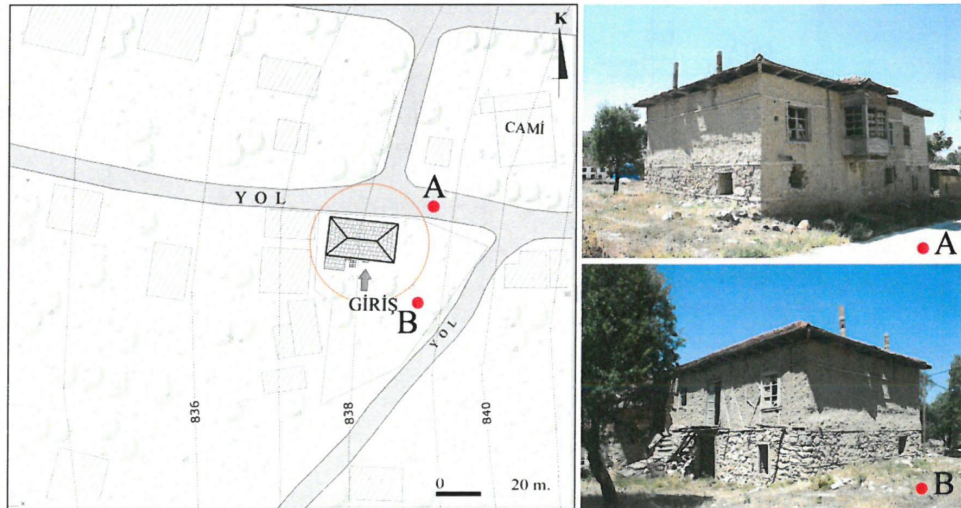
Şekil 4.70. 4 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Şekil 4.71. 4 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

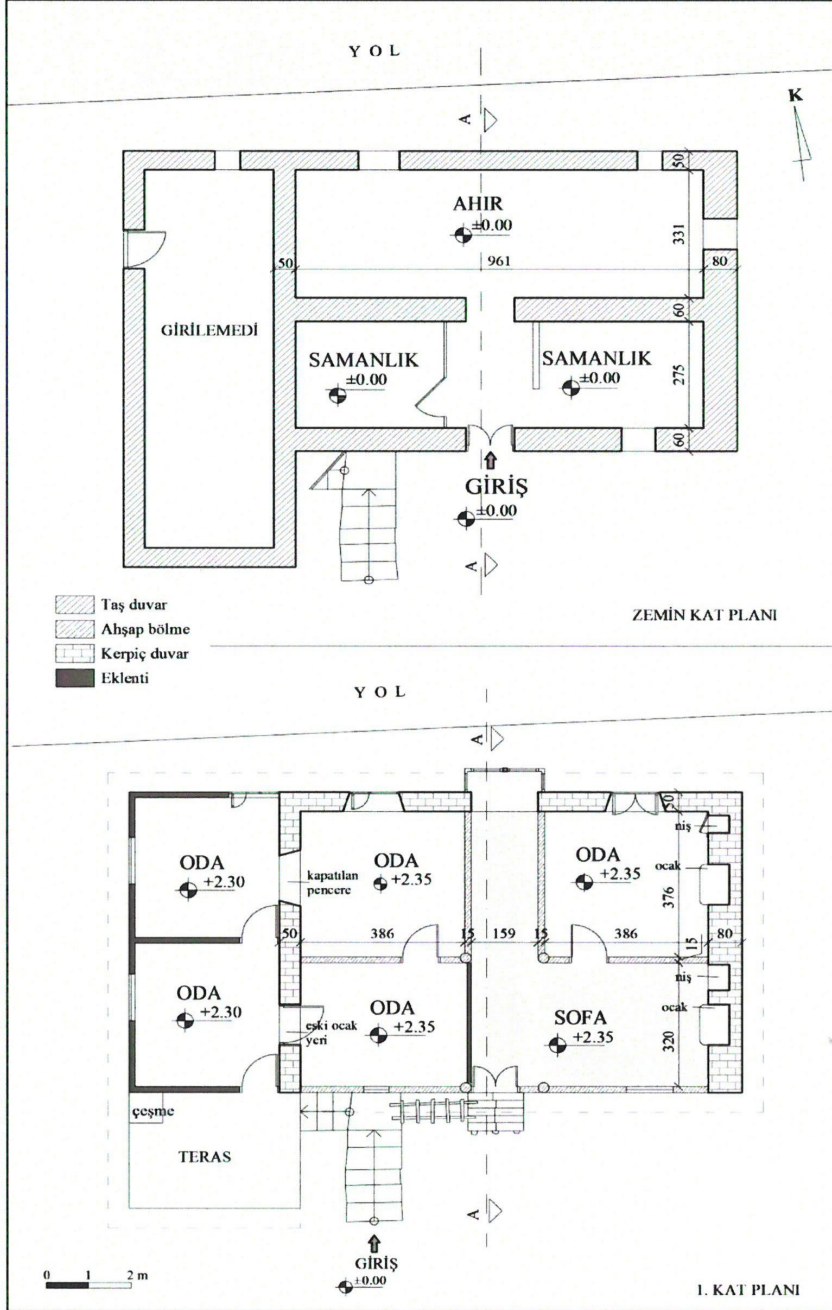
4.6.1.5. Köselers Mahallesi, Örnek Konut-5

Örnek konut-5 Köselers Mahallesi'nde, düze yakın hafif eğimli, deniz seviyesinden 838 metre yüksekliğinde bir arazi üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.72).

Şekil 4.72. 5 nolu örnek konutun vaziyet planı ve resimleri (Orijinal 2016)

Kuzeyinden geçen yola bitişik olarak konumlanan konutun güneyinde ve doğusunda bahçe yer almaktadır. Günümüzde terk edilmiş olan yapının girişi bahçeye bakan güney cephededir (Şekil 4.73).

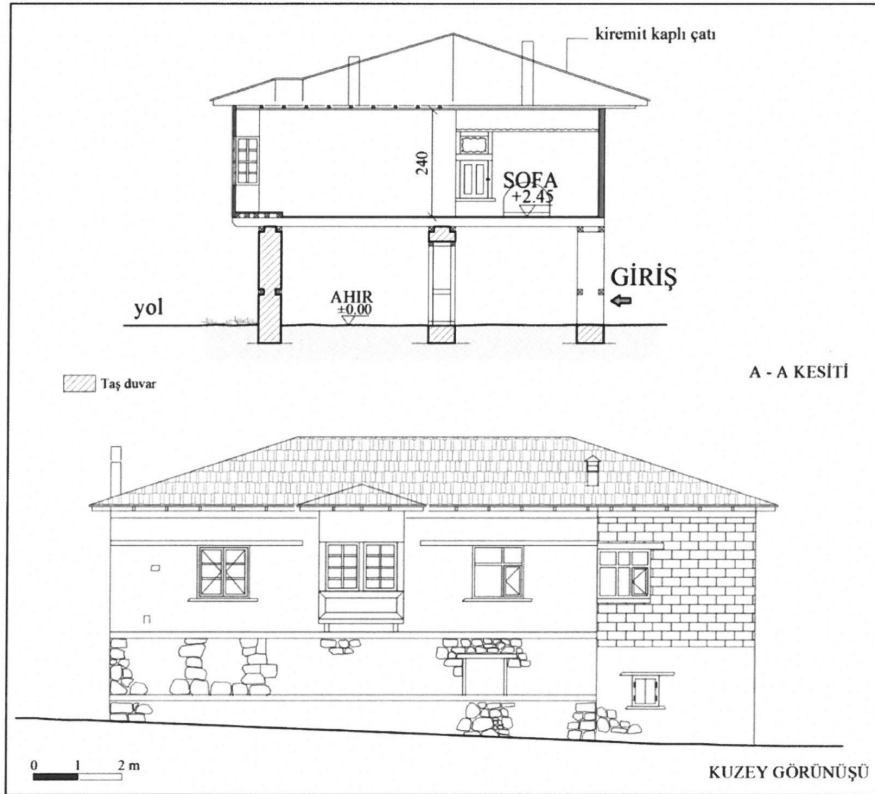
Şekil 4.73. 5 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

İki katlı yapı iç sofalı plan tipinde olup çalışmada kapalı sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır. Zemin katta ahır ve samanlık bulunmaktadır. Birinci katında farklı kapılardan girilerek ulaşılan odaları vardır. Ancak yapılan incelemeler sonucunda konutun batısındaki iki odanın sonradan eklendiği, sofanın batıya bakan bölümünün kapatılarak odaya dönüştürüldüğü tespit edilmiştir.

Yapıya sonradan eklenen odalara ulaşımı sağlamak amacıyla mevcut konutun merdiveni değiştirilmiştir. Günümüzde sadece sofa ve bir odanın kaldığı orijinal konut terk edilmiştir. Bu nedenle buraya sadece zorunlu hallerde girmek için kullanılan ahşap ve oldukça basit bir merdivenle ulaşılmaktadır.

Eski konutun her odasında ocak bulunmaktadır. Ancak bunlardan biri kapatılmış, diğeri ise yan odadan geçiş sağlamak için kapıya dönüştürülmüştür. Sofanın yola bakan ucundaki çıkma ise günümüze orijinal olarak ulaşmıştır.

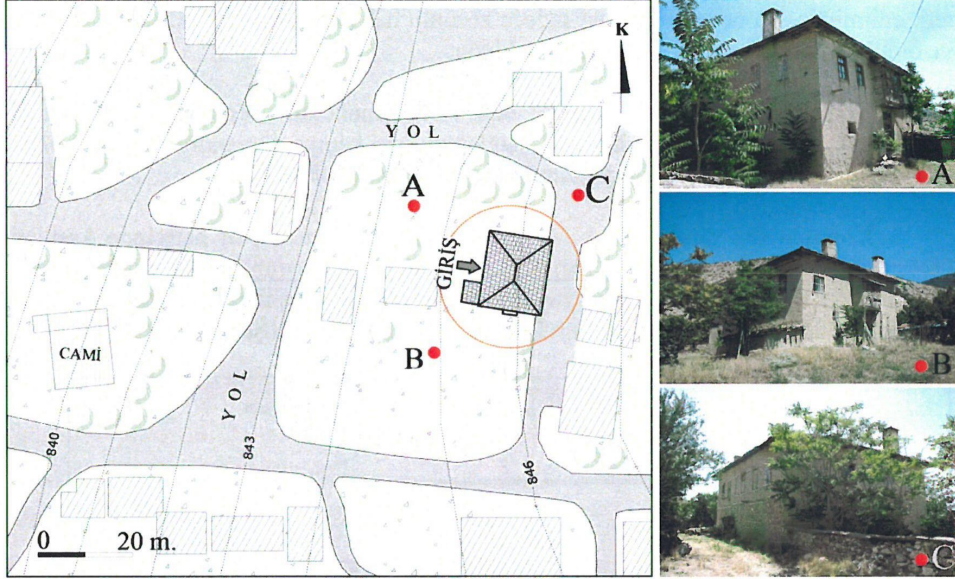
Konutun dış duvarları birinci katta güneye bakan cephe haricinde kerpiçtir. Güney cephe ise ahşap iskeletli, kerpiç dolguludur. Zemin kat dış duvarları taştır. Orijinalinde toprak dam olduğu yapılan görüşmelerle öğrenilen konutun üst örtüsü günümüzde dört yöne eğimli, kiremit kaplı çatı niteliğindedir (Şekil 4.74).

Şekil 4.74. 5 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.6. Köseler Mahallesi, örnek konut-6

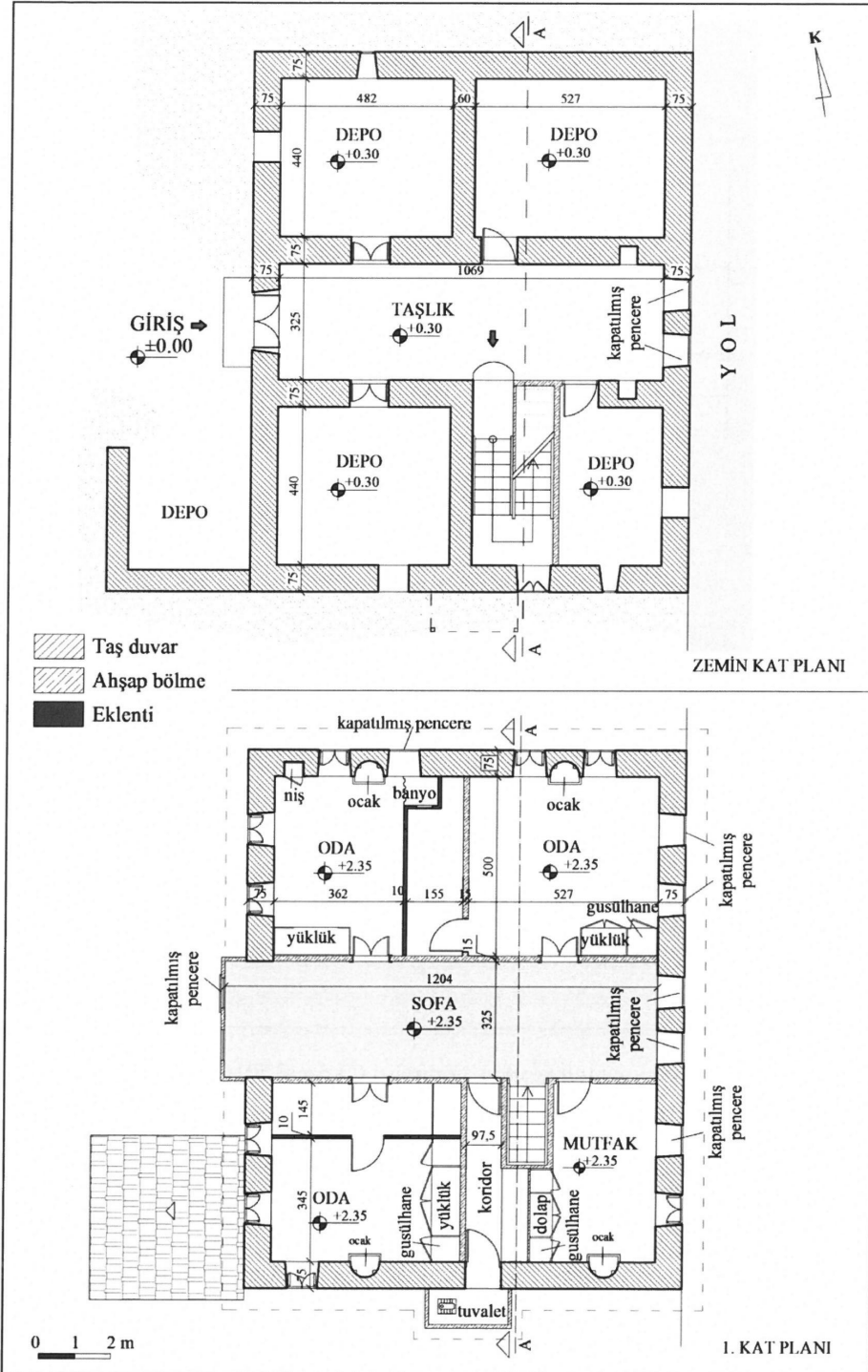
Köseler Mahallesi'nde, deniz seviyesinden yüksekliği 846 m olan düze yakın hafif eğimli bir arazi üzerinde yer almaktadır. Doğusundaki yola bitişik olarak konumlanan örnek konut-6'nın önünde ve iki yanında bahçe vardır. Bahçeyi çevreleyen taş duvarların büyük bir kısmı ayakta. Batıdaki yoldan bahçeye girilmekte ve konuta girişi sağlayan çift kanatlı ahşap kapıya ulaşılmaktadır (Şekil 4.75).

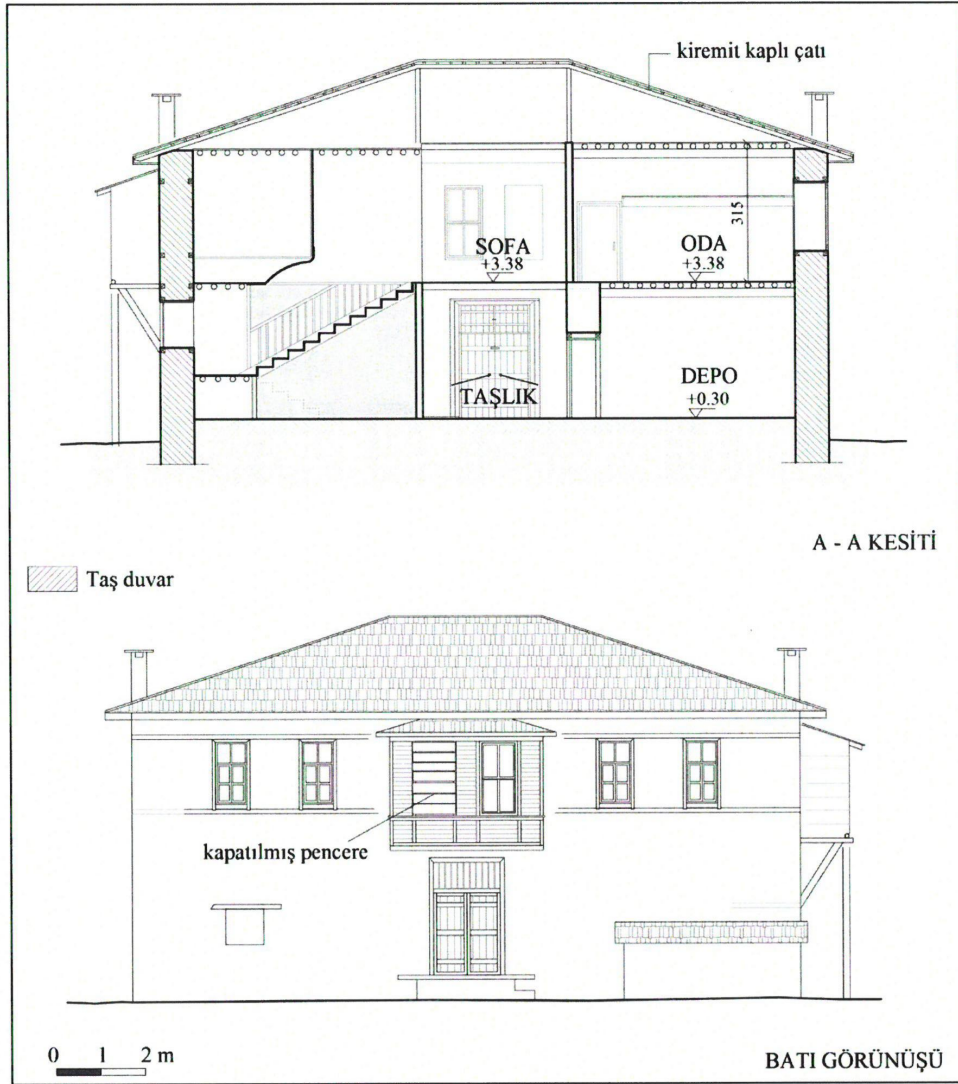
Şekil 4.75. 6 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

İki katlı konutun dış duvarları taş, üst örtüsü ise dört yöne eğimli alaturka kiremit kaplı çatıdır. Birinci kata çıkışı sağlayan merdiven sofa'nın uzun kenarında ve mekanlar arasında yer almaktadır. Yapı çalışmada kapalı sofa'lı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.76 ve Şekil 4.77).

Üst katta kuzey ve güney cepheye bakan odalar ve ortada oda kapılarının açıldığı sofa yer almaktadır. Sofa'nın bahçeye bakan batı cephesinde bir çıkma yer almaktadır. Sofa'nın doğuya bakan cephesinde bulunan iki adet pencere ise günümüzde kapatılmıştır. Konut zemin katının planı ve mekan sayısı üst katla aynı olup, burada 4 adet depo bulunmaktadır. Ahır-samanlık olarak kullanılan mekanlar ise konut dışında ayrı birimler olarak düzenlenmiştir.

Şekil 4.76. 6 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Şekil 4.77. 6 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

Örnek konut-6 plan özellikleri açısından Antalya Kenti'nin ilk kuruluş alanı olan Kaleiçi bölgesinde yer alan konutlarla benzerlik göstermektedir. Yüksekliğin fazla olması, geniş odalar, ahşap süslemeli ocak ve dolaplar, zemin katta bulunan taşlık ve taşlıktan yükselen merdivenin konumu konutların benzer özellikleri arasındadır. Ancak konutun şimdiki sahibinden edinilen bilgi ve yerinde yapılan gözlemler neticesinde inşa edildikten ve bir süre kullanıldıktan sonra konutta soğuk iklim şartlarına karşı bir takım önlemlerin alındığı tespit edilmiştir. Tavan yüksekliğinin ikinci bir yatay bölme ile azaltılması, oda genişliğinin düşey ahşap duvarlarla daraltılması ve bazı pencerelerin kapatılarak iptal edilmesi bu durumu doğrulamaktadır.

4.6.1.7. Kargın Mahallesi, örnek konut-7

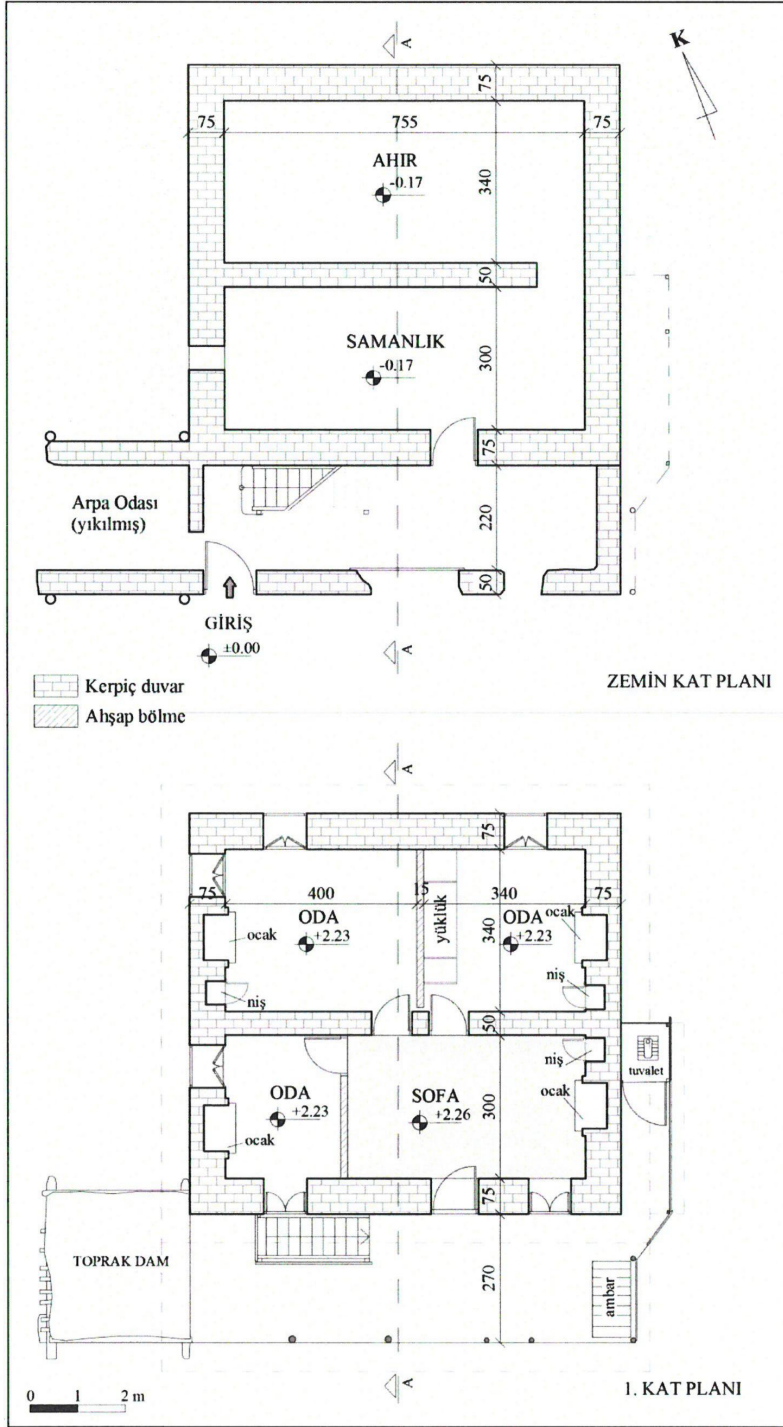
Örnek konut-7 Kargın Mahallesi'nde yer almaktadır. Bir ova yerleşimi olan Kargın Korkuteli ilçe merkezinin kuzeydoğusundadır. Alüvyonlu topraklara sahip düz bir arazi üzerinde konumlanan yerleşimin deniz seviyesinden olan yüksekliği ortalama 846 metredir (Şekil 4.78).

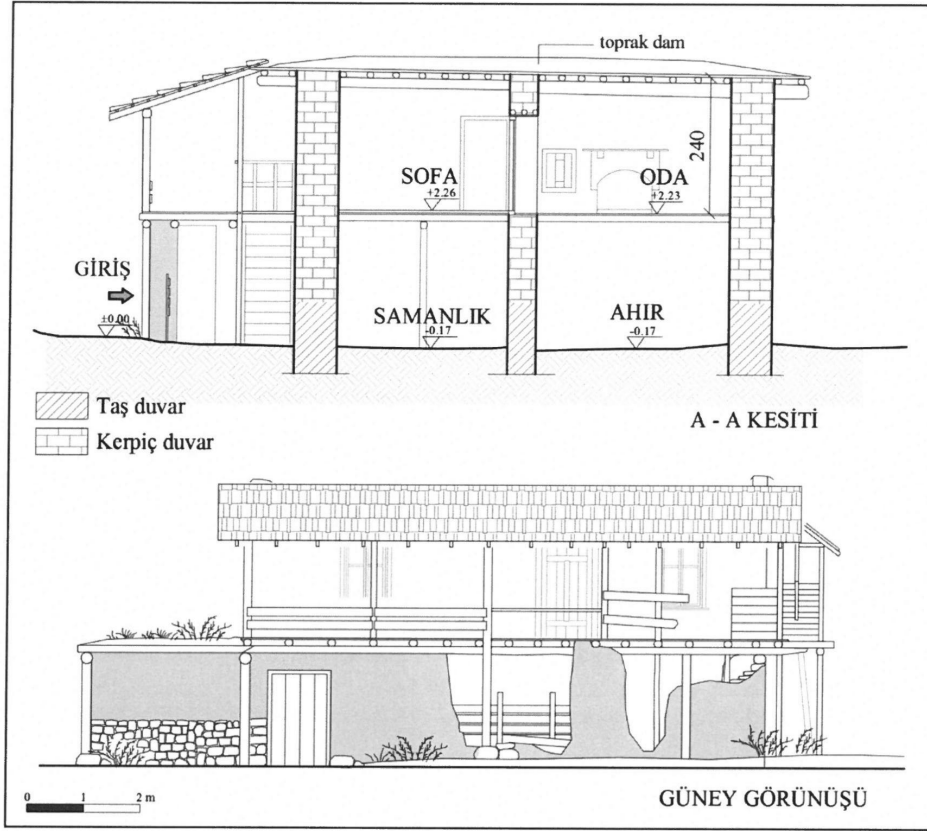
Şekil 4.78. 7 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

İki katlı yapı çalışmada kapalı sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.71). Birinci katında üç adet oda ve sofa; zemin katta ise ahır, samanlık ve kısmen yıkılmış olan ve arpa depolanan oda bulunmaktadır. Üst kata çıkışı sağlayan ahşap merdiven konutun açık sofası niteliğindeki yarı açık mekanına çıkmaktadır. Yine bu mekandan konutun doğu yönündeki duvarına bitişik olarak ahşap malzemedeki inşa edilen tuvalete ulaşılmaktadır. Her odada ve sofada ocak bulunmaktadır.

Üzeri toprak dam ile örtülü olan konutta merdivenin çıktığı yarı açık balkon ya da sofa görünümünde olan kısmın üzeri ise tek yöne eğimli, kiremit kaplı örtü ile kapatılmış (tura) bir mekan yer almaktadır. Konut dış duvarları temelden itibaren yaklaşık 130 cm taş, üzeri ise kerpiç malzeme ile örülmüştür (Şekil 4.80). İç duvarlar ise ahşap bölmeler şeklindedir.

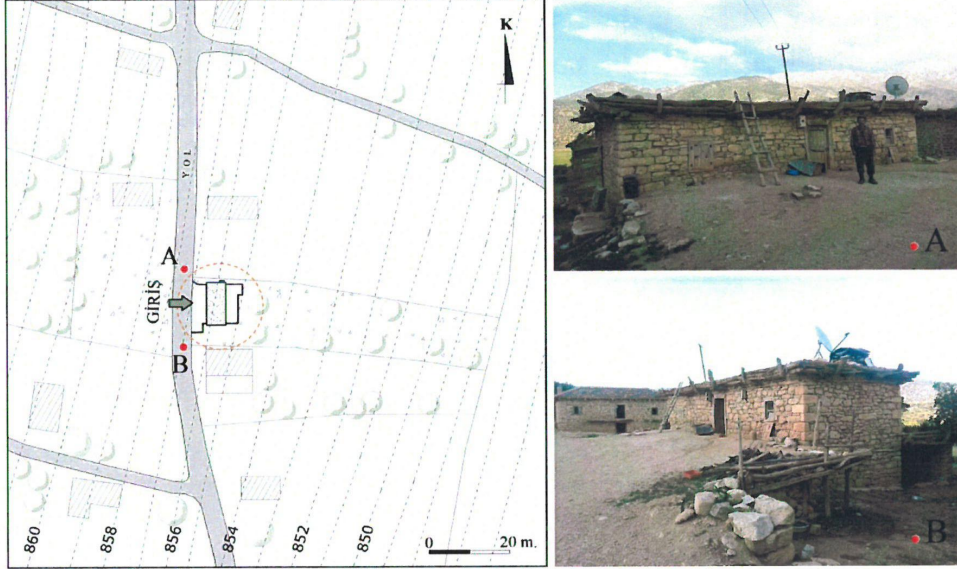
Şekil 4.79. 7 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

Şekil 4.80. 7 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.8. Beğiş Mahallesi, örnek konut-8

Örnek konut-8 Beğiş Mahallesi'ne bağlı bir yerleşim olan Beğiş Susuzu'nda yer almaktadır. Bir dağ eteği yerleşimi olan Beğiş Susuzu Korkuteli ilçe merkezinin güneyindedir. Neritik kireç taşları ile yüzeylenen Kömürcü Dağı'nın doğuya bakan eteğinde yer alan 8 nolu örnek konutun deniz seviyesinden olan yüksekliği ortalama 856 metredir (Şekil 4.81).

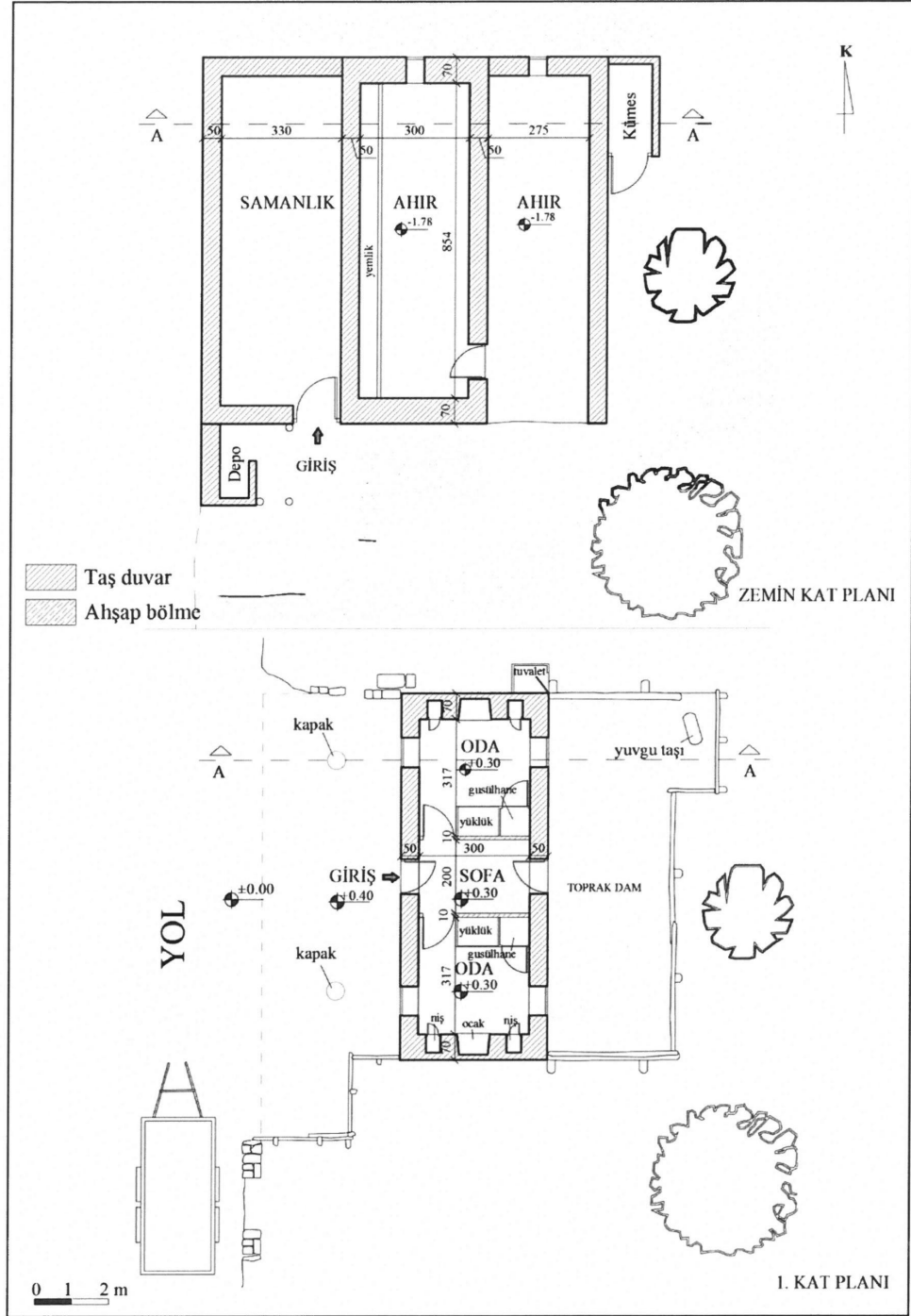

Şekil 4.81. 8 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

İki katlı konutun dış duvarları taş, üst örtüsü ise toprak dam olup çalışmada kapalı sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.82). Kat yüksekliği az olan konutun dış duvarları bölgede bol miktarda bulunan neritik kireç taşlarından inşa edilmiştir

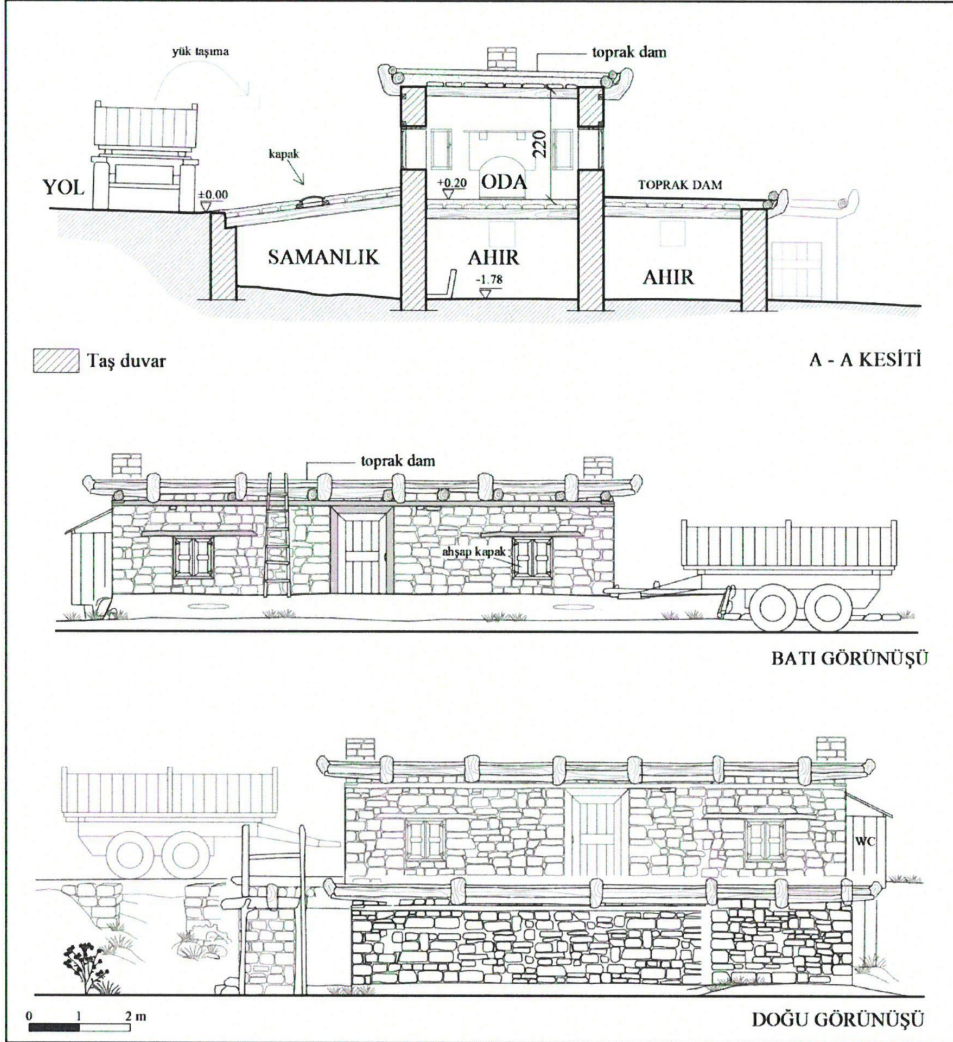
Her katın girişi farklı yönde olup birbirinden bağımsızdır. Üst katta küçük bir sofa ve iki oda bulunmaktadır. Sofanın batısındaki kapı yola açılmakta ve konuta girişi sağlamaktadır. Doğusundaki kapı ise hem tuvalete ulaşımı sağlamakta; hem de alt kattaki ahırın toprak dam olan üst örtüsüne buradan çıkılmaktadır. Toprak zeminli bu açık alan teras olarak da kullanılmaktadır.

Oldukça sade olan odalarda dış duvar kalınlığı içerisine yerleştirilmiş ocaklar, kapaklı nişler ve ara bölme duvarlarına bitişik olarak yapılmış yüklük ve gusülhaneler bulunmaktadır. Taş malzemenin tanıdığı imkanlar çerçevesinde ve iklim koşulları doğrultusunda tasarlanan pencereler küçük ölçülerdedir. Yaylacılığın ve göçebe yaşantının var olduğu yerleşimde dönemsel olarak kullanılan konutun pencerelerinin dışa bakan yüzeylerinde ahşap kapaklar bulunmaktadır. Kullanılmadığı durumlarda kapatılan bu kapaklar evi olumsuz iklim şartlarından korumaktadır.

Şekil 4.82. 8 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

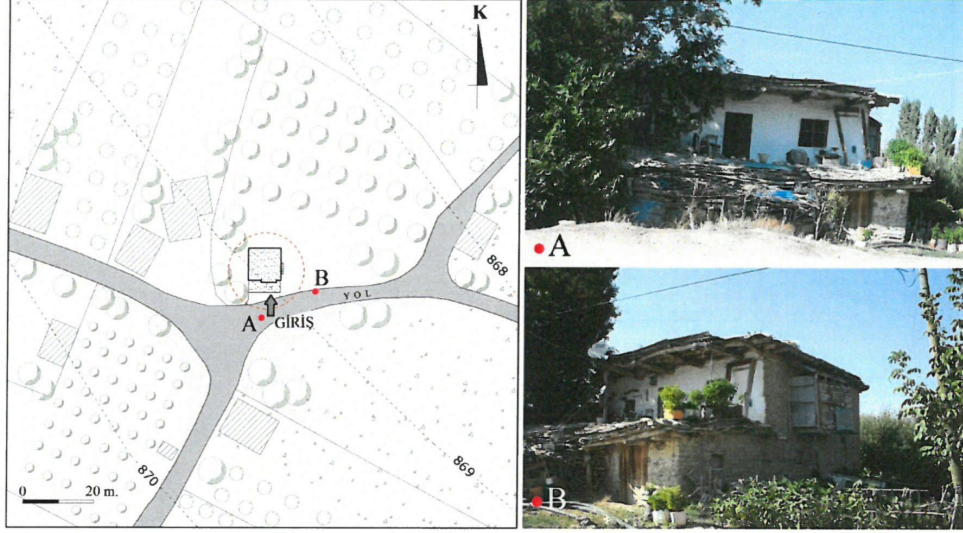
Zemin katta samanlık, ahır ve kümes bulunmaktadır. Yola bitişik olarak konumlanan samanlığın toprak olan üst örtüsünde iki adet açıklık bulunmaktadır. Kapaklarla kapalı olan bu açıklıklar yolda duran araçtan taşınan yükün taşınmasında kolaylık sağlaması amacıyla yapılmıştır. Böylelikle topoğrafik yapıdaki doğal eğim kullanılarak enerjiden ve zamandan tasarruf sağlanmıştır (4.83).

Şekil 4.83. 8 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri (Orijinal 2016)

4.6.1.9. Bayat Mahallesi, örnek konut-9

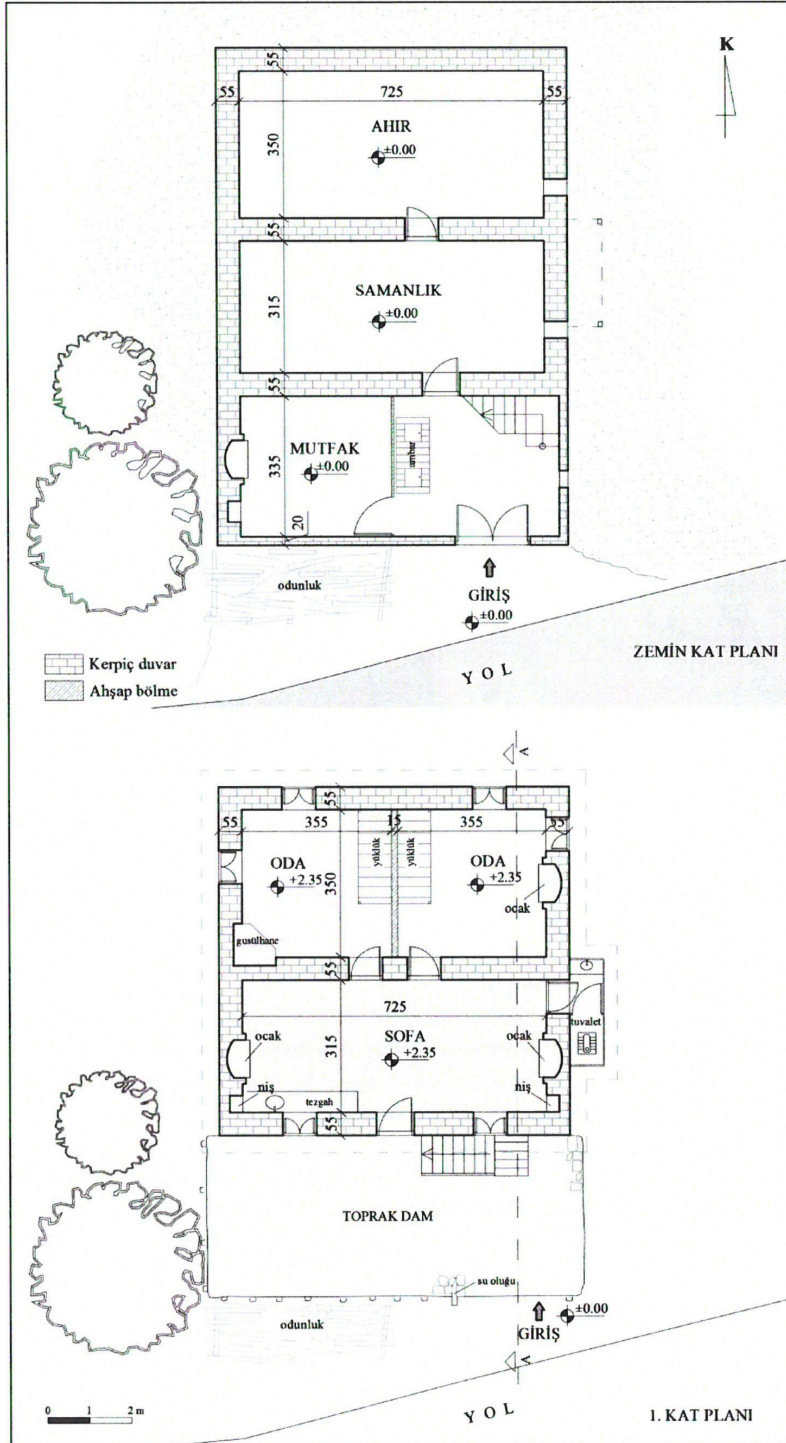
Örnek konut-9 bir ova yerleşimi olan Bayat Mahallesi'nde yer almaktadır. Düz bir arazi üzerinde olan konut deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 869 metre olan bir arazi üzerinde konumlanmaktadır (Şekil 4.84). Halen kullanılmakta olan konut orijinal olup, doğusu ve güneyinde kalan bahçelerde meyve ağaçları yetiştirilmektedir.

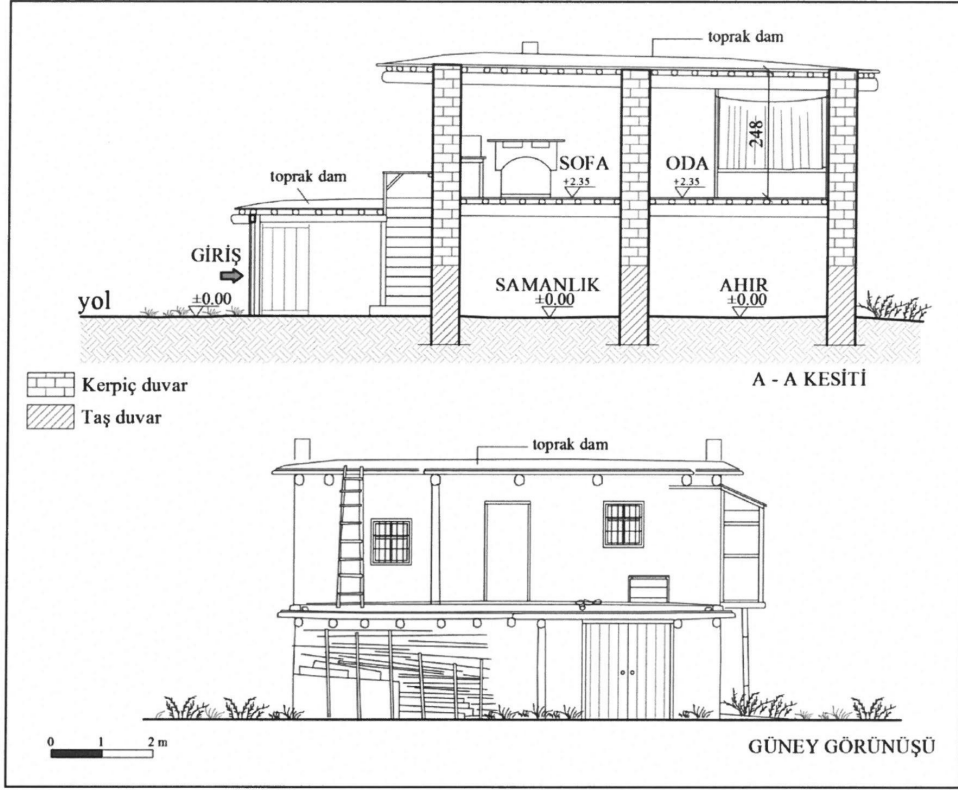
Şekil 4.84. 9 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü
(Orijinal 2016)

İki katlı konutun dış duvarları toprak hizasından ortalama 120 cm yukarıya kadar taş duvar, üst kısımları ise kerpiçtir. Üst örtü ise toprak damdır. Konuta giriş güneyinde bulunan yoldan olmaktadır. İki kanatlı ahşap kapı ile zemin kata girilmekte ve buradaki merdiven aracılığıyla üst kata çıkılmaktadır.

Yapı çalışmada kapalı sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.85 ve Şekil 4.86). Birinci katta bulunan sofanın kuzey kenarında yan yana iki oda ve doğu kenarından açılan bir kapı ile ulaşılan tuvalet yer almaktadır. Sofanın bir bölümüne tezgah eklenmiş olup bu alan mutfak olarak kullanılmaktadır. Oldukça sade bir plana sahip olan konutun zemin katında ahır, samanlık ve mutfak mekanları yer almaktadır. Mutfak ve giriş bölümünün üzerini örten toprak dam birinci katın terası gibi kullanılmaktadır.

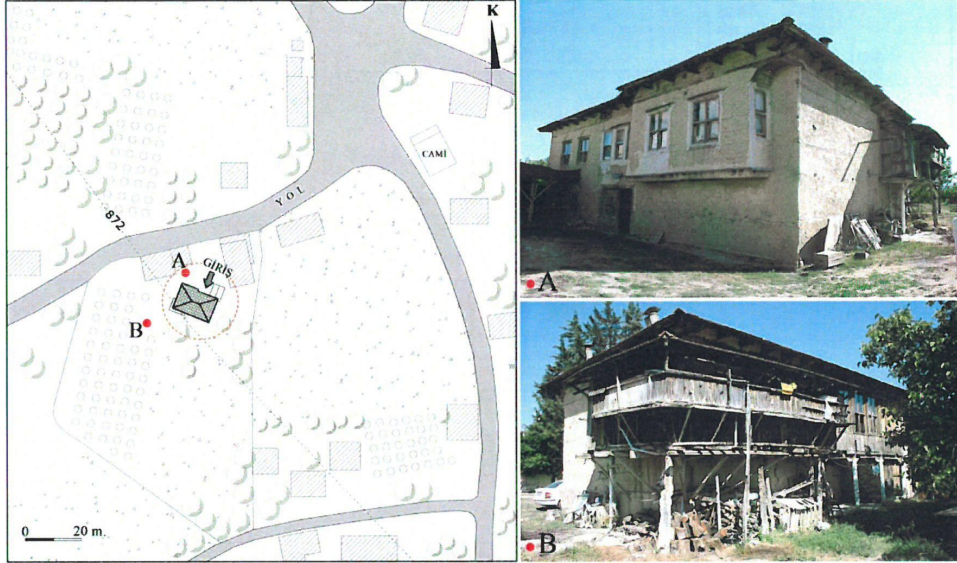
Şekil 4.85. 9 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

Şekil 4.86. 9 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.10. Bayat Mahallesi, örnek konut-10

Bayat Mahallesi'nde, düz bir arazi üzerinde yer alan örnek konut-10 deniz seviyesinden ortalama 872 m. yüksekliğindeki bir arazi üzerinde konumlanmaktadır (Şekil 4.87). İki katlı konutun dış duvarları toprak hizasından ortalama 120cm yukarıya kadar taş duvar, üst kısımları ise kerpiçtir. Üst örtüsü dört yöne eğimli kiremit kaplı çatıdır.

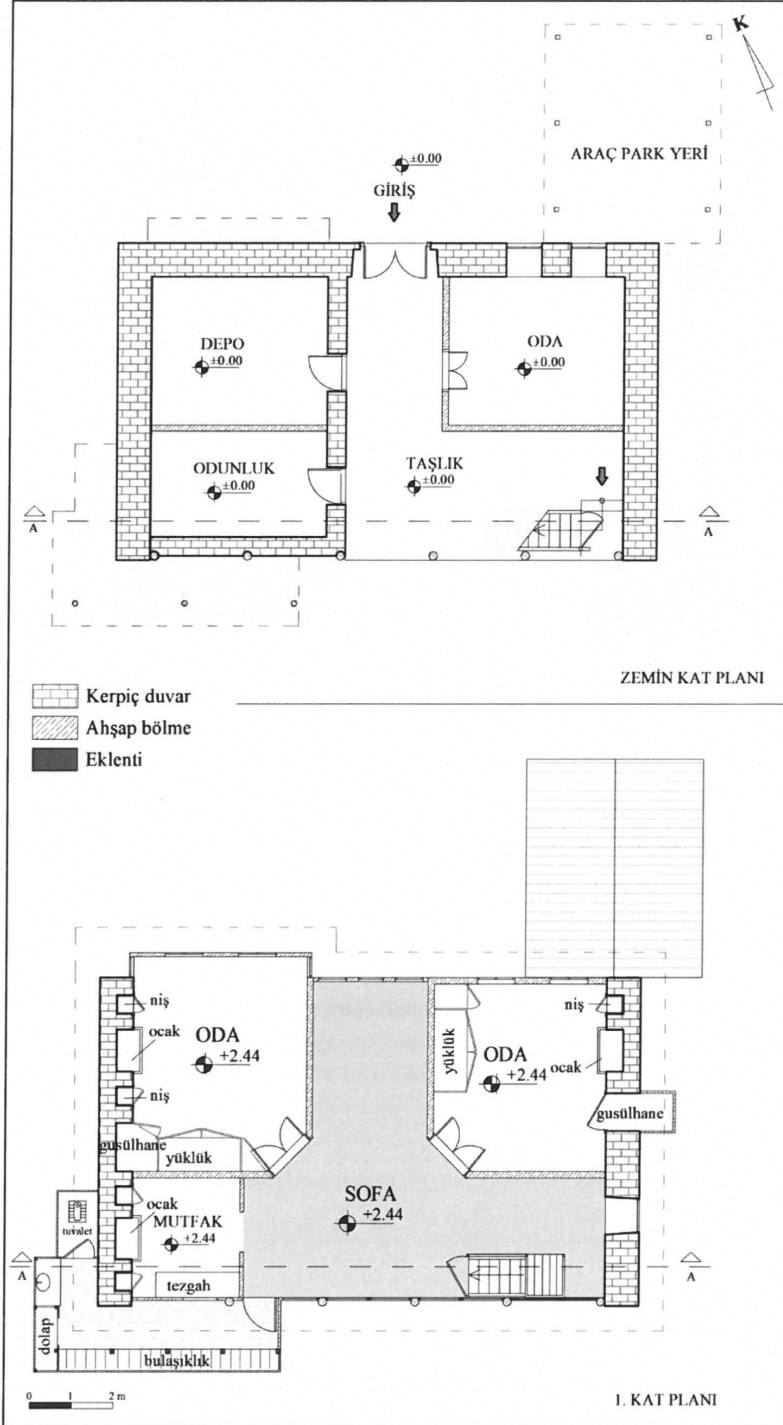

Şekil 4.87. 10 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

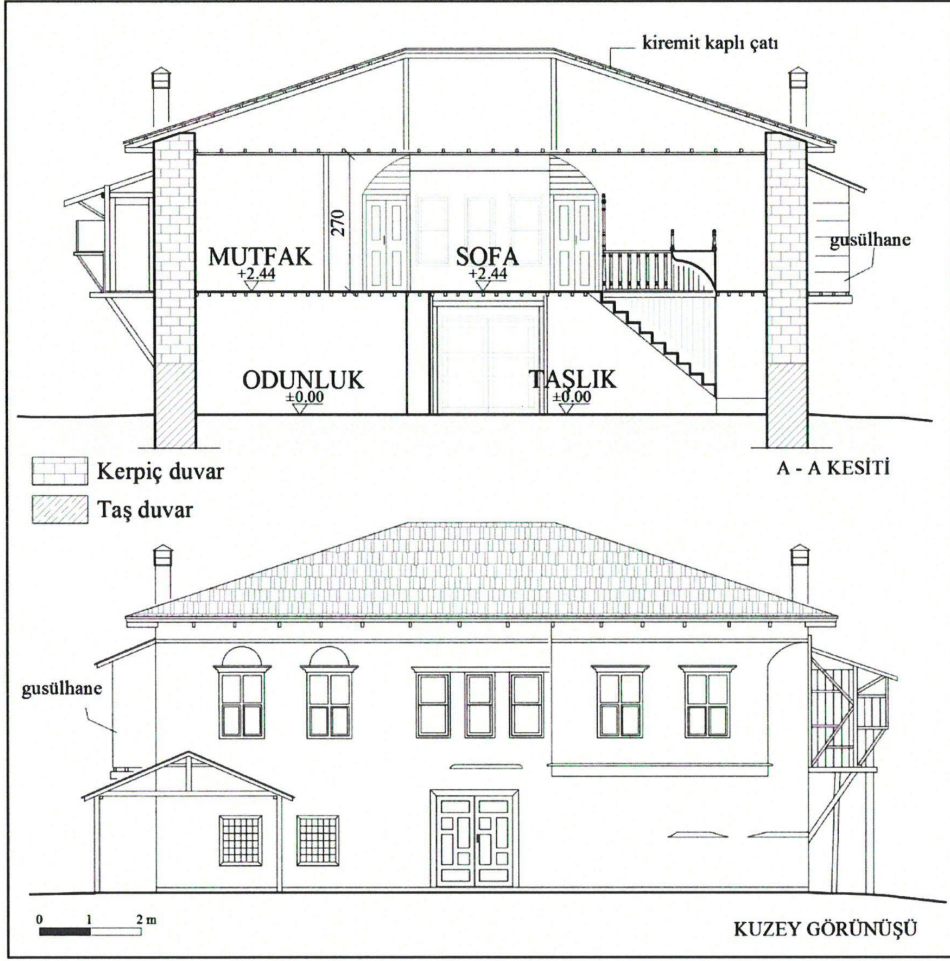
Konutun güneye bakan cephesinde yer alan sofanın açık olduğu ancak iklim koşullarından dolayı sonradan kapatıldığı konut sahibinden öğrenilmiştir. Bu nedenle orijinal durumu göz önünde bulundurularak çalışmada açık sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.88). Birinci katta 2 adet oda ve ortada oda kapılarının açıldığı sofa yer almaktadır. Sofanın bahçeye bakan güney cephesinin orijinalinde açık olduğu ancak sonradan kapatıldığı yapı sahibinden öğrenilmiştir.

Günümüzde yaz aylarında kullanılan konutun bir ağa evi olduğu iç mekandaki ahşap işçiliğinden de anlaşılmaktadır. Oda köşelerindeki kapılar, ocaklar, raflar ve dolaplar zengin ahşap süslemeleriyle bezenmiştir. Diğer konutlardan farklı olan özelliği gusülhanenin alışıldığı gibi yük-lük-dolap sistemi içerisinde olmayıp ayrı bir mekan olarak düşünülmesidir. Ahşap malzeme ile oluşturulan bu mekan dış cephede duvardan taşarak çıkma görüntüsü oluşturmaktadır (Şekil 4.89).

Dışarıdan konutu girişi sağlayan iki kanatlı ahşap kapı ile zemin kattaki taşlığa, buradan da bahçeye ve birinci kata ulaşımı sağlayan merdiven ile bahçeye ulaşılmaktadır. Zemin katta taşlık, 1 oda, depo ve odunluk bulunmaktadır.

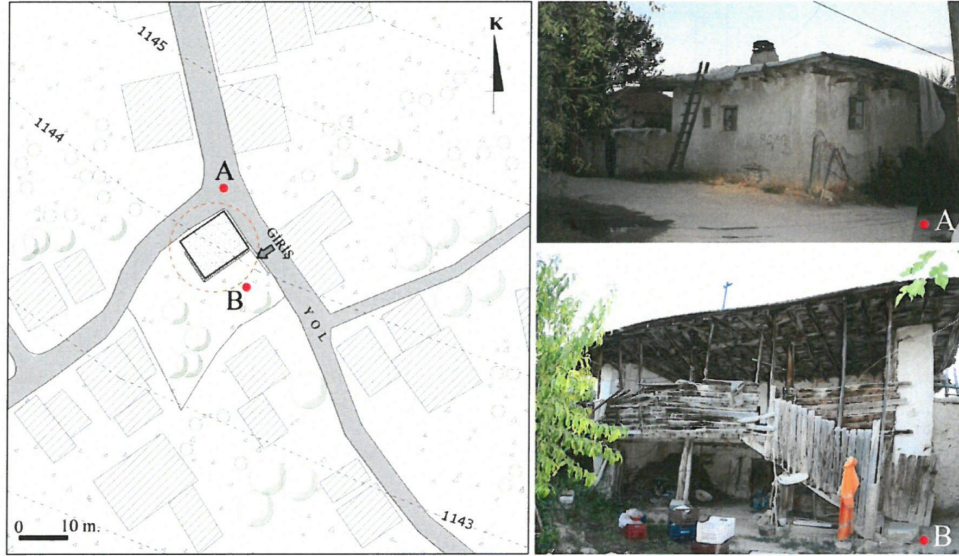
Şekil 4.88. 10 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

Şekil 4.89. 10 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.11. Sülekler Mahallesi, örnek konut-11

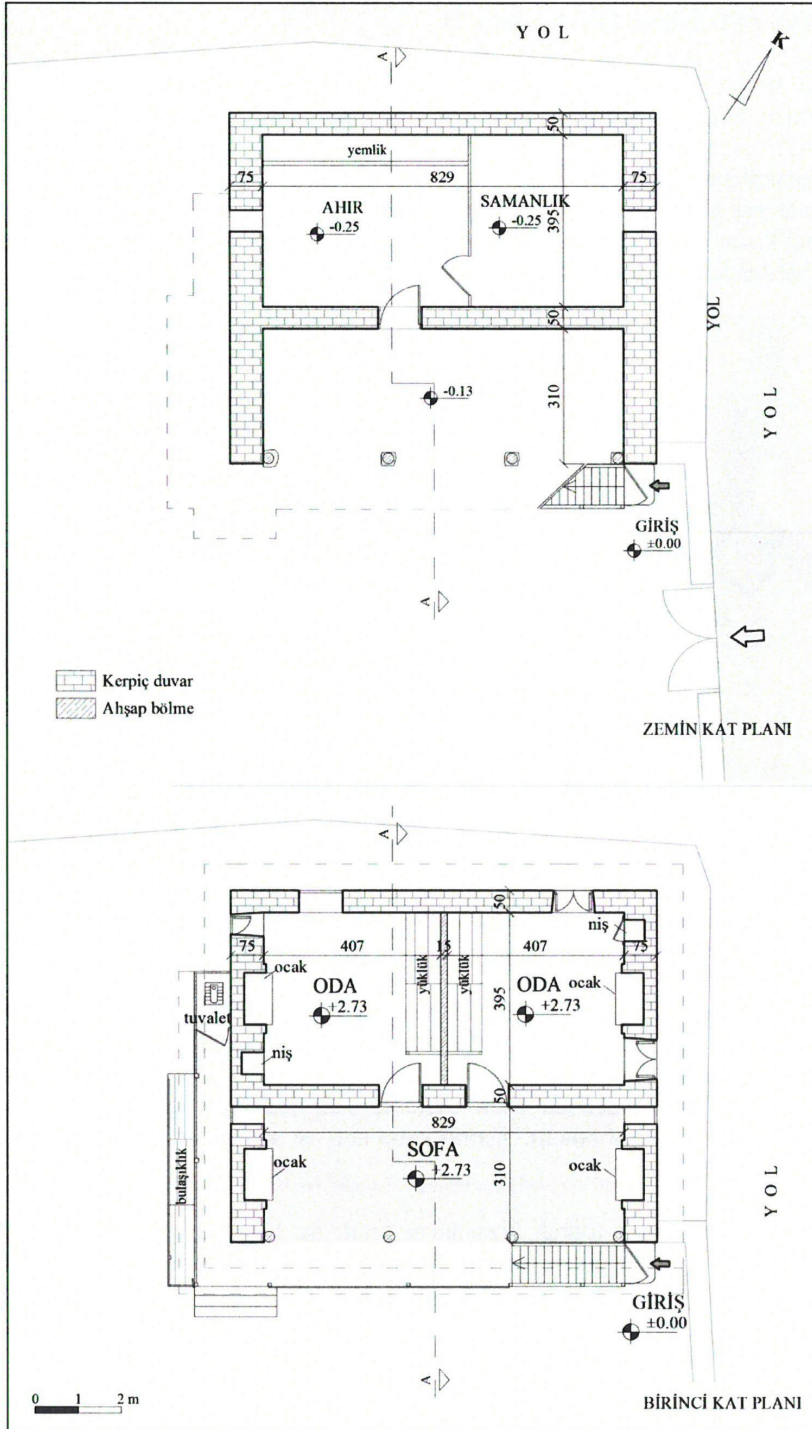
Örnek konut-11 Sülekler Mahallesi'nde yer almaktadır. Günümüzde daimi olarak kullanılan konut yüksekliği deniz seviyesinden 1144 metre olan düze yakın eğimli bir arazi üzerinde yer almaktadır. İki kenarından yolun geçtiği parselin kuzey köşesinde konumlanan konutun girişi doğusundan geçen yoldandır (Şekil 4.90). Konutun içinde yer aldığı parseli çevreleyen yüksek duvarların sadece doğudaki yola bakan taraftaki kısmı günümüze ulaşabilmiştir. Bu yoldan büyük ahşap kanatlı bir kapı ile girilen bahçeden konuta geçilmektedir.

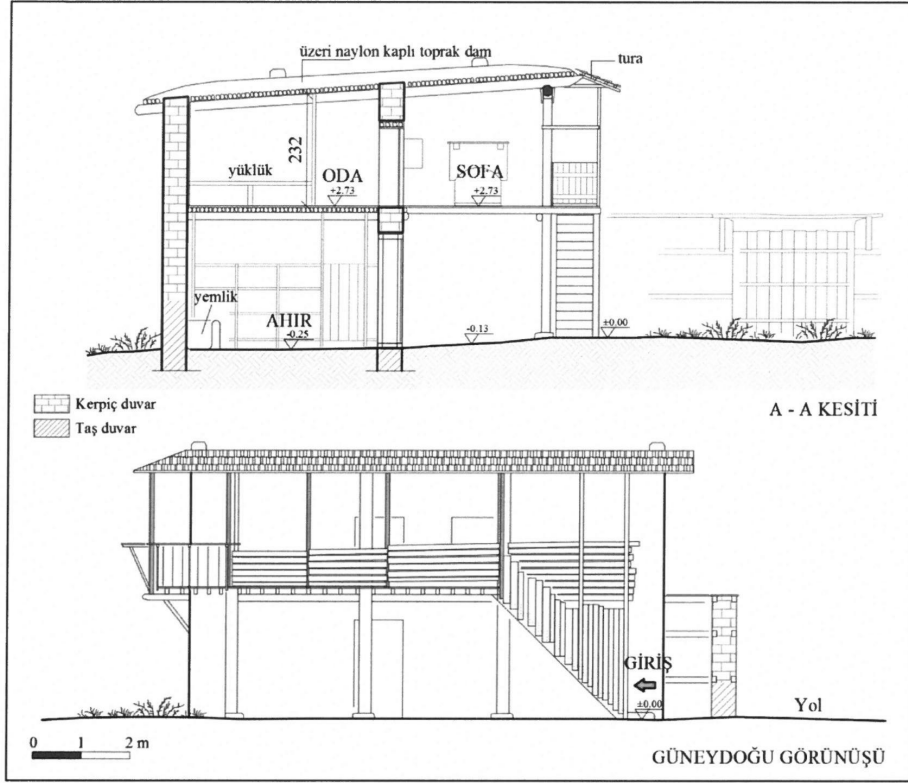
Şekil 4.90. 11 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

İki katlı konut çalışmada açık sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.91). Birinci katta 2 adet oda ve oda kapılarının açıldığı sofa yer almaktadır. Sofadan geçilerek ulaşılan tuvalet ise konutun batıya bakan dış duvarına bitişik olarak konumlanmaktadır. Her iki ucunda ocak bulunan sofa üst örtüsünü taşıyan ahşap dikmeler açık olan bahçe tarafındadır. Zemin katta ahır ve samanlık olarak kullanılan mekanlardan oluşmaktadır.

Konutun dış duvarları toprak hizasından ortalama 120cm yukarıya kadar taş duvar, üst kısımları ise kerpiç malzemeden yapılmıştır. Üst örtü toprak damdır. Ancak dış etkilerden korumak amacıyla üzeri naylon ile kapatılmıştır (Şekil 4.92).

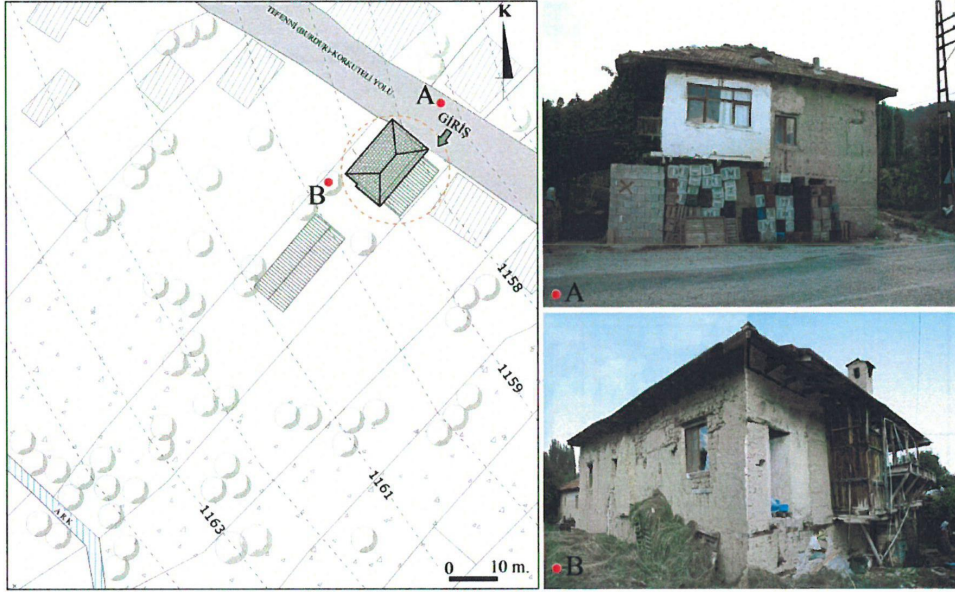
Şekil 4.91. 11 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

Şekil 4.92. 11 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.12. Sülekler Mahallesi, örnek konut-12

Sülekler Mahallesi'nde, düz bir arazi üzerinde olan örnek konut-12 deniz seviyesinden ortalama 1159 m. yüksekliğindeki bir arazi üzerinde konumlanmaktadır. Tefenni (Burdur)-Korkuteli ulaşım yolu üzerindeki konut bugün halen kullanılmaktadır (Şekil 4.93). 1960'lı yıllarda çekilen Boş Beşik adlı yerli filmde set olarak kullanılan bu konut günümüze kısmen değişerek ulaşmıştır. Aynı parsel içerisinde büyükbaş hayvanlar için inşa edilen yarı açık ahır da bulunmaktadır.

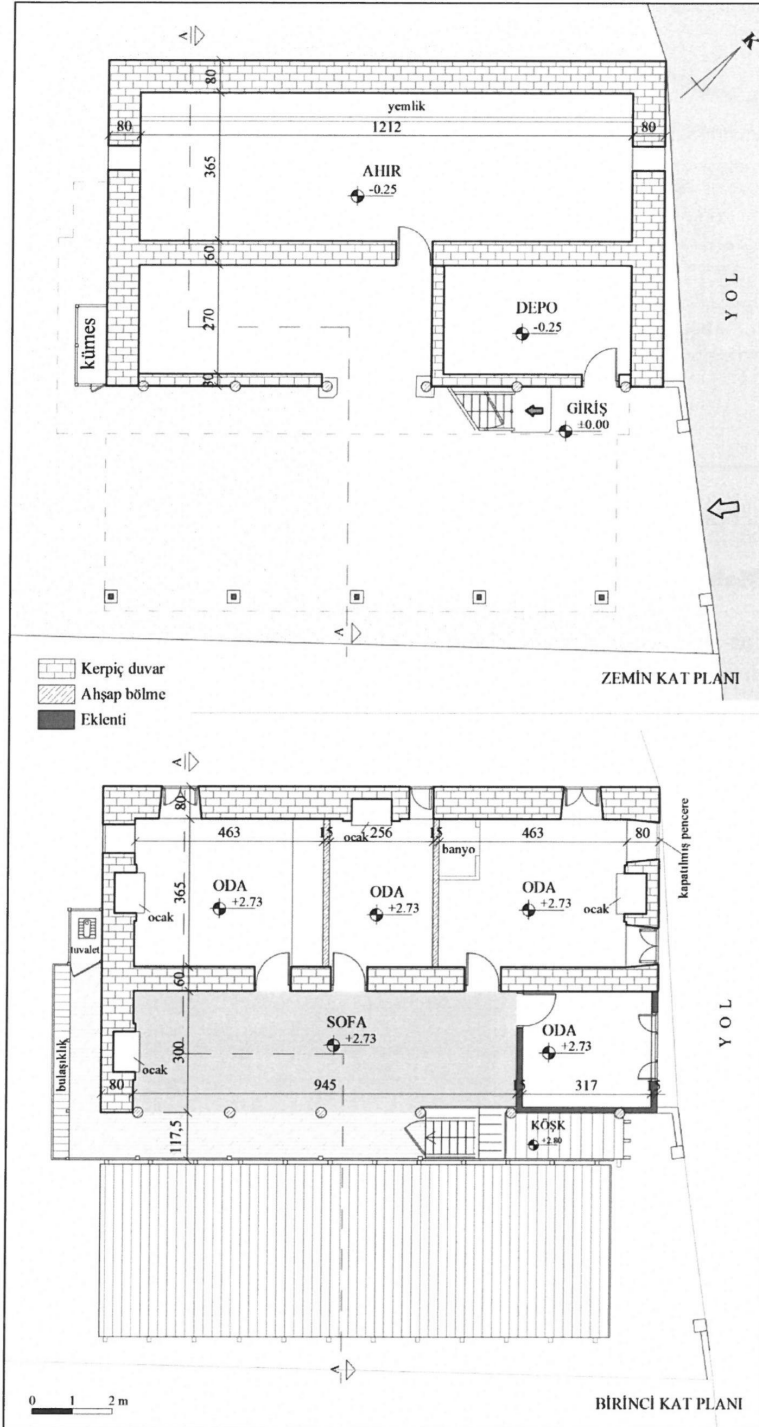

Şekil 4.93. 12 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

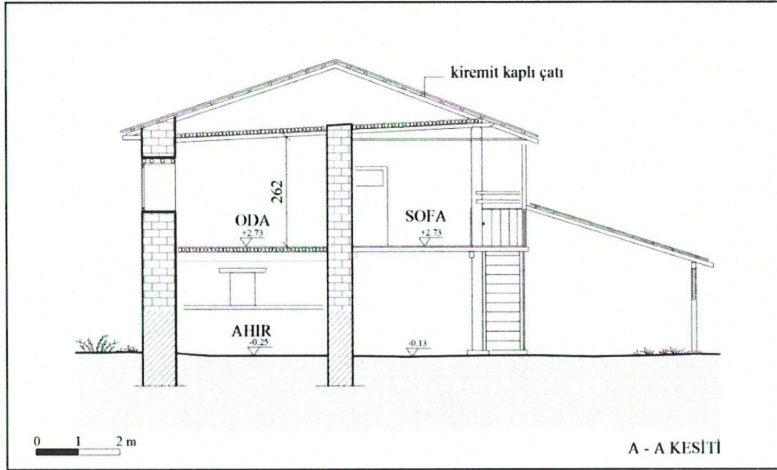
Konut çalışmada açık sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.94). Zemin katta ahır ve depo olarak kullanılan mekanlar vardır. 13 nolu örnek konut ile oldukça benzer olan bu konutun birinci katında 3 adet oda ve oda kapılarının açıldığı sofa yer almaktadır. Sofadan geçilerek ulaşılan tuvalet konutun batıya bakan dış duvarına bitişiktir. Üst örtüyü taşıyan ahşap dikmeler ise sofanın bahçeye açılan kenarında bulunmaktadır.

Dikdörtgen formlu sofanın her iki kısa kenarını oluşturan duvar içerisinde ocağın yer aldığı yapının sahibinden öğrenilmiştir. Ancak günümüzde sofanın yola bakan ucundaki dış duvarlar ve ocak kaldırılmış ve burada bir oda mekanı oluşturulmuştur.

İki katlı konutun dış duvarları toprak hizasından ortalama 120 cm yukarıya kadar taş duvar, üst kısımları ise kerpiçtir. Toprak dam olan üst örtüsü ise dört yöne eğimli kiremit kaplı çatı olarak değiştirilmiştir (Şekil 4.95).

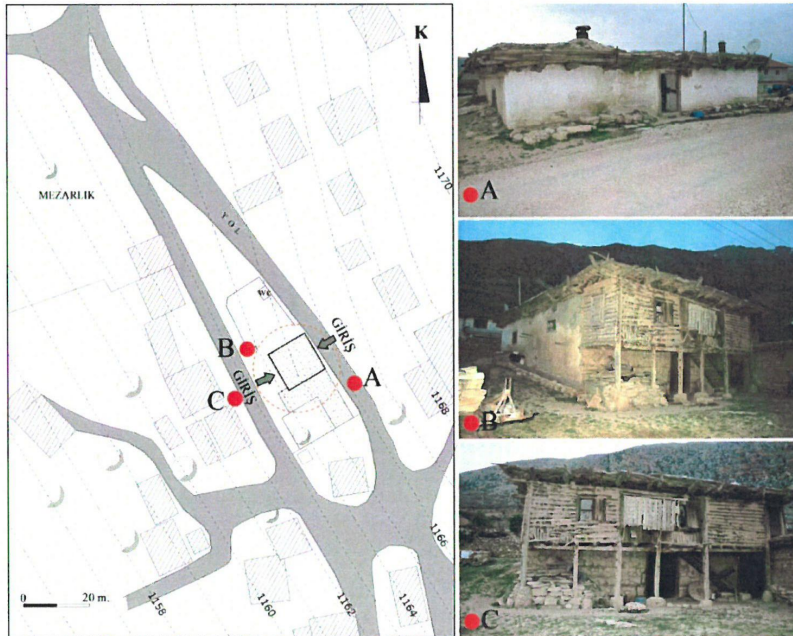
Şekil 4.94. 12 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

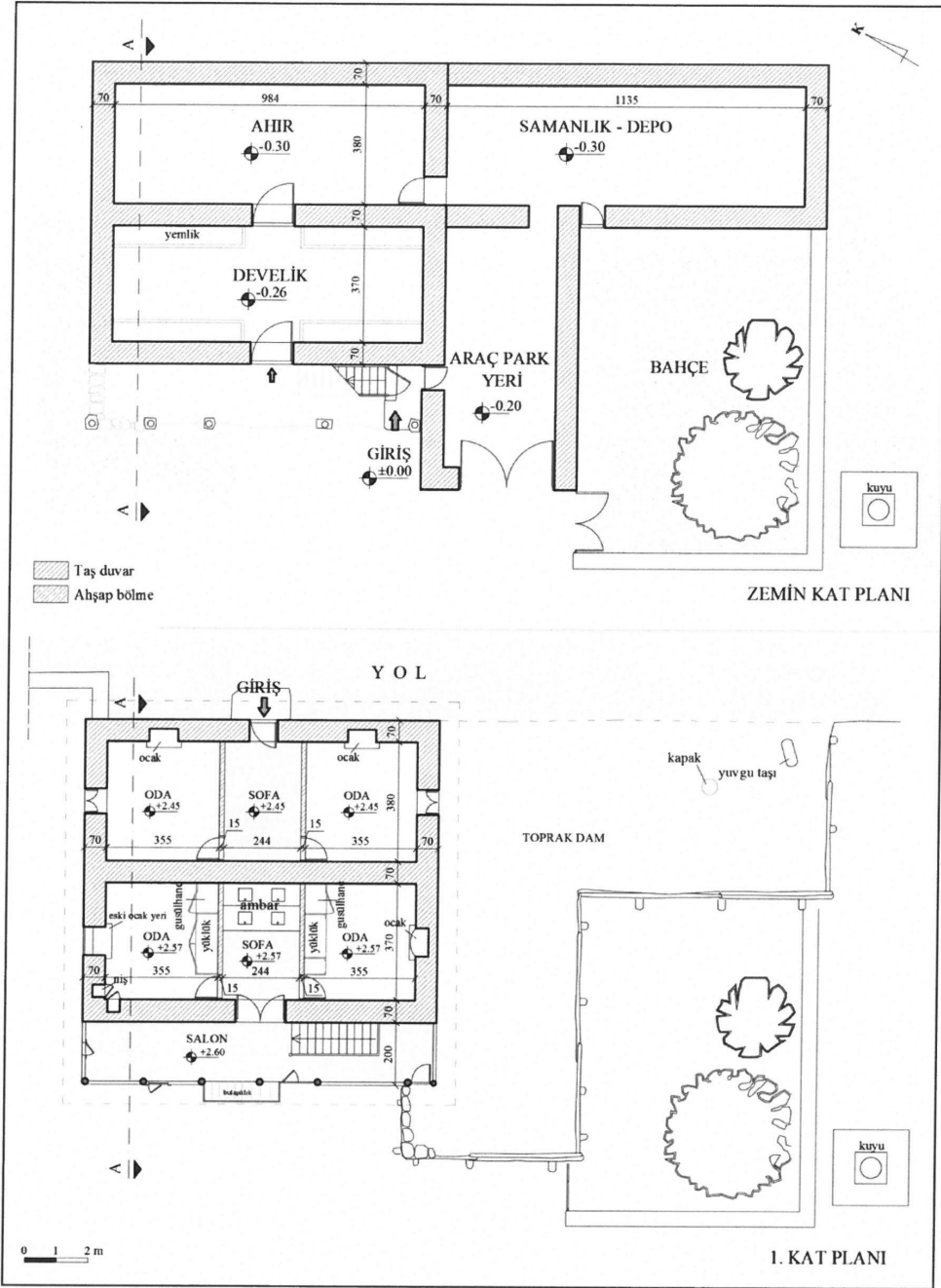
Şekil 4.95. 12 nolu örnek konutun kesiti (Orijinal 2016)

4.6.1.13. İmecik Mahallesi, örnek konut-13

Örnek konut-13 İmecik Mahallesi'nde yer almaktadır. Eğimli bir arazi üzerinde bulunan konut deniz seviyesinden ortalama 1165 m. yüksekliğindeki bir arazi üzerinde konumlanmaktadır (Şekil 4.96). Konut çalışmada kapalı sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.97).

Şekil 4.96. 13 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

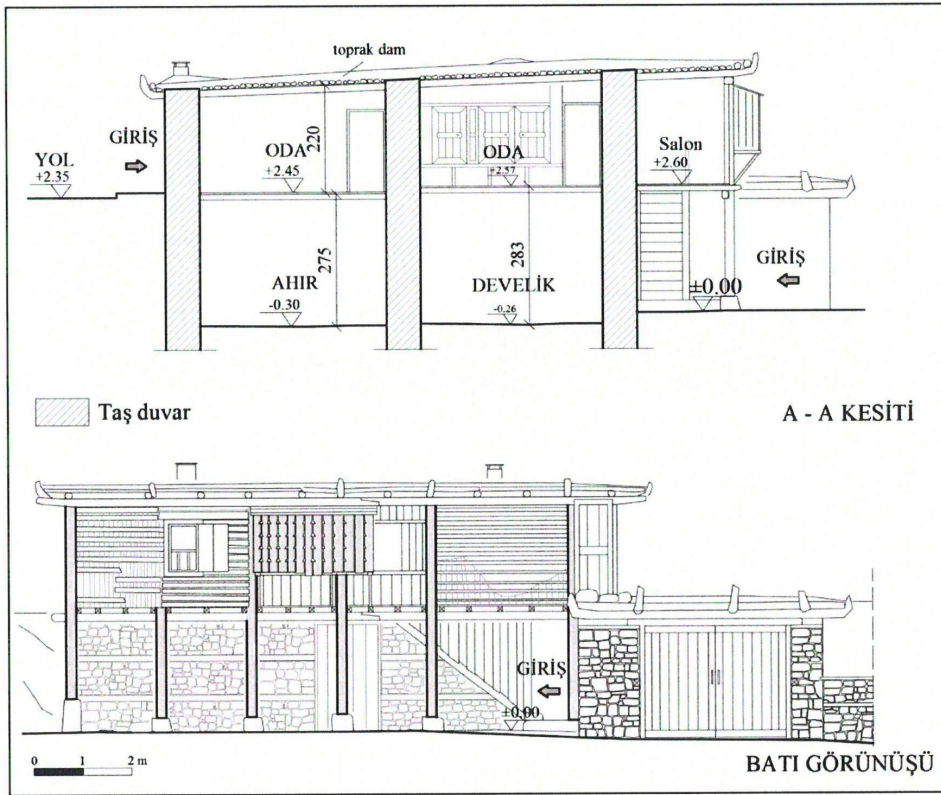

Şekil 4.97. 13 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

Konutun bulunduğu arsada doğudan batıya doğru azalan bir eğim vardır. Bu arazi yapısı değerlendirilerek bir tanesinin girişi doğudaki yoldan doğrudan, diğerinin ise batıdaki yoldan merdiven aracılığıyla olan iki bağımsız kat inşa edilmiştir. Her iki katta küçük bir iç sofa ve giriş kapıları karşılıklı iki oda bulunmaktadır. Zemin kat ise ortak olup batıdaki yoldan olmak üzere tek yönden girişlidir.

Zemin katta ahır ve develik mekanları vardır. Samanlık ve araç park yeri ise konuta bitişik olarak inşa edilmiştir. Bahçe ile de ilişkili olan bu mekanların üzerini örten toprak dam aynı zamanda üst katlar arasında geçişin sağlandığı bir bağlantı bölgesidir. Konuta ait tuvalet konuttan tamamen bağımsız olarak dışarıda konumlanmaktadır.

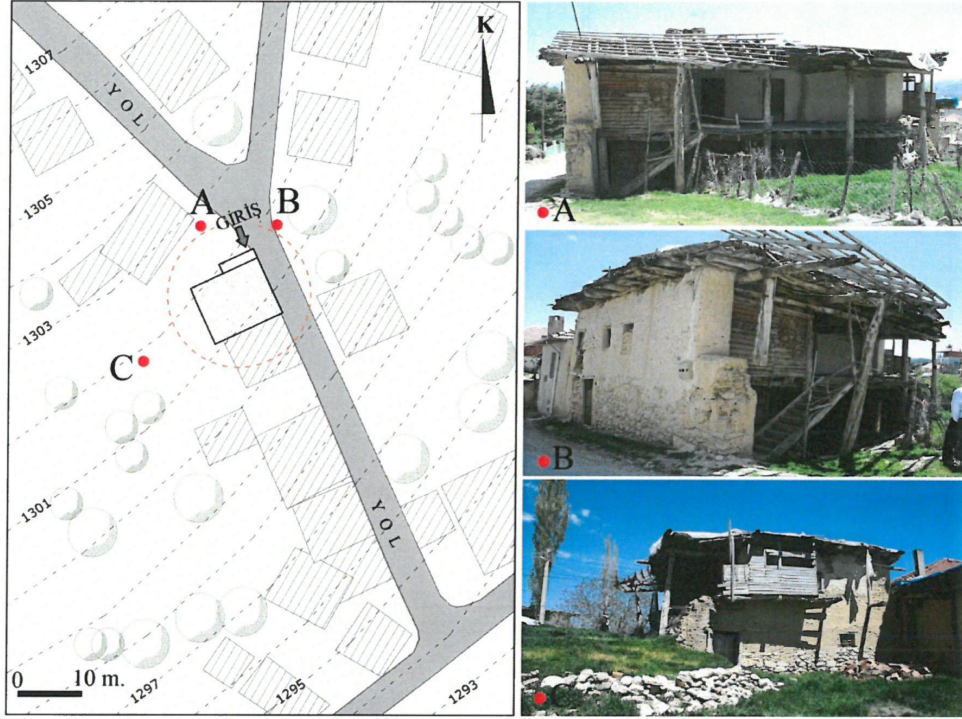
Dış duvarları taş malzemeden olan konutun iç duvarları ahşap bölme şeklindedir. Bölgede salon olarak adlandırılan merdivenin çıktığı kapalı mekan ise tamamen ahşap malzeme ile inşa edilmiştir. Dış sofa planında olan salonun batıya bakan cephesinde üst örtüyü taşıyan ahşap direkler yer almaktadır. Eşit aralıklarla yerleştirilen bu direkler zemin kata kadar inmektedir (Şekil 4.98).

Şekil 4.98. 13 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.14. Gümüşlü Mahallesi, örnek konut-14

Örnek konut-11 Gümüşlü Mahallesi'nde bulunmaktadır. Bir dağ eteği yerleşimi olan Gümüşlü Korkuteli ilçe merkezinin kuzeybatısındadır. Neritik kireç taşları ile yüzeylenen dağın doğuya bakan eteğinde olan konutun deniz seviyesinden olan yüksekliği ortalama 1301 metredir (Şekil 4.99).

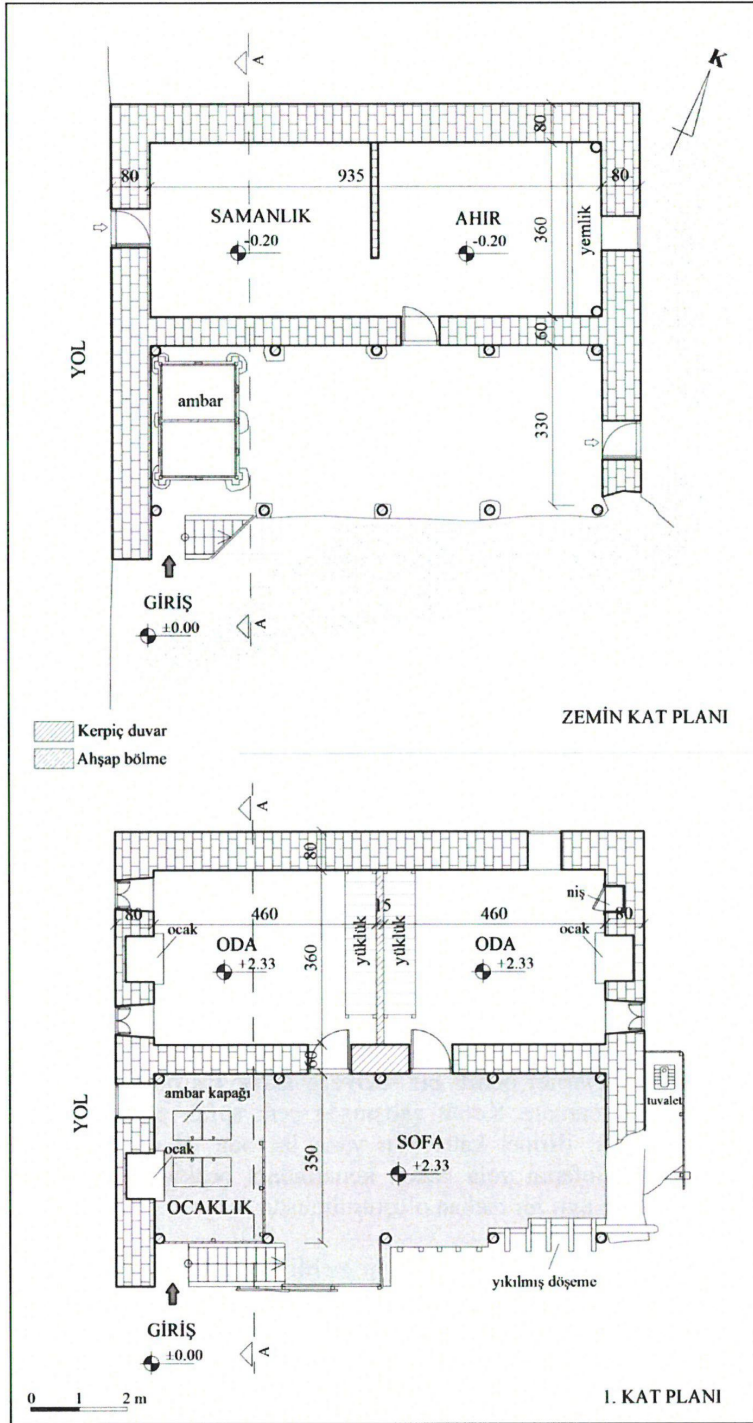

Şekil 4.99. 14 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

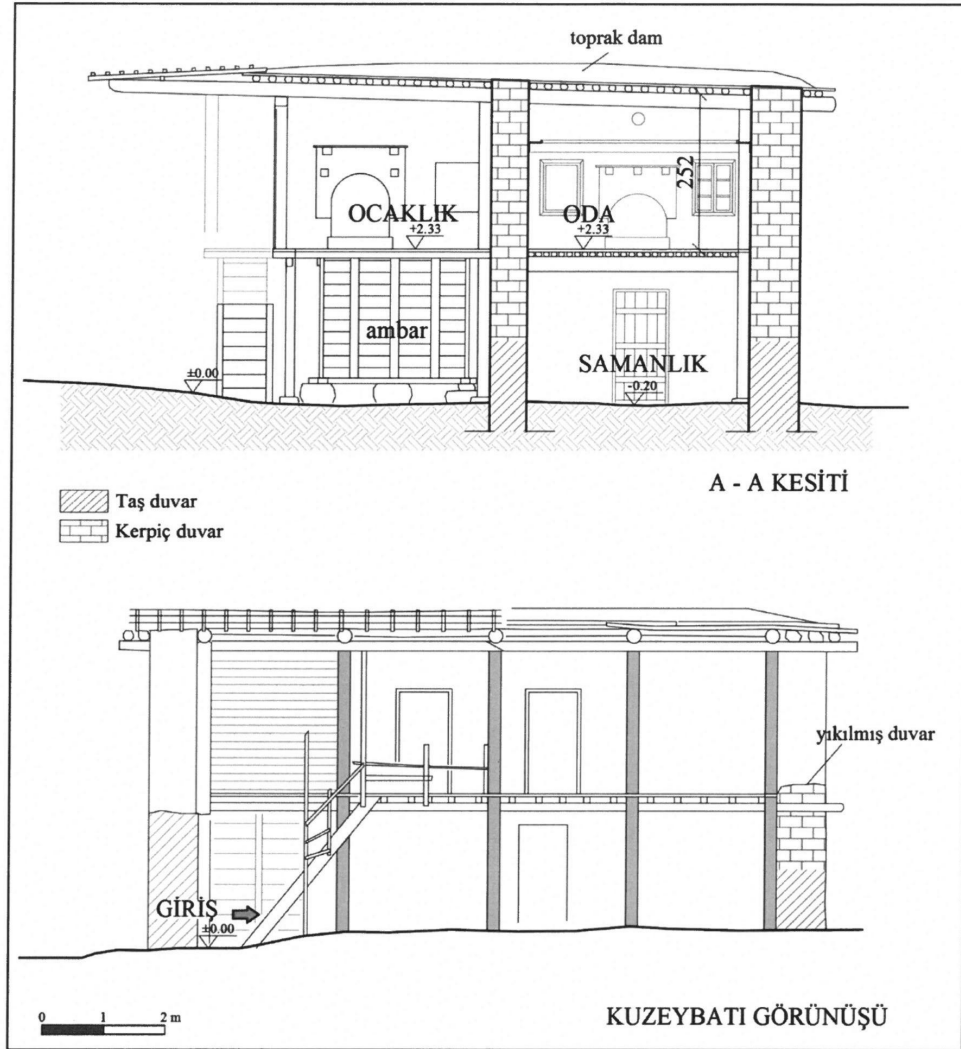
İki katlı konutun dış duvarları belirli bir seviyeye kadar taş olup üst kısımlar kerpiçtir. Üst örtü ise toprak damdır. Konut çalışmada açık sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.100). Birinci katta yan yana iki oda ve oda kapılarının açıldığı sofa yer almaktadır. Sofanın yola bakan kenarındaki ocaklık ahşap bölücü malzeme ile sofadan ayrılmış ve ayrı bir mekan oluşturulmuştur.

Zeminden birinci kata ulaşımı sağlayan ahşap merdiven sofanın bahçeye bakan kenarına bitişik olarak uzanan koridora çıkmaktadır. Bu koridor aracılığıyla ulaşılan tuvalet ve sofanın batı duvarı günümüzde kısmen yıkılmış durumdadır.

Zemin katta samanlık ve ahır mekanlarının yanı sıra bir de ambar bulunmaktadır. Büyük blok taşlar üzerine oturtulan ambar, tahılın saklandığı büyük bir sandık görünümündedir. Kapakları ocaklık bölümüne açılan ambar günümüzde kullanılmamaktadır (Şekil 4.101).

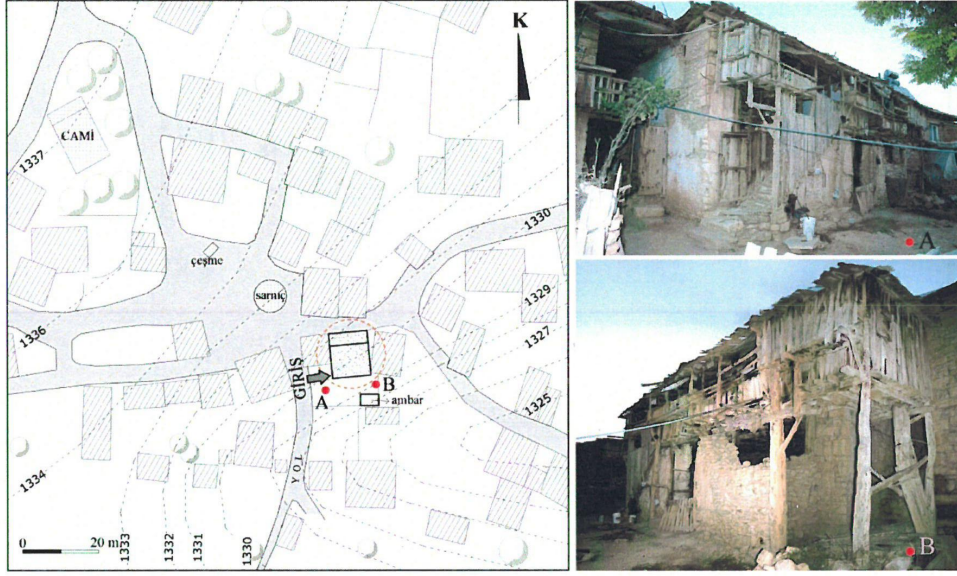
Şekil 4.100. 14 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

Şekil 4.101. 14 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.15. Avdan Mahallesi, örnek konut-15

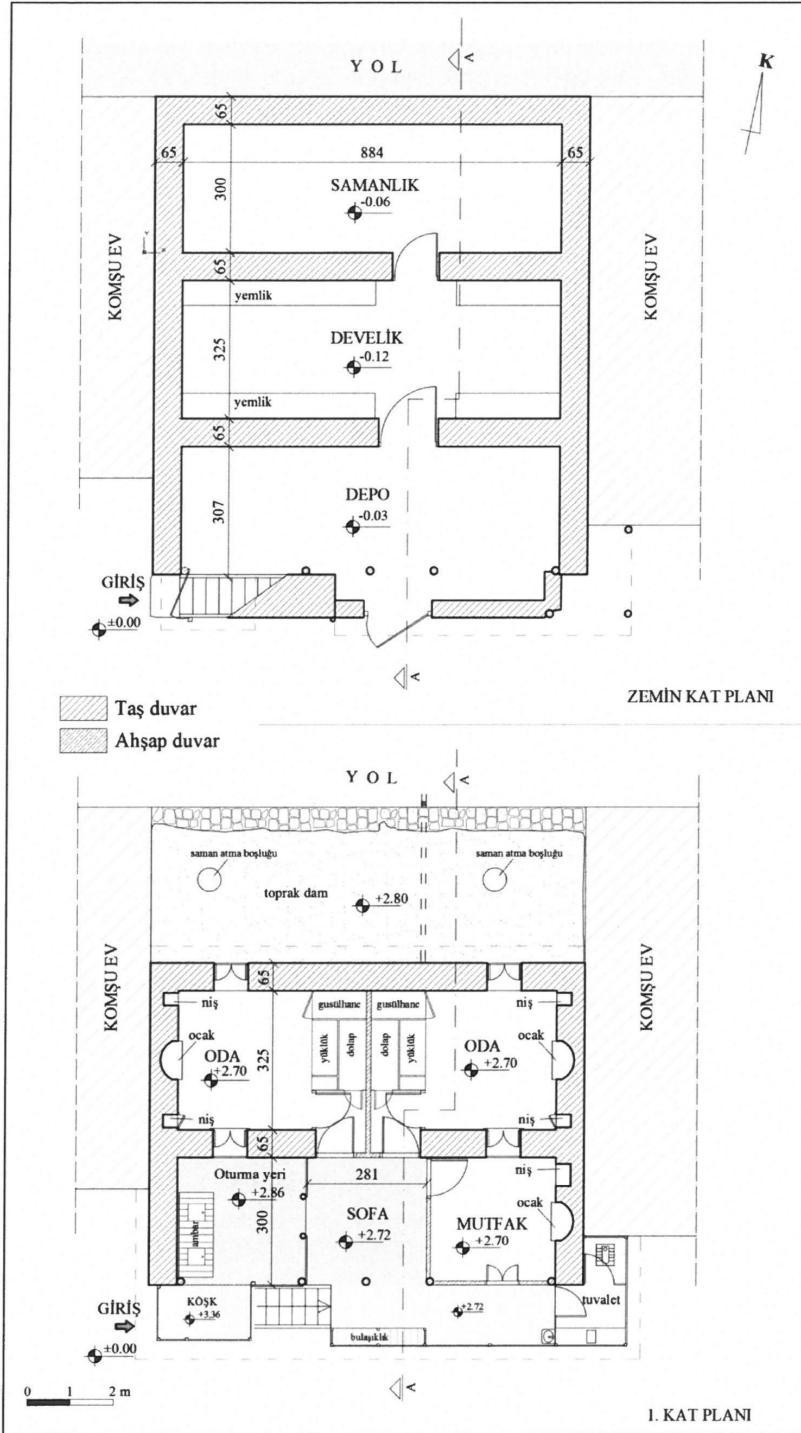
Örnek konut-15 Avdan Mahallesi'nde yer almaktadır. Eğimli bir arazi üzerinde olan konut deniz seviyesinden ortalama 1331 metre yüksekliğinde bir arazi üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.102). İki katlı konut doğusunda ve batısında bulunan konutlara bitişiktir. Dış duvarları taş olup üst örtüsü toprak damdır.

Şekil 4.102. 15 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

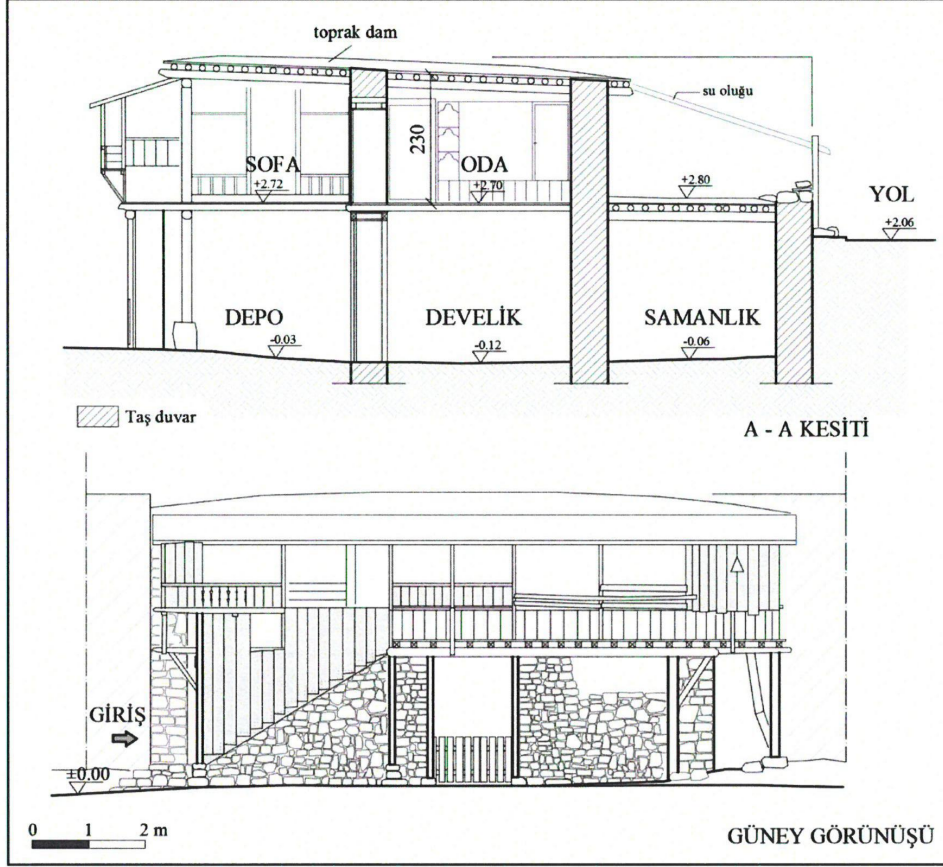
Yapı çalışmada açık sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.103). Üst katta 2 adet oda, mutfak ve ortada oda kapılarının açıldığı sofa yer almaktadır. Bu örnek konutta sofanın sirkülasyon amaçlı kullanılan bölümünden ayrı olarak düzenlenen oturma bölümü bulunmaktadır. Örnek konut-1'de görülen ocaklık bölümüne benzer şekilde zemini sofa zemininden bir basamak ile yükseltile bu oturma bölümü ahşap direklerle üçüncü boyutta da ayrılmış ve kendi içinde özelleştirilmiştir.

Sofanın bahçeye bakan güney cephesinde merdivenin çıktığı dar bir koridor yer almaktadır. Bu koridorun batısında köşk, doğu ucunda ise tuvalet yer almaktadır. Üst örtüsü tek yöne eğimli olup ahşaptır (tura). Sofanın bahçe tarafında bulunan, bulaşıklık ya da abdestlik olarak adlandırılan tezgah görünümüne bölüm bahçeye doğru çıkma şeklinde yapılmıştır. Oturma amaçlı olarak kullanılan bu ahşap bölüm ayakkabılık olarak da kullanılabilir.

Şekil 4.103. 15 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planı (Orijinal 2016)

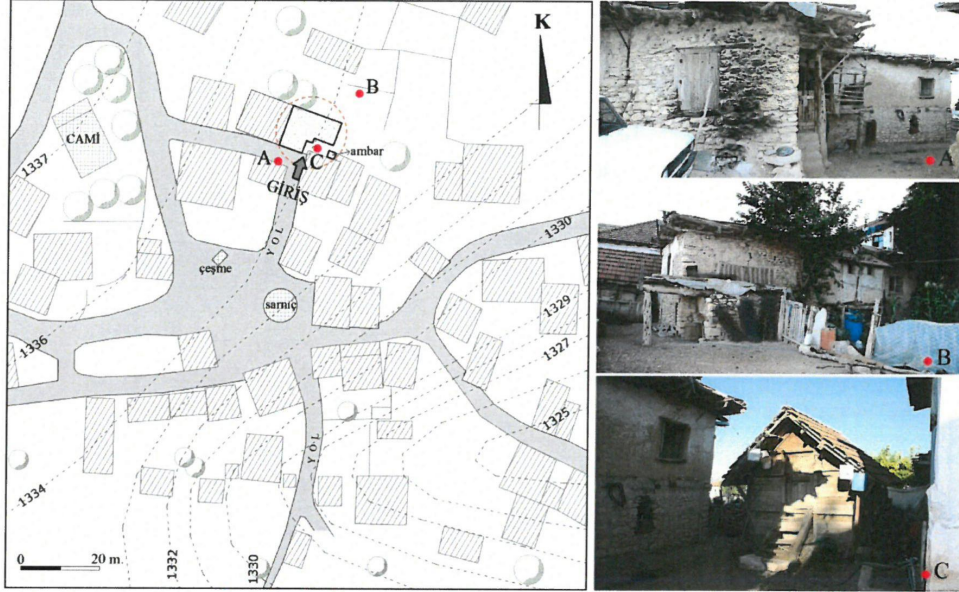
Konutun zemin katında samanlık, develik ve depo olarak kullanılan birimler bulunmaktadır. Develerin barınabilmesi amacıyla develik mekanında kat yüksekliğinin fazla olması gerekmektedir. Bu nedenle toprak zeminin kazılmasıyla giriş kotuna göre daha alçak bir zemin elde edilmekte ve yükseklik artırılmaktadır (Şekil 4.104).

Şekil 4.104. 15 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.16. Avdan Mahallesi, örnek konut-16

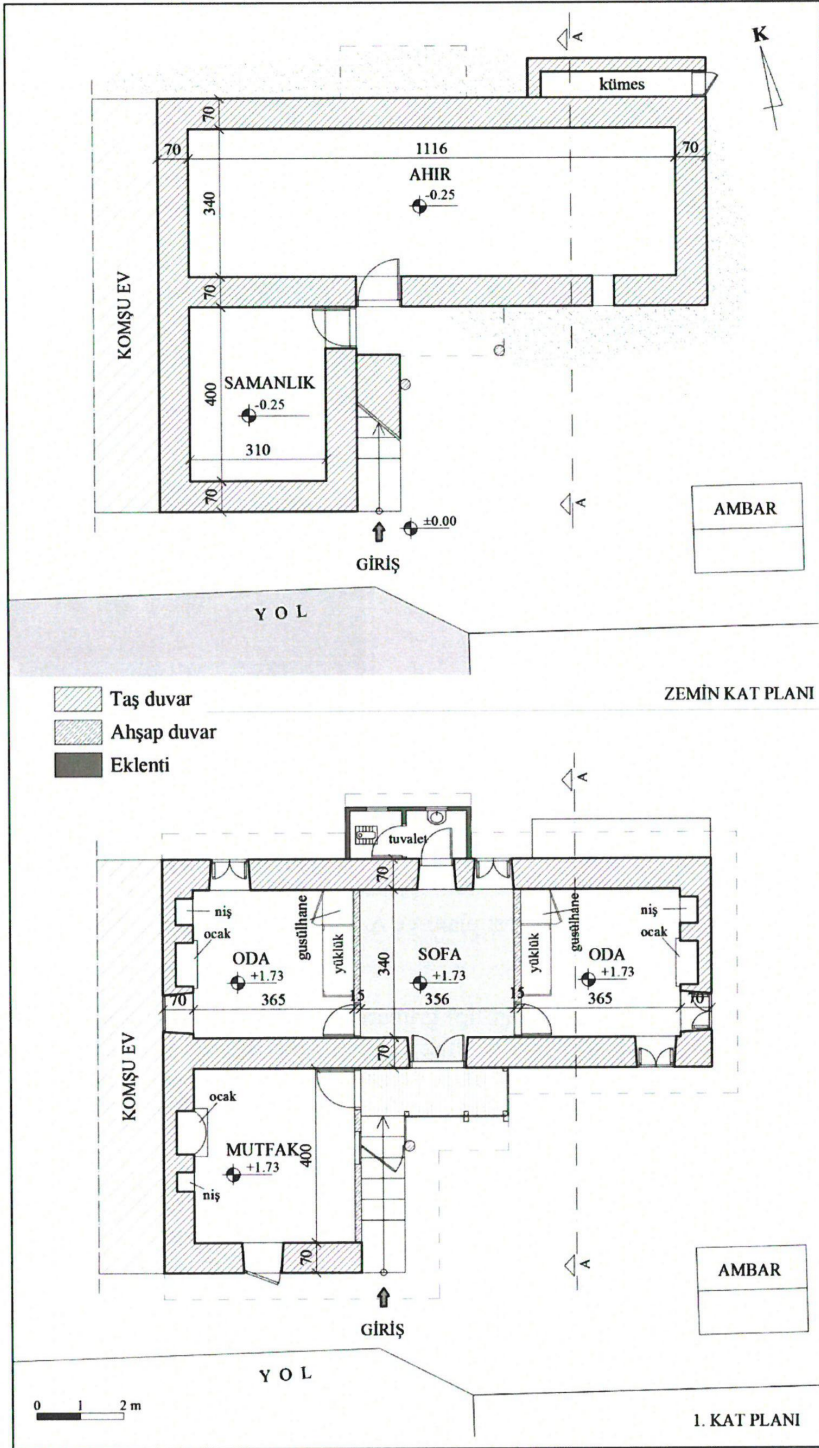
Örnek konut-16 Avdan Mahallesi'nde yer almaktadır. Hafif eğimli bir arazi üzerinde olan konut deniz seviyesinden ortalama 1334 m. yüksekliğindedir (Şekil 4.105). İki katlı konut doğusunda bulunan konut ile bitişiktir. Günümüzde sadece depo amaçlı kullanılan ve ihtiyaç olması halinde içerisindeki ocakta ekmeğin pişirildiği konutun sahibi bitişikte yer alan konutta ikamet etmektedir. Dış duvarları taş olan konutun, üst örtüsü toprak damdır.

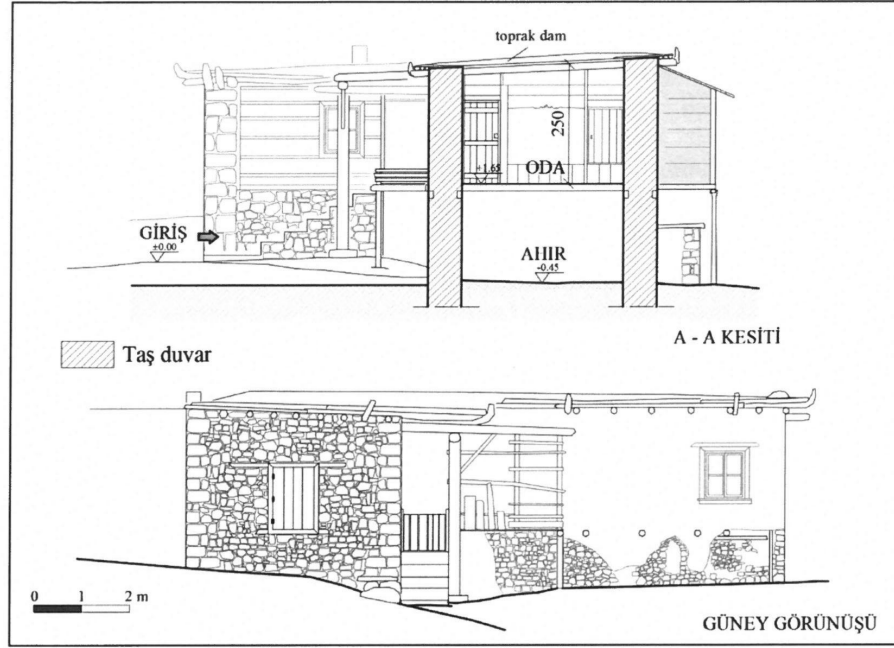
Şekil 4.105. 16 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

Konut çalışmada kapalı sofalı plan tipi grubunda sınıflandırılmıştır (Şekil 4.106 ve Şekil 4.107). Birinci katta 2 adet oda, mutfak ve ortada oda kapılarının açıldığı sofa yer almaktadır. Sofanın kuzeyinde yer alan tuvalet yıkılıp yeniden inşa edilerek yenilenmiştir. Zemin katta samanlık, ahır ve kümes olarak kullanılan birimler bulunmaktadır.

Konutun güneydoğu köşesinde, konuttan bağımsız olan ambar tahılların depolandığı bir yapıdır. Ahşap malzeme ile inşa edilen ambarın üzeri ise iki yöne eğimli, kiremit kaplı çatıdır.

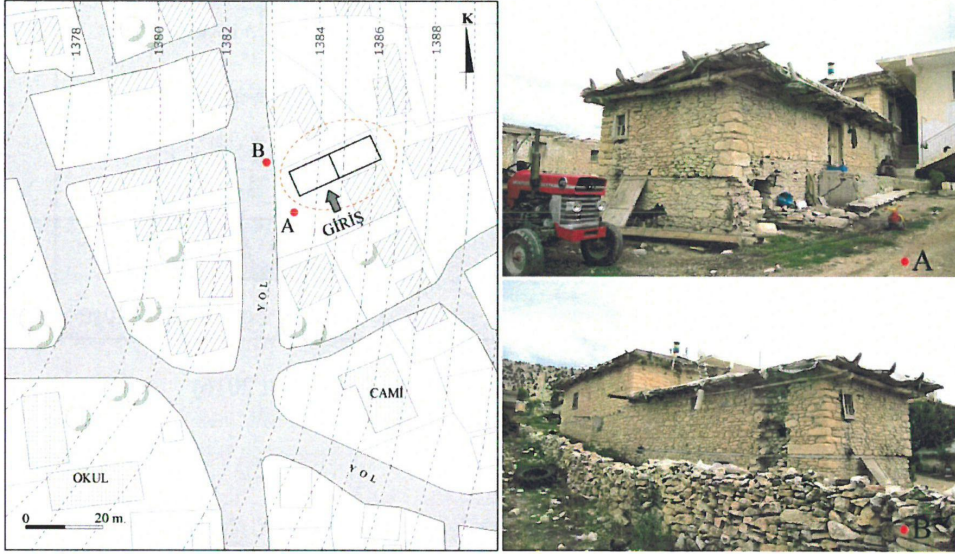
Şekil 4.106. 16 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Şekil 4.107. 16 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.17. Ulucak Mahallesi, örnek konut-17

Örnek konut-17 Ulucak Mahallesi'nde yer almaktadır. Bir dağ eteği yerleşimi olan Ulucak Korkuteli ilçe merkezinin güneyindedir. Neritik kireçtaşları ile yüzeylenmiş eğimli bir arazi üzerinde, deniz seviyesinden ortalama 1384 metre yüksekliğinde konumlanmıştır. Yerleşimde kireçtaşı malzeme kullanılarak inşa edilmiş konut örnekleri vardır. Ancak sağlam olarak günümüze ulaşabilen konut sayısı oldukça azdır. Bu çalışmada incelenen konut yerleşim merkezine yakın bir parselde ve ana yol kenarındadır (Şekil 4.108).

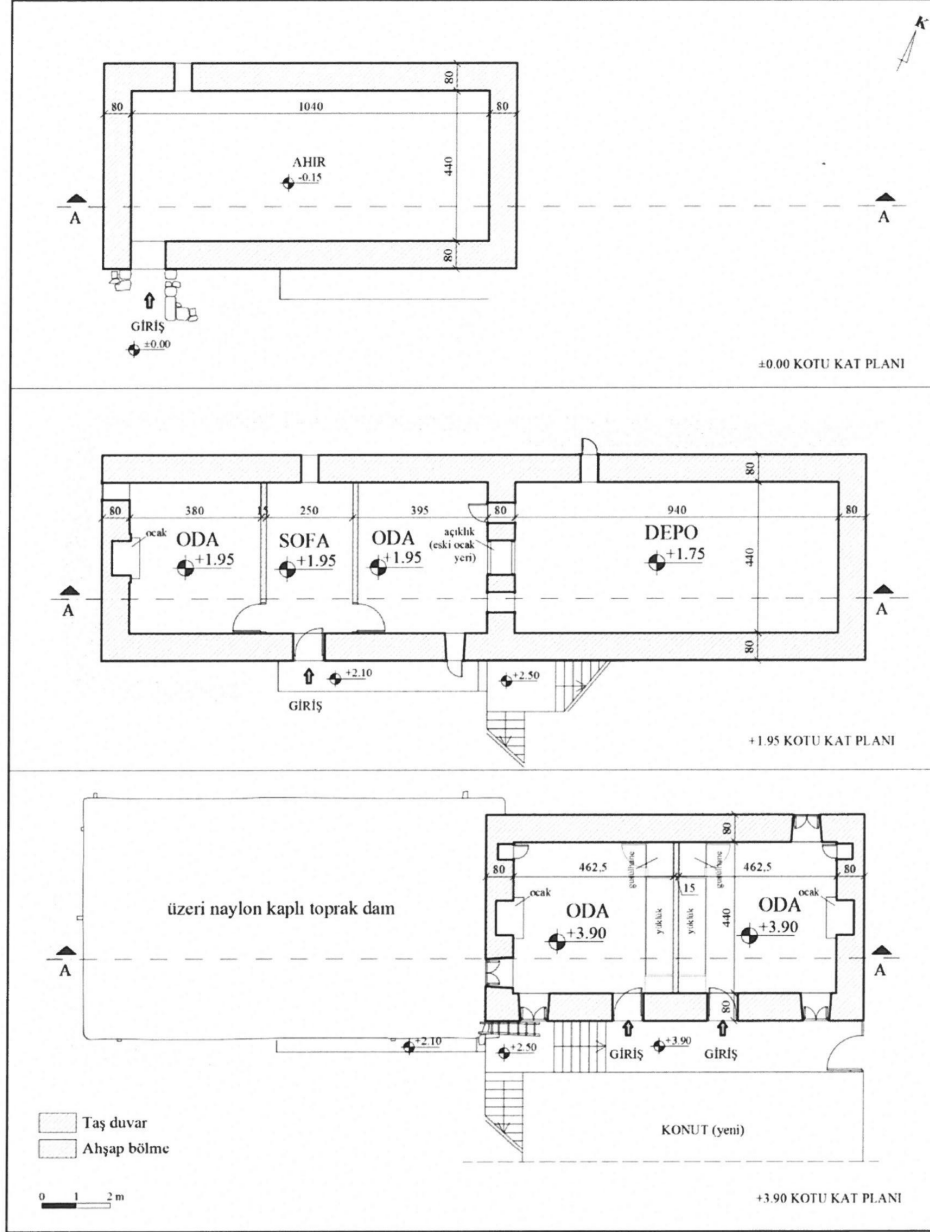

Şekil 4.108. 17 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

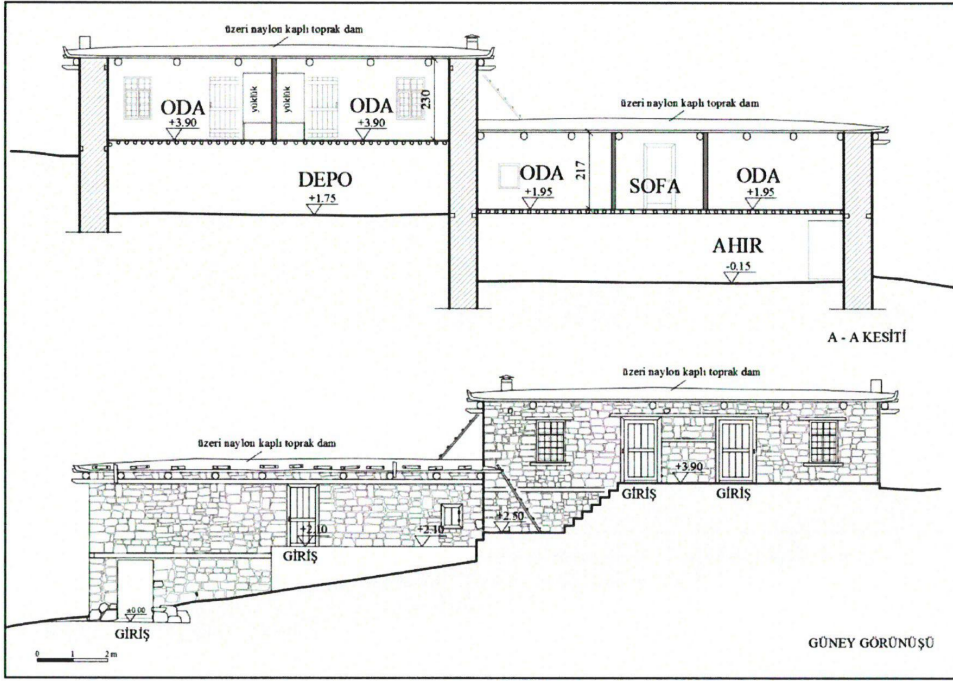
Oldukça eğimli bir parsel üzerinde inşa edilmiş olan konut ve yine aynı parselde yapı sahibinin ikamet ettiği yeni konut ile bir arada bulunmaktadır. Kapalı sofalı plan tipi olarak sınıflandırılan konut biri aşağı kotta diğeri yukarı kotta olmak üzere farklı iki girişi olan bölümlerden oluşmaktadır (Şekil 4.109). Aşağı kotta olan bölümü günümüzde depo olarak kullanılmakta olup birinci katında küçük bir iç sofanın kenarında bulunan iki odadan ibarettir. Yukarı kotta olan konut bölümü ise daha iyi durumda olup girişleri dışarıdan olan iki odadan oluşmaktadır. Topoğrafik yapı nedeniyle aşağıdaki konutun yaşam katı zeminini yukarıdaki konutun zemin katı tabanı ile hemen hemen aynı seviyededir. Aşağıdaki konutun üst örtüsü yukarıdaki konutun terası gibi görünmektedir. Her iki konutun zemin katında ahır ve depo birimleri yer almaktadır.

Parselin kuzey sınırındaki taş bahçe duvarına paralel olarak konumlanan konutların dış duvarları kalınlığı ortalama 80 cm olan kireç taşları ile örülmüştür. Üst

örtü ise toprak damdır. Ancak koruma amaçlı olarak üzerine naylon örtü kaplanmıştır (Şekil 4.110).

Şekil 4.109. 17 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Şekil 4.110. 17 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.18. Kozağacı Mahallesi, örnek konut-18

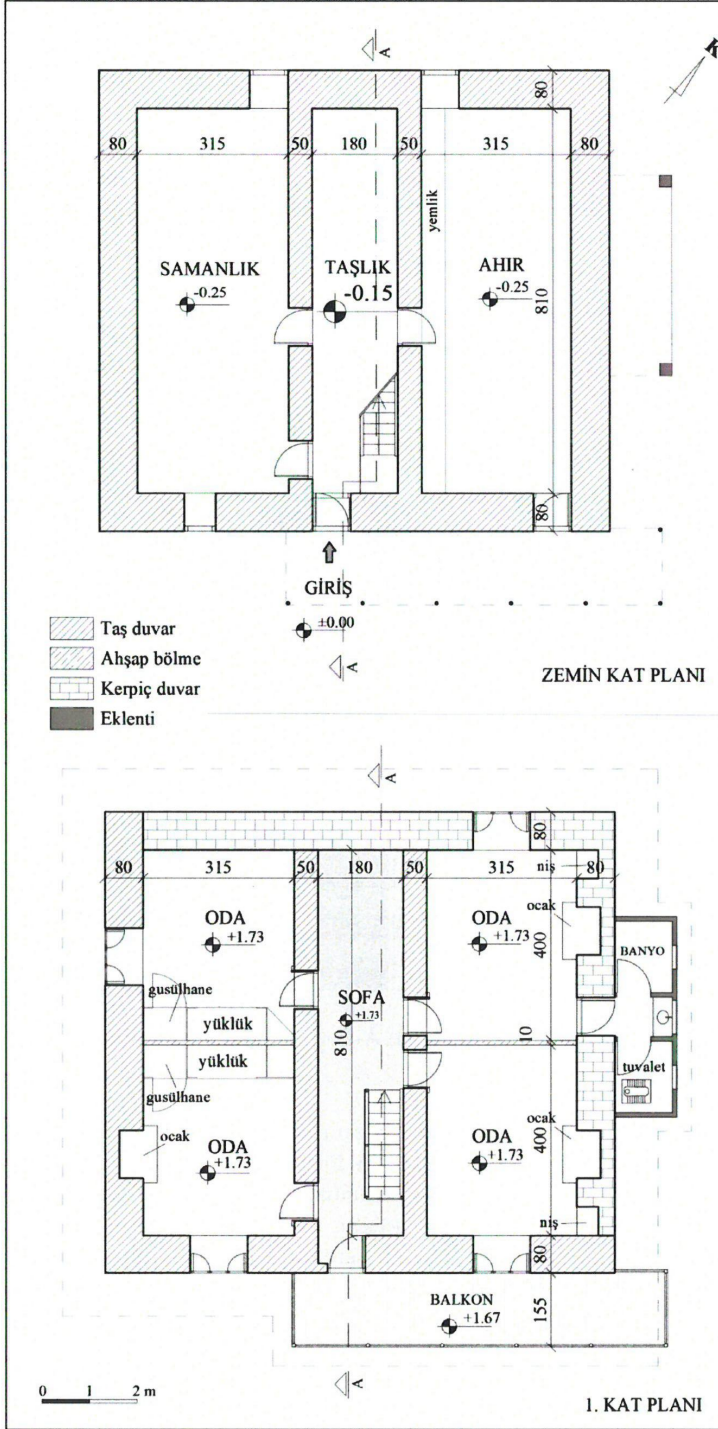
Örnek konut-18 Kozağacı Mahallesi'nde yer almaktadır. Korkuteli ilçe merkezinin güneydoğusunda yer alan Kozağacı bir dağ eteği yerleşimi olup üzerinde bulunduğu arazinin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1480 metredir. Çalışmada incelenen örnek konut ana yol kenarındadır (Şekil 4.111). Aynı parselde inşa edilmiş farklı bir konutta kalan yapı sahibi tarafından depo ya da belirli dönemlerde çoban evi olarak kullanıldığı öğrenilmiştir.

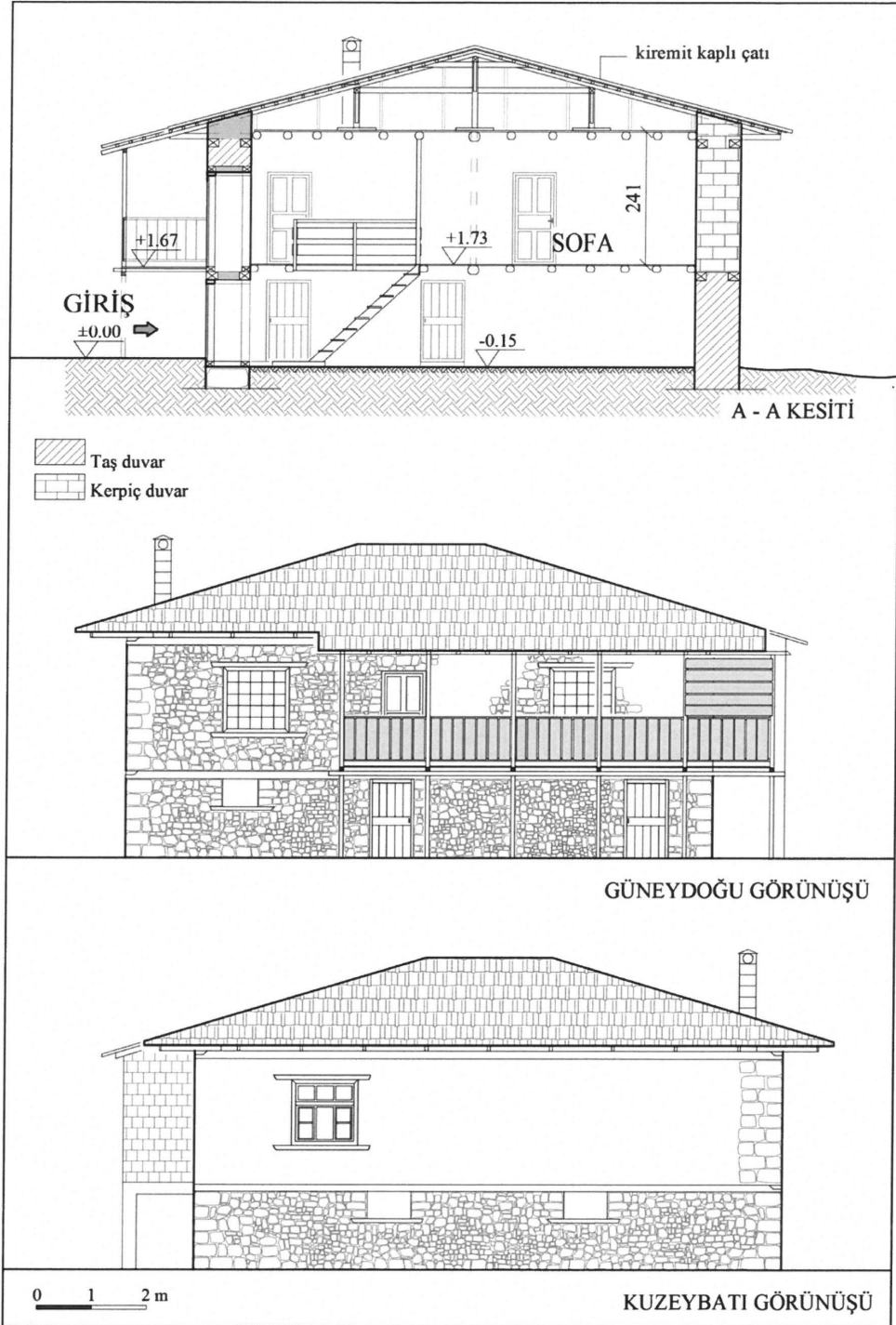
Şekil 4.111. 18 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B-C noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

Yapı çalışmada kapalı sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.112 ve Şekil 4.113). Birinci katta genişliği 180 cm olan dikdörtgen planlı bir iç sofa ve bu sofanın uzun kenarlarında sıralı ikişer oda yer almaktadır. Sofanın bir ucu kapalı diğer ucu ise bahçe tarafında yer alan balkona açılmaktadır. Genişliği 155 cm olan ahşap balkondan çıkılan tuvaletin yıkıldığı yapı sahibinden öğrenilmiştir. Günümüzde konutun kuzeydoğu duvarına bitişik olarak sonradan yapılmış ve odadan geçiş kapısı açılmış olan bölümde tuvalet ve banyo bulunmamaktadır.

Zemin katta samanlık, ahır ve dışarıdan ilk girişte karşılaşılan taşlık bulunmaktadır. Taşlıktan yükselen tek kollu ahşap merdivenle sofaya ulaşılmaktadır. Ahırın dışarıdan girilebilen ayrı bir giriş kapısı vardır.

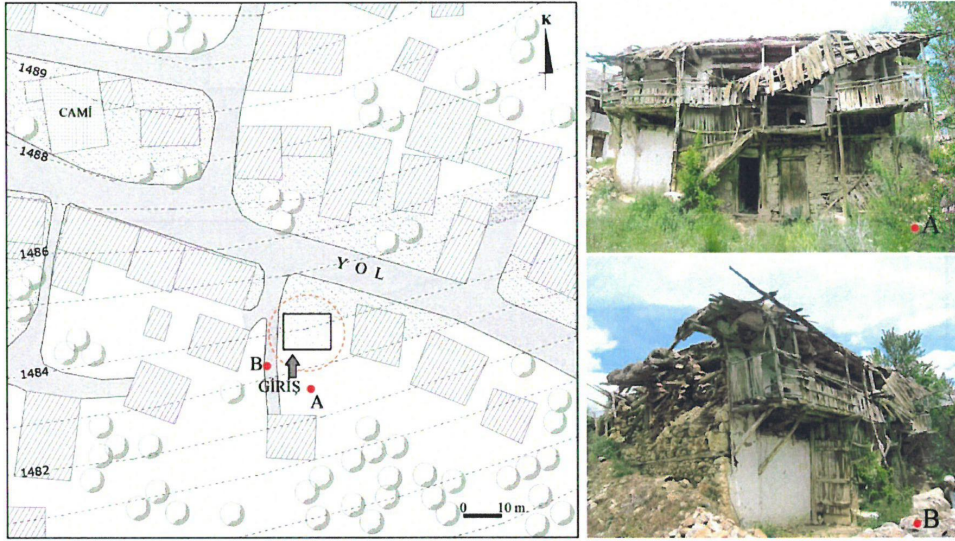
Şekil 4.112. 18 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Şekil 4.113. 18 nolu örnek konutun kesit ve görünüşleri (Orijinal 2016)

4.6.1.19. Osmankalfalar Mahallesi, örnek konut-19

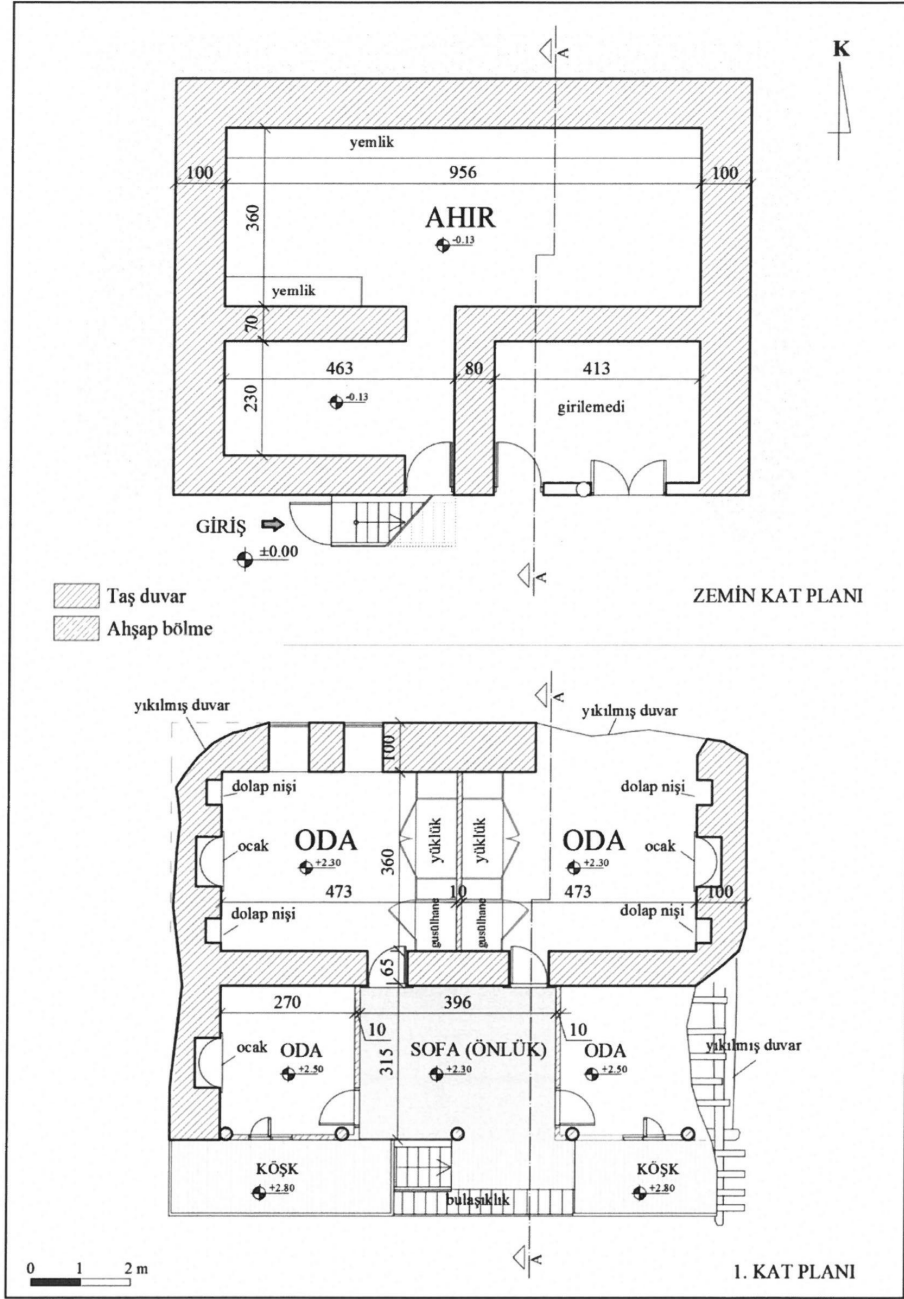
Örnek konut-18 Osmankalfalar Mahallesi'nde yer almaktadır. Bir dağ eteği yerleşimi olan Osmankalfalar Korkuteli ilçe merkezinin batısında bulunmaktadır. Üzerinde bulunduğu arazinin deniz seviyesinden yüksekliği 1484 m. olan konut yerleşim merkezine çok yakın olup ana yol kenarındadır (Şekil 4.114). Yapı sahibi aynı parselde inşa edilmiş farklı bir konutta ikamet etmektedir. İncelenen konut günümüzde yıkılmak üzeredir ancak plan özellikleri, zengin ahşap işçiliği ve özgün yerel nitelikleri ile çalışma kapsamında ele alınmıştır.

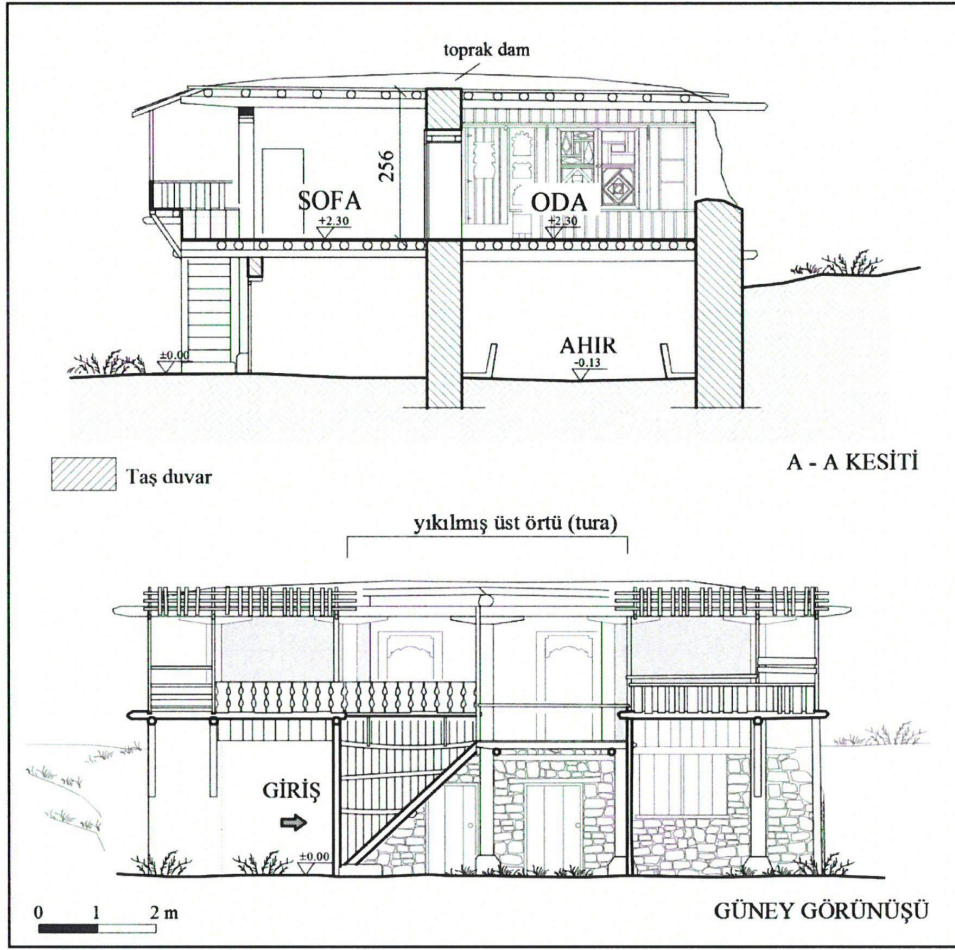
Şekil 4.114. 19 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

Yapı çalışmada açık sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.115). Konut birinci katta bir kenarı bahçeye cepheli küçük bir sofa ve diğer üç kenarında yer alan 4 odadan oluşmaktadır. Ancak bu odalar günümüze kısmen yıkılmış olarak ulaşabilmiştir. Zeminden başlayan ahşap merdiven sofanın bahçe tarafına bitişik uzanan bir koridora çıkmaktadır. Bu koridorun her iki ucunda köşkler yer almaktadır. Üzeri tek yöne eğimli ahşap örtü (tura) ise yıkılmış durumdadır.

Taş malzeme ile örülmüş dış duvarların kalınlığı 100 cm'dir (Şekil 4.116). Odanın doğu ve batısındaki küçük odalar sofadan ahşap bölmelerle ayrılmıştır. Bu ahşap bölmeler üzeri çamur sıvalı ahşap çıtalar arasına yerleştirilmiş kamışlardan oluşmuştur. Konutun toprak dam olan üst örtüsünde de kamışların kullanıldığı tespit edilmiştir. Yalıtım ve boşluk doldurucu malzeme olarak kullanılan kamışlar yerleşim yakınında yer alan ancak günümüzde kurutularak tarıma açılan Manay Gölü'nden temin edilmiştir.

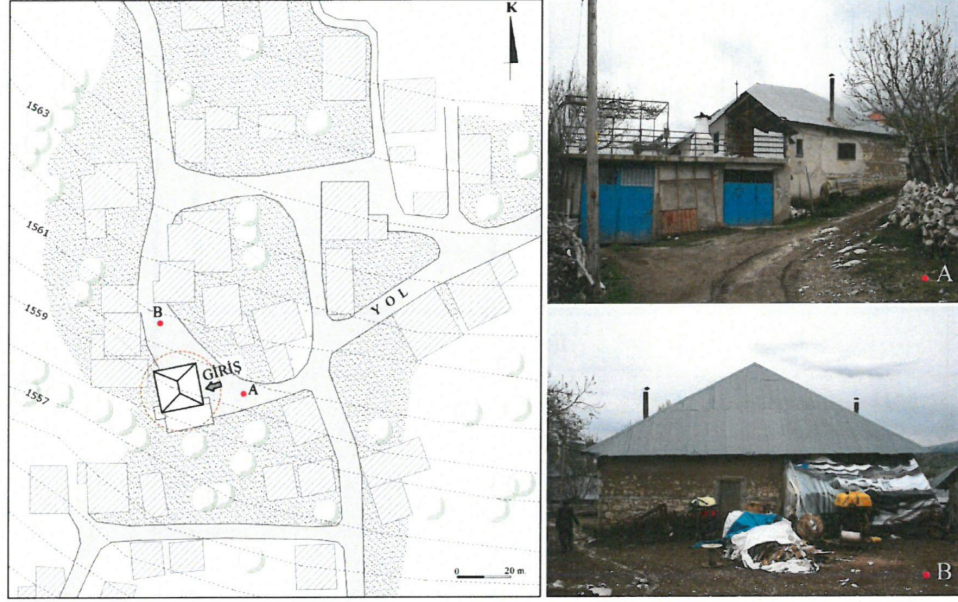
Şekil 4.115. 19 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orjinal 2016)

Şekil 4.116. 19 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.1.20. Taşkesiği Mahallesi, örnek konut-20

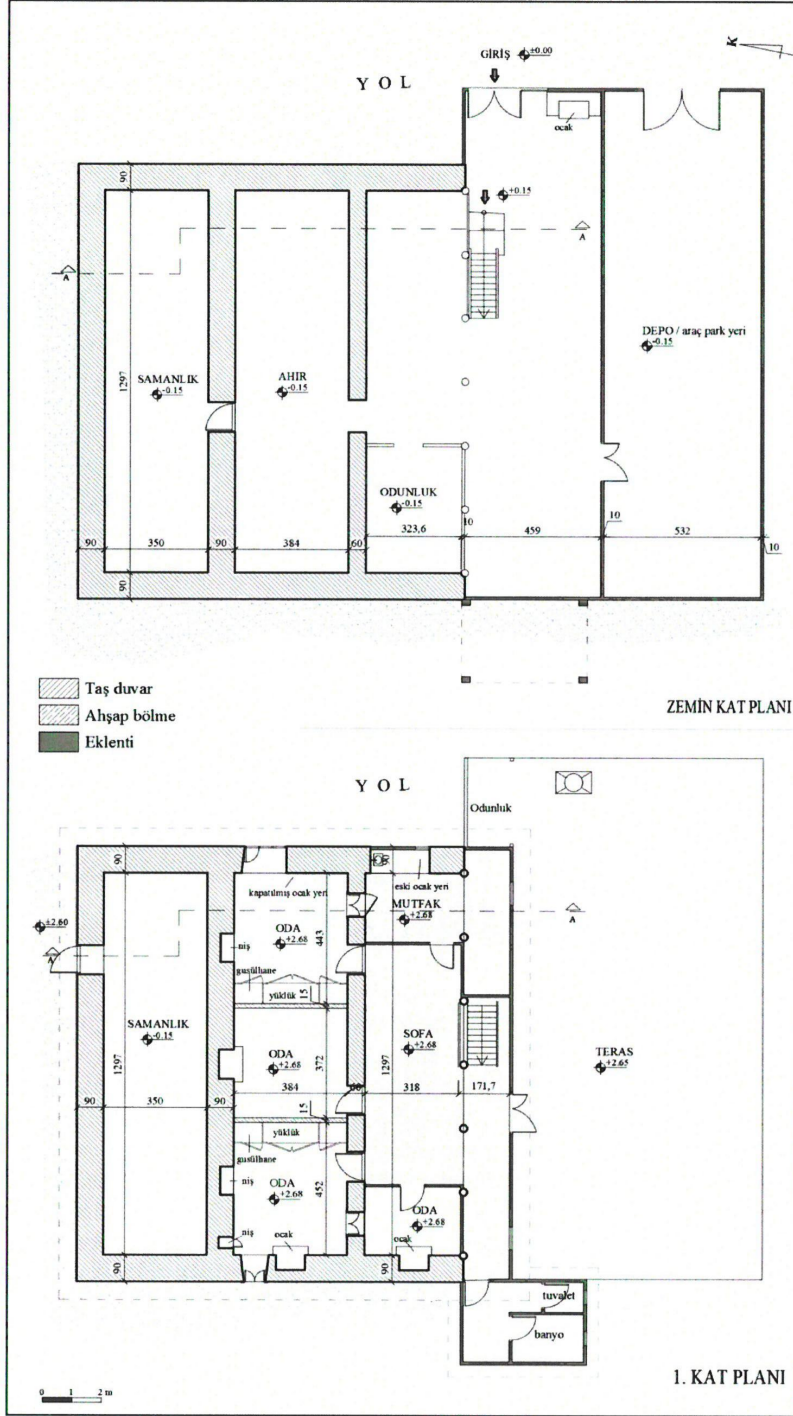
Örnek konut-20 Taşkesiği Mahallesi'nde yer almaktadır. Bir plato yerleşimi olan Taşkesiği Korkuteli ilçe merkezinin kuzeybatısındadır. Konutun üzerinde bulunduğu arazi oldukça eğimli olup deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1560 metredir (Şekil 4.117). Yapı sahibi tarafından halen kullanılmaktadır. Konuta günümüzde birçok eklentinin yapıldığı görülmüştür. Ancak plan özellikleri ve topoğrafyayı kullanmadaki farklı çözümleri nedeniyle tez kapsamında incelemeye değer bulunmuştur.

Şekil 4.117. 20 nolu örnek konutun vaziyet planı ve A-B noktalarından görünümü (Orijinal 2016)

Konut sofasının sonradan kapatıldığı yapı sahibi ile yapılan görüşmeler neticesinde öğrenilmiş olup plan özelliklerinden de anlaşılmaktadır. Bu nedenle konutun orijinal durumu göz önünde bulundurularak açık sofalı plan tipi olarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.118). Konuta giriş doğusundaki yoldandır. Birinci katta bir kenarı güneye bakan sofa ve diğer kenarında yan yana sıralanan 3 adet oda bulunmaktadır. Sofanın doğu ve batı ucunun kapatılmasıyla oluşturulan mekanlardan biri mutfak, diğeri ise oda olarak kullanılmaktadır. Zeminden yükselen ahşap merdivenin çıktığı koridor sofanın bahçe tarafına bitişiktir. Bu koridorun batı ucunda konuta bitişik olarak yer alan ahşap tuvalet günümüzde kaldırılmıştır. Buraya modern malzemelerle banyo ve tuvalet eklenmiştir.

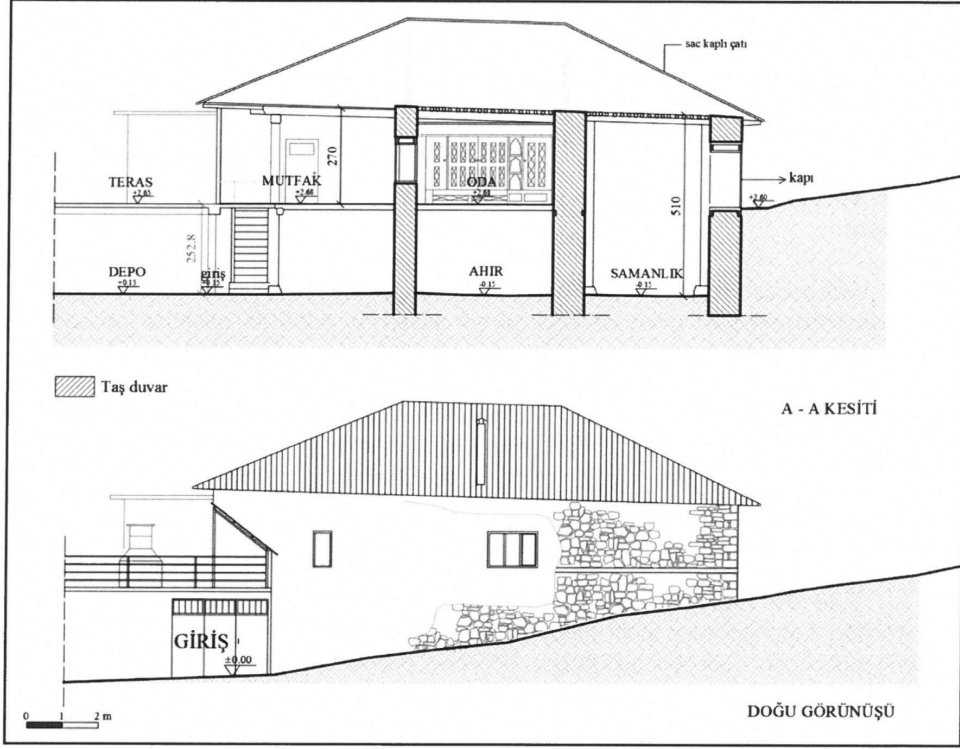
Zemin katta samanlık, odunluk ve ahır vardır. Bu konutu diğer konutlardan ayıran en önemli özellik samanlıktır. İki kat boyunca yükselen bu mekana zemin kattan ulaşılmaktadır. Ancak kuzeyde bulunan kapı içeride depolanan samanın taşınmasında kolaylık sağlamak amacıyla açılmıştır (Şekil 4.119).

Şekil 4.118. 20 nolu örnek konutun zemin ve 1. kat planları (Orijinal 2016)

Dış duvarları taş olan konutun duvar kalınlığı içerisinde pencere, ocak, dolap nişleri yerleştirilmiştir. Oda aralarını bölen ahşap duvarlarla birlikte çözümlenen yüklük ve gusülhane kapaklarında özenli bir ahşap işçiliğinin olduğu tespit edilmiştir.

Orijinalinde toprak dam olduğu öğrenilen üst örtü günümüzde yenilenmiş ve dört yöne eğimli sac ile kaplı çatıya dönüştürülmüştür.

Şekil 4.119. 20 nolu örnek konutun kesit ve görünüşü (Orijinal 2016)

4.6.2. Kırsal Konutların Mimari Özellikleri

Kırsal konutların mimari özellikleri konut-parcel ilişkisi, konutların plan organizasyonundaki mekanlar, mekan ilişkileri, yapı malzemesi ve tekniği başlıkları altında ele alınmıştır.

Korkuteli kırsal peyzajlarında yer alan konutlar genellikle iki katlı olarak inşa edilmişlerdir. En az bir kenarı yola cepheli olan parseller içerisinde geleneksel konut dışında başka yapılar da vardır. Tahıl ambarları, araç park yerleri, ahırlar ve depolar bu yapılar arasındadır. Parselin yapılar haricinde kalan kısmı ise tarımsal üretim yapılan bahçe, yemek pişirme, çamaşır yıkama, odun kırma, kışlık yiyecek hazırlama gibi günlük işlerin yapıldığı alan ve çocuklar için kontrollü bir oyun alanı olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında incelenen geleneksel konutların bazılarının iskan amaçlı ya da depo olarak kullanıldığı, bazılarının ise tamamen terk edildiği tespit edilmiştir.

Geleneksel konut örnekleri yöreye özgü konut mimarisinin oluşmasında belirleyici rol oynayan çevresel, fiziksel ve ekonomik faktörler ışığında incelenmiştir. Bu amaçla konutlar üzerinde yer aldığı parselin doğal peyzaj özellikleri ve konumu ile ele alınmış; hazırlanan vaziyet planları ile çevre bağlantıları, yol ile parsel arasındaki ilişki, konutun parsel üzerindeki konumu ve konut girişleri belirtilmiştir. Ayrıca hazırlanan kat planları, kesit ve görünüşlerde mimariyi oluşturan plan elemanları, konutun plan tipi, yapı malzemesi ve tekniği hakkında bilgiler verilmiştir.

4.6.2.1. Konut-parcel ilişkisi

Konutlar mimari açıdan birbiri ile ortak özellikler taşımalarına rağmen parsel üzerindeki konumu ve konuta girişi sağlayan kapıya ulaşım şekillerinin farklı olduğu tespit edilmiştir. Çalışma alanındaki konutlar parsel içerisindeki konumu, yol, giriş kapısı durumuna göre aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

- Yola bitişik konumlanmış, bahçe içinden girilen konutlar
- Yola bitişik konumlanmış, yoldan girilen konutlar
- Bahçe içinde konumlanmış, bahçeden girilen konutlar

İncelenen örnekler arasında yola bitişik olup giriş kapısına bahçeden ulaşılan konut sayısı daha fazladır (Çizelge 4.20). Bu konutların bazılarında bahçe duvarı ve bahçe kapıları varken bazılarında yoktur. Ancak parseli çevreleyen duvar ve bahçe kapısının olmadığı örneklerde konutun uzun süre kullanılmıyor olması göz önünde bulundurulduğunda, orijinalinde bahçe kapısının ve duvarının olabileceği, ancak yıkılarak günümüze ulaşamadığı tahmin edilmektedir.

Bahçe kapısı olan konutlarda bu kapı yola cepheli, araç girebilecek ölçülerde ve iki kanatlıdır. Buradan bahçeye girilerek konuta ulaşılan konutlar olduğu gibi sadece bahçeye girişin buradan sağlandığı, yoldan konuta girişin ayrı bir kapıdan gerçekleştiği konut örnekleri de bulunmaktadır. Şekil 4.120’de görüldüğü gibi Konut 4’e yoldan çift kanatlı bir kapı ile olmaktadır, bahçeye giriş ayrı bir kapıdan sağlanmaktadır.

Çizelge 4.20. Konut - parsel ilişkisi ve konut girişleri (Orijinal 2016)*

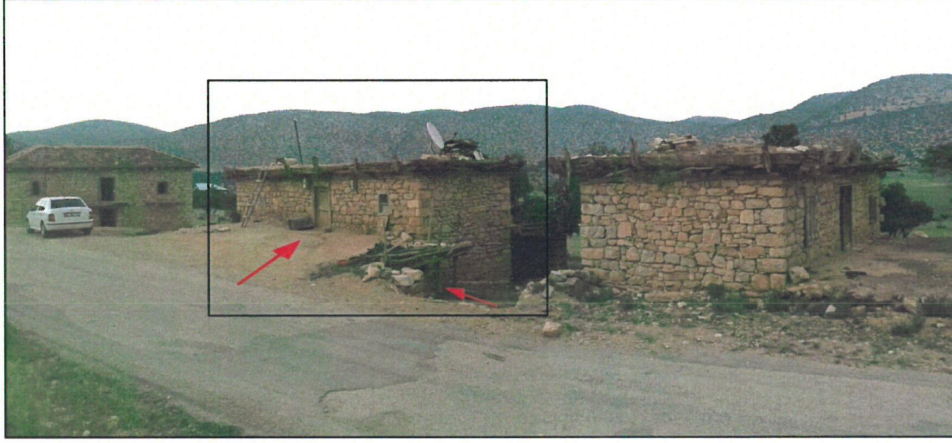
Örnek Konut No	Yola bitişik konumlanmış, Bahçe içerisinden girilen konutlar				Yola bitişik konumlanmış, Yoldan girilen konutlar			Bahçe içerisinde konumlanmış Bahçeden girilen konutlar		
	 yol	 yol	 yol	 yol	 yol	 yol	 yol	 yol	 yol	 yol
1	•									
2	•									
3					•					
4					•					
5		•								
6								•		
7										•
8					•					
9					•					
10									•	
11	•									
12	•									
13							•			
14			•							
15										•
16					•					
17										•
18				•						
19										•
20	•									

* Tabloda kırmızı ok konuta giriş, siyah ok ise bahçe kapısına giriş yeri ve yönünü ifade etmektedir.

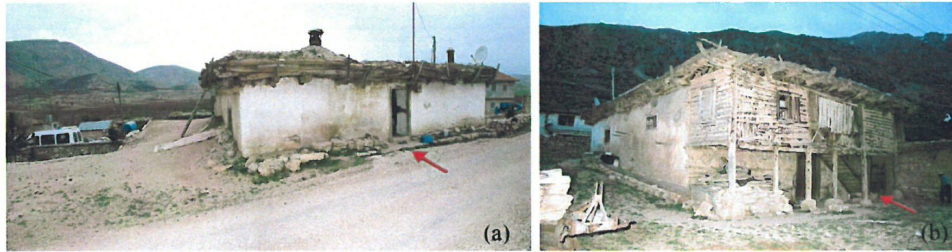
Şekil 4.120. Çaykenarı Mahallesi Örnek Konut-4'ün giriş ve bahçe kapıları (Orijinal 2016)

İmecik, Beğiş Susuzu gibi eğimi fazla olan yerleşimlerde konut giriş kapısının yerinin tanımlanmasında doğal arazi yapısından mümkün olduğu kadar yararlanıldığı gözlenmiştir. Beğiş Susuzu yerleşimindeki konut-8'de odaların yer aldığı birinci kata doğrudan yoldan girilmiş, eğiminin azaldığı kottan ise zemin kata giriş sağlanmıştır. İmecik yerleşimindeki konut-13'de ise arazi kotunun yüksek yoldan ve alçak olduğu yerden olmak üzere konuta iki farklı kapı ile girildiği görülmüştür (Şekil 4.121).

Şekil 4.121. Beğiş Susuzu Yerleşimi, Konut-8'in farklı kotlardaki kat girişleri (Orijinal 2016)

İmecik yerleşimindeki konut-13'de ise arazi kotunun yüksek yoldan ve alçak olduğu yerden olmak üzere iki farklı kotta yer alan kapı ile girilmektedir. Yoldan düz ayak girilerek ulaşılan odalara eğimin alçaldığı yönden ahşap merdivenle ulaşılmaktadır (Şekil 4.122).

Şekil 4.122. İmecik Yerleşimi'nde (Konut-13) üst kot (a) ve alt kottan (b) farklı girişler (Orijinal 2016)

4.6.2.2. Plan organizasyonundaki mekanlar

Genellikle iki katlı ancak tek katlı örneklerin de bulunduğu konutlarda tespit edilen plan elemanları birinci katta odalar, sofa, mutfak, tuvalet, zemin katta ise samanlık, ahır, develik, depo ve kümestir (Çizelge 4.21). Zemin kattan üst kata bağlantı ise basamak sayısı arazi topoğrafyasına göre değişen ahşap merdivenle sağlanmaktadır.

Çizelge 4.21. Örnek konutlarda plan organizasyonunu oluşturan mekanlar (Orijinal 2016)*

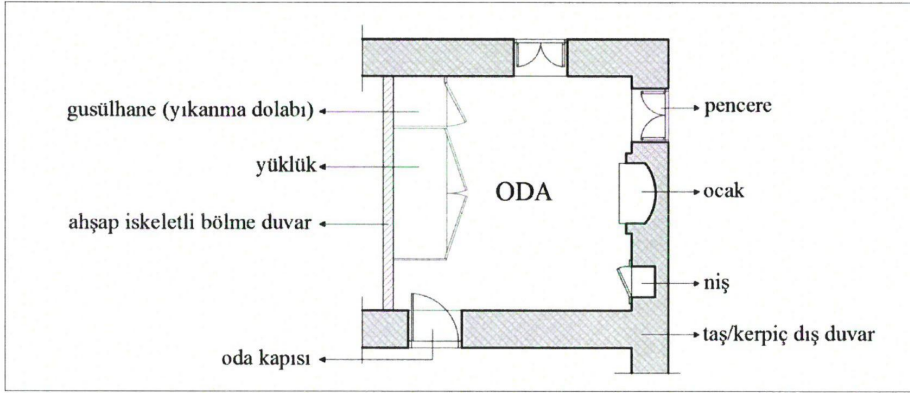
Konut no	Bulunduğu Mahalle	Plan elemanları	
		Zemin kat	Birinci kat
1	Çukurca	Samanlık, ahır, depo	3 oda, sofa, ocaklık, 2 köşk, <i>1 oda, mutfak, tuvalet, banyo, teras</i>
2	Çukurca	Samanlık, ahır, ambar	3 oda, sofa, <i>mutfak (eski köşk yeri)</i>
3	Çaykenarı	Samanlık, ahır, taşlık	4 oda, sofa, tuvalet, <i>mutfak, banyo</i>
4	Çaykenarı	Samanlık, ahır, 4 depo, taşlık	5 oda, tuvalet, <i>banyo, tuvalet (yeni)</i>
5	Köseler	Samanlık, ahır	3 oda, sofa, <i>2 oda, teras</i>
6	Köseler	4 depo, taşlık	3 oda, sofa, mutfak, tuvalet
7	Kargın	Samanlık, ahır, arpa odası	3 oda, sofa, tuvalet
8	Beğiş Susuzu	Samanlık, ahır, depo, kümes	2 oda, sofa, tuvalet
9	Bayat	Samanlık, ahır, mutfak	2 oda, sofa, tuvalet
10	Bayat	Odunluk, depo, taşlık, oda	2 oda, sofa, mutfak, tuvalet
11	Sülekler	Samanlık, ahır	2 oda, sofa, tuvalet
12	Sülekler	Ahır, depo	3 oda, sofa, köşk, tuvalet, <i>1 oda</i>
13	İmecik	Samanlık, ahır, develik	4 oda, sofa
14	Gümüslü	Samanlık, ahır	2 oda, ocaklık, sofa, tuvalet
15	Avdan	Samanlık, develik, depo	3 oda, sofa, mutfak, özel oturma yeri, köşk, tuvalet
16	Avdan	Samanlık, ahır, kümes	2 oda, sofa, mutfak, tuvalet
17	Ulucak	Ahır, depo	4 oda, sofa
18	Kozağacı	Samanlık, ahır	4 oda, sofa, tuvalet
19	Osmankalfalar	Ahır	4 oda, sofa, 2 köşk
20	Taşkesiği	Samanlık, ahır, odunluk, <i>depo</i>	3 oda, sofa, mutfak, <i>1 oda, banyo, tuvalet, teras</i>

*Konuta sonradan eklenen mekan isimleri italik yazılmıştır.

Odalar:

Korkuteli kırsal konutlarında Türk evi odası özelliklerini görmek mümkündür. Bütün odalar dinlenme, uyuma, yemek pişirme ve yeme, çalışma, yıkanma gibi ihtiyaçlara cevap verecek şekilde planlanmıştır. Kullanılan yapı malzemesi, konut sahibinin ekonomik durumu ve isteği üzerine değişebilen oda ölçülerine rağmen incelenen konut örneklerinde oda tasarımlarının aynı ilkeler ile yapıldığı tespit edilmiştir.

Çalışma alanındaki taş ya da kerpiçten inşa edilmiş konut odalarında pencere, kapı, ocak, niş gibi duvar kalınlığı içerisinde yer alan sabit elemanların yanı sıra yüklük, gusülhane gibi sonradan odaya ilave edilen plan elemanları da yer almaktadır (Şekil 4.123). Odaya giriş tek bir kapıdan sağlanmakta, pencereler ise odanın bir ya da iki duvarında konumlanmaktadır. Dış duvar kalınlığından yararlanmak amacıyla yapılan nişler ise küçük eşyaları depolamak amacıyla kullanılmaktadır. Kapaklı ya da kapaksız olarak karşımıza çıkan nişler odaların yanı sıra mutfak ve sofada da olabilmektedir. Isınma ve yemek pişirme amacıyla inşa edilen ocak ise konuttaki her odada bulunmaktadır.

Şekil 4.123. Korkuteli kırsal konutlarında oda düzeni (Orijinal 2016)

Odanın bir kenarında bulunan ahşap dolap sistemi içerisinde yüklük ve gusülhane yer almaktadır. Ahşap dolaplar genellikle pencere ve ocağın olmadığı, odaları bölen ahşap iskeletli duvara bitişik olarak inşa edilmiştir. Oda içerisinde bulunan taşınabilir eşyalar ihtiyaç duyulduğunda kullanılmakta, daha sonra yüklüklere kaldırılmaktadır. İncelenen konutlarda kapaklı ya da perde ile kapatılan yüklükler bulunmaktadır. Yüklüğün devamındaki tek kapaklı bölüm ise yıkama işlevinin gerçekleştirildiği gusülhaneye açılmaktadır.

Sofa:

Anadolu'nun farklı yörelerinde serge, sergah, divanhane, tahtaboş, hanay gibi adlarla da bilinen sofa aynı zamanda oda kapılarının açıldığı geniş bir mekandır (Hasol 2014). Sofa odalarla birlikte konutu oluşturan önemli bir plan elemanıdır. Korkuteli örneklerinde odalar arası geçişin sağlandığı bir ortak alan olan sofa; *salon*, *hayat* ve *önlük* olarak da adlandırılmaktadır. Sofa konut içindeki sirkülasyonu sağlayan bir geçiş bölgesi, hane halkının bir araya gelerek sosyalleştiği bir toplanma alanı, yemeğin pişirildiği, günlük işlerin yapıldığı ve hatta sıcak yaz aylarında gecenin geçirildiği bir mekandır. Boyutları, konuttaki oda sayısı ve dizilişine; yönü ise iklim, manzara ve yola yakınlığına bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Konutlarda açık ve kapalı olmak üzere iki tip sofa vardır (Şekil 4.124). Kapalı sofalı olarak nitelendirilen konutlarda çoğu zaman sofa odalar arasında yer almaktadır.

Genellikle dikdörtgen planlı sofanın kısa kenarlarının birinde ya da ikisinde dışarıya bakan pencerelerin olduğu çıkmalar bulunmaktadır.

Açık sofalı olarak nitelendirilen konutlarda ise sofanın bir kenarı dış ortama sınırlıdır. Genellikle dikdörtgen planlı olan sofanın uzun kenarlardan birinde oda kapıları sıralanmakta, diğer kenar ise bahçeye bakmaktadır.

Şekil 4.124. Çaykenarı (a)-Bayat (b) Mahalleleri'nden kapalı sofalı ve Sülekler (c) - İmecik (d) Mahalleleri'nden açık sofalı konut görünüşleri (Orijinal 2016)

Açık sofalı konutlarda odaların önünde uzanan sofanın üst örtüsü odalar ile birlikte düşünülmüş ve aynı taşıyıcı sistem içerisinde çözümlenmiştir. Genellikle toprak dam olan üst örtünün bahçeye bakan kenarı ahşap direklerle taşınmaktadır. Birçok konut örneğinde bu direklerden sonra yer alan ve balkon niteliğinde olan yarı açık bir mekanın bulunduğu tespit edilmiştir. Konuta çıkış merdiveninin de çözümlendiği bu bölümün üzeri farklı olup ahşap malzeme ile inşa edilmiştir. Tek yönde bahçeye doğru eğimli olan bu üst örtü bölge halkı arasında *tura* olarak adlandırılmaktadır. Merdiveni ve sofayı dış etkenlerden korumak için bu şekilde ahşap sundurması olan konutlar ise *turalı ev* olarak adlandırılmaktadır. Günümüze ulaşan konut örneklerinin bazılarında bu üst örtü birçok evde yıkılmış, bazılarında ise değiştirilerek kiremit ya da sac malzeme ile kaplanmıştır.

Sofanın bahçeye bakan uzun kenarında *abdestlik* veya *bulaşıklık* olarak adlandırılan çıkma şeklinde bir tezgah bulunmaktadır. Bu tezgah genellikle sofadan tuvalete ulaşımı sağlayan koridor tarafında yer almaktadır. Sofanın dolaşım dışında kalan kesimlerinin özel oturma yerleri ve ocaklık olarak ayrıldığı konut örnekleri de bulunmaktadır. Bazı örneklerde bu oturma alanları daha da özelleşerek *köşk* adı verilen

mekanlar oluşturulmuştur. Sofadan bağımsız bir oda gibi düzenlenen ve zemini yükseltile köşk sofanın önemli bir parçasıdır. Etrafi ahşap kafeslerle çevrilen köşk, konutun sıcak yaz günlerinde kullanılan birimidir. Köşkler genellikle açık sofalı konutlarda sofanın iki ucuna yerleştirilmiş, etrafı ahşap korkuluklarla çevrilmiştir. Bir ya da iki kenarında oturmak için yapılan sekileri vardır ve yola da cepheli olacak şekilde oturma düzeni planlanmıştır. Sabit olan bu oturma sekileri üzerinde taşınabilir minderler ve yastıklar yer almaktadır.

Kimi konutlarda birden fazla köşkün olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni aynı konutun farklı odalarında farklı ailelerin yaşıyor olması ve her ailenin kendine ait ayrı bir köşkünün olması ihtiyacıdır. Çukurca Mahallesi'ndeki 1 nolu örnek konut bu tür konutlardandır (Şekil 4.125). Köşkler fazla ışığın ya da istenmeyen güneşin gelişine göre düşey olarak hareket ettirilebilen kafeslerle kapatılmıştır. Böylelikle köşk içinde hem iklimsel konfor hem de mahremiyet sağlanmıştır.

Şekil 4.125. Çukurca Mahallesi 1 nolu konutta köşkün sofa ve bahçeden görünümü (Orijinal 2016)

Mutfak:

Mutfak orijinal olarak kalabilmiş konutlarda sofanın bir ucuna yerleştirilen ocaktan ibarettir. Evlerde mutfakın genel olarak sabit bir konumu yoktur. Bugün geleneksel konutlarda yaşayanların kendi ihtiyaçlarına göre mutfak mekanlarını yeniden oluşturduğu görülmektedir. Hüseyin Ağalar Evi'nde mutfak olarak kullanılmakta olan mekanın eskiden yarı açık nitelikteki köşk olduğu tespit edilmiştir.

Tuvalet (WC):

Konutlarda tuvalet odalardan ayrı ve izole edilmiş olup farklı malzeme ile inşa edilmiş bir eklenti görünümündedir. Ortak kullanım alanı olan sofadan bir koridorla ulaşılan tuvalet basit, ahşaptan ve küçük ölçeklidir. Dışarıdan çıkmayı anımsatan tuvaletler konutun katı dikdörtgen formuna karşın ilginç bir görünümde örnekler

sunmaktadır (Şekil 4.126). Birçok konutta bahçedeki samralık (gübrelik) tuvaletin fosseptiği ile birlikte düşünülmüştür.

Şekil 4.126. Kozağacı (a), Köseler (b), Bayat (c) ve Ulucak (d) Mahalle'leri kırsal konutlarında tuvalet görünümüleri (Orijinal 2016)

Taşlık:

Konutların zemin katında bulunan mekanlardan birisi de taşlıktır. Dış mekan, konut ve bahçe arasında bir geçiş bölgesi niteliğinde olan taşlık Korkuteli kırsal alanlarında oldukça sade olup zemin katta bulunan mekanlara ulaşımı sağlayan bir sirkülasyon alanı niteliğindedir. Birinci katta bulunan sofanın yerini zemin katta taşlık almaktadır. Konuta dışarıdan ilk girişte karşılaşılan taşlıktan yükselen ahşap merdivenle odaların yer aldığı birinci kata ulaşılmaktadır.

Ahır, kümes, develik:

Hayvancılığın temel geçim kaynağı olduğu çalışma alanındaki konutların zemin katlarında yer alan birimler arasında ahır ve kümes bulunmaktadır. Sıcak yaz aylarını göç ettikleri yüksek rakımlı bölgelerde geçiren hayvanlar kış aylarında sürekli yaşadıkları yerleşim bölgelerine getirilmektedir. Kapalı alanlar olan ahırlarda barınan hayvanların yiyeceği besinler ise samanlıkta depolanmaktadır.

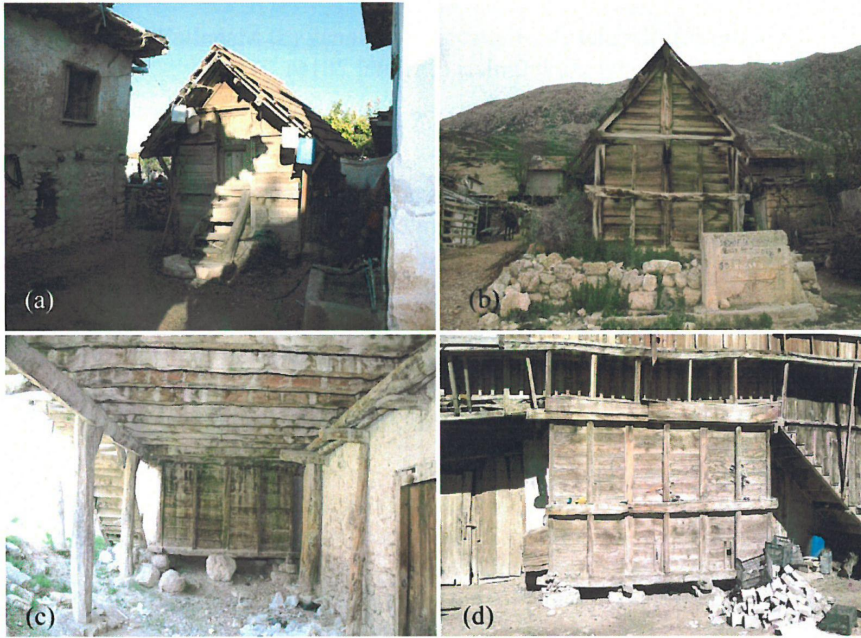
İmecik ve Avdan Mahallelerindeki konut örneklerinde zemin katta "develik" adı verilen mekanlar yer almaktadır. Burası yüksekliği diğer konutların zemin katına göre daha fazla olan, içinde develerin barındığı kapalı bir mekandır. İç yüksekliği arttırmak için konut dış duvarlarının yükseltilmediği, bu yüksekliğin zeminin kazılması suretiyle sağlandığı dikkat çekicidir. Özellikle yaylalara göç eden ailelere ait konutlarda yük taşımak amacıyla beslenen develer bu mekanlarda barınmaktadır.

Depo, samanlık, ambar:

Bayat ve Köşeler gibi mahallelerde meyvecilik temel geçim kaynağıdır. Bu nedenle bu yerleşimlerdeki konutların zemin katlarında depo amaçlı kullanılan mekanların da bulunduğu örnekler çoğunluktadır.

Kırsal alanlarda ortak olarak yapılan bir diğer üretim ve geçim şekli kuru tarımdır. Elde edilen buğday, arpa gibi mahsul işlenmek ve kullanılmak üzere ambarlarda ve depolarda saklanmaktadır. Bu depolar farklı yerleşimlerde farklı şekillerdedir. Ambarlar konuttan ayrı bir depo şeklinde olduğu gibi bazı konutlarda konutun altında yer alan bir depo görünümündedir. Bölgede daha küçük ölçeklerde ve konutun uygun bir yerinde konumlanan ambar örnekleri de mevcuttur (Şekil 4.127).

Hayvancılığa dayalı ekonominin konuta olan bir diğer yansıması da kış aylarında hayvanların beslenmesinde ihtiyaç duyulacak yiyeceğin depolandığı samanlıktır. Tarımsal üretim sonucu elde edilen arpa ve buğday gibi ekinlerin taneleri ayrıldıktan sonra kalan sapları istiflenerek samanlıklara taşınmakta ve hayvan yemi olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde bu mekanlar boş ya da depo amaçlı kullanılmaktadır. Bayat Mahallesi'nde incelenen 10 nolu konutta ise ambar odaya çevrilmiştir.

Şekil 4.127. Avdan (a) - İmecik (c) Mahallelerinden konut dışı, Gümüşlü (c) - Çukurca (d) Mahallelerinden konut altı ambar örnekleri (Orijinal 2016)

Merdivenler:

Konutlarda merdivenin yeri ve formu sofanın açık ya da kapalı olmasına göre değişmektedir. Açık sofalı konutlarda merdivenin tek kollu olduğu, iki yan tarafa uzatılan eğik kirişler ile bunlara oturtulan basamaklardan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu konutlarda, merdivenin bahçeye bakan tarafına tahtaların yan yana çakılmasıyla oluşturulan kapalı ortam merdivenin dış mekandan ayrı, korunaklı bir mekan içinde kalmasını sağlamıştır. Sofaya kadar uzanan bu sınırlama ile konutun mahremiyeti ve iklimsel koşulların olumsuz etkilerinden korunması da mümkün olmuştur.

Kapalı sofalı konutlarda merdiven genellikle sahanlıklı olup; L ya da U formundadır. Çoğunluklu bir tarafı duvar ile sınırlı olup diğer tarafı küpeştelidir. Sofa zeminindeki merdiven boşluğu etrafında da yine küpeşte bulunmaktadır. Yüksekliği 80-90 cm olan bu küpeşterler genellikle süslemesiz ahşap elemanlardan oluşmaktadır (Şekil 4.128).

Şekil 4.128. İmecik Mahallesi'nde açık sofalı (a), Çaykenarı Mahallesi'nde kapalı sofalı konut örneklerinde (b, c) merdivenler (Orijinal 2016)

Taş malzeme ile inşa edilmiş konutlarda görülen taş merdivenler genellikle genişlikleri 90 cm'yi geçmeyen blok taşların basamak olarak kullanılmasıyla inşa edilmiştir. Her iki tarafı açık olan ya da bir tarafı konuta yaslanıp diğer tarafı bahçe ya da yola cepheli olan merdivenler ise çoğu zaman küpeştesizdir. Basamak altları zemine kadar taş malzeme ile doldurulmuştur. Oluşan merdiven sistemi konut taşıyıcı sisteminden bağımsız olarak kendi kendini taşıyabilecek niteliktedir (Şekil 4.129).

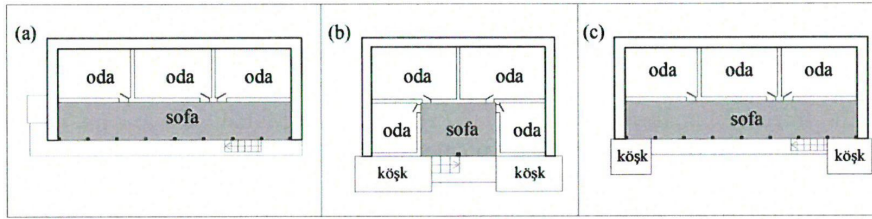

Şekil 4.129. Ulucak Mahallesi (a) ve Beğiş Susuzu Yerleşiminde (b) taş merdiven görünümleri (Orijinal 2016)

4.6.2.3. Plan tipleri

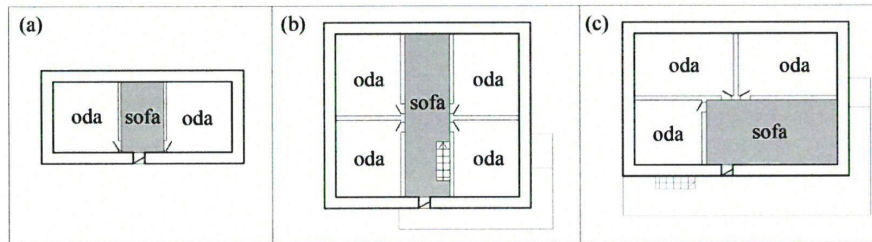
Korkuteli bölgesindeki kırsal konutların oluşmasında ve plan tiplerinin belirlenmesinde inanç, gelenek, kültür, tarih, ekonomi ve doğal peyzaj unsurlarının başlıca etken olduğu görülmüştür. Birden fazla ailenin bir arada yaşamasına imkan sağlayan konutlar çok sayıda kişinin bir arada ve işbölümü içinde bulunmasını sağlayacak şekilde planlanmıştır. Plan elemanları açısından Anadolu Türk konut mimarisinde olduğu gibi Korkuteli kırsal kültürel peyzajlarında yer alan konutlarda da plan şeklinin başlıca belirleyicisi sofa olmuştur.

İncelenen 20 adet geleneksel konut ortak bir tipolojik modelin farklı şekillerini temsil etmektedir. Bu tipolojik karakterin temeli sofa ile başlamaktadır. Eldem (1976)' geleneksel konutlara ilişkin yapmış olduğu ve şablon olarak da kullanılan konut planları için sofa ve odaların konumuna göre dış, iç ya da orta sofa konut tiplerini tanımlamıştır. Bu çalışmada dış ya da iç olarak net bir plan özelliğine sahip olmayan konut örneklerinin tespit edildiği için Korkuteli kırsal konutları açık ve kapalı plan tipi olmak üzere iki ana başlık altında gruplandırılmıştır. Plan tipleri açısından birinci grup evler, bölgede çok yaygın olarak görülen açık sofa konutlardır. Odalar sofanın uzun kenarında sıralanırken diğer uzun kenar ise bahçeye yönelmektedir. Bazı konut örneklerinde odalar sofayı üç yönden çevrelemektedir. Sofanın her iki ucuna köşklar yerleştirildiği konut örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.130).

Şekil 4.130. Açık sofa konut plan tipi şemaları (Orijinal 2016)

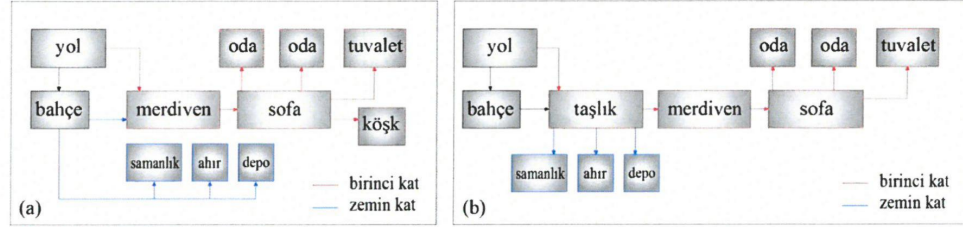
İkinci grup konutlar ise plan tipi açısından bölgede yaygın olan kapalı sofa konutlardır. Bu plan tipindeki konutlarda odalar genellikle dikdörtgen formlu olan sofanın iki uzun kenarında sıralanmaktadır (Şekil 4.131). Bazı konutlarda sofanın kısa kenarları çıkma şeklinde dışarıya uzanmakta; bazı konutlarda balkona yada zemin katta bulunan bir mekanın toprak damlı üst örtüsüne açılmaktadır. Bölgede odaların sofayı üç taraftan çevrelediği kapalı sofa konut örnekleri de bulunmaktadır.

Şekil 4.131. Kapalı sofa konut plan tipi şemaları (Orijinal 2016)

4.6.2.4. Mekan ilişkileri

Konutlarda odaların yer aldığı birinci kata ulaşım ve mekanlar arasındaki ilişki Şekil 4.132’de görüldüğü gibidir. Buna göre açık sofalı konutlarda zemin katta bulunan samanlık, ahır, depo gibi mekanlara genellikle bahçeden ulaşılmaktadır. Kapalı sofalı konutlarda ise bu mekanlara genellikle sofanın altında yer alan taşlık aracılığıyla sağlanmaktadır. Birinci katta yer alan sofa, odalar, tuvalet, köşk gibi mekanlar arasındaki ilişki ise her iki plan tipinde de aynıdır. Ancak kapalı sofalı konutlarda köşk bulunmamaktadır.

Şekil 4.132. Açık sofalı (a) ve kapalı sofalı (b) konutlarda mekan ilişkileri (Orijinal 2016)

Kapalı sofalı konutlarda sofaya ulaşım yoldan girildiğinde karşılaşılan taşlıktan yükselen ahşap merdiven aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu tür yapılar Antalya tarihi kent merkezi olan Kaleiçi bölgesi konutlarında da görmek mümkündür. Çalışma kapsamında incelenen ve kapalı sofalı (b) tipi konutların sahipleri ile yapılan sözlü görüşmelerde bu konutların ticaretle uğraşan zengin kişilere ait olduğu anlaşılmıştır. Konut sahipleri arasında Antalya Kaleiçi’nde kış aylarını geçiren kişiler de bulunmaktadır. Bu nedenle Kaleiçi’ndeki konutlardan plan ve tasarım açısından bir etkilenmenin olduğu düşünülmektedir. Bayat Mahallesi’ndeki 9 nolu örnek, Köseler Mahallesi’ndeki 6 nolu örnek, Çaykenarı Mahallesi’ndeki 3 ve 4 nolu örneklerde kentsel etkilenmelerin izlerini okumak mümkündür.

Çizelge 4.22’de görüldüğü gibi incelenen konutların 9 tanesi açık sofalı, 11 tanesi ise kapalı sofalıdır. Çalışma kapsamında açık sofalı plan tipi olarak nitelendirilen bazı konutlarda mülk sahibinden edinilen bilgiye göre sofanın sonradan kapatıldığı tespit edilmiştir. Çukurca Mahallesi’ndeki 2 nolu, Bayat Mahallesi’ndeki 10 nolu ve Taşkesiği Mahallesi’ndeki 20 nolu örnekler soğuk hava şartları nedeniyle ve özellikle yağışlardan koruma sağlamak amacıyla sofa mekanı sonradan kapatılan konutlar arasındadır.

Sıcak yaz aylarında oturulan köşk mekanının yer aldığı açık sofalı konut örneklerine ise Çukurca, Sülekler, Avdan ve Osmankalfalar Mahalleleri’nde rastlanmıştır.

Çizelge 4.22. Örnek konutlarda görülen plan tipleri (Orijinal 2016)

Örnek konut no	Bulunduğu Mahalle adı	Plan tipi					
		Açık sofalı			Kapalı sofalı		
		a	b	c	a	b	c
1	Çukurca			•			
2	Çukurca			•			
3	Çaykenarı					•	
4	Çaykenarı					•	
5	Köseler						•
6	Köseler					•	
7	Kargın						•
8	Beğiş Susuzu				•		
9	Bayat					•	
10	Bayat	•					
11	Sülekler	•					
12	Sülekler			•			
13	İmecik				•		
14	Gümüşlü	•					
15	Avdan				•		
16	Avdan		•				
17	Ulucak				•		
18	Kozağacı					•	
19	Osmankalfalar		•				
20	Taşkesiği	•					

4.6.2.5. Yapı malzemesi ve tekniği

Konutlarda yapı malzemesi olarak yakın çevredeki doğal malzemeler kullanılmıştır. Topoğrafya ve jeolojik yapı gibi doğal koşulların getirdiği zorluklar taş, kerpiç, toprak, ahşap gibi doğal yapıya kolay adapte olan malzemelerin kullanımını zorunlu kılmıştır. Bunun sonucunda bölgede bulunan doğal malzemeye dayalı konut yapı tekniği gelişmiştir.

Korkuteli kırsal peyzajlarındaki mimari uygulamalarda ve özgün mimari kimliğin oluşmasında çeşitli türdeki doğal taşlar, toprak, kerpiç, ahşap, kamış gibi farklı doğal malzemeler önemli rol oynamıştır. Doğadan elde edildiği hali ile kullanılan bu malzemeler yapı alanından veya yakın çevreden temin edilmiştir. Yöreden temin edilmesindeki kolaylığın yanı sıra, konut alanına taşınması, yapı ustasının elindeki araçlarla rahat ve kolay işlenebilir olması diğer tercih nedenlerindedir. Taş, ahşap, toprak gibi doğal malzemelerin birbiri ile uyumlu olması ve istenildiğinde eklemelerin ya da tamirinin mümkün olması da malzeme seçiminde önem taşımıştır.

Taş: Taş Anadolu'nun birçok bölgesinde yapıyı oluşturan en temel malzemedir. Doğal koşullara dayanıklı olduğu için binanın zeminle temas ettiği bölümlerinde mutlaka kullanılmaktadır. Aynı zamanda yığma sistemle inşa edilmiş konutların iç ve dış duvarlarında taşıyıcı malzeme olarak da taş malzemedan faydalanılmaktadır.

Korkuteli kırsal konutlarında yakın çevreden elde edilen taş malzeme konutun temelinde ve duvarlarında kullanılmıştır. Ulucak, Taşkesiği, Osmankalfalar, Beğiş Susuzu, Kozağacı, Avdan ve İmecik yerleşimlerinde taş malzeme ile inşa edilmiş konut örnekleri çoğunluktadır. Bu yerleşimlerin bulunduğu bölgelerin jeolojik yapısı taş malzeme kullanımını ön plana çıkmasını sağlamıştır. Ana taşıyıcı sistem taş ve ahşabın birlikteliğinden doğan kalın duvarlardır. Yığma taş duvarlar arasında ahşap hatıllar vardır. İç mekandaki ocak, niş gibi boşluklar bu duvarların içerisinde yer almıştır.

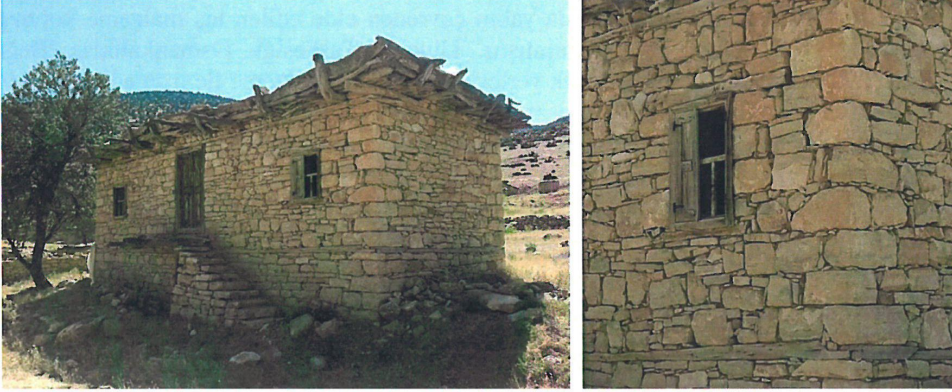
Taş yığma yapım sistemleri ile yapılan konutlarda moloz taş ve kaba yonu taş malzemeye yer verilmiştir. Taş ocağından gelen malzemenin işlenmeden ya da çok az düzeltilmesiyle elde edilen taşın duvar yapımında kullanılması sonucunda moloz taş duvar ortaya çıkmaktadır. Kaba yonu taş örgüsünde ise taşlar duvar dış yüzeyinde düşey bir düzlem oluşturacak şekilde kabaca yontulmakta ve dikdörtgen bir form elde edilmektedir. Örgü yönünden en kolay ve ucuz olan bu duvar tiplerinde dış cephe genellikle sıvasızdır. Düşey derzlerin şaşırtılarak örüldüğü duvarlarda ve köşelerde, duvar başlangıç ve bitişlerinde, kapı ve pencere boşluğunun her iki yanında düzgün ve iri taşlar kullanılmıştır. Ayrıca duvar içerisinde statik sağlamlık oluşturmak amacıyla yerleştirilen ahşap hatıllar yer almaktadır.

Konutların dış duvarlarını oluşturan taş duvarlar rengi, dokusu ve örgü tekniğiyle yerel mimaride yöreye özgü farklılıkları temsil etmektedir (Şekil 4.133). Ulucak yerleşiminde büyük taşların aralarının daha küçük taşlarla doldurulmasıyla daha boşluksuz duvar örgüsü ile inşa edilen konutlar, Beğiş Susuzu'nda ise karışık derzli kaba yonu taş duvar örgülü konut örnekleri bulunmaktadır (Şekil 4.134). Kozağacı ve Osmankalfalar Mahalleri'nde ise daha düzensiz örülmüş taş duvarların olduğu görülmüştür.

Şekil 4.133. Ulucak (a), Beğiş Susuzu (b), Kozağacı (c) ve Osmankalfalar (d) Yerleşimlerdeki konutlardan taş duvar örgülerinden örnekler (Orişinal 2016)

Ayrıca konut taşıyıcı sisteminin bir parçası olan düşey doğrultudaki ahşap sütunlar altındaki başlık ve birinci kata ulaşımı sağlayan ahşap merdiven altındaki temel yine doğal taştan inşa edilmiştir. Burada taş, ahşap malzemenin toprakla temasını kesmek ve toprağın neminden dolayı ahşabın çürümesini önlemek amacıyla kullanılmaktadır. Merdiven altında taş kullanımının sağladığı bir diğer avantaj ise birinci merdiven basamağının önünde oluşabilecek aşınmanın önlenmesidir. Mekan özellikleri açısından konutta misafirin karşılanması, konuta girişte ayakkabının çıkartılması gibi yoğun kullanımlar nedeniyle ahşaba göre daha sert malzeme kullanımı uygun bir çözüm olmuştur.

Şekil 4.134. Beğiş Susuzu konutlarında taş malzeme kullanımı (Orijinal 2016)

Toprak: Konutlarda toprak malzemenin kullanım şekli ve yeri açısından farklılıklar bulunmaktadır. Toprak duvar malzemesi, üst örtü malzemesi ve sıva malzemesi olarak kullanılmıştır. Yakın çevreden temin edilen toprak elenerek konutun üst örtüsünün taşıyıcısı olan ahşap sistem üzerine serilmektedir. Toprak çoğunlukla elenerek uygulanmaktadır. Çünkü kaba dokulu topraktaki iri taneler hava boşluklarının oluşmasına neden olabilmektedir. Bu durum ise duvarın dayanımını etkilemenin yanı sıra çeşitli haşereler için yaşam ortamı sağlayacak riskler oluşturmaktadır. Ayrıca uygulama sonrası sıkıştırma işlemi sırasında farklı boyutta olan taşlar üst örtüde homojen yapıyı bozmaması amacıyla elenerek kullanılmaktadır.

Katmanlar halinde uygulanarak sıkıştırılan toprak damlar mevsim değişimlerinde bakımdan geçirilmekte ve onarılmaktadır. Bu sayede üzerinde bitki oluşumu, çatlak yada toprak kaybı önlenmiş olmaktadır. Toprak damlar üzerinde halk arasında “yuvgu taşı” olarak adlandırılan silindirik taşlar bulunmaktadır. Özellikle kar ve yağmur yağışı sonrasında kabaran toprak bu taşla yuvgulanarak sıkıştırılmakta ve sabit, yalıtımlı bir hale getirilmektedir.

Toprağın su ve saman katılarak karıştırılmasından elde edilen çamur harcı taş duvarlarda bağlayıcı olarak harç amaçlı ve iç mekanlarda sıva amaçlı kullanılmaktadır. Konutların gerek iç gerekse dış yüzeyleri sıvandıktan sonra iç duvar yüzeyi kireçle badana edilmektedir.

Korkuteli kırsal alanlarında yer alan konutların büyük bir çoğunluğunun üst örtüsü toprak damdır. Ancak son yıllarda kiremit kaplı kırma çatı, beşik çatı ya da alüminyum sac kaplı çatıların toprak damın yerini aldığı görülmektedir. Bazı konutlarda tamamen kaldırılarak bazı konutlarda ise üzerine eklenmek suretiyle üst örtü değiştirilmektedir.

Kerpiç: Taş malzemenin güç temin edildiği, ağaç varlığının az olduğu bölgelerde kerpiç malzemenin kullanıldığı görülmüştür. Korkuteli ilçesinde özellikle alüvyonlu topraklara sahip düzlüklerde yer alan konutlar kerpiç malzeme ile inşa edilmiştir. Kerpiç yakın çevrede bol miktarda bulunan toprakların samanla karıştırılıp su ile yoğrulmasıyla meydana gelen çamurun kalıplara dökülmesi, şekillendirilmesi ve

açık havada kurutulması ile elde edilen bir yapı malzemesidir. İçerisine saman katılması sayesinde homojen kuruma sağlanmakta, büzülme ve çatlama önlenmekte ve yapı malzemesinin dayanımı artmaktadır.

Kerpiç nem ve sudan etkilenerek dağılabilmektedir. Bu nedenle yığma kerpiç yapıların temelleri ve bazı yapılarda da zemin kat duvarlarının tamamı taş kullanılarak inşa edilmiştir. Zeminden yükselen taş temel duvarı üzerinde ahşap hatıl bulunmaktadır. Hatıl üzerine yerleştirilen kerpiçler harç ile birlikte örülerek evin duvarı tamamlanmaktadır. Belirli aralıklarla yeniden uygulanan ahşap hatıl sayesinde kerpiç duvar bir bütün olarak çalışmaktadır. Genellikle 70-80 cm kalınlıktaki kerpiç duvarlar içinde ihtiyaca cevap verecek sayıda ve büyüklükte pencere ve kapılar yer almaktadır.

Ahşap: Ahşap ya da ağaç malzeme tarihin ilk dönemlerinden günümüze insanın barınma ihtiyacını karşılayan konut yapımında kullanılan doğal, sıcak ve canlı bir yapı malzemesi olmuştur. Yapısal, işlevsel ve dekoratif anlamda geniş bir uygulama alanı bulan ahşap değişik ustaların elinde farklı yorumlar kazanmıştır.

Korkuteli kırsal konutlarında gerek yapısal gerekse detay uygulamalarında yer alan ahşap önemli bir yapı malzemesidir. Bu malzeme yöredeki doğal kaynak olan ormanlardan sağlanmıştır. Ancak tarih boyunca ormanların tahrip edilmiş olması nedeniyle yeterli miktarda orman varlığının bulunmaması son yıllarda yerel mimaride ahşap kullanımını sınırlamıştır. Bu nedenle taş ve kerpiç malzemeye dayalı gelişen konut mimarisi ortaya çıkmıştır.

Ahşap malzeme balta, nacak gibi el aletleriyle kesilip yontularak taşıyıcı dikme, payada, iç bölme duvarları, duvar hatılları, kapı-pencere üzeri lento, döşeme kirişleri, doğramalar, merdiven, korkuluk, çatı elemanlarının yanı sıra ocak, yüklük, raf, niş kapakları yapımında kullanılmıştır. Konutların dış duvarlarında kerpiç ya da taş ile birlikte uygulanmıştır. Kalınlıkları 70-100 cm arasında değişen dış duvarlar ve 50-80 cm arasında değişen iç duvarlar arasında sistemi bütünleyen ve zemine paralel olarak yerleştirilen ahşap hatıllar bulunmaktadır. Bu sayede duvarlara yıkılmaya karşı dayanıklılık kazandırılmıştır.

İç bölme duvarlarında da ahşap malzeme kullanımına rastlanmaktadır. Yaklaşık 10-12 cm kalınlığında olan ahşap iskeletli duvarlara halk arasında “isket” denilmektedir. Taşıyıcı niteliğinde olmayan bu duvarlar sadece bölme amaçlı yapılmaktadır. Ortalama 40 cm aralıklarla yerleştirilen ahşap dikmelerin arasına ince çıtaların çakılarak üzerinin saman-toprak karışımı ile sıvanmasıyla oluşmaktadır. Bağdadi teknik ile yapılan bu uygulamalarda bazı konutlarda dolgu olarak kamış malzemenin de kullanıldığı tespit edilmiştir.

Konutlarda mekan büyüklüklerini belirleyen unsurlardan biri de kullanılan ağaç boyutu ve geçebileceği açıklıktır. Bu açıklık en fazla 3-3,5 metre aralığındadır. Konutun beden duvarları tamamlandıktan sonra her odanın duvarları üzerine ahşap hatıllar yerleştirilmektedir. Bu hatıllar üzerine her odaya bir veya iki adet gelecek şekilde, dışarıya taşıp saçak teşkil edebilecek uzunlukta, odanın yönüne göre enlemesine uzanan kirişler koyulmaktadır. Çapı 25-30cm arasında olan bu kirişler halk arasında “düver” olarak adlandırılmaktadır. Düverler üzerinde “mertek” adı verilen daha az kalınlıktaki

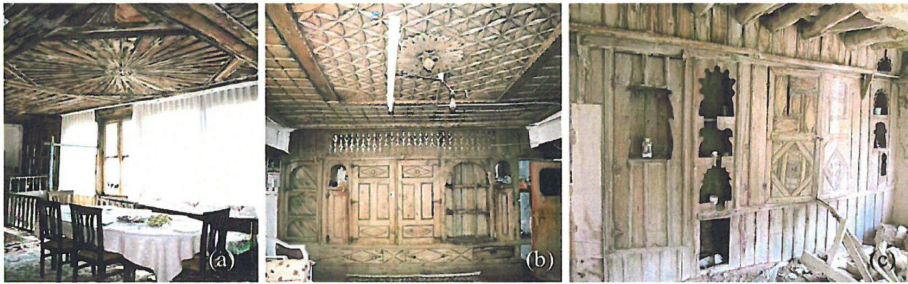
ağaçlar yerleştirilmektedir. Katlar arası döşemelerde mertekler üzerine ayrıca kaplama tahtası çakılmaktadır (Şekil 4.135).

Şekil 4.135. Çukurca (a), Gümüşlü (b) Mahalleri'nden konut örneklerinde ahşap kullanımı (Orijinal 2016)

Konutun üst örtüsü inşa edilecek ise mertekler üzerinde “pardı” adı verilen yassı ağaçlar yerleştirilmektedir. Pardının üzerinde ise konutun bulunduğu bölgeye göre ağaç yongası ya da kamış malzeme serilmektedir. Ağacın dış kabuğunun soyulmasıyla elde edilen "ağaç yongası" toprak damlarda pardı üzerine serilmektedir. Bu şekilde konut için bir izolasyon tabakası oluşturan yonga aynı zamanda ısı yalıtımı sağlamaktadır. Ayrıca pardı aralarında kalan boşlukları homojen bir şekilde kapatılarak iç mekana toprak sızması da önlenmiş olmaktadır.

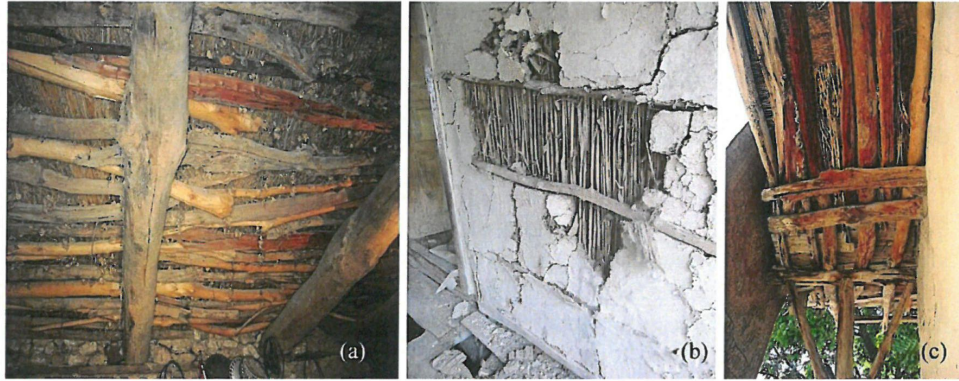
Bayat Mahallesi'nde yer alan konut-10'un birinci katında bulunan odalar ve sofadaki tavan, dolap kapakları, ocak davlumbazı ve yüklük oldukça zengin ahşap işçiliğiyle dikkat çekmektedir. Yine Osmankalfalar Mahallesi'nde yer alan konut-19'un birinci katında yer alan kapılar, yüklük ve dolaplardaki ahşap süslemeler korunması gereken mimari değerlerdir (Şekil 4.136).

Şekil 4.136. Bayat (a), Çaykenarı (b) ve Osmankalfalar (c) Mahalleri konutlarında iç mekanda ahşap kullanımı (Orijinal 2016)

Kamış (saz): Kamışlar yakında bulunan göl kenarındaki sazlıklardan kesilerek elde edilmektedir. Konutların üst örtüsü, katlar arasındaki döşemeler, ara bölme duvarları ve üst örtü saçağında yapı malzemesi olarak kullanılan kamış yapı malzemesi olmasının yanı sıra sepet, yer örtüsü vb. eşyaların yapımında da kullanılmaktadır. Kamış bölgedeki geleneksel konutlarda ısı ve ses izolasyonu sağlamanın yanında, temin edilmesi kolay, ekonomik ve doğal bir malzemedir.

Kamış yapı malzemesinin elde edildiği Korkuteli ilçe merkezi'nin batısında yer alan Manay Gölü günümüzde kurutulmuştur. Bu gölün olduğu düzlük günümüzde tarımsal amaçlı kullanılmakta ve etrafında çok sayıda yerleşim bulunmaktadır. Osmankalfalar, Söğüt, Yeşiloba, Mamatlar, Kırkpınar Mahalleleri bu göl yakınında bulunan yerleşimlerden ve bu yerleşimlerdeki geleneksel konutlarda kamış malzemenin daha yaygın kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.137).

Şekil 4.137. Osmankalfalar Mahallesi'ndeki konutlarda kamış malzemenin üst örtü (a), ara bölme duvarı (b) ve çatı saçağındaki kullanımı (Orijinal 2016)

4.6.3. Geleneksel konutlar ile doğal peyzaj ilişkisi

Korkuteli kırsalında geleneksel konut mimarisinde etkili olan başlıca doğal peyzaj unsurları jeomorfoloji, topoğrafya (eğim-bakı), iklim, jeolojik yapı ve bitki örtüsüdür. Bu unsurlar konutun plan düzeni, dış çevreyle olan ilişkisi, bakısı, kullanılan yapı malzemesi ve tekniğinde belirleyici rol oynamaktadır.

4.6.3.1. Jeomorfolojik yapı, topoğrafya ve konut

Korkuteli kırsal alanlarındaki yerleşimler birçok geleneksel Anadolu yerleşiminde olduğu gibi etkili bir topoğrafyaya sahiptir. Yerleşimlerin üzerinde yer aldığı bölgenin jeomorfolojik yapısı, bakısı ve eğimi gibi doğal verilerin uygun bir şekilde kullanılması sonucunda yöresel özellikler taşıyan özgün kırsal mimarlık ürünleri ortaya çıkmıştır.

Konutların yer aldığı mahalleler jeomorfolojik yapısına göre ova, etek, vadi ve plato yerleşimleri olmak üzere 4 ana başlık altında sınıflandırılmıştır. Mimari yapı açısından farklı jeomorfolojik yapıya sahip yerleşimlerde farklı konut tiplerinin

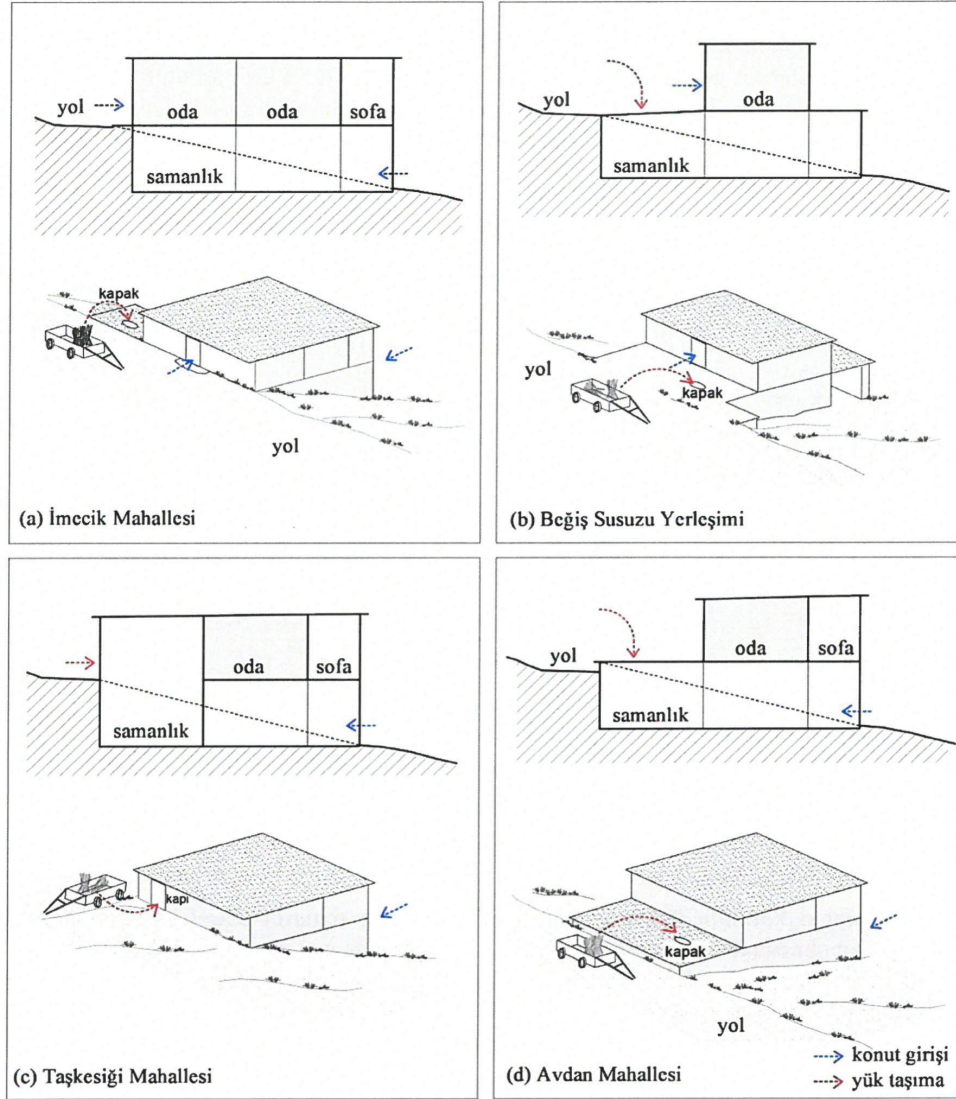
gelişmediği, benzer konut tiplerinin tekrar ettiği tespit edilmiştir. Örneğin eğimli arazilerin bulunduğu bir vadi yerleşimi olan Avdan ya da Sülekler Mahallesi'ndeki bir konutun planı yine eğimli arazilerin bulunduğu ancak bir etek yerleşimi olan İmecik ya da Beğiş Susuzu yerleşimindeki konuttan farklı bir anlayışla tasarlanmamıştır. Bunun nedeni konut planının içinde bulunduğu yerleşimin genel jeomorfolojik yapısından çok kendi arazisinin topoğrafik yapısına göre şekilleniyor olmasıdır. Bu durumda konuta ait parselin eğimi ve bakışı öne çıkmaktadır. Ancak topoğrafik yapı ile şekillenen ve gelişim gösteren yolların konut yönlendirilmesi, konut içinde odalar ve sofa'nın yer alacağı cephenin belirlenmesi, konut giriş kapısının yeri ve yönünde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Konutlarda plan ilkelerinin üst katta değişmediği, alt katlarda ise doğal koşullar doğrultusunda biçimlendiği belirlenmiştir. Bu değişiklikte konutun bulunduğu arazinin eğimi birinci derecede etkili olmuştur. Eğim durumuna göre konutlarda farklı arazi kullanım modelleri gelişmiştir. Bu farklılık yaşam katı olan odaların bulunduğu birinci kattan ziyade zemin katını şekillendirmiştir. Zemin katlar birinci katla doğal arazi arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Evin giriş yönünün belirlenmesinde bu bağlantı çok önemli rol oynamasıdır. Bu biçimlenme aynı zamanda doğaya duyulan saygıyı ve doğal koşulları kabullenmenin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Eğim ve konutlarda odaların yer aldığı yaşama katına ulaşım arasındaki ilişki Şekil 4.138'de görüldüğü gibidir. Buna göre yoldan doğrudan girilen ve yükseltinin alçaldığı taraftan merdivenle ulaşılan iki yaşam katının sırt sırta konumlandığı konut örneği İmecik Mahallesi'ndedir (13 nolu örnek konut). Beğiş Susuzu'ndaki 8 nolu örnek konutta görüldüğü gibi samanlığın toprak dam şeklinde yapılan üst örtüsünden konuta ulaşılan konut örnekleri de vardır.

Konutlarda bir diğer dikkat çekici tasarım ilkesi de zemin katta yer alan samanlığa yolda duran araçtan daha kolay yük taşınabilmesi için geliştirilen çözümdür. Burada yol tarafında konumlanan samanlığa üst örtüde bulunan bir açıklıktan ya da yola bakan bir tepe penceresinden atılmak suretiyle hayvan besinleri istiflenmektedir. Şekil 4.138'de görüldüğü gibi samanlık iç yüksekliğinin iki kat boyunca olduğu ve biri yüksek, diğeri alçak kotta iki kapısının bulunduğu konut örneklerine de rastlanmaktadır. Taşkesiği Mahallesi, 20 nolu konut bu örneklerden biridir. Bu sayede yukarıdaki kapıdan içeriye atılmak suretiyle hayvan besini daha kolay istiflenmektedir. Eğimin az olduğu ovalık yerleşimlerde ise yük doğrudan zemin kat kotunda yer alan kapıdan içeriye taşınmaktadır.

Beğiş yerleşimine benzer şekilde Avdan Mahallesi'ndeki 15 nolu konut örneğinde de yolda duran araçtan alınan yük samanlığın toprak damında yer alan bir açıklıktan aşağı atılabilmektedir. Buradaki boşluğun yeri yapının inşası sırasında belirlenmekte ve kullanılmadığı durumlarda kapak ile kapatılmaktadır.

Şekil 4.138. Eğime göre gelişen konut modelleri, yük taşıma yeri ve konut girişi yönleri (Orijinal 2016)

Bakıya yönelme

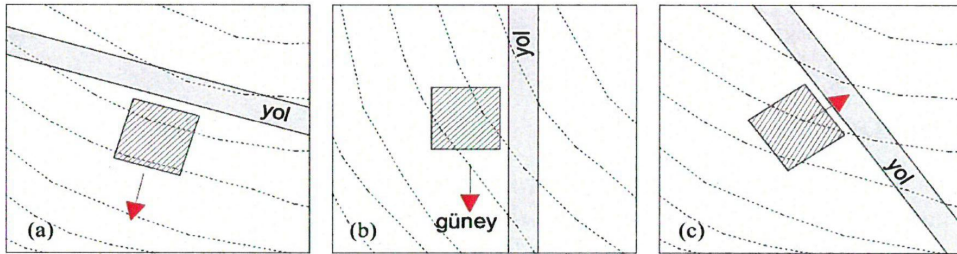
Açık sofalı ve kapalı sofalı konutlarda konutun dış mekanla olan ilişkisinin kurulmasındaki tercihler her konutta farklılık göstermektedir. Bu ilişkide etkili olan plan elemanı ise sofalardır. Çalışma alanında açık sofalı konutlarda geriye doğru çekilerek korunmuş oda dizisi ve dışarıya yönelen sofa, kapalı sofalı konutlarda ise oda sıraları arasında çıkımlar aracılığıyla dışarıya açılan sofanın olduğu tespit edilmiştir.

Konutun üzerinde bulunduğu arsanın ve konut plan elemanlarından sofanın yönelimine ilişkin; kuzey, kuzeydoğu, doğu, güneydoğu, güney, güneybatı, batı ve kuzeybatı yönlerine göre yapılan sınıflandırma Çizelge 4.23’de görüldüğü gibidir. Bu sınıflandırmada sofa yöneliminde etkin olan faktörler de analiz edilmiştir. Buna göre sofa yöneliminde etkili olan unsurlar arazinin eğim yönü, güney bakı ve yolun geçtiği yöne göre şekillenmiştir.

Çizelge 4.23. Konut arsası ve sofasında yönelimler (Orijinal 2016)

Konut no	Bulunduğu Mahalle		Konut arsasının bakışı	Konutta Sofa yönelimi
	Adı	Jeomorfolojik yapı		
1	Çukurca	Ova	Güney	Güney
2	Çukurca	Ova	Batı	Güney
3	Çaykenarı	Ova	Batı	Kuzey
4	Çaykenarı	Ova	Batı	Doğu
5	Köseler	Ova	Batı	Kuzey
6	Köseler	Ova	Batı	Batı
7	Kargın	Ova	Kuzey	Güney
8	Beğiş Susuzu	Dağ eteği	Doğu	Doğu
9	Bayat	Ova	Kuzeydoğu	Güney
10	Bayat	Ova	Güneydoğu	Güney
11	Sülekler	Vadi	Güney	Güneydoğu
12	Sülekler	Vadi	Kuzeydoğu	Güneydoğu
13	İmecik	Dağ eteği	Batı	Batı
14	Gümüşlü	Dağ eteği	Güneydoğu	Kuzeybatı
15	Avdan	Vadi	Güney	Güney
16	Avdan	Vadi	Güneydoğu	Güney
17	Ulucak	Dağ eteği	Batı	Güney
18	Kozağacı	Dağ eteği	Kuzey	Güneydoğu
19	Osmankalfalar	Dağ eteği	Güney	Güney
20	Taşkesiği	Plato	Güney	Güney

Sofanın konutun üzerinde bulunduğu arazi ile uyumlu olarak eğimin alçaldığı tarafa yönelmesinde manzara faktörü de rol oynamıştır. Sofanın konutun üzerinde bulunduğu arazinin eğimi ile farklı doğrultuda, güneye yönelmesinde iklimsel konfor da göz önünde bulundurularak güney yön tercih edilmiştir. Sofanın yola yönelmesi ise genellikle kapalı sofa konutlarda yaygın olup, sofanın bir ucunda yola yönelen çıkma yer almaktadır (Şekil 4.139).

Şekil 4.139. Konutlarda yönelim; Arazi ile uyum (a), güneye yönelim (b), yola yönelim (c) (Orijinal 2016)

Her konutun üzerinde yer aldığı parselde az da olsa bir eğim vardır. Bu eğimin fazla olması ya da az olması konutun içinde bulunduğu yerleşimin jeomorfolojik yapısıyla da ilişkilidir. Her konut kendi parselinin jeomorfolojik yapısına göre şekillenmektedir. Ancak eğimin ve bakının daha güçlü ve etkin olduğu dağ eteği yerleşimlerinde yerleşimin jeomorfolojik yapısı konutun üzerinde yer aldığı parselin bakısını, dolayısıyla konuttaki sofa yönelimini de etkilemektedir. Ovaya doğru alçalan yerleşim arazisinde konut yönelmesi de bu doğrultuda gelişmektedir.

Beğiş Susuzu yerleşimi doğusunda yer alan ovaya bakan, İmecik Mahallesi ise batısında bulunan ovaya bakan dağ eteği yerleşimleridir. Bu yerleşimlerde ele alınan konutların dışa açılımları da gerek üzerinde yer aldıkları parselin gerekse tüm yerleşimin bakısı ile uyumlu olup aynı yöne doğru olmuştur.

Vadi yerleşimlerinde, özellikle vadi yamaçlarında güçlü bir eğim ve bakı durumu söz konusudur. Sülekler Mahallesi'nde üzerinde yer aldığı yamacın bakısı güneye ve kuzeydoğuya bakan iki farklı konut incelenmiştir. Bu konutlardaki sofa yönelimlerinin iki konutta da güney doğuya doğru olduğu tespit edilmiştir. Burada da arsanın eğiminden çok güneye bakan yönlerin tercih edildiği görülmektedir.

Eğimin çok az olduğu ova yerleşimlerinde parselin eğimine göre tasarım gerektiren, etkin ve sınırlayıcı bir doğal unsur bulunmamaktadır. Bu nedenle birden fazla yön tercihi alternatifidir. Çukurca, Çaykenarı, Köseler, Kargın ve Bayat Mahalleleri'nde yer alan örnek konutlarda sofa yönelim tercihlerinin farklı olduğu anlaşılmıştır. Yer seçiminde coğrafi bir yönden ziyade yola göre şekillenen konutların ve sofa açılımlarının olduğu tespit edilmiştir. Manzara, görüş açıklığı, konuta ulaşımdaki kolaylık gibi nedenlerle yola paralel konumlanan konutlarda sofa çıkımlar aracılığıyla dış mekana yönelmiş durumdadır.

Bir dağ eteği ovası yerleşimi olan Köseler Mahallesi birikinti konisi üzerinde kurulmuştur. Bu mahalle çalışmanın bakı sınıflandırılmasının yapıldığı 4.4.3. bölümünde bir ova yerleşimi olmasından dolayı tüm yönlere bakan yerleşim olarak tanımlanmıştır. Ancak coğrafi oluşumu nedeniyle yerleşim alanı az da olsa batıya doğru eğimli bir yüzeye sahiptir. Burada incelenen iki adet konutun üzerinde bulunduğu parselin batıya yöneldiği görülmektedir. Konutlardaki sofa yönelimlerine bakılacak olursa bir tanesi (konut-5) arsa yönelimi ile uyumlu olarak batıya, diğeri ise (Konut- 6) hemen önünde yer alan yola doğru gelişmiştir. Burada konut sahiplerinin tercihi de önemlidir. Ancak sofa önünde açık alan olmasının ve manzaraya yönelme isteğinin daha baskın olduğu anlaşılmıştır.

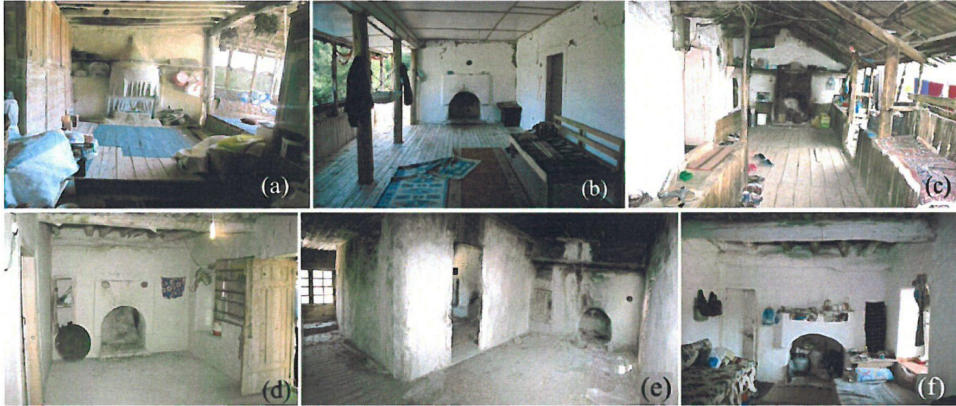
4.6.3.2. İklim özellikleri ve konut

Korkuteli kırsal konutlarında iklimin ışık, rüzgar yönü gibi olumlu yanlarından olabildiğince yararlanma; soğuk, yağış gibi olumsuz yönlerinden ise korunmak için çözümler geliştirilmiştir. İklim koşullarının konutların ısıtılması, iç-dış mekan ve çevre ilişkileri, konut içerisindeki mekan büyüklükleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Soğuk mevsimlerde ısınma

Kış aylarının soğuk geçtiği Korkuteli kırsal peyzajlarında konutların hemen her odasında bulunan ocak mekanı ısıtma görevi üstlenmektedir. Oda içerisinde, sofada ya da her ikisinde birden rastlanan bu ocaklar çoğu zaman konutun dış cephesinde, taş ya da kerpiç malzeme ile örülmüş duvar kalınlığı içine yerleştirilmiş durumdadır. Ocaklar genel olarak ortalama 80x100 ölçülerinde ve 40-50 cm derinliğindedir. Bu nedenle ocağın yer aldığı dış duvarların kalınlığı daha fazla inşa edilmiştir.

Genellikle konutun her odasında ve sofada ocak bulunmaktadır (Şekil 4.140). Bazı örneklerde ise sofanın bir kenarı ocaklık bölümü olarak adlandırılmış ve sofadan ayrı tutulmuştur. Açık ya da kapalı sofalı konutların sofalarında yer alan ocaklarda ısınmanın yanında yemek ve ekmek de pişirilmektedir. Ocağın oda dışında olması kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Ayrıca havalandırma kolaylığı açısından duman ve kokunun oda içerisine yayılmasındansa, yarı açık bir mekan olan sofaya yayılması tercih edilmektedir.

Şekil 4.140. Açık sofalı evlerde ocak görünümü, Çukurca (a), Sülekler (b), İmecik (c) Mahalleleri'nden örnekler ve kapalı sofalı evlerde ocak görünümü, Kargın d), Köşeler (e) ve Bayat (f) Mahalleleri'nden örnekler (Orijinal 2016)

Konutlarda iki tip ocak görülmektedir. Bazı konut örneklerinde ocağın üzerinde sadece kemer bulunurken daha özenli düzenlenen konutlarda ocağın oda içerisine çıkıntı yapan ahşap davlumbazı vardır. Bazı örneklerde davlumbazın içinde kalan boşlukların çeşitli işlevlerde kullanılmak amacıyla küçük bölümlere ayrıldığı ve her bölmenin ahşap işçiliğiyle süslendiği belirlenmiştir (Şekil 4.141). Ocak üzerinde tabak, tencere gibi eşyaların koyulması için yapılan raflar yer almaktadır. Küçük ölçekli konutlarda oldukça sade olan ocaklar sadece ateş yeri ve bacadan oluşmaktadır. Ocak olarak kullanılan bu bölümde herhangi bir kapak ya da davlumbaz bulunmamaktadır. Yuvarlak kemerli açıklığa sahip olan ocağın iki yanında duvara simetrik şekilde açılmış küçük birer niş bulunmaktadır. Bu boşluklara da bardak, kibrit, çıra gibi eşyalar koyulmaktadır.

Şekil 4.141. Oda içi ocak örnekleri, Bayat (a), Çaykenarı (b), Beğiş (c) Mahalleleri'nden örnekler (Orijinal 2016)

Sıcak mevsimlerde serinleme

Sofalar odalar arası geçişi sağlayan ve aynı zamanda bir toplanma mekanı olan ortak kullanım alanlarıdır. Bazı konut örneklerinde sofanın dolaşım dışında ortalama 50 cm çıkılarak ulaşılan yüksek zemini ve farklı üst örtüsüyle özelleşmiş oturma alanları vardır. Köşk olarak adlandırılan bu mekanlar özellikle sıcak yaz aylarında daha serin bir oturma mekanı oluşturmak amacıyla sofaya eklenmiştir. Etrafı düşey yönde hareket edebilen kafeslerle çevrili sofa ve köşklere bu kafesler sayesinde güneş ışığı istenilen ölçüde kontrol edilebilmektedir.

Sofanın oturma amacıyla özelleşmiş bölümünün farklı bir türü de Avdan Mahallesi'nde yer alan konut örneğinde görülmüştür. Sofanın bir kenarı yükseltilmiş zemin ve direklerle ayrılmıştır. Burada amaç sofanın odalar arası sirkülasyonun sağlandığı bölümden ayrı tutulmak istenmesidir. Buradan daha da özel ve ayrı bir mekan olan köşke geçilmektedir.

İç - dış çevre ilişkisi

Konutlarda iç ve dış çevre ilişkisinin kurulmasında kapı, pencere ve çıkmalar önemli rol oynamaktadır. Soğuk iklim koşullarına karşı konutlarda oda içi düzenin kuruluşunda iç-dış ilişkiler en aza indirilmiş, dış cepheye bakan duvarlar olabildiğince kapalı tutulmuştur.

Konuta dışarıdan girişi sağlayan ana kapı açık sofalı konutlarda zemin kattan sofaya ulaşımı sağlayan ahşap merdivene açılmaktadır. Tek kanatlı olan bu kapıda çoğu zaman özenli bir işçilik tespit edilmemiştir. Kapalı sofalı ve özellikle de odaların sofanın her iki tarafına sıralandığı konutlarda dış kapı iki kanatlı olup taşlığa açılmaktadır. Buradan yukarıya çıkılarak asıl yaşama katı olan birinci kata geçilmektedir.

Açık ya da kapalı sofalı konutlarda, sofaya açılan oda kapıları her biri ayrı bir ev niteliğinde olan odaların dış kapısı rolünü üstlenmektedir. Bu kapıların sofaya bakan yüzlerindeki ve kapı pervazlarındaki özen ve süslemeler ise bazı konut örneklerinde dikkat çekicidir.

Konutun dış çevre ile bağlantısını sağlayan bir diğer yapı unsuru ise pencerelerdir. Korkuteli kırsal konutlarının yol ya da komşu parselde bakan cephelerindeki pencereler sadece ihtiyacı karşılayacak ölçü ve sayıdadır. Bazı konutlarda sofa aracılığıyla bahçeye açılan oda pencereleri de bulunmaktadır. Kalınlığı 60-80 cm arasında değişen dış duvarlardaki pencereler duvarın dış yüzeyindedir. Pencerenin odaya bakan yüzeyinde kalan duvar kalınlığı ise kullanım alanı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca açılan pencere kanatları bu kalınlık içerisinde kalmakta olup oda içerisinde fazladan yer kaplamamaktadır. Pencere boşluğu dışarıdan içeriye doğru yatayda genişlemektedir. Bu sayede doğal ışık farklı açılarla iç mekanı aydınlatabilmektedir. Ayrıca daha geniş bir görüş alanına sahip oturma alanları oluşmakta ve konut için havalandırma kolaylığı da sağlanmaktadır. Burada dış ortamdaki doğal koşullardan olabildiğince yararlanma ilkesi benimsenmiştir.

Bölgede pencerelerden kaybedilecek ısıyı önlemek için dış cephede ahşap kapakların yapıldığı konut örnekleri bulunmaktadır (Şekil 4.142). Konut sahibinin imkanları doğrultusunda yapılan bu kapaklar odaları yazın sıcağın, kışın ise soğuktan korumaktadır. Ahşap kapaklarla cam arasında kalan hava ısı yalıtımı sağlamaktadır. Yaz mevsiminde yöre halkının yaylaya çıktığı dönemlerde kışlık ev kapatılan kapaklar sayesinde zararlı güneş ışınlarından korunmaktadır. Yakın çevrede bulunan ardıç ağacından yapılan bu kapaklar zamanla karararak kızıl kahverengiye dönüşmektedir. Bu nedenle halk arasında *kara kapak* olarak da adlandırılmaktadır. Dışa doğru iki kanat olarak açılan bu kapaklar pencere pervazına demir kancalarla sabitlenerek açık tutulabilmektedir.

Şekil 4.142. Beğiş Susuzu yerleşimi (a), Çaykenarı (b) ve Köselers (c) Mahalleri'nden ahşap kapaklı pencere örnekleri (Orijinal 2016)

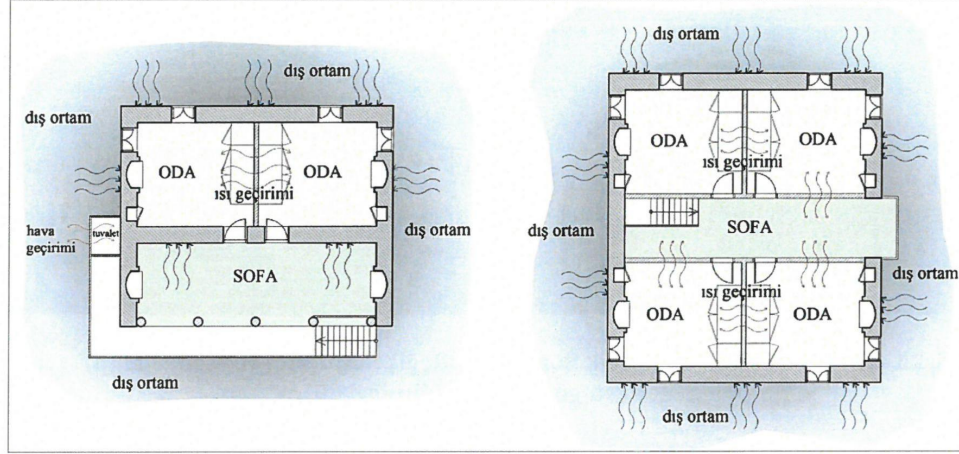
Mekan ölçüleri

Konutlardaki oda boyutları mekan ölçüsü ve iklim özellikleri açısından kolay ısınmayı sağlayacak ve uzun süre sıcak kalacak şekilde düzenlenmiştir. Burada oda genişliği olabildiğince küçük ve tavan yüksekliği az tutulmuştur.

Köselers Mahallesi örneğindeki Antalya kent merkezinde yer alan geleneksel konutlara benzer planda inşa edilen konut soğuk iklim bölgesine uymayan nitelikte kat yüksekliği ve oda büyüklüğü fazla olarak inşa edilmiştir. Daha sonra iklimin olumsuz etkilerini azaltmak amacı ile tadilat yapılarak ikinci bir tavanla oda yüksekliği azaltılmış, ahşap duvarlarla bölünerek kullanılan mekan küçültülmüş ve dış cephede yer alan pencerelerin bir kısmı kapatılarak iptal edilmiştir.

Yapı Malzemesi

Bölgedeki dış çevrenin iklim koşullarına karşı yapıda üretilen çözümler arasında uygun malzemenin uygun yerlerde kullanılması da önemli rol oynamaktadır. Odalar arası bölme duvarlarının ahşap ve ince olmasına karşın dışa bakan duvarlar taş ya da kerpiç malzeme kullanılarak daha kalın düzenlenmiştir. Böylelikle ısıtılan odalar arası ısı alışverişi sağlanmakta aynı zamanda da dışarıdan gelebilecek soğuk engellenmektedir (Şekil 4.143).

Şekil 4.143. Açık ve kapalı sofalı konutlarda iç-dış mekan etkileşimi (Orijinal 2016)

Yapı malzemesi açısından bazı konut örneklerindeki ahşap iskeletli bölücü duvarlarda dolgu malzemesi olarak kamış kullanılmıştır. Doğal bir malzeme olan kamış içi boşluklu yapıda doğal bir bitki türü olup, bu yapısı sayesinde doğal bir yalıtım sağlamaktadır. Aynı malzemenin toprak damlı üst örtü uygulamalarında da kullanıldığı tespit edilmiştir.

Konutlarda odalar ve sofaların yanı sıra tuvalet mekanları da konutun birinci katında yer almaktadır. Burası sofadan geçilerek ulaşılan ve ahşap duvarlı bir mekandır. Kullanım gereği havalandırılması gereken tuvaletin hava geçiren bir malzeme ile konutun dış duvarına bitişik inşa edildiği tespit edilmiştir. Böylece iklimsel konfor da sağlanmış ve tuvalet kullanımından kaynaklanan istenmeyen koku etkisi azaltılmıştır.

Bölgedeki konutların geleneksel üst örtüsü toprak damdır. Ancak kiremit kaplı ya da sac kaplı eğimli çatı uygulamalarına geçildiği çok sayıda konut örneği vardır. Hafif olması nedeniyle mevcut toprak dam üzerine sac kaplı eğimli çatının uygulandığı bir çok konut örneğine rastlanmıştır. Şekil 4.144'de farklı mahallelerde farklı malzemeler ve formlarda inşa edilmiş çatılar görülmektedir.

Şekil 4.144. Taşkesiği (a), İmecik Susuzu (b), Beğiş Susuzu (c) ve Mamatlar (d) yerleşimlerinden çatı görünümleri (Orijinal 2016)

4.6.3.3. Jeolojik yapı ve konut

Yerleşimler ve onu meydana getiren geleneksel evleri birbirinden ayırt eden temel karakteristiklerden biri de kullanılan yerel malzeme ve bu malzemelerin kullanım teknikleridir. Malzeme seçimi ve kullanımının bir yöreden başka bir yöreye göre farklılaşmasında belirleyici olan ana etken bölgenin jeolojik yapısıdır (Çorapçıoğlu vd.2010).

Korkuteli kırsal peyzajlarındaki uygulamalarda ve özgün mimari kimliğin oluşmasında çeşitli türdeki doğal taşlar, kerpiç, ahşap, toprak gibi farklı doğal malzemeler önemli rol oynamıştır. Doğadan elde edildiği hali ile kullanılan bu malzemeler yapı alanından veya yakın çevreden temin edilmektedir. Yapı malzemesinin yöreden temin edilmesindeki kolaylığın yanı sıra; konut alanına taşınması, yapı ustasının elindeki araçlarla rahat ve kolay işlenebilir olması diğer tercih nedenlerindedir. Taş, ahşap, toprak gibi doğal malzemelerin birbiri ile uyumlu olması ve istenildiğinde eklemelerin ya da tamirinin mümkün olması da önem taşımaktadır.

Yapılan analizlerde konutun bulunduğu yerleşimin üzerinde yer aldığı arazi ve yakın çevresinin jeolojik yapısı kullanılan malzemede etkili olduğu anlaşılmıştır. İncelenen konut örneklerinde kullanılan malzemeler Çizelge 4.24’de görüldüğü gibi özetlenmiştir. Buna göre jeolojik yapısı alüvyal toprak olan yerleşimlerde kerpiçin kullanıldığı; kireç taşı ağırlıklı olan yerleşimlerde ise taş malzemenin tercih edildiği görülmektedir.

Çizelge 4.24. Yerleşimlerin jeolojik yapısı ve konutlarda kullanılan malzemeler (Orijinal 2016)

Konut no	Bulunduğu Mahalle			Kullanılan malzeme		
	Adı	Jeomorfoloji	Jeolojik yapı	Dış duvarlar	Üst örtü	
					Orijinal durum	Mevcut durum
1	Çukurca	Ova	Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Kiremit kaplı iki yöne eğimli çatı
2	Çukurca	Ova	Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Sac kaplı tek yöne eğimli örtü
3	Çaykenarı	Ova	Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Sac kaplı iki yöne eğimli örtü
4	Çaykenarı	Ova	Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Sac kaplı iki yöne eğimli örtü
5	Köseler	Ova	Karışık kireçtaşı	Taş-kerpiç	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı
6	Köseler	Ova	Karışık kireçtaşı	Kerpiç	Toprak dam	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı
7	Kargın	Ova	Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Toprak dam
8	Beğiş Susuzu	Dağ eteği	Neritik Kireçtaşı	Taş	Toprak dam	Toprak dam
9	Bayat	Ova	Alüvyal toprak	Kerpiç	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı
10	Bayat	Ova	Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Toprak dam
11	Sülekler	Vadi	Karışık Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Toprak dam
12	Sülekler	Vadi	Karışık Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı
13	İmecik	Dağ eteği	Neritik Kireçtaşı	Taş	Toprak dam	Toprak dam
14	Gümüşlü	Dağ eteği	Alüvyal toprak	Kerpiç	Toprak dam	Toprak dam
15	Avdan	Vadi	Alüvyal toprak	Taş	Toprak dam	Toprak dam
16	Avdan	Vadi	Alüvyal toprak	Taş	Toprak dam	Toprak dam
17	Ulucak	Dağ eteği	Karışık kireçtaşı	Taş	Toprak dam	Toprak dam
18	Kozağacı	Dağ eteği	Karışık Alüvyal toprak	Taş-kerpiç	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı	Kiremit kaplı 4 yöne eğimli çatı
19	O.kalfalar	Dağ eteği	Karışık kireçtaşı	Taş	Toprak dam	Toprak dam
20	Taşkesiği	Plato	Karışık kireçtaşı	Taş	Toprak dam	Sac kaplı dört yöne eğimli örtü

Ova yerleşimleri alüvyal topraklar üzerinde kurulmuş olup buradaki konutların dış duvarları kerpiç ve üst örtünün de toprak dam olduğu görülmüştür. Çalışmada ova yerleşimi olarak sınıflandırılmış olan Köşeler Mahallesi birikinti konisi ovası niteliğinde bir arazi üzerinde yer almaktadır. Buradaki konut örneklerine bakıldığında ise kullanılan yapı malzemesinin yerleşimin doğusunda yükselen dağlardan temin edilen kireçtaşı olduğu görülmektedir. Bir vadi yerleşimi olan Avdan Mahallesi konutlarında da yakın çevreden elde edilen kireç taşı kullanımı tercih edilmiştir.

4.6.3.4. Bitki örtüsü, bahçe ve konut

Bitki örtüsü ve konut ilişkisinde öncelikle bitkilerin yapı malzemesi olarak kullanılması öne çıkmaktadır. Geleneksel kırsal konutlarda yakın çevreden elde edilen bitkisel materyaller konut inşasında kullanılmıştır. Bu örnekler arasında kat arası döşemesinde, üst örtüyü taşıyan iskeletin oluşumunda, dikme, merdiven, korkuluk, duvar örgüsü arasındaki hatıllarda, sedir, dolap, yüklük, kapı-pencere doğramalarında ahşap malzeme kullanımı bulunmaktadır.

Kırsal konutların analizinde konutun taşıyıcı sistemini oluşturan düver, mertek, dikme gibi ana unsurlarda ardıç ağacının tercih edildiği tespit edilmiştir. Diğer elemanların yapımında ise ardıcın yanı sıra kızılçam da kullanılmıştır. Her iki ağaç türü de bölgedeki doğal bitki örtüsünde önemli yer tutmaktadır. Özellikle orman vejetasyonunun en çok ardıç ve kızılçam türlerinden oluştuğu belirlenmiştir. Bu nedenle bölgedeki konutlarda ardıç ağacının kullanılıyor olması doğal bitki örtüsünün konuta olan yansımasıdır. Kullanım oranının az olması ise ilçedeki ağaç varlığının alansal olarak az olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle taş ya da kerpiç malzeme ile inşa edilen konutlarda ahşap malzeme sadece gerek duyulan önemli bağlantı noktalarında kullanılmıştır.

Yakın çevreden elde edilen ağaçlar kabuğu soyularak ve bütün olarak ya da istenilen formda şekillendirilerek kullanılmaktadır. Soyulan kabuklar ise toprak dam olan konut üst örtüsünde yalıtım malzemesi olarak değerlendirilmiştir.

Korkuteli İlçesi hidrolojik yapısına göre değişen bitki örtüsü konutları da etkilemiş, kurak kesimlerde bitkisel materyal minimum ölçüde kullanılmıştır. Buna karşın göl, akarsu gibi su kaynaklarının olduğu bölgelerde inşa edilen konutlarda kullanılan bitkisel materyallerin çeşitlendiği görülmektedir. Osmankalfalar, Söğüt, Yeşiloba, Mamatlar ve Kırkpınar Mahalleleri'nin çevrelediği Manay Gölü günümüzde kurutulmuştur. Bu gölün kenarlarında yetişen kamışlar ise bölge konularında yoğun olarak kullanılmıştır.

İçerisinden akarsu geçen Kozacı yerleşimi oldukça yeşil bir görünüme sahiptir. Yerel halk ile yapılan görüşmelerde 40-50 sene öncesine kadar bölgenin ceviz ağaçlarıyla kaplı olduğu bu nedenle ceviz manasına gelen koz kelimesi ile yerleşimin adlandırıldığı öğrenilmiştir. Ancak yapılan incelemelerde konutlarda kullanılan bitkisel materyalin ahşap ağırlıklı olmadığı, taş ve kerpiç malzemenin tercih edildiği görülmüştür.

Bitki varlığının konuta olan bir diğer yansıması ise konutta yer alan mekanlarda olmuştur. Meyve üretiminin yoğun olduğu Çaykenarı, Köseler, Bayat, Sülekler gibi yerleşimlerde konutların zemin katlarında meyve saklamak amacıyla depolar yer almaktadır. Çukurca Mahallesi'ndeki 2 nolu ve Gümüşlü Mahallesi'ndeki 14 nolu örnek konutların zemin katlarında yer alan ve konutla birlikte inşa edilerek oluşturulan ahşap ambarlar ise tarımsal faaliyetler sonucu elde edilen buğday, arpa gibi tahılların depolandığı mekanlardır. Bu ambarların İmecik, Avdan Mahalleleri'nde olduğu gibi hemen konutun yakınında olduğu da tespit edilmiştir. İlçede geniş yer kaplayan tarımsal alanlar önemli ekonomik geçim kaynağı olan kuru tarım, meyvecilik ve sebzeçiliğin

yapıldığı yerlerdir. Bu nedenle elde edilen mahsulün saklanacağı mekanın konutta yer alması kültürel bitki örtüsünün konuttaki mekanlara ve mekan kullanımlarına olan etkisidir.

Tarımın yanı sıra hayvancılığında yoğun olarak yapıldığı ilçede hayvanların yiyeceği samanın istiflenerek saklanması için hemen her konutta samanlık mekanı bulunmaktadır. Ekonominin bitkisel üretime dayalı olması konuta ve konuttaki mekansal organizasyona yansımıştır.

Mimarinin tasarım ölçeğinde peyzaj ilişkisinin kurulduğu bahçe konutların dış mekandaki kullanım ve yaşam alanı olup; sebze, meyve ağaçları ve süs bitkilerinin yetiştirildiği mekanlardır. Türk kültüründe bahçe konut dışındaki ikinci yaşam alanı olarak da görülmektedir. Kırsal kültürel peyzajlardaki konut bahçeleri aynı zamanda tarımsal üretim, hayvancılık faaliyetlerinin etkisinde gelişen ve çoklu ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte şekillenir. Burada yörede yaygın olarak yetişen meyve ağaçları tercih edilirken neredeyse bütün Anadolu'da asma ve çardaklar bahçenin ayrılmaz unsurudur. Fakat Korkuteli örneğinde asma ile kapatılan ve dinlenme mekanı olarak kullanılan çardağın yerini sofa mekanlarının aldığı gözlenmiştir. Burada içe kapalı yaşam şekline dayalı kültürel yapının etkili olduğu düşünülmektedir.

Korkuteli kırsal peyzajlarında geleneksel konut bahçeleri dinlenme mekanı olmasının yanı sıra tarımsal üretimin yapıldığı, yemek pişirilen, çamaşır yıkanan, odun kırılan ve kışlık yiyeceğin hazırlandığı alanlardır. Parsel ölçülerine göre farklı büyüklüklerde olan konut bahçelerinde açık alanların yanı sıra tahıl ambarı, araç park yeri, kümes, ahır, depo ve tuvalet gibi kapalı mekanlar da bulunmaktadır.

Kırsal alanlarda su kaynağına erişim önemli bir ihtiyaç olup konut bahçelerindeki kuyular ve çeşmeler suyun su ihtiyacını karşılayan yapılardır. Antalya Kaleiçi konut örneklerindeki kuyular çatılardan toplanan yağmur suyunun depolanmasına dayanırken; Korkuteli kırsal konutlarında bahçe içindeki kuyular yer altı sularıyla beslenmektedir. Yörede dere, akarsu gibi doğal kaynaklarının olmadığı az sayıdaki konut bahçesinde kuyu örneğine rastlanmıştır (Şekil 4.145). Diğer yandan alt yapı ve içme suyu hattının tesisi ile yöredeki mevcut kuyuların kullanılmadığı gözlenmiştir.

Şekil 4.145. Çukurca Mahallesi'nden konut bahçesi görünümü (Orijinal 2016)

Bahçelerde çevreleme elemanı olan duvarlar bahçe sınırını tanımlamakta, bahçe mekanına ve konuta mahremiyet, koruma, güvenlik ve kontrollü giriş sağlamaktadır. Korkuteli kırsal yerleşimlerinde incelenen konut örneklerinde bahçenin daha çok doğal taş duvarlarla çevrelendiği, yüksekliği 100-200 cm arasında değişen bu duvarlara yer yer çalılardan oluşan bitkisel malzemenin eklendiği gözlenmiştir.. Bahçe çevresinde yan yana sıralanmış ağaçlar ve çalılar sınırlamanın yanı sıra perdeleme ve mahremiyet sağlama amacıyla da tercih edilmiştir (Şekil 4.146). Terk edilen ve kullanılmayan konutlarda ise sınırlayıcı bahçe duvarlarının tespiti mümkün olmamıştır

Bitkiler bahçenin tanımlayıcı unsuru olup Korkuteli ilçesindeki konut bahçelerinde badem, incir, dut, iğde, ceviz, elma, erik, kiraz, ayva gibi meyvesinden faydalanmak amacı ile yetiştirilen ağaçlar aynı zamanda özellikle sıcak yaz aylarında gölge de sağlamaktadır.

Şekil 4.146. İmecik Susuzu yerleşiminde bahçe sınırlayan çalılık görünümüleri (Orijinal 2016)

4.6.3.5. Doğal peyzaj ve konut özelliklerinin karşılaştırmalı analizi

Korkuteli kırsal kültürel peyzajlarındaki geleneksel konutlar ve üzerinde yer aldığı alanın doğal peyzaj özellikleri arasındaki etkileşim birlikte ele alınmıştır. Çizelge 4.25'de görülen korelasyon tablosu yorumlandığında konutun bulunduğu arsanın yükseltisi ile jeomorfolojik yapısı arasında, jeolojik yapısı ile konut yapımında kullanılan malzeme arasında ve konut yapı malzemesi ile eski üst örtü arasında istatistiksel anlamda güçlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Arsanın jeolojik yapısı alüvyal toprak, kireçtaşı, karışık kireçtaşı ve karışık alüvyal toprak; jeomorfolojik yapısı ise ova, dağ eteği, vadi ve plato başlıkları altında tanımlanmış ve kodlanmıştır. Konut özellikleri ise plan tipi açık ve kapalı sofalı, yapı malzemesi kerpiç, taş ve taş+kerpiç, eski üst örtü toprak dam ve kiremit kaplı dört yöne eğimli çatı, yeni üst örtü ise kiremit kaplı eğimli çatı, sac kaplı eğimli çatı ve toprak dam başlıkları altında ele alınmıştır.

Konutlarda genellikle toprak dam olan üst örtü son yıllarda değişime uğrayarak kiremit ya da sac kaplı, iki ya da dört yöne eğimli çatıya dönüşmüştür. Bu çalışmada

orijinal olan üst örtünün yerel verilerle karşılaştırılması amacıyla üst örtü eski ve yeni olmak üzere iki grupta ele alınmıştır.

Konutun bulunduğu alanın doğal peyzaj özellikleri açısından konut mimarisi üzerinde en etkili olan unsurun jeolojik yapı olduğu anlaşılmıştır. İlçede kireçtaşı ve alüvyal topraklarla kaplı alanların diğer jeolojik formasyonlara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yapılan konut incelemeleri ve istatistiksel analizler sonucunda alüvyal topraklar üzerinde kurulan yerleşimlerde topraktan imal edilen kerpiç malzeme kullanılarak inşa edilmiş, kireçtaşı ile yüzeylenmiş alanlara kurulan yerleşimlerde ise taş malzeme ile inşa edilmiş konutların olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 4.25. Konut yapı özellikleri ile doğal peyzaj arasındaki ilişkilerin analizi (Orijinal 2016)

		Doğal peyzaj özellikleri				Konutun yapısal özellikleri				
		Yükselti	Jeoloji	Jeomorfoloji	Bakı	Plan tipi	Yapı malzemesi	Eski üst örtü	Yeni üst örtü	Sofa bakışı
Doğal peyzaj özellikleri	Yükselti	1	,411	,793(***)	-,142	-,322	,415	-,065	-,263	,325
	Jeoloji		1	,433	-,079	-,160	,481(*)	,223	-,039	-,118
	Jeomorfolojik yapı			1	-,181	-,348	,232	-,239	-,204	,157
	Arsa Bakışı				1	,187	,074	-,291	,297	-,087
Konutun yapısal özellikleri	Plan Tipi					1	,263	,275	,307	-,220
	Yapı Malzemesi						1	,464(*)	-,135	-,143
	Eski Üst Örtü							1	,161	-,316
	Yeni Üst Örtü								1	-,395
	Sofa Bakışı									1

* Korelasyon 0,05 düzeyinde önemli ; ** Korelasyon 0,01 düzeyinde önemli; *** Korelasyon 0,001 düzeyinde önemli (2-uçlu)

Konut üst örtüsünün yükselti basamağının artması ile ilgili olmadığı tespit edilmiştir. Burada konut sahibinin isteği ve ekonomik alım gücü doğrultusunda uygulama yapıldığı düşünülmektedir. Benzer şekilde arsa bakışı ile konuttaki sofa bakışı arasındaki ilişkinin zayıf olması yönelimde iklimsel konfor, manzara, yol gibi unsurların etkili olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.26'da konut arsasının yönelimi ile sofasının yönelimi arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Buna göre üzerinde yer aldığı arsa bakışı güney olan konutlarda sofa yöneliminin %80 güney olduğu, güneydoğu olan konutlarda ise sofa yöneliminin %66,7 yine güney olduğu tespit edilmiştir. Kuzeye bakan arsalarda da güney ve güneydoğu bakışının tercih edildiği görülmüştür.

Çizelge 4.27'de konutun yapısal özellikleri ile konutun yer aldığı arsannın doğal peyzaj özellikleri arasındaki ilişkinin dağılım görülmektedir. Buna göre konutun şekillenmesinde yine jeolojik yapının önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır. Alüvyal toprakların olduğu bölgelerdeki konutların % 80'inin kerpiç, kireç taşı ile yüzeylenen

bölgelerde ise %100'ünün taş malzeme ile inşa edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Konut malzemesinde etkin olan bir diğer unsur olan jeomorfolojik yapıda ise ova düzlüğündeki yapıların %77.8'lik oranla kerpiç, dağ eteğinde yer alan konutların ise %66,7'lik oranla taş malzeme ile inşa edildiği tespit edilmiştir.

Çizelge 4.26. Konutun arsa ile sofa bakısı arasındaki ilişki (%) (Orijinal 2016)

Arsa Bakı	Sofa Bakı					
	Kuzey	Doğu	Güneydoğu	Güney	Batı	Kuzeybatı
Kuzey	,0	,0	50,0	50,0	,0	,0
Kuzeydoğu	,0	,0	50,0	50,0	,0	,0
Doğu	,0	100,0	,0	,0	,0	,0
Güneydoğu	,0	,0	,0	66,7	,0	33,3
Güney	,0	,0	20,0	80,0	,0	,0
Batı	28,6	14,3	,0	28,6	28,6	,0
Toplam	10,0	10,0	15,0	50,0	10,0	5,0

Çizelge 4.27. Konut özellikleri ile doğal peyzaj arasındaki ilişki (%) (Orijinal 2016)

	Plan tip (sofaya göre)		Malzeme (konut dış duvarı)			Üst örtü (eski)		Üst örtü (yeni)		
	Açık	Kapalı	Kerpiç	Taş	Taş+ kerpiç	Toprak dam	Eğimli çatı	Toprak dam	Kiremit kaplı eğimli	Sac kaplı eğimli
Yükseklik										
801-900	10,0	90,0	70,0	20,0	10,0	80,0	20,0	30,0	40,0	30,0
1101-1200	66,7	33,3	66,7	33,3	,0	100,0	,0	66,7	33,3	,0
1301-1400	50,0	50,0	25,0	75,0	,0	100,0	,0	100,0	,0	,0
1401-1500	50,0	50,0	,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	,0
1501-üstü	,0	100,0	,0	100,0	,0	100,0	,0	,0	,0	100,0
Toplam	30	70	50,0	40,0	10,0	85,0	15,0	50,0	30,0	20,0
Jeoloji										
alüvyal toprak	30,0	70,0	80,0	20,0	,0	90,0	10,0	50,0	20,0	30,0
kireçtaşı	,0	100,0	,0	100,0	,0	100,0	,0	100,0	,0	,0
karışık kireçtaşı	20,0	80,0	,0	80,0	20,0	80,0	20,0	40,0	40,0	20,0
karışık alüvyal	66,7	33,3	66,7	,0	33,3	66,7	33,3	33,3	66,7	,0
Toplam	30,0	70,0	50,0	40,0	10,0	85,0	15,0	50,0	30,0	20,0
Jeomorfoloji										
Ova	11,1	88,9	77,8	11,1	11,1	77,8	22,2	22,2	44,4	33,3
Dağ eteği	33,3	66,7	16,7	66,7	16,7	83,3	16,7	83,3	16,7	,0
Vadi	75,0	25,0	50,0	50,0	,0	100,0	,0	75,0	25,0	,0
Plato	,0	100,0	,0	100,0	,0	100,0	,0	,0	,0	100,0
Toplam	30,0	70,0	50,0	40,0	10,0	85,0	15,0	50,0	30,0	20,0
Bakı										
Kuzey	,0	100,0	50,0	,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	,0
Kuzeydoğu	50,0	50,0	100,0	,0	,0	50,0	50,0	100,0	,0	,0
Doğu	,0	100,0	,0	100,0	,0	100,0	,0	100,0	,0	,0
Güneydoğu	66,7	33,3	66,7	33,3	,0	100,0	,0	100,0	,0	,0
Güney	60,0	40,0	40,0	60,0	,0	100,0	,0	60,0	20,0	20,0
Batı	,0	100,0	42,9	42,9	14,3	85,7	14,3	28,6	28,6	42,9
Toplam	30,0	70,0	50,0	40,0	10,0	85,0	15,0	50,0	30,0	20,0

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Kentler ile doğal alanlar arasındaki geçiş bölgeleri olan kırsal kültürel peyzajlar yoğunluğu, toplumsal yapısı ve yaşam şekli, mekansal ve fonksiyonel yapısı, ekonomik yapısı, rekreasyon alanları ve etkinlikleri, doğal çevre ilişkileri ve peyzaj görünümü ile özgün karakterlere sahip alanlardır. Kırsal kültürel peyzajların en önemli bölümünü oluşturan yerleşimler ve geleneksel konutlar ise içinde bulunduğu bölgenin doğal peyzaj özelliklerine göre konumlanmakta ve şekillenmektedir.

Bu tez çalışmasında Korkuteli ilçesi kırsal kültürel peyzajlarında yerleşim dokusu ve geleneksel konut mimarisi analiz edilmiş ve doğal peyzaj faktörlerinin yerleşim dokusu ve konut mimarisinin oluşumundaki etkisi ortaya koyulmuştur. Burada yerleşimlerin yer seçim tercihleri ele alınarak yerleşim dokusu ve konut mimarisinin oluşmasında yükselti basamağı, jeomorfoloji, topografya, bakı, jeoloji, hidroloji vb. doğal peyzaj faktörlerinin rolü incelenmiştir.

Yerleşimlerin yer seçimine ilişkin yapılan analizlerde;

- Yer seçiminde yükselti, jeomorfoloji ve bakı gibi doğal peyzaj unsurları arasında jeomorfolojinin daha etkin olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda tarımsal faaliyetlerin yapıldığı düz alanların birinci sırada ve bu düz alanları çevreleyen dağ eteklerinin ise ikinci sırada yerleşim alanı olarak tercih edildiği tespit edilmiştir.
- Doğu, batı ve güneye bakan yönlerde yerleşim bulunmasına karşın kuzeye bakışı olan alanlarda yerleşim bulunmamaktadır. Aynı zamanda ekilebilir düzlüğe bakan bu yönelim dağ eteği yerleşimlerinde daha çok görülmektedir.
- Su kaynaklarının sınırlı olduğu bölgelerde de yerleşimlerin olması hidrolojik yapının yer seçimindeki etkisinin daha az olduğunun göstergesidir. Avdan, İmecik, Beğiş, Ulucak gibi yerleşimler kuru tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı yerleşimler olup suyun az olmasına karşın ova düzlüğü yakınında konumlanmaktadır.

Kırsal yerleşimlerin kuruluş yerinin belirlenmesinde ve yer seçiminde doğal peyzaj faktörlerinin önemini vurgulayan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda bazı bölgelerde arazi jeomorfolojisinin, bazı bölgelerde yükselti basamağının ya da akarsu, göl gibi doğal su kaynaklarının varlığı etkili bulunmuştur. Tapur ve Tuncer (2012) Konya ili Çumra ilçesindeki kırsal yerleşimlerin yer seçiminde ilçe merkezinden geçen Çarşamba Çayı'nın öne çıktığını ve kırsal yerleşimlerin çoğunlukla çay kenarında konumlandığını belirtmiştir.

Benzer şekilde Karagel ve Karagel (2010) Zonguldak, Devrek Çayı havzasındaki kırsal yerleşimlerin bölgeyi besleyen Devrek Çayı ve çayın kollarının geçtiği vadiler boyunca konumlandığını tespit etmiş ve yerleşim dağılışı düzeninde etkili olan en önemli doğal unsurun akarsuların varlığı olduğunu vurgulamıştır.

Korkuteli örneğinde de kırsal yerleşimlerin büyük bir kısmı İlçe içerisinde geçen Korkuteli Çayı bu çayın suladığı alüvyonlu düzlüklerde yoğunlaşmaktadır. Ancak akarsu ya da göl gibi doğal su kaynaklarının olmadığı bölgelerde de çok sayıda kırsal yerleşim biriminin olduğu tespit edilmiştir. Ekilebilir düzlükler ile tarımsal faaliyetlere imkan sunan bu bölgelerin tercih edilmesi yer seçiminde jeomorfolojik yapının da etkili olduğunu kanıtlamaktadır.

Kırsal yerleşmelerin dağılımında bölgenin genel ve hakim doğal yapısı, topografyası ve bu alanlardaki ova, vadi, plato, dağ eteği gibi jeomorfolojik birimler de önemlidir. Başyaka (2013) Osmaneli (Bilecik) bölgesinde çok önemli bir yer kaplayan plato sahalarının kırsal yerleşimlerin yer seçiminde zorunlu bir faktör olduğunu tespit etmiştir. Taş ve Yakar (2009) Afyonkarahisar için yükseltinin yer seçiminde sınırlayıcı olduğunu; bölgedeki yerleşim sayısının yüksek kesimlerde azaldığını, belirli yükseltilerin üzerindeki alanların insanlar tarafından etkin biçimde kullanılmadığı ve yerleşilmediği sonucuna ulaşmıştır. Korkuteli ilçesinde de benzer durum söz konusudur. Yükseltinin artması ulaşım güçlüğünü de beraberinde getirmekte, ulaşımın daha zor olduğu, yükseltisi fazla olan alanlarda yerleşim sayısı ve nüfus azalmaktadır.

Doğal peyzaj faktörleri, yöredeki ekonomik faaliyetler ile konumları tanımlanan yerleşimlerde yol ve konut birimlerinin organizasyonundan ortaya çıkan yerleşim dokusu yine topoğrafik yapı başta olmak üzere doğal peyzaj faktörlerinin etkisiyle şekillenmektedir. Korkuteli ilçesi kırsal kültürel peyzajlarında yapılan yerleşim dokusu analizlerinde;

- Ova, plato, vadi ve dağ eteği gibi farklı jeomorfolojik yapıya sahip araziler üzerinde kurulan ve gelişen yerleşimlerde ışınsal, lineer ve organik olmak üzere farklı özelliklerde doku tipleri gelişmektedir. Bu tiplerin oluşmasında ulaşım ve yol sistemi önemli rol oynamaktadır.
- Yerleşim dokusu içindeki yol sisteminin oluşmasında arazi topoğrafyası önemli rol üstlenmektedir. Dağ eteği yerleşimlerinde eğim derecesine göre eğime paralel uzanan lineer, bir merkez etrafında gelişen ışınsal ya da organik gelişim deseni sergileyen yerleşim dokuları ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmada üçü de dağ eteği olmakla birlikte Osmankalfalar yerleşiminde ışınsal, İmecik yerleşiminde lineer ve Kozacı yerleşiminde organik formlu yerleşim dokuları gelişmiştir. Bu gelişim farklılıklarında arazi eğimi ve ova düzlüğüne açılım kolaylığı önemli rol oynamaktadır.
- Gelişimin yamaçlarla sınırlandırıldığı vadi yerleşimlerinde vadi tabanının genişliği ve içerisinde akan suyun varlığı ile ilişkili olarak farklı tiplerde yerleşim dokusu formları gelişmektedir. Sülekler Mahallesi'nde olduğu gibi dar tabanlı ve içerisinde akarsuyun geçtiği yerleşimlerde akarsuya paralel lineer düzende yerleşim dokusu gelişmekteyken; geniş tabanlı vadi üzerinde yer alan Avdan Mahallesi'nde organik düzende yerleşim dokusu oluşmuştur.
- İlçenin belli kesimlerindeki yerleşimlerde su kaynakları yetersizdir. Bu nedenle bu yerleşimlerde yağmur ve yeraltı sularını toplayan çok sayıda sarnıç ve kuyu bulunmaktadır. Yerleşim dokusu içerisinde, yerleşim merkezini tanımlayan

unsurlardan olan çeşme, kuyu ya da sarnıç gibi su yapıları halkın ortak kullandığı kamusal yapılar olup gerektiğinde hayvanların su ihtiyacını gideren ve aynı zamanda yün - buğday yıkanan mekanlardır.

- Günümüzde rahat ulaşılabilen ve sulama imkanının daha iyi olduğu yerleşimlerde özellikle yaz aylarında kullanılan konut sayısı artmaktadır. Eğimin az olduğu ova ya da dağ eteği yerleşimlerinde gelişim ulaşım aksları boyunca ya da organik düzende; eğimin fazla olduğu dağ eteği yerleşimlerinde ise ova düzlüğüne doğru gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Yerleşim dokusu ile ilgili olarak mevcut çalışmalarda birçok farklı model tanımlaması yapılmış olup lineer, ışınsal, yay, semer, organik, ring, yıldız, tarak gibi farklı yorumlanan yerleşim dokuları konutların birbiri ile olan mesafesi ve arazi üzerindeki yan yana olma durumları ile ortaya çıkmaktadır. Örneğin Çin'de doğal peyzajın etkisi ile kırsal yerleşimler kompakt, lineer ve ring olmak üzere toplu yerleşim; konutların birbirine olan mesafesi ve homojenlik durumuna göre dağınık yerleşim düzenleri ile tanımlanmaktadır (Knupp 1992). Burada doğal peyzaj faktörleri öne çıkarken, yerleşim dokusunun şekillenmesinde tarımsal faaliyetler için kullanılan arazilerin konumu da önemli rol oynamaktadır. Ova düzlüklerinde yer alan yerleşimlerde çoğunlukla yerleşimi kuşatan tarım arazileri yer alırken, dağ eteğinde eğimli araziye konumlanmış yerleşim önünde yer alan tarım arazilerinin varlığı söz konusudur.

Korkuteli kırsal peyzajlarında yerleşim birimlerinin toplu olarak ışınsal düzende yerleşim dokusu sergilediği ve tarım arazilerinin bu doku etrafında yer aldığı mahalleler olduğu gibi; konutların kendi tarım arazileri içinde yer aldığı ve bu nedenle daha dağınık ve organik görünümlü yerleşim dokusunun ortaya çıktığı mahalleler de bulunmaktadır. Burada sulama suyu ve ulaşım yolu başta olmak üzere alt yapı hizmetlerinin yeterli düzeyde olması önem taşımaktadır.

Kırsal konutların mimari özellikleri konut-parcel ilişkisi, konutların plan organizasyonundaki mekanlar, mekan ilişkileri, yapı malzemesi ve yapı teknikleri geleneksel konutlar ve doğal peyzaj ilişkisinin anlaşılması açısından önemlidir.

Kırsal konutların mimari özelliklerine ilişkin yapılan analizlere göre;

- Konutlar genellikle iki katlı olup zemin katta ahır, samanlık, depo, develik gibi dış mekanla birebir ilişkili olan mekanlar; yaşam katı olan birinci katta ise odalar, sofa ve tuvalet bulunmaktadır.
- Birinci katta oda kapılarının açıldığı sofalar halk arasında önlük ya da salon olarak da adlandırılmaktadır.
- Konutlarda açık sofalı ve kapalı sofalı plan tipleri görülmektedir.
- Sofanın durumuna göre yapılan sınıflandırmada kapalı sofalı konut sayısının açık sofalıya göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ancak kapalı olarak sınıflandırılan konutların bazılarında sofanın konut sahibinin isteği ve alım gücü

doğrultusunda, iklimin olumsuz etkilerinden korunmak amacıyla sonradan kapatıldığı tespit edilmiştir.

- Konutlarda plan ilkelerinin üst katta değişmediği, alt katlarda ise doğal koşullar doğrultusunda biçimlendiği anlaşılmıştır. Bu değişiklikte konutun bulunduğu arazinin eğimi birinci derecede etkili olmuştur.
- Konutun üzerinde yer aldığı arazinin topografyası konutun zemin katına ve odaların yer aldığı birinci kata erişimi sağlayan giriş kapısı yerini ve yönünü tanımlayan bir unsurdur.
- Yoğun sirkülasyonun söz konusu olduğu ahır konutun zemin katında olup zemini sıkıştırılmış toprakla kaplıdır. Kullanım ve hareketten dolayı zeminde oluşan aşınmalarda eksilen malzemenin yeri yeniden toprak malzeme ile doldurularak kolaylıkla tamir edilebilir nitelikte düzenlenmiştir. Doğal yapı malzemesi maliyeti ve ulaşılabilir olması açısından bakım ve onarımlarda ihtiyaç duyulan malzemenin temininde kolaylık sağlamaktadır.
- Özgün mimari kimliğin oluşmasında önemli rol oynayan doğal peyzaj unsurlarından biri de doğal yapı malzemesidir. Bu bağlamda konutlarda taş, toprak, kerpiç, ahşap, karniş gibi farklı doğal malzemeler önemli yer tutmuştur. Toprak damlar, taş ya da kerpiç duvarlarda ve iç mekanlarda kullanılan ahşap malzeme geleneksel konutları tanımlayan önemli detaylardandır.
- Jeolojik yapı farklılıklarının geleneksel konuta yansması malzeme seçim ve kullanım tekniği ile doğrudan ilgilidir. Konutlar içerisinde bulunduğu bölgeden temin edilen malzemelerle inşa edilmiştir. Alüvyonlu düzlüklerdeki konutlarda kerpiç; kireç taşı ile yüzeylenmiş bölgelerde ise taş malzemenin yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir
- Çalışma alanında farklı yapı malzemeleri kullanılmasına rağmen aynı plan ilkeleri ile inşa edilmiş konutların olması aynı yöredeki benzer kültürel yapının bir yansımasıdır.
- Konutların geleneksel üst örtüsü toprak damdır. Ancak bu örtünün yerini kiremit ya da sac kaplı çatıya bıraktığı tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni iklimsel faktörler olup toprak damın sürekli bakım gerektiriyor olması da bu seçimde etkili olmuştur.
- Konutlarda kullanılan taş ve kerpiç gibi doğal ve yerel malzemelerin bakım ve onarımında yine aynı malzemelerin kullanımını gerektirmektedir. Yerel malzeme olması nedeniyle yeniden temini kolay olan bu malzemeler geri dönüşümlü olup mimaride sürdürülebilirliği de sağlayan bir unsurdur.
- Her konutun üzerinde yer aldığı parselde az da olsa bir eğim vardır. Bu eğimin fazla olması ya da az olması konutun içerisinde bulunduğu yerleşimin jeomorfolojisiyle de ilişkilidir. Konutların bakışı yine üzerinde yer aldığı parselin eğimi ve yönünden etkilenmektedir.

- Konutun üzerinde bulunduğu arsanın ve konut plan elemanlarından sofanın yönelimine ilişkin analizlerde;
 - Sofanın konutun üzerinde bulunduğu arazi ile uyumlu olarak eğimin alçaldığı tarafa doğru; arazinin eğimi ile farklı doğrultuda güneye ya da yola yöneldiği tespit edilmiştir.
 - Sofa yöneliminin konutun üzerinde bulunduğu arazi ile uyumlu olduğu konut sayısının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu yönelimde manzaranın tercih edilmesinin yanı sıra tarımsal faaliyetlerin yapıldığı ovayı kontrol altında tutma ihtiyacı ve isteğinin de etkili olduğu anlaşılmıştır.
- İklimin konut üzerindeki etkisine ilişkin yapılan analizlerde;
 - Soğuk mevsimlerde ısınma ve sıcak mevsimlerde serinlemeye yönelik konutta yapılan çözümlerin olduğu tespit edilmiştir. Konutların alt katlarında bulunan ahırlardan ısınarak yükselen hava üst kata iletilmektedir. Böylece odaların yer aldığı birinci katta dolaylı bir ısıtma ve enerji tasarrufu sağlanmaktadır.
 - Her odada ve sofada ısıtıcı olarak duvar kalınlığı içerisinde yer alan ocak bulunmaktadır. Yakılan ateş hem iç mekanı hem de konutun dış duvarlarını ısıtmaktadır. Isınan kerpiç ya da taş duvar ateş sönsen dahi depoladığı ısıyı mekana vermekte, bu sayede iç mekandaki sıcaklık yakıt tüketimi olmaksızın belirli bir süre muhafaza edilebilmektedir.
 - Oda büyüklüğü ve tavan yüksekliğinin düşük olmasının yanı sıra dış çevre ile ilişkiyi sağlayan pencere sayısı ve büyüklüğünün de az olması konutta olabilecek ısı kayıplarını önlemeye yönelik çözümlerdendir.
 - Sıcak yaz aylarında oturma, yemek yeme, yatma gibi eylemlerin yapıldığı köşk mekanı konutun önemli bir plan elemanıdır. Burası sofanın bahçeye bakan köşelerine eklenmiş, sofadan yaklaşık 50 cm yükseltilmiş zemini ve farklı üst örtüsüyle özelleşmiş durumdadır.
 - Sofa ve köşkerin etrafı güneş ışığını istenilen ölçüde kontrol edilebilmek amacıyla düşey yönde hareket edebilen kafeslerle çevrilidir.
 - Pencerelerden kaybedilecek ısıyı ya da serinliği önlemek için bazı konutlarda dış cephede ahşap kapakların yapıldığı tespit edilmiştir.
 - Konutlarda nemin olumsuz etkisini aza indirebilmek ve havalandırma sağlamak amacı ile yaşam katı olarak üst kat tercih edilmiştir.
 - Zemin kat duvarları bazı yapılarda tamamen bazı yapılarda ise sadece su basman seviyesine kadar taş duvardır. Böylece nemin konutta oluşturacağı zarar önlenmeye çalışılmıştır.
- Konutlarda samanlığa yolda duran araçtan daha kolay yük taşınabilmesi için arazi topografyasından yararlanılmıştır. Saman ve hayvan besinleri genellikle eğimin yüksek olduğu ya da yolun bulunduğu tarafta konumlanan samanlığa üst örtüde bulunan bir açıklıktan ya da tepe penceresinden atılmak suretiyle istiflenmektedir.
- Korkuteli kırsal konut bahçelerine özgü olarak bahçe kapısının önemli bir tanımlayıcı unsur olduğunu söylemek mümkündür. İçeriye daha önceleri taşıma aracı olan develer, bugün ise traktör gibi araçların girişini mümkün kılan yüksek

ve çift kanatlı ahşap kapılar bahçenin tanımlayıcı elemanıdır. Doğal taş ya da kerpiçten yapılan bahçe duvarları ve yöreye uyum sağlamış meyve ağaçlarından oluşan kültürel bitki örtüsü geleneksel konut bahçesini tanımlayan diğer unsurlardır.

Kırsal konutların mimari özelliklerinin belirlenmesi ve doğal peyzajla ilişkisinin kurulması geleneksel modellerin modern tasarım ilkelerine uyarlanması açısından önemlidir İklim koşulları o bölgede yer alan konut mimarisinin şekillenmesinde etkili olan en önemli unsurlardan biridir. Teknolojik olanakların olmadığı geçmiş dönemlerde iklimin sağladığı avantajlar ve dezavantajlar göz önünde bulundurulmuş ve plan özellikleri, yapı malzemesi ve yapım tekniği buna göre belirlenmiştir. Bu bağlamda enerji tasarrufu sağlayan konut tipleri ortaya çıkmıştır. Liang vd (2014) Kuzey Çin, NingXia Hui bölgesindeki geleneksel kırsal konutları için enerji tasarrufu sağlayacak tasarım ilkelerini tanımlamıştır. Memarian vd (2015) İran Sistan kırsal konutları için iklimsel konforuna yönelik plansal mekan organizasyonu, malzeme kullanımı ve yapım tekniğine ilişkin çözümleri ele almıştır.

Korkuteli kırsal konutlarında da iklimsel konfor sağlamak amacı ile mekan düzenlemeleri geliştirilmiştir. Soğuk ve sıcak mevsimlerde kullanılan sofa, köşk gibi mekanlar, dış duvarda ve iç duvarda kullanılan yapı malzemesi, pencerelerde ahşap kapakların olması ya da ahşap kafeslerle güneş ışığının kontrol edilmek istenmesi bunu doğrulamaktadır.

Doğal peyzaj ile etkileşim açısından kırsal konutlarda kullanılan yapı malzemesi de genellikle yakın çevreden elde edilmektedir. Taş, kerpiç ve ahşabın varlığı ve kolay elde edilir olması malzeme seçimini etkilemektedir. Picuno (2016) Akdeniz bölgesi kırsal alanlardaki çiftlik evlerinin inşasında kerpiç yapı malzemesinin yanında, bitki örtüsünden azgan (*Spartium junceum*) gibi doğal çalılarının da kullanıldığını ve bitkisel materyallerin diğer yapı malzemelerinin basınca dayanımını arttırdığını belirtmiştir.

Korkuteli örneğinde yapılan çalışmada farklı yerleşimlerden belirlenen örnek konutların her bir için ayrı ayrı vaziyet planı, kat planları, kesit ve görünüşlerini içeren rölöve projeleri hazırlanmıştır. Orijinal durum ve eklentilerin de belirtildiği bu çizimlerde malzemesi ve ölçüleri ile geleneksel konutlar gelecek kuşaklara aktarılmak üzere arşivlenmiştir. Arşivlenmiş olmasının yanı sıra plan özellikleri, plan elemanı, yapı malzemesi ve arazi kullanımı açısından birbiri ile karşılaştırılan konutlarda ortaya çıkan farklılıkların nedeni irdelenmiş ve bu değişimde doğal peyzaj unsurlarının rolüne yer verilmiştir.

Her ne kadar giderek sayıları azalsa da Korkuteli ilçesi kırsalında geleneksel yerleşim dokusu özelliğini kaybetmemiş yerleşimler bulunmaktadır. İçerisinde yerel malzemelerle inşa edilmiş geleneksel konut örneklerini de barındıran bu yerleşimler gün geçtikçe büyümekte ve değişmektedir. Ulaşımın daha kolay olduğu, ilçe merkezine yakın ya da ana kara yolu kenarında olan yerleşimler kırsal yerleşim özelliğini daha hızlı kaybetmektedir. Bu yerleşimlerde iskan edenlerin sayısı özellikle sıcak yaz aylarında artmaktadır. Yeni inşa edilen konutlarda ise geleneksel malzeme ve yapım teknikleri yerine çoğu zaman betonarme malzeme tercih edilmektedir. Ulaşımın daha

zor olduğu ve su kaynaklarının yetersiz olduğu yerleşimlerde ise nüfus giderek azalmakta ve terk edilen geleneksel konutlar zamanla yıkılarak yok olmaktadır.

İncelenen geleneksel konutlarda kullanıcıların güncel gereksinim ve isteklerini karşılamak üzere konut içindeki bazı mekanların iptal edildiği, bölündüğü, farklı işlevler için kullanmak üzere dönüştürüldüğü ya da konuta ihtiyaç duyulan mekanın eklendiği tespit edilmiştir. Burada en önemli değişimin sofalarda olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle mutfak, banyo ve tuvalet gibi mekanların konuta eklendiği ve bu eklenmeden en çok sofanın etkilendiği görülmüştür.

Birinci katlarda eski tuvaletin yerine yeni tuvalet-banyonun inşa edildiği, köşkün kapatılarak mutfaka dönüştürüldüğü, sofanın bir kenarının kapatılarak oda ya da mutfak olarak kullanıldığı örnekler bulunmaktadır. Zemin katlarda ise araç park yerinin eklendiği, odaya dönüştürülen mekanların olduğu görülmüştür.

Konutlarda plansal değişikliklerin yanı sıra ahşap olan kapı ve pencerelerin pvc esaslı malzeme ile yenilendiği, gerek iklimsel konfor sağlamak gerekse de yapılan plan değişiklikleri nedeniyle bazılarının kapatılarak iptal edildiği de görülmüştür. Özellikle sofanın kapatılması ve pencereler aracılığıyla bahçeye açılması ve toprak dam olan üst örtünün yerini eğimli sac kaplı çatının alması konutun dış görünümü de etkileyen önemli değişimlerdir.

Eminağaoğlu ve Çevik (2006)'a göre kırsal yerleşimler, peyzaj içinde ağırlıklı olarak doğal çevrenin karakteri ile biçimlenmekte ve yerel karakterler kazanmaktadır. Etkili topografya, yer yüzü şekilleri, rölyefler, vejetasyon, su, ışık, klima etkileri ve doğal çevreyi kullanma, değiştirme, tamamlama, sembolize etmenin, görselleştirmenin sonucu olarak özgün kırsal mimari sunumlar- biçim, malzeme, detay, mekan organizasyonları görülmektedir. Korkuteli örneğindeki kırsal konutlarda görülen değişimler yerleşim silüetinin de değişmesine neden olmakta ve birbirinden farklı anlayışlarla onarılmış ya da inşa edilmiş konutların yan yana sıralandığı yollar ve kimliği giderek farklılaşan yerleşimler ortaya çıkmaktadır. Yapılacak her türlü yapısal eklenti ya da değişiklikte yerleşimin karakteri ve doğal çevresi ile uyumlu olma ihtiyacı bulunmaktadır.

Kültürel peyzajın önemli bir bileşeni olan yerleşimler ve konutlar içerisinde yer aldıkları doğanın bir parçasıdır. Bu bütünlüğü doğa ile uyumlu tasarım, malzeme ve yapım geleneği ile sağlamaktadır. Bu nedenle yerleşime eklenen yeni bir konutun ya da konuta eklenen yeni bir mekanın yapımında orijinal yapıya uygun malzeme ve teknik tercih edilmesi geleneksel yapının korunması açısından arzu edilen bir durumdur. Ancak bu şekilde kültürel peyzajlarda süreklilik sağlanması mümkündür.

Geleneksel doku ve konutun korunmasında en etkin yöntem yöresel yapılaşmanın yasalarla kontrol altında tutulmasıdır. Bu bağlamda mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nün 2007 tarih ve 12 sayılı genelgesinde köy yerleşme planları kapsamında yapılacak yapıların; sağlıklı, güvenli, yaşanabilir ve çevresi ile uyumlu, doğal ve kültürel yapıya, yöresel mimariye, yaşam koşullarına ve alışkanlıklarına uygun ve yöresel malzemeyi kullanarak yapılması amacıyla talep edilmesi halinde yapı projelerinin İl Özel İdaresi veya Bayındırlık ve

İskan Müdürlüklerince üretilmesi ifade edilmektedir (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı 2007).

Bu kapsamda yapılan çalışmaların ilki 2008 yılında Kayseri ili kırsalında, ikincisi 2010 yılında Balıkesir ili kırsalında yapılmıştır. Öncelikle yerleşim dokusu ve yöresel mimari özelliklerin belirlendiği çalışmalarda her yerleşim için mimari uygulama proje modelleri hazırlanmıştır.

04.07.2011 tarih ve 27984 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 644 sayılı kanun hükmünde kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı kapatılmış ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur (Resmi Gazete 2011). Yeni kurulan bu bakanlık da kırsal alanlardaki yapılaşmalar konusunda aynı politikaları devam ettirmiştir. 2013 yılı itibari Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yöresel yerleşim dokusu ve yaşam şartlarının, yöresel mimari cephe özelliklerinin, kullanılan yerel malzemelerin tespit edilmesi yönünde yöresel mimari projesi hayata geçirilmeye başlamıştır. Bu amaçla Karabük, Rize, Amasya, Trabzon, Edirne, Balıkesir, Bursa, Şanlıurfa, Erzurum, Kayseri, Denizli, Muğla, Uşak, Kars, Iğdır, Niğde ve Nevşehir illerinde yöresel mimari özelliklere uygun toplam 141 adet model mimari yapı projesi üretilmiştir. Rehber niteliğinde olan bu çalışmaların 81 ile yayılması hedeflenmektedir (CSB 2016a).

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılan bu çalışma yerleşim dokusu ve geleneksel konut mimarisinin korunması adına önemli bir gelişimdir. Ancak her il için üretilen tip projelerde kırsaldan ziyade kentsel izlerin varlığı görülmektedir. Diğer yandan doğal sınırlar İl idari sınırlarının ötesinde ve çok geniş ölçeklerde etkilidir ve büyük çeşitlilik göstermektedir. Örneğin Antalya ilinde kıyı ve kıyı gerisinde değişen doğal özellikler ile farklı yerleşim ve konut karakterleri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle yeni uygulamalarda kullanılmak üzere üretilecek model projelerde öncelikle il genelindeki doğal peyzaj özelliklerine yönelik detaylı bir çalışma yapılması; sonrasında da değişen bölge özelliklerine göre belirlenen alanlarda yapılacak çalışmalarla mimari ve yerleşim dokularına ilişkin analizlere yer v gerekilmesi gerekmektedir.

Kırsal alanlara ilişkin yapılan bir diğer düzenleme ise Türkiye’nin kırsal kesimine yönelik kalkınma politikaları ve uygulamaları konusunda hazırlanan ve 21.02.2015 tarihli ve 29274 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe Ulusal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)’dir. Kırsal yerleşimlerin peyzaj değerini yükseltecek, yöre kültürü ve ekolojisiyle uyumlu geleneksel mimarinin yaygınlaştırılmasının amaçlandığı belgede yöresel yerleşim dokusu ve cephe özelliklerine sahip, günümüz ihtiyaçlarını karşılayabilecek konut üretimi için örnek modellerin geliştirilmesi ve desteklenmesi benimsenmiştir (Resmi Gazete 2015). Bu bağlamda Korkuteli ilçesi kırsal kültürel peyzajlarını el alan bu çalışma ile belgeleme, tanımlama ve arşivleme açısından önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Ocak 2015 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın koordine ettiği Kırsal Dönüşüm Çalıştayı kırsal yerleşim birimlerinin yenilenmesi ve geliştirilmesi, bölgeye has yapı özelliklerini barındıran köy yapılarının dönüştürülmesi, bölgelerin özgün niteliklerinin ortaya koyularak turizmin gelişmesinin desteklenmesi, kırsal alanlarda kültürel değerlerin canlandırılması amaçlanmıştır (CSB 2016b).

Kırsal yerleşimleri ve geleneksel konutları da içine alan köy tasarım rehberleri kırsal yerleşimlerdeki gelişmeler ve mevcut yapıya uyumun gerçekleşmesi amacıyla özellikle Amerika ve İngiltere’de yaygın olarak kullanılmaktadır. Owen (1998) bu rehberin hazırlanmasındaki basamaklara değindiği çalışmada yerleşimin peyzaj karakteri, yol dokusu ve yapıların mimari özelliklerinin belirlenmesinin önemi üzerinde durmuştur. Bu bağlamda Korkuteli ilçesi kırsal kültürel peyzajlarındaki fiziksel gelişmelerde de mevcut dokunun korunması ve uygun büyümenin sağlanabilmesi açısından tasarım rehberinin hazırlanması gerekmektedir.

Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köyü için hazırlanan rehber Türkiye’de yapılan ilk köy tasarım rehberi olarak kabul edilmektedir. Köy ölçeğinde topoğrafya, silüet, yerleşim dokusu; yapı ölçeğinde ise konut, fırın, samanlık, değirmen gibi yapıların ele alındığı çalışmada bölge halkı ile anketler yapılarak köyün günlük yaşamı, kültürel yapısı ve geleneklerine ilişkin bilgiler edinilmiştir. Mevcut durumun analiz edilmesi sonrasında yerleşimin doğal peyzaj yapısı gereği karşılaştığı sorunlara değinilerek yerleşim dokusu ve geleneksel mimarinin korunmasına yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Kırsal alanlarda inşa edilmek istenen konutlarda yöresel özelliklerin korunabilmesi amacıyla yapılan yasal düzenlemelerin uygulanabilmesi için hazırlanacak model projelere altlık oluşturacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda mevcut konutların analiz edilmesi ve yerel özelliklerinin ortaya konulmasına ilişkin yapılan çalışmalar önemlidir. Her bölgenin birbirinden farklı peyzaj özelliklerinin olması beraberinde farklı konut modellerinin oluşmasını getirmektedir. Bu nedenle her bölgeye özgü kırsal ve mimari dokunun tanımlanması önem taşımaktadır. Korkuteli kırsal alanlarında gerçekleştirilen bu çalışmada ulaşılan sonuçlar itibarıyla özgündür.

Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak kırsal peyzaj, kırsal yerleşim dokusu ve geleneksel konutlar birlikte ele alınmıştır. Geleneksel konutların içinde buldukları yerleşim ve peyzajla birlikte incelenmesi hem yapıyı hem de yapının içinde bulunduğu çevreyi anlamayı mümkün kılmaktadır.

Korkuteli kırsalında yapılan bu çalışmada geleneksel konutların bir kısmının iskan amaçlı kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bazı konutların ise bakımsızlık, terk ya da farklı amaçlarla kullanılması ve en önemlisi doğal çevrenin olumsuz etkilerine karşı korumasız olduğundan yıkılmak üzere olduğu tespit edilmiştir. Bu konutların yıkılmadan arşivlenmesi, özgün tasarım ve yapım tekniklerinin belirlenmesi, mümkünse restore edilerek yaşatılması büyük önem taşımaktadır. İlgili yasal düzenlemeler de yeni yapılacak yapılarda geleneksel özelliklerin korunması konusuna önem verilmektedir. Ancak mevcut yapıların restore edilerek yaşatılması ve sürekliliğinin sağlanması da önemlidir. Bu bağlamda yapı sahibine işçilik, malzeme ve proje açısından destek verilerek yapıların yeniden kullanımının sağlanması mümkündür.

Yerleşimler ve konutlar kültür turizmi kapsamında potansiyel kaynak taşıyan değerli kültürel miraslarımızdır. Bu nedenle konutların restore edilerek yeniden işlev kazandırılması ve korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasında turizm bir araçtır. Ancak yapılacak konutlarda yöreye uygun mimari özelliklerin ve malzemenin kullanılması ve yerleşim silüetindeki geleneksel görüntünün bozulmaması önemlidir.

Bu çalışma Korkuteli kırsal kültürel peyzajlarındaki yerleşimlerin doku ve geleneksel konut özelliklerinin literatüre girmesi ve yöreye özgü mimari geleneğin sürekliliğinin korunabilmesi açısından önemlidir. Bu amaçla doğal peyzaj unsurları ile ilişkisinin incelendiği yerleşimler ve konutların mevcut durumlarını gösteren rölöve projeleri hazırlanmıştır. Yerleşimlerde çevre ile olan yol bağlantıları, yükselti basamağı, hidrolojik yapı ve jeomorfolojinin gösterildiği üst ölçekli planın yanı sıra yerleşim dokusu formunun ve yerleşim merkezinin gösterildiği daha plan detayları da hazırlanmıştır.

Konut rölövelerinde ise konutun üzerinde yer aldığı arazinin topografyası, yükselti basamağı, bakışı ve çevre bağlantılarını gösteren vaziyet planı, orijinal durum ve günümüzdeki durumu gösterecek şekilde hazırlanan kat planları, duvar malzemesi, yükseklik, çatı malzemesi ve formu, pencereler ve giriş kapısı gibi yapıyı oluşturan unsurları gösteren kesit ve görünüş projeleri hazırlanmıştır. Bu projeler olası restorasyon ya da yeni uygulanacak olan proje çalışmalarına kaynak olacak niteliktedir.

Çalışma bulguları doğal peyzaj unsurları ile yerleşimlerin yer seçimi, dokusu ve barındırdığı konutların mimarisi arasındaki ilişkinin incelenmesi, seçilen örnek yerleşimlerin ve konutların analiz edilerek yeni yapılacak tasarımlara yön vermesi, her bir yerleşimin ve konutun içerisinde yer aldığı bölgeye göre yerel karakterinin belirlenmesi ve kültürel peyzaj kimliğinin sürekliliğinin sağlanmasına katkıda bulunacak verileri oluşturması açısından önemlidir.

Kırsal kültürel peyzajın en önemli bileşeni olan yerleşimler ortak yaşantıya sahip, gelenek ve göreneklerine sadık, bir dini yapı, bir meydan, bir çeşme etrafında toplanmış, genelde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlardır. Yerleşimlerin en önemli bileşeni ise geleneksel konutlardır. Jeomorfoloji, topografya, iklim, hidroloji gibi doğal peyzaj özellikleri ile uyumlu olarak şekillenen yerleşim ve konutlar içerisinde bulunduğu peyzajın önemli bir parçasıdır.

Bu araştırmada Antalya, Korkuteli İlçesi kırsal kültürel peyzajlarında yerleşim dokusu ve geleneksel mimari oluşumunda doğal peyzajın rolü ve yerleşim dokusu ile geleneksel konut arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Bu bağlamda mevcut yerleşim dokusu ve geleneksel mimarinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için geliştirilen öneriler aşağıdaki gibidir:

- Yerleşimlerin yükselti ve jeomorfolojik yapıya göre dağılımlarının incelenmesi ilçenin planlamasına farklı bakış açısı getirecektir. Yerleşimlerin yoğunlaştığı bölgelerdeki arazi kullanımlarının ayrıntılı olarak ele alınıp incelenmesi, en uygun kullanım modellerinin geliştirilmesi doğal ortamın korunması ve doğal verilerden en üst düzeyde faydalanılmasına imkan sağlayacaktır.
- Yerleşim dokusuna ilişkin hazırlanan mevcut durumu gösteren planlar yerleşimin gelişiminde yol gösterici rehber niteliğindedir. Bu bağlamda geleneksel doku bozulmadan gelişebilme politikaları üretilebilir ve yeni yapılan konutların eski dokuyu değiştirmesi önlenebilir.

- Yerel malzemelerle inşa edilen geleneksel konutlar içerisinde bulunduğu yerleşimle birlikte ele alınmalı ve çevresiyle birlikte korunmalıdır.
- Korkuteli ilçesi kırsal kültürel peyzajlarında inşa edilecek yeni konutlarda yöresel kimliğe uygun plan tipi, malzeme ve yapım tekniği seçilerek en fazla iki katlı yapılaşmaya izin verilmeli; bu doğrultuda doğal çevre ile uyumlu, yöresel karakteri bozmayacak şekilde tasarımların yapılması sağlanmalıdır.
- Yerleşim içerisinde ve konutta çağdaş yaşam gereksinimleri ve istekler doğrultusunda ortaya çıkan değişimler etkenler ve sebepler açısından tartışılarak mevcut doku ve konutun geleneksel özelliklerinin korunması yolunda bu tür çalışmaların yapılması teşvik edilebilir.
- Konutun bulunduğu çevre koşulları ve konutun üretime bağlı özel ihtiyaçlar nedeniyle plan tipolojilerinde yer alan mekanlar fonksiyon değişikliğine olanak sağlayacak şekilde düşünülmelidir.
- Kırsal turizmi araç olarak kullanarak yerleşimler ve konutlara ilişkin tanıtım yapılabilir ve çevresi ile birlikte restore edilen konutlar turizme kazandırılarak yeniden işlevlendirilebilir.
- Kırsal yerleşimlerde yapılacak festival ve şenliklerde geleneksel yerleşim ve konutların tanıtımı yapılabilir ve gerektiğinde içerisinde kalınabilecek konutlar restore edilebilir. Bu sayede konutlar ve yerleşimler korunarak sürekliliği sağlanacaktır.

Gelişmiş ülkelerde kullanılan köy tasarım rehberlerin yöresel karakterin devamlılığının sağlanması ve korunmasında kullanılan bir planlama aracıdır. Giderek önem kazanan bu rehberlerin ülkemizdeki kırsal alanlar için de hazırlanması gerekmektedir. Bu bağlamda Korkuteli ilçesi kırsal alanlarında yapılan bu çalışma hazırlanacak rehber için önemli bir altlıktır.

Çalışmada 58 adet mahalle içerisinde belirlenen 10 adet kırsal kültürel peyzaj detaylı olarak ele alınmıştır. Daha sonra bir çoğu detaylı incelenen mahallelerden olmak üzere 20 adet konut röleve projeleri hazırlanarak incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde kırsal yerleşim karakterlerini gösteren künyeler hazırlanmıştır (Ek 1, Ek 2, Ek 3, Ek 4, Ek 5, Ek 6, Ek 7, Ek 8).

Korkuteli İlçesi'nin farklı bölgelerinde yapılacak yerleşim planlama ve mimari uygulamalarda kullanılacak değerlendirmeleri içeren bu künyelerde her bir yerleşimin konum özellikleri, doğal peyzaj özellikleri, yerleşim özellikleri belirtilmekte ve yerleşim içerisinde seçilen bir konut örneği incelenmektedir. Ek-1'de Köşeler Mahallesi örneğinde birikinti konisi üzerinde yer alan bir ova yerleşimi olan Köşeler toplu düzende olan, organik yerleşim dokusuna sahip ve içerisinde taş malzeme ile inşa edilmiş, iki katlı kapalı sofalı geleneksel konutların bulunduğu bir yerleşimdir. Mevcut yerleşim dokusu ve konut mimarisinin korunabilmesi için yeni yapılacak tasarımlarda bu çalışmada belirlenen özelliklere göz önünde bulundurularak uygulamalar yapılmalıdır.

Benzer şekilde bir vadi yerleşimi olan Sülekler Mahallesi'de lineer yerleşim dokusu içerisinde kerpiç malzeme ile inşa edilmiş iki katlı, açık sofalı konutlar yer almaktadır. Hafif eğimli vadi yamaçlarında genellikle gúneye yúnelmiř bu konutlara uyumlu olacak şekilde yeni konut projeleri úretilmelidir. Taşıyıcı sistemin daha dayanıklı olması amacıyla gúnümüz teknolojisinin kullanılabilceği ve ihtiyaç duyulan banyo, tuvalet ve mutfak gibi mekanların konutun dış gúrunúmini bozmayacak şekilde uygun bir yerine eklenebileceği yeni konut uygulamaları yerleşim dokusu ve silüetinin korunmasını mümkün kılacaktır (Ek-2).

Bu alışma ile doğal peyzaj, yerleşim dokusu ve geleneksel konut mimarisinin birlikte ele alındığı benzer çalışmalarda uygulanabilecek yöntem yaklaşımı ortaya koyulmuştur. Mimarlık ve peyzaj mimarlığı meslek disiplinlerinin ortak konularının bir bütün içerisinde ele alındığı bu çalışmada, Korkuteli ilçesi kırsal kúltürel peyzajlarında yerleşim dokusu ve geleneksel mimarinin literatúre girmesi ve yöreye özgü hazırlanacak uygulama projelerinde kullanılabilcek temel verilerin úretilmesi sağlanmıştır.

6. KAYNAKLAR

- AKTUNA, M. 2007. Geleneksel Mimaride Binaların Sürdürülebilir Tasarım Kriterleri Bağlamında Değerlendirilmesi Antalya Kaleiçi Evleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 113 s.
- AKYURT, C., DENİZ, İ.G. ve SÜMBÜL, H.,2009. Korkuteli'nin Sessiz Dünyası. Duman Ofset, Ankara, 180 s.
- ALTINER, A.T. ve BUDAK, C. 1997. Konak Kitabı-Geleneksel Türk Konutunun Geç Dönemi Üzerine Bir İnceleme. Tepe Yayınları, İstanbul, 67 s.
- ANNA-MARÍA, V. 2009. Evaluation of a sustainable Greek vernacular settlement and its landscape: Architectural typology and building physics. *Building and Environment*, 44: 1095-1106.
- ANTALYA ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ, 2011. Korkuteli Orman İşletme Müdürlüğü Orman Meşcere Haritaları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Antalya Orman Bölge Müdürlüğü, Antalya.
- ANONİM 2015a, Korkuteli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Stratejik Plân 2011-2014, <http://korkuteli.meb.gov.tr/> (erişim tarihi: 27.04.2016).
- ANONİM 2015b. Karstik yüzey şekilleri, <http://www.cografyasozlugu.com> (erişim tarihi: 27.04.2016).
- ARAN, K. 2000. Barınaktan Öte: Anadolu Kır Yapıları. Tepe Mimarlık Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 224 s.
- ARU, K.A. 1998. Türk Kenti: Türk Kent Dokularının İncelenmesine ve Bugünkü koşulları İçinde Değerlendirilmesine İlişkin Yöntem Araştırması. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları-YEM, İstanbul, 288 s.
- ATALAY İ. 2005. Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. META Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir.
- ATASOY, N. 2002. Has bahçe: Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek. Koç Kültür ve Sanat Tanıtım Hizmetleri Tic.A.Ş. yayınları, Ankara, 374 s.
- ATIK, M., MUTLU DANACI H. ve ERDOĞAN, R. 2010. Perception of Plants in ancient times and their use as motifs revealing aspects of the cultural landscape in Side, Turkey. *Landscape Research*, 35 (3): 281-297.
- ATİK, M., ORTAÇEŞME, V. ve ARTAR, M. 2006. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Kırsal Alanların Korunması, Trabzon Koruma Sempozyumu, Trabzon.
- AVCI, Ü. 2005. Antalya Kenti Geleneksel Türk Konutlarında Bahçe Mekanının Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 124 s.

- AYDEMİR, E. 2010. Yöresel Mimarinin ve Kırsal Dokunun Korunması: Artvin Şavşat Balıklı Mahallesi Örneği. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 451 s.
- BAŞKAYA, Z. 2013. Coğrafi Faktörlerin Köy Yerleşmeleri Üzerindeki Etkilerinin Osmaneli İlçesi (Bilecik) Örneğinde İncelenmesi. *Asia Minor Studies*, 1 (1):12-41.
- BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI, 2007. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü Genelgesi, tarih: 2007, sayı: 12, <https://www.csb.gov.tr> (erişim tarihi: 27.04.2016).
- BAYRAM, G.2012. Ege’de Kırsal Mimari Araştırmaları (Manisa Kayacık Örneği). Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 331 s.
- BEKTAŞ, C. 1980. Antalya. Antalya Belediyesi Yayını, Antalya, 175 s.
- BİLGİÇ, D.E. 2014. Kent Meydanı Kavramının Değişen Anlamı ve İzmit Üçyol Meydan Uygulaması. *E-Journal of New World Sciences Academy, NWSA-Social Sciences*, 1-20.
- BUNCE, M., 1982. Rural Settlement in an Urban World, pp. 22-27, Croom Helm London.
- CAN, İ. 2009. Korkuteli’nin (Antalya) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 192 s.
- CERASİ, M.M. 2001. Osmanlı Kenti; Osmanlı İmparatorluğu’nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 375 s.
- CEYLAN, M.A. 2003. Dibek-Çomaklı Dağı (Manisa) Çevresinin Doğal Ortam Özellikleri ve Dam Yerleşmelerine Etkileri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10:133-168
- COUNCIL OF EUROPE, 2000. The European Landscape Convention (STE n°176). Available at <http://www.coe.int> (erişim tarihi: 06.04.2010).
- CSB, 2016a. Yöresel Mimari 81 İlde Yaygınlaşacak. <http://www.csb.gov.tr> (erişim tarihi: 27.04.2016)
- CSB, 2016b. Kırsal Dönüşüm Çalıştayı Yapıldı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı haber arşivi <http://www.csb.gov.tr> (erişim tarihi: 27.04.2016)
- ÇAL, İ. 2012. Yerel Verilerin Geleneksel Mimari Üzerindeki Etkilerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Akseki-İbradı ve Piemonte-Val D’ossola Örneği. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 173 s.

- ÇAYCI A. Korkuteli (İstanbul) Tarihi ve Korkuteli Alaaddin Camii Üzerine Bir Araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 16: 107-128.
- ÇELİK, Z. 2005. Planlı Dönemde Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Politika ve Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Planlama Dergisi*, 2: 61-71.
- ÇİFCİ, A. 2012. Kırsal Yerleşim Düzenini Etkileyen Faktörler: Trabzon İli Örneği. Yüksek Lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 256 s.
- ÇORAPÇIOĞLU, K., ÇAKIR, S., Aysel, N.R., GÖRGÜLÜ, H.C., KOLBAY, D., SEÇKİN, N.P., ÜNSAL, E., 2008. Kırsal Alanda Yöresel Mimari Özelliklerin Belirlenmesi Projesi. TC.Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, TAU Genel Müdürlüğü, Cilt 1-6, MSGSÜ Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü, Ankara.
- ÇORAPÇIOĞLU, K., DİRİ, C., DİRİ, S., ÖZGÜNLER, GÖRGÜLÜ, H.C., SEÇKİN, P., OĞUZ, Z., ŞİMŞEK, E. ve MEHMED, T., 2010. Balıkesir Kırsalında Yöresel Doku ve Mimari Özelliklere Uygun Yapılaşmanın Yaygınlaştırılması Projesi. TC. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı TAU Genel Müdürlüğü, Cilt 1-6, MSGSÜ Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü, Ankara.
- DAVULCU, M. 2009. Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2): 687-706.
- DMGM, 2014. Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü Arşivi, www.dmi.gov.tr, erişim tarihi: Kasım 2014.
- DOĞANAY, F. 2002. Türkiye'de Kırsal Yerleşmeler ve Geliştirilen Politikalar. *Planlama Dergisi*, 2: 90-96 s.
- DOĞANAY, H.ve SEVER, R. 2011. Genel ve Fiziki Coğrafya. Pagem Akademi Yayıncılık, Ankara, 432 s.
- DPT, 1963. Birinci Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 1968. İkinci Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 1973. Üçüncü Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 1979. Dördüncü Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 1985. Beşinci Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 1990. Altıncı Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 1996. Yedinci Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 2001. Sekizinci Kalkınma Planı, Ankara.

- DPT, 2007. Dokuzuncu Kalkınma Planı, Ankara.
- DPT, 2014. Onuncu Kalkınma Planı, Ankara.
- DSİ, 2015. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Arşivi.
- ELDEM, S.H. 1968. Türk Evi Plan Tipleri. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, 236 s.
- ELDEM, S.H. 1976. Türk Bahçeleri. Kültür Bakanlığı Türe San'at Eserleri: 1, İstanbul, 376 s
- ELDEM, H. 2015. Yerel Yönetimler Reformunun Bir Parçası Olarak Köy Kanunu Taslağı. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1): 39-61.
- EMİNAĞAOĞLU, Z. 2004. Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu-İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon,
- EMİNAĞAOĞLU, Z. ve Çevik, S. 2006. Doğa-Kırsal Yerleşme Birlikteliği. *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, 7: 28-40.
- EMİNAĞAOĞLU, Z. 2004. Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu - İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 320 s.
- EMİNAĞAOĞLU, Z. ve ÇEVİK S. 2005. Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım ve Planlama Politikalarının Bölgesel Ölçek İçinde Değerlendirilmesi. *Planlama Dergisi*, 2: 72-81.
- ENVANTER 2005. Antalya Kültür Envanteri (Korkuteli-Elmalı). T.C. Antalya Valiliği, İl Özel İdaresi Kültür Yayınları 2005/2, Envanterler Dizisi: 7, 113 s.
- ERDAL, S. 2015, Türk Evleri, <http://www.restoraturk.com> (Erişim: 30.05.2015).
- ERDEM, M. 2012. Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 368 s.
- ERİNÇ, S. 2000. Jeomorfoloji I. DER Yayınları, 5. basım, İstanbul, 614 s.
- ERUZUN, C. 1989. Kültürel Süreklilik İçinde Türk Evi. *Mimarlık Dergisi*, 236: 68-71.
- HOUGH, M., 1990. Out Of Place, Restoring Identity to the Regional Landscape, Yale University Press, New Haven,London.

- GEDİKLİ, R. 1993. Trabzon Kenti Geleneksel Konutlarında Konut-Bahçe İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 191 s.
- GÖZENÇ, S. GÜMÜŞ, E. ve ERTİN, G. 1998. Türkiye Coğrafyası. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. <http://w2.anadolu.edu.tr/>
- GÜÇLÜ, M. 1997. XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Antalya, 158 s.
- GÜLDALI, 1976. Akseki Polyesi, Toroslar'ın karstik bölgelerindeki dağ arası ovalarının oluşumu ve gelişimi. Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni, 19: 143-148
- GÜNGÖRDÜ, E. 2010. Türkiye'nin Coğrafyası. Gazi Kitabevi Tic.Ltd.Şti, ÖzBaran Ofset Matbaacılık, Ankara, 453 s.
- GOOGLE EARTH 2016. Google Earth görüntüsü (erişim tarihi: 27.04.2016).
- HASOL, D. 2014. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. Yem Yayınevi, İstanbul, 519 s.
- HGK, 1984. Harita Genel Komutanlığı arşivi.
- ICOMOS, 2007. Türkiye Kültürel Peyzajlarının Korunması. <http://www.icomos.org.tr>.
- ICOMOS, 2013. Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi "2013". <http://www.icomos.org.tr> (erişim tarihi: 27.04.2016)
- IŞIK, Ş. 1992. Ezine-Bayramiç Çevresinde Kır Meskenleri. Ege Coğrafya Dergisi, 6(1): 101-117.
- JACKSON, J.B., 1984. Discovering the Vernacular Landscape, Yale University Press.
- KANTAR, Z. 1998. Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu. Artvin İli Köyleri, Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 123 s.
- KARACA, B. 1997. XI. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 508 s.
- KARAGEL, H. ve KARAGEL, D. 2010. Devrek İlçesi'nde Yerleşimlerin Kuruluş Yeri Seçiminde Etkili olan Coğrafi Faktörler. e-Journal of New World Sciences Academy, 5(2): 76-97.
- KAYA, G. Korkuteli, Şehzade Korkut'un Eli. Sadrigrafik Matbaacılık ve Medya Hiz.Ltd.Şti., 1. baskı, Antalya, 198 s.
- KAVAS, K.R. 2009. Environmental Aesthetics of the Rural Architectural Tradition in The Mediterranean Highlander Settlement: The Case Study of Ürünlü /Akdeniz

- Dağlık Yerleşimindeki Kırsal Mimari Gelenekte Çevre Estetiği: Ürünlü Örneği. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 345 s.
- KAVAS, K.R. 2011. Alanya-İncirkırı Geleneksel Kırsal Mimarisinde Doğa-Kültür İlişkisi. *Journal of The World of Turks*, 3(1): 271-289.
- KELEŞ, R. 1998. Kentbilim Terimleri Sözlüğü. İmge Kitapevi, 2.Baskı, Ankara. 224 s.
- KIRBAŞ, B. ve HIZLI, N. 2016. Learning from Vernacular Architecture: Ecological Solutions in Traditional Erzurum Houses. *Urban Planning and Design for Sustainable Development*, 2: 334-346.
- KKP, 2010. Kırsal Kalkınma Planı. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara, 215 s.
- KNAPP, R. G. 1992. Chinese Landscapes, University of Hawaai Press, pp. 13-34, USA.
- KOFOĞLU, S. 1995. Emir Sinaneddin Medresesi. İslam Ansiklopedisi, Cilt: 11, 145-146 s.
- KORKUTELİ BELEDİYESİ, 2015. Korkuteli Tarihi. <http://www.korkuteli.bel.tr>.
- KÖSE, A. 2005. Türkiye’de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2): 65-200.
- KUBAN, D. 1995. Türk Hayat’lı Evi. Ziraat Bankası Kültür Yayını, İstanbul, 280 s.
- KURT, H. 2000. Batı Toros Polyeleri (Jeomorfolojik Etüt). Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 417 s.
- KÜÇÜKERMEN, Ö. 1985. Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi. Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, 2. basım, İstanbul, 208 s.
- LİANG, R., LEİ, L., ZHU, Y. Y., ZHANG, Q. 2014. Research on Rural Vernacular House Energy Efficiency in NingXia Hui Autonomous Region, *Applied Mechanics and Materials*, Vols. 641-642, pp. 966-969.
- MEMARİAN, G., MOHAMMADMORADI, A., HOSSEİNALİPOUR, M. S., HEİDARİ, A., ARDEKANİ, A. H. Vernacular Techniques of Using Wind in order to Rehabilitate the Identity of Contemporary Rural Housing Architecture of Sistan. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 9 (8): 1287-1294.
- MTA, 2010. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü arşivi.
- NAVEH, Z. 1995. Interactions of landscapes and cultures, *Landscape and Urban Planning*, 32: 43-54.

- OWEN, S. 1998. The role of village design statements in fostering a locally responsive approach to village planning and design in the UK, *Journal of Urban Design*, 3(3): 359-380.
- ÖĞDÜL, H. ABAKLIOĞLU, M., ALPAN, A., CANTİMUR B.A., ÇALIŞKAN, O.Ç., ÇILGIN, K., HASGÜL, E., İNCEKARA, B., OLGUN, İ., ORMAN, T., TURGUT, E. ve YÜCEL, D.S. 2015. Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi. T.C.Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Ankara, 250 s.
- ÖZÇAĞLAR, A. 2001. Coğrafyaya Giriş. Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara, 213s.
- ÖZGÜR, M.E. 2010. Yerleşme Coğrafyasına Giriş. Ankara Üniversitesi Coğrafya Bölümü Ders Notları, 142 s.
- ÖZTAN, Y. 2004. Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı. Tisamat Basım Sanayi, Ankara, 304 s.
- PALANG, H., SOOVALI, H., ANTROP, M. ve SETTEN, G. 2004. European Rural Landscapes: persistence and change in a globalising environment, Boston: Kluwer Academic Publishers.
- PERKER, S. ve AKINCITÜRK, N. 2011. Geleneksel Konutlarda Fiziksel Değişim: Bursa'da Üç Örnek Yapı. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16: 29-39.
- PINAR, A., YILMAZ, H.H. ve KOYUNCU, E.H. 2008. Köy Hizmetlerinin Yerelleştirilmesi. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 72 s.
- PICUNO, P. 2016. Use of Traditional Material in Farm Buildings for a Sustainable Rural Environment. *International Journal of Sustainable Built Environment*, (Article in press). <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijbsbe.2016.05.005>
- RESMİ GAZETE, 1998. Mera Kanunu. Resmi Gazete tarih 28 Şubat 1998, Kanun No: 4342, <http://www.basbakanlik.gov.tr> (Erişim tarihi 07.09.2012).
- RESMİ GAZETE, 2003. Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun. Resmi Gazete tarih 17.06.2003, Kanun No 4881, <http://www.basbakanlik.gov.tr> (Erişim: 7 Eylül 2012).
- RESMİ GAZETE, 2011. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. Resmi Gazete tarih: 17.08.2011 tarih ve sayı: 28028. <http://www.resmigazete.gov.tr> (erişim tarihi: 27.04.2016)

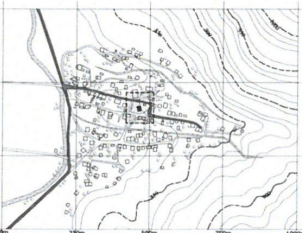
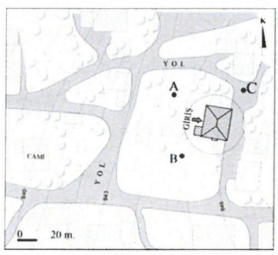

- RESMÎ GAZETE, 2015. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020). Resmi Gazete tarih: 21.02.2015, sayı: 29274. <http://www.resmigazete.gov.tr> (erişim tarihi: 27.04.2016)
- RÖSSLER, M. 2006. World Heritage Cultural Landscapes: A UNESCO Flagship programme. *Landscape Research*, 31 (4): 333-353.
- RUDA, G. 1998. Rural Buildings and Environment. *Landscape and Urban Planning*, 41: 93-97.
- SANGİORGİ, F. 2008. The Vernacular Rural Heritage: From the Past to the Future. Futuropa: For a New Vision of Landscape and Territory, Council of Europe, 4-5.
- SANIR, F. 2000. Coğrafya Terimleri Sözlüğü. Gazi Kitabevi, Ankara, 298 s.
- SARI, C. ve TEPELİ, Y. 2012. Türk Kültür Coğrafyasında Yerleşme Adları: Teke Yöresi Örneği. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi* (35): 161-175.
- SARI, C. 2013. Batı Toroslar'da Yaylaların Fonksiyonel Değişim Süreci ve Yayla Şenlikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27: 242-261.
- SELVİ, F. 2011. Karaman-Başyayla Konutlarının Mimari Özelliklerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya, 85 s.
- SÜMERKAN, R. 1990. Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 307 s.
- SÜR, A. 1993. Karstik Yerçekilleri ve Türkiye'den Örnekler, Karstik Yerçekilleri ve Türkiye'den Örnekler". *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 3: 1-29.
- ŞAHİN, C. 2006. Türkiye Fiziki Coğrafyası. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 4. Baskı, Antalya, 375 s.
- ŞENEL, M. 1997. 1:100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları Antalya – L 10 Paftası (No: 7). Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.
- ŞENOL, P. ve AKAN, A. 2011. Kırsal Yaşam / Kırsal Konut: Bir Yaşam Biçimi Olarak Geleneksel Kırsal Konut Üretiminde Kızılcık Köyü Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24: 143-160.
- ŞİŞMAN, C.B. ve KÜÇÜK, S. 2011. Tunceli-Ovacık Yöresindeki Kırsal Yerleşimler. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(1): 41-51.
- TAPUR, B.ve TUNCER, T. 2012. Çumra İlçesinde Kırsal Yerleşmeler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27: 277-295.

- TARIM VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI, 1993. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Arşivi.
- TARIM, 2015. Aspir Tarımı İle İlgili Tarla Günü Düzenlendi. Antalya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü haber arşivi, <http://antalya.tarim.gov.tr/>
- TASSINARI, P., Torreggiani, D., Paolinelli G. and Benni, S. 2007. Rural Buildings and their Integration in Landscape Management, Agricultural Engineering International: the CIGR Ejournal. Manuscript LW 07 020. Vol. IX. August, 2007
- TAŞ, B. ve YAKAR, M. 2009. Afyonkarahisar İlinde Yerleşimlerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 7(2), 145-161.
- TÜİK 2014. Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi.
- TÜİK, 2011. Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi.
- TÜMERTEKİN, E. ve ÖZGÜÇ, N. 1998. Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekan. Çantay Kitabevi, İstanbul, 576 s.
- TÜRKİYE JEOLojİ HARİTALARI, 2010a. 1: 100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları. No: 10, Isparta-N24 Paftası, Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.
- TÜRKİYE JEOLojİ HARİTALARI, 2010b. 1: 100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları. No: 7, Antalya-O24 Paftası, Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.
- TÜRKİYE JEOLojİ HARİTALARI, 2010c. 1: 100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları. No: 17, Denizli-N23 Paftası, Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.
- TÜRKİYE JEOLojİ HARİTALARI, 2010d. 1: 100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları. No: 3, Fethiye i-L9 Paftası, Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara
- UKKS, 2006. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, T.C. Başbakanlık Planlama Teşkilatı, 41 s.
- UNESCO, 2008. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, Paris. <http://whc.unesco.org/en/guidelines>.
- UNESCO, 2009. World Heritage List. <http://whc.unesco.org/en/list>
- USMAN, E.E. 2011. Kırsal Yerleşimlerin Biçimlenmesinde Su Etkisi ve Eskişehir Örneği. Çevre-Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, 08.09 Aralık, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 57-66.
- WASHER, D.M., PEREZ-SOBA, M. and MUCHER, S., 2006. Landscape Character Assesment as a Basis for Planning and Designing Sustainable Land Use in Europe. 12th EC GI&GIS Workshop 12th Workshop Innsbruck, Austria.

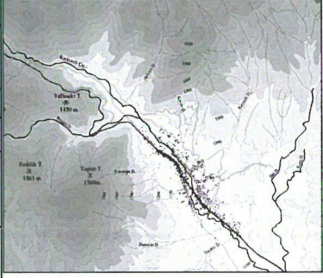

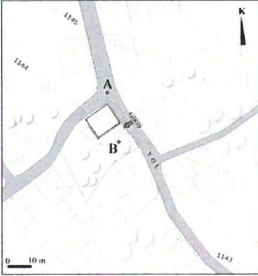

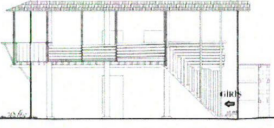
- WYE VILLAGE DESIGN GROUP 2000. Wye Village Design Statement, Basingstoke and Deane Borough Council, Village Design Statements, Planning Advice and Guidance, 32 s.
- YILMAZ, B. ve ATIK, G. 2006. Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Yerleşimler Üzerindeki Etkileri: Bartın Örneği, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 8 (10): 1-9.
- YÜCEL M., ASLANBOĞA İ. ve KORKUT A. 2008. Peyzaj Mimarlığı Terimleri Sözlüğü. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayın No: 2008/4, Ankara, 128 s.
- YÜKSEK, İ. 2008. Geleneksel Anadolu Mimarlığında Ekolojik Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma (Kırklareli Kırsal Alan Örneği). Doktora tezi, Trakya Üniversitesi, 441 s.

7. EKLER

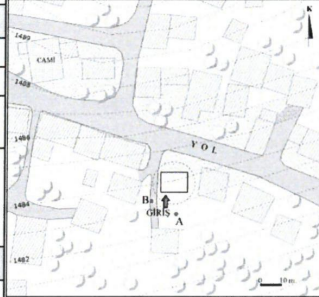
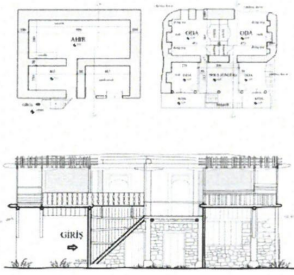
Ek 1. Köşeler Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

YERLEŞİM ADI	KÖSELER MAHALLESİ	
Nüfus	151	
Hane Sayısı	100	
Ekonomisi	Sebzecilik, meyvecilik	
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ		
İlçe merkezine uzaklık	30 km	
Coğrafi konum	37°8'53"K,30°23'26" D	
Yükselti basamağı	840	
Jeomorfolojik yapı	Birikinti konisi üzerinde yer alan ova yerleşimi	
Bakı durumu	Batı	
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ		
Topoğrafik yapı	Dağlarla çevrili yerleşim batısında bulunan ovaya doğru hafif eğimli arazi üzerindedir.	
Jeolojik yapı	Yerleşim kumlu-killi kireçtaşı, kilitaşı, kumtaşı vb. ile yüzeyli alanda kurulmuş, yerleşimi çevreleyen dağlar kireç taşı, batıda yer alan ova ise alüvyal topraklarla kaplıdır.	
Toprak yapısı	Batısında yer alan alüvyal arazilerde tarımsal faaliyetler yapılmaktadır.	
Hidrolojik yapı	Yamaçlardan inen Gürlek ve Karanlık Dere mevsimlik akış düzeninde olup yerleşim içerisinden geçmektedir.	
Bitki örtüsü	Yakın çevrede orman kayalıkları, az sayıda meşe ağaçları bulunmaktadır.	
YERLEŞİM DOKUSU		
Fiziksel yapı	Toplu yerleşim	
Doku formu	Organik	
Yerleşim merkezi	Cami ile tanımlı açık alan bulunmaktadır.	
Açıklama	Yükseltilerle sınırlı yerleşim birikinti konisinin sınırladığı üçgen formlu alanda organik olarak gelişmiştir. Tarımsal araziler yerleşim alanı dışında, batıdaki ova düzlüğündedir.	
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ (Örnek konut-6)		
Kullanım durumu	Kullanılmamaktadır	
Konut parsel ilişkisi	Bahçe içerisinde konumlanmış olup bahçe içerisinden geçilerek ulaşılan konut	
Plan tipi	Kapalı sofalı	
Plan elemanları	Zemin kat: 4 depo, taşlık 1. kat: 3 oda, sofa, mutfak, tuvalet	
Sofa yönelimi	Batı	
Yapı malzemesi	Taş	
Üst örtü	Kiremit kaplı kırma çatı	
Açıklama	Konut sofası yerleşim ile uyumlu olarak batıda yer alan ovaya doğru yönelmiştir. Kullanılan yapı malzemesi yerleşimi çevreleyen dağlardan temin edilen kireçtaşıdır.	

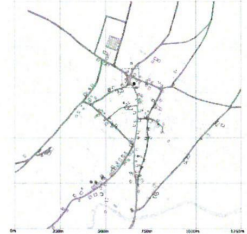
Ek 2. Sülekler Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

Yerleşimin adı	Sülekler Mahallesi	
Nüfus	1160	
Hane Sayısı	600	
Ekonomisi	Sebzecilik, meyvecilik	
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ		
İlçe merkezine uzaklık	30 km	
Coğrafi konum	37°7'16"K, 30°5'44" D	
Yükselti basamağı	1150	
Jeomorfolojik yapı	Vadi	
Bakı durumu	Tüm yönler	
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ		
Topoğrafik yapı	Güneye ve batıya doğru hafif eğimli yamaçlar ve kuzeybatıdan güney doğuya doğru eğimli vadi tabanı üzerinde yerleşim gerçekleşmiştir.	
Jeolojik yapı	Yamaç diplerinde kolüvyal, vadi tabanında alüvyal topraklar vardır.	
Toprak yapısı	Alüvyal topraklar oldukça verimli tarım arazileri oluşturmaktadır.	
Hidrolojik yapı	Korkuteli Çayı yerleşim içerisinde geçmektedir.	
Bitki örtüsü	Meyve ağaçları, kavaklar çok sayıdadır.	
YERLEŞİM DOKUSU		
Fiziksel yapı	Toplu yerleşim	
Doku formu	Lineer	
Yerleşim merkezi	Cami, kahve, okul, dükkanlar ile tanımlı açık alan bulunmaktadır.	
Açıklama	Korkuteli Çayı'na paralel uzanan ana ulaşım hattı boyunca gelişim söz konusudur. Tarımsal araziler konut sıraları ile vadi yamaçları arasındaki hafif eğimli alanlardadır.	
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ (Örnek konut-11)		
Kullanım durumu	Kullanılmaktadır	
Konut parsel ilişkisi	Yola bitişik konumlanmış olup bahçe içerisinde geçilerek ulaşılan konut	
Plan tipi	Açık sofalı	
Plan elemanları	Zemin kat: Samanlık, ahır 1. kat: 2 oda, sofa, tuvalet	
Sofa yönelimi	Güneydoğu	
Yapı malzemesi	Kerpiç	
Üst örtü	Düz, toprak kaplı dam	
Açıklama	Konutun üzerinde yer aldığı vadi yamacı güneye bakmaktadır. Lineer uzanan yola paralel olarak konumlanan konutun sofası ise güney doğuya yönelmiştir. Kerpiç malzeme ile inşa edilen konut güneyindeki bahçe ile bütünleşik olup dış sofalı plan tipindedir. Oldukça sade olan yapı bölgenin ortak mimari geleneklerini yansıtmaları açısından özgündür.	

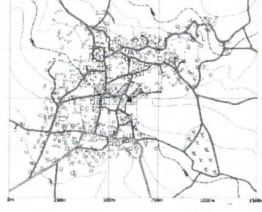

Ek 3. Osmankalfalar Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

YERLEŞİM ADI	OSMANKALFALAR MAHALLESİ	
Nüfus	254	
Hane Sayısı	150	
Ekonomisi	Arpa, buğday, pancar, fasulye gibi tarım ürünlerinin yanı sıra son 20 yıldır rezene ve anason yetiştiriciliği yapılmakta	
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ		
İlçe merkezine uzaklık	40 km	
Coğrafi konum	37°07'16"K, 29°51'37" D	
Yükselti basamağı	1485	
Jeomorfolojik yapı	Etek yerleşimi	
Bakı durumu	Güney	
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ		
Topoğrafik yapı	Rahat Dağı'nın güney eteğinde, hafif eğimli bir alanda kurulmuş olup güneyinde Söğüt (Manay) Ovası bulunmaktadır.	
Jeolojik yapı	Yerleşim alüvyonlu zemin üzerinde, yerleşimi çevreleyen dağ ise Orhaniye ve dutdere kireçtaşı ile yüzeylenmiştir.	
Toprak yapısı	Güneyinde yer alan alüvyal arazilerde tarımsal faaliyetler yapılmaktadır.	
Hidrolojik yapı	Yaz aylarında kuruyan Gürlek Deresi yerleşim merkezinden geçerek güneye doğru akmaktadır. Ayrıca Osmankalfalar Göleti sulama ihtiyacını karşılamaktadır.	
Bitki örtüsü		
YERLEŞİM DOKUSU		
Fiziksel yapı	Toplu yerleşim	
Doku formu	İşinsal	
Yerleşim merkezi	Cami, sulama kooperatifi binası, çeşme ve köy kahvesi ile tanımlı açık alan bulunmaktadır.	
Açıklama	Yerleşimin orta kesiminde yer alan yapı adası ve aynı aks üzerinde yer alan meydanı merkez olarak şekillenen sokak dokusu yerleşim formunun oluşmasında etkili olmuştur.	
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ(örnek konut-19)		
Kullanım durumu	Kullanılmamaktadır.	
Konut parsel ilişkisi	Bahçe içerisinde konulanmış olup bahçe içerisinden geçilerek ulaşılan konut	
Plan tipi	Açık sofalı, köşklü	
Plan elemanları	Zemin kat: Ahır 1. kat: 4 oda, sofa, 2 köşk	
Sofa yönelimi	Güney	
Yapı malzemesi	Taş	
Üst örtü	Toprak dam	
Açıklama	Konut sofası yerleşim ile uyumlu güneyde yer alan ovaya doğru yönelmiştir. Kullanılan yapı malzemesi yerleşimi çevreleyen dağlardan temin edilen kireçtaşıdır.	

Ek 4. Bayat Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

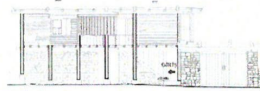
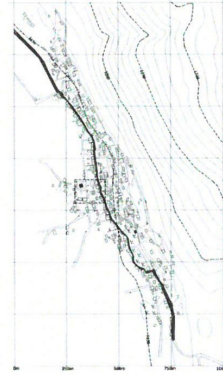
YERLEŞİM ADI	BAYAT MAHALLESİ	
Nüfus	254	
Hane Sayısı	150	
Ekonomisi	Arpa, buğday, pancar, fasulye gibi tarım ürünlerinin yanı sıra son 20 yıldır rezene ve anason yetiştiriciliği yapılmakta	
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ		
İlçe merkezine uzaklık	40 km	
Coğrafi konum	37°03'22.5"K, 30°19'11" D	
Yükselti basamağı	1485	
Jeomorfolojik yapı	Etek yerleşimi	
Bakı durumu	Güney	
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ		
Topoğrafik yapı	Rahat Dağı'nın güney eteğinde, hafif eğimli bir alanda kurulmuş olup güneyinde Söğüt (Manay) Ovası bulunmaktadır.	
Jeolojik yapı	Yerleşim alüvyonlu zemin üzerinde, yerleşimi çevreleyen dağ ise Orhaniye ve dutdere kireçtaşı ile yüzeylenmiştir.	
Toprak yapısı	Güneyinde yer alan alüvyal arazilerde tarımsal faaliyetler yapılmaktadır.	
Hidrolojik yapı	Yerleşimin güneyindeki Rahat Dağı'nın birçok yerinden çıkan yüzey suları küçük çavlanlar oluşturmaktadır. Yaz aylarında kuruyan bu kaynaklardan birisi olan Gürlek Deresi yerleşim merkezinden geçerek güneye doğru akmaktadır.	
Bitki örtüsü		
YERLEŞİM DOKUSU		
Fiziksel yapı	Toplu yerleşim	
Doku formu	İşinsal	
Yerleşim merkezi	Cami, sulama kooperatifi binası, çeşme ve köy kahvesi ile tanımlı açık alan bulunmaktadır.	
Açıklama	Yerleşimin orta kesiminde yer alan yapı adası ve aynı aks üzerinde yer alan meydanı merkez olarak şekillenen sokak dokusu yerleşim formunun oluşmasında etkili olmuştur.	
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ (Örnek konut-19)		
Kullanım durumu	Kullanılmamaktadır.	
Konut parsel ilişkisi	Bahçe içerisinde konumlanmış olup bahçe içerisinden geçilerek ulaşılan konut	
Plan tipi	Açık sofalı, köşklü	
Plan elemanları	Zemin kat: Ahır 1. kat: 4 oda, sofa, 2 köşk	
Sofa yönelimi	Güney	
Yapı malzemesi	Taş	
Üst örtü	Toprak dam	
Açıklama	Konut sofası yerleşim ile uyumlu güneyde yer alan ovaya doğru yönelmiştir. Kullanılan yapı malzemesi yerleşimi çevreleyen dağlardan temin edilen kireçtaşıdır.	

Ek 5. Taşkesiği Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

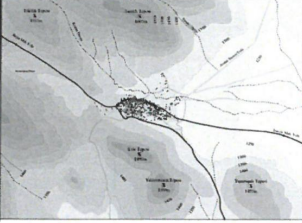

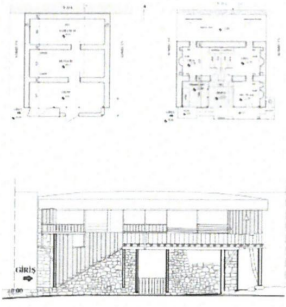
YERLEŞİM ADI	TAŞKESİĞİ MAHALLESİ	
Nüfus	597	
Hane Sayısı	300	
Ekonomisi	Mermer ocakları ve yerleşimin güneybatısında yer alan düzlükte yapılan tarımsal faaliyetlere dayalıdır. Ayrıca süt ve süt ürünleri işletmeciliği de yapılmaktadır.	
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ		
İlçe merkezine uzaklık	36 km	
Coğrafi konum	37°13'18.11"K, 30°04'30" D	
Yükselti basamağı	1550	
Jeomorfolojik yapı	Plato yerleşimi	
Bakı durumu	Güney	
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ		
Topoğrafik yapı	İlçenin en yüksek rakımlı bölgesinde yer alan yerleşimlerden olup güney yönünde hafif eğimli alanda kurulmuştur.	
Jeolojik yapı	Rekristalize kireçtaşından oluşan dutdere formasyonu, doğu-batı ve güneyinde kalan alanlar ise kumtaşı, kilttaşı, silttaşı, konglomeradan oluşan yeleme formasyonu ile yüzeylenmiştir	
Toprak yapısı	Güneyinde yer alan alüvyal arazilerde tarımsal faaliyetler yapılmaktadır.	
Hidrolojik yapı	Yerleşimin doğusundan Yunus Deresi, batısından Selvili Dere geçmektedir.	
Bitki örtüsü	Yerleşim içinde kavak ağaçları çok sayıdadır.	
YERLEŞİM DOKUSU		
Fiziksel yapı	Toplu yerleşim	
Doku formu	Organik	
Yerleşim merkezi	Yerleşim merkezinde cami, ilköğretim okulu, köy kahvesi ve sağlık evi bulunmaktadır. Ancak meydan niteliğinde net bir açık alan bulunmamaktadır.	
Açıklama	Organik formda gelişen kıvrımlı yol dokusu ve yapı adaları içerisinde çatısı sac kaplı konutlar ve kavak ağaçları dikkat çekmektedir.	
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ (Örnek konut-20)		
Kullanım durumu	Kullanılmaktadır.	
Konut parsel ilişkisi	Yola bitişik konumlanmış, bahçe içerisinden geçilerek ulaşılmaktadır.	
Plan tipi	Açık sofalı	
Plan elemanları	Zemin kat: Samanlık, ahır, odunluk, depo 1. kat: 3 oda, sofa, mutfak, 1 oda, banyo, tuvalet, teras	
Sofa yönelimi	Güney	
Yapı malzemesi	Taş	
Üst örtü	Orijinalinde toprak dam, günümüzde alüminyum kaplı kırma çatı	
Açıklama	Yerleşim ile uyumlu olarak güneye yönelen ve orijinalinde açık olan sofa günümüzde kapatılmıştır. Güncel kullanımlara yönelik eklentileri olmasına karşın özgün özelliklerini kaybetmemiştir.	

Ek 6. İmecik Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

YERLEŞİM ADI	İMECİK MAHALLESİ
Nüfus	782
Hane Sayısı	180
Ekonomisi	Hayvancılık ve kuru tarım yapılmaktadır.
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ	
İlçe merkezine uzaklık	35 km
Coğrafi konum	36°50'44"K, 30°13'30" D
Yükselti basamağı	1150
Jeomorfolojik yapı	Dağ eteği yerleşimi
Bakı durumu	Batı
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ	
Topoğrafik yapı	Beydağları'nın batı eteklerinde, % 0-10 arasında batıya doğru eğimli bir alan üzerindedir.
Jeolojik yapı	Neritik kireçtaşlarından oluşan Beydağları formasyonu
Toprak yapısı	Batısında yer alan alüvyal arazilerde tarımsal faaliyetler yapılmaktadır.
Hidrolojik yapı	Doğal su kaynaklarının olmadığı yerleşimde çok sayıda kuyu mevcuttur.
Bitki örtüsü	Kurak bölge olması nedeniyle bitki örtüsü yönünden zayıftır.
YERLEŞİM DOKUSU	
Fiziksel yapı	Toplu yerleşim
Doku formu	Lineer
Yerleşim merkezi	Mahallede ilköğretim okulu, cami, bakkal birimlerinin tanımladığı açık alan yerleşimin merkezi niteliğindedir.
Açıklama	Yerleşime ulaşımı sağlayan ve kuzey güney doğrultusunda uzanan ulaşım hattı boyunca lineer bir gelişim deseni sergileyen İmecik Mahallesi'nde tali yollar ovaya doğru inmektedir. Eğimli toprak yollar, kireç taşlarıyla inşa edilmiş toprak damlı evler, tahılların saklandığı ahşap ambarlar ve su kuyuları yerleşim silüetinde yöreye özgü dikkat çekici yapılardır
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ (Örnek konut-13)	
Kullanım durumu	Kullanılmaktadır.
Konut parsel ilişkisi	Yola bitişik konumlanmış olup yoldan ulaşılmaktadır.
Plan tipi	Kapalı sofalı
Plan elemanları	Zemin kat: Samanlık, ahır, develik 1. kat: 4 oda, sofa
Sofa yönelimi	Batı
Yapı malzemesi	Taş
Üst örtü	Toprak dam
Açıklama	Konut sofası yerleşim geneli ile uyumlu olarak batıya yönelmektedir. Zemin katta bulunan develik mekanı hayvancılığa bağlı ekonominin konuta yansımaları olup özgün bir mimari özelliktir.

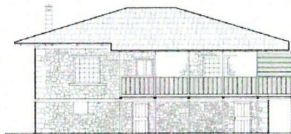
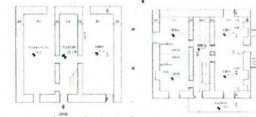
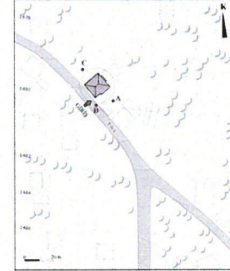

Ek 7. Avdan Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

YERLEŞİM ADI	AVDAN MAHALLESİ		
Nüfus	799		
Hane Sayısı	190		
Ekonomisi	Hayvancılık, kuru tarım, balçılık		
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ			
İlçe merkezine uzaklık	28 km		
Coğrafi konum	37°13'18.11"K, 30°04'30" D		
Yükselti basamağı	1350		
Jeomorfolojik yapı	Vadi yerleşimi		
Bakı durumu	Tüm yönler		
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ			
Topoğrafik yapı	1605 m yüksekliğindeki Taraklı Tepesi ile 1490 m yüksekliğindeki Kale Tepesi yamaçları arasında kalan geniş bir düzlükte kurulmuştur		
Jeolojik yapı	Yerleşimin üzerinde yer aldığı arazi alüvyal topraklardan oluşmaktadır. Vadi yamaçları ise kiltası, marn, kalsitürbidit, killi kumlu kireçtaşı, silttaşı, kumtaşından oluşan küçükköy formasyonu ile yüzeylenmektedir		
Toprak yapısı	Doğusunda yer alan alüvyal arazilerde tarımsal faaliyetler yapılmaktadır.		
Hidrolojik yapı	Yerleşimin kuzeyinde bulunan Katran Deresi mevsimlik bir dere dir.		
Bitki örtüsü	Kurak bölge olması nedeniyle bitki örtüsü yönünden zayıftır.		
YERLEŞİM DOKUSU			
Fiziksel yapı	Toplu yerleşim		
Doku formu	Organik		
Yerleşim merkezi	Avdan Köyü Cami yerleşim dokusunun merkezinde yer almaktadır. Cami yakınında bulunan tarihi çeşme, su sarnıcı ve köy konağı, bu kesime mahallenin ortak kullanım alanı niteliği kazandırmıştır		
Açıklama	Yerleşim dokusunda kireç taşlarıyla inşa edilmiş konutlar, sayıları giderek artan kiremit kaplı çatılar, hayvanların kalması için yapılmış çitle çevrili açık alanlar ve tahılın depolandığı ahşap ambarlar dikkat çekmektedir		
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ (örnek konut-15)			
Kullanım durumu	Kullanılmaktadır.		
Konut parsel ilişkisi	Yola bitişik konumlanmış olup bahçe içerisinden geçilerek ulaşılmaktadır.		
Plan tipi	Açık sofalı, köşklü		
Plan elemanları	Zemin kat: Samanlık, develik, depo 1. kat: 3 oda, sofa, mutfak, özel oturma yeri, köşk, tuvalet		
Sofa yönelimi	Güney		
Yapı malzemesi	Taş		
Üst örtü	Toprak dam		
Açıklama	Güneye yönelmiş sofalı köşkü ve zemin katında yer alan develik mekanı yerleşimdeki konutların özgün özelliklerindedir.		

Ek 8. Kozağacı Mahallesi kırsal yerleşim karakterleri

YERLEŞİM ADI	KOZAĞACI MAHALLESİ
Nüfus	400
Hane Sayısı	345
Ekonomisi	Sebzecilik, meyvecilik, madencilik ve seracılık.
YERLEŞİM KONUMU ÖZELLİKLERİ	
İlçe merkezine uzaklık	32 km
Coğrafi konum	36°57'05"K, 29°55'17" D
Yükselti basamağı	1350
Jeomorfolojik yapı	Dağ eteği yerleşimi
Bakı durumu	Doğu
YERLEŞİM BÖLGESİ DOĞAL PEYZAJ ÖZELLİKLERİ	
Topoğrafik yapı	Çiğdem Tepesi (1974 m), Çağman Tepesi (1884 m) ve Tömek Tepe'nin (1940 m) üzerinde yer aldığı dağın doğu yönüne bakan eteğinde kurulmuştur
Jeolojik yapı	Yerleşimin üzerinde yer aldığı arazi alüvyal topraklardan oluşmaktadır. Vadi yamaçları ise kıltaşı, marn, kalsitürbidit, killi kumlu kireçtaşı, silttaşı, kumtaşından oluşan küçükköy formasyonu ile yüzeylenmektedir
Toprak yapısı	Doğusunda yer alan alüvyal arazilerde tarımsal faaliyetler yapılmaktadır.
Hidrolojik yapı	Yerleşimin içerisinden Akpınar başta olmak üzere çok sayıda mevsimlik dere geçmektedir. Ayrıca Kozağacı ve Çağman Göleti de halkın sulama suyu ihtiyacını karşılamaktadır.
Bitki örtüsü	Çok sayıda meyve ağacı bulunmaktadır.
YERLEŞİM DOKUSU	
Fiziksel yapı	Yarı dağınık yerleşim
Doku formu	Organik yerleşim dokusu
Yerleşim merkezi	Yerleşim merkezinde ilköğretim okulu, cami, sağlık evi, bakkal ve konutların tanımladığı meydan niteliğindeki açık alan bulunmaktadır
Açıklama	Yerleşim merkezi etrafındaki konutlar birbirine yakın mesafede olup toplu yerleşim düzeni sergilemekteyken yeni gelişen bölgelerde daha yaygın ve dağınık bir doku ortaya çıkmıştır.
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ (örnek konut-18)	
Kullanım durumu	Kullanılmaktadır.
Konut parsel ilişkisi	Yola bitişik konumlanmış, bahçe içerisinden geçilerek ulaşılmaktadır.
Plan tipi	Kapalı sofalı
Plan elemanları	Zemin kat: Samanlık, ahır 1. kat: 4 oda, sofa, tuvalet
Sofa yönelimi	Güneydoğu
Yapı malzemesi	Taş ve kerpiç
Üst örtü	Kiremit kaplı dört yöne eğimli çatı
Açıklama	Yerel malzemelerle inşa edilen yapının sofası balkona açılmakta olup buradan geçilerek ulaşılan tuvalet günümüzde yıkılmış ve içeriden ulaşılacak şekilde yeniden inşa edilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Ülkü AVCI 1978 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini Antalya'da tamamladı. 1997 yılında girdiği Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden 2001 yılında "Mimar" olarak mezun oldu.

Ocak 2002- Mayıs 2005 yılları arasında, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimini tamamladı.

Akdeniz Üniversitesi tarafından desteklenen "Antalya Kenti Geleneksel Türk Konutlarında Bahçe Mekânının Analizi" konulu proje aynı zamanda yüksek lisans tezidir.

Temmuz 2002-Aralık 2005 yılları arasında Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi, Aralık 2005 yılından beri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nde Mimar olarak görev yapmaktadır.